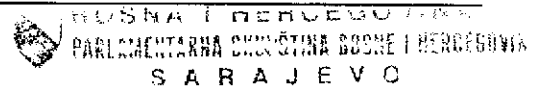

Број: **Ои-К-БЛ-429/25**
Датум: 29.04.2025. године

Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
		05-05-2025	
01-12-1-1037/25			

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине
Представнички дом ПСБиХ
Трг БиХ 1
71000 Сарајево

Предмет: Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за 2024. годину, доставља се

Поштовани,

У складу са чланом 34. Закона о омбудсмену за људска права БиХ¹, у прилогу Вам достављамо Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за 2024. годину.

С поштовањем,

Омбудсмени Босне и Херцеговине

Нивес Јукић

др. Невенко Брањеш

др. Јасминка Џумхур

Достављено:

1x наслову

1x а/а

¹ („Službeni glasnik BiH“ broj 19/02,35/04,32/06,38/06,50/08,61/23)

Број: **Ои-К-БЛ-429/25**

Датум: 29.04.2025. године

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине
Дом народа
Трг БиХ 1
71000 Сарајево

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPSTINA BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

PRIMLJENO:	05-05-2025	Broj priloga:
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj
0212-1-1037/25		

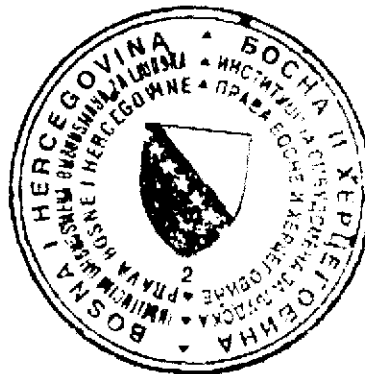
Предмет: Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за 2024. годину, доставља се

Поштовани,

У складу са чланом 34. Закона о омбудсмену за људска права БиХ¹, у прилогу Вам достављамо Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине за 2024. годину.

С поштовањем,

Омбудсмени Босне и Херцеговине

Нивес Јукић

др. Невенко Брајчевић

др. Јасминка Џумхур

Достављено:

1x наслову

1x а/а

¹ („Službeni glasnik BiH“ broj 19/02,35/04,32/06,38/06,50/08,61/23)

Годишњи извјештај
о резултатима активности
Институције омбудсмена за људска права
Босне и Херцеговине за 2024. годину

ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ
О РЕЗУЛТАТИМА АКТИВНОСТИ
ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЗА 2024. ГОДИНУ

Бања Лука, март 2025. године

Издавач

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

78 000 Бања Лука/Академика Јована Сурутке 13

imejl: bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba

www.ombudsmen.gov.ba

Аутори Извјештаја

Омбудсмени:

- Нивес Јукић, дипл. правник
- Др Невенко Врањеш
- Др Јасминка Џумхур

Радна група:

- Нивес Јукић, дипл. правник, Омбудсмен и координаторица Радне групе
- Александра Марин Диклић, помоћница Омбудсмена
- Алма Суљић, помоћница Омбудсмена
- Антеа Јозић, помоћница Омбудсмена
- Др Предраг Раосављевић, помоћник Омбудсмена
- Алма Мехонић Кишић, стручна савјетница Омбудсмена

Технички уредио:

Драган Перић, шеф Одјелења за информационе технологије

САДРЖАЈ

I ПРЕДГОВОР	7
II САЖЕТАК.....	11
III ПОДАЦИ О ПОСТУПАЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У 2024. ГОДИНИ.....	25
IV СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈИ ОМБУДСМЕНА	27
4.1. Специјални извјештај о малољетничким браковима	27
4.2. Специјални извјештај Анализа реализације препорука Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.....	28
4.3. Пратећи извјештај о стању у установама за смјештај особа с интелектуалним и менталним тешкоћама у БиХ	29
4.4. Специјални извјештај о стању у појединим полицијским управама у Босни и Херцеговини	30
4.5. Специјални извјештај у вези са спречавањем ризика апатридије на територији Босне и Херцеговине.....	31
V ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА	33
5.1. Увод	33
5.1.1. Статистика	33
5.2. Право на приступ информацијама	34
5.2.1. Статистика	36
5.2.2. Законодавство.....	36
5.2.3. Поступање по жалбама у складу са Законом о слободи приступа информацијама на нивоу БиХ	39
5.2.4. Поступање по жалбама.....	40
5.2.5. Форма подношења захтјева.....	41
5.2.6. Неодлучивање у законском року	42
5.2.7. Форма акта о одлучивању	43
5.2.8. Утврђивање изузетака и провођење теста јавног интереса	44
5.2.9. Информације од јавног значаја.....	46
5.2.10. Двостепеност поступка.....	47
5.2.11. Захтјеви за издавање мишљења	47
5.2.12. Заштита личних података.....	48
5.2.13. Стање у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине - Годишњи извјештај за 2024. годину	49
5.3. Право на имовину.....	57
5.3.1. Бесправна градња	58
5.3.2. Ефикасност надлежних органа у остваривању права на уживање имовине	59
5.3.3. Право на мирно уживање имовине	59
5.3.4. Утицај експлоатације минералних сировина на имовину	60
5.3.5. Регулациони план.....	61
5.3.5. Комасација	61
5.3.6. Стамбени објекти као национални споменици	62
5.3.7. Упис података о некретнинама.....	62
5.4. Полиција.....	63
5.4.1. Непрофесионално поступање полицијских службеника	64
5.4.2. Непоступање полиције по пријавама грађана	65
5.4.3. Надзор над радом полицијских службеника	65
5.4.4. Приступ информацијама	65
5.4.5. Унапређење полицијских службеника.....	66
5.5. Инспекција	67
5.5.1. Благовремено поступање инспекцијских органа	68

5.5.2. Значај инспекцијског надзора.....	68
5.5.3. Кадровске слабости инспекцијских органа.....	69
5.5.4. Равномјерна расподјела задатака унутар инспекцијских органа.....	69
5.6. Влада и министарска именованја.....	70
5.6.1. Повреда законских принципа током поступка именованја.....	71
5.6.2. Повреда принципа отворености и транспарентности.....	71
5.6.3. Повреда права на правни лијек.....	72
5.6.4. Поништење процедуре избора.....	72
5.6.5. Поступци разрјешења.....	73
5.7. Миграције и азил.....	75
5.8. Јавне исправе.....	76
5.9. Права повратника.....	77
5.9.1. Безбједност повратника.....	78
5.9.2. Обнова имовине повратника.....	78
5.9.3. Проблеми повратника због немогућности приступа електричној енергији.....	80
5.10. Слобода окупљања и удруживања.....	83
5.11. Слобода медија и сигурност новинара.....	83
5.12. Бесплатна правна помоћ.....	84
VI ПРАВОСУЂЕ И УПРАВА.....	86
6.1. Увод.....	86
6.2. Правосуђе.....	86
6.2.1. Статистика.....	87
6.2.2. Дужина трајања поступка.....	87
6.2.3. План рјешавања предмета.....	89
6.2.4. Жалба на рад судија.....	90
6.2.5. Извршење.....	90
6.2.6. Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине.....	92
6.2.7. Тужилаштва.....	94
6.2.8. Адвокати.....	95
6.2.9. Нотари.....	95
6.2.10. Европски суд за људска права.....	95
6.3. Управа.....	96
6.3.1. Дужина трајања управног поступка.....	96
6.3.2. Непоступање другостепеног органа по жалби.....	97
6.3.3. Вођење службених евиденција.....	97
6.3.4. Право на кориштење јавних добара.....	98
VII ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА.....	100
7.1. Увод.....	100
7.1.1. Статистика.....	100
7.2. Право на рад.....	101
7.2.1. Оглашавање радних мјеста.....	101
7.2.2. Плата и накнаде из радног односа.....	102
7.2.3. Усавршавање за рад.....	103
7.2.4. Радни услови.....	103
7.2.5. Напредовање у служби.....	105
7.2.6. Дисциплински поступци.....	106
7.2.7. Сигурност на раду.....	107
7.2.8. Синдикално организовање.....	108
7.2.9. Отказ уговора о раду.....	108
7.2.10. Надзор над примјеном радних прописа.....	109
7.3. Пензије.....	110
7.3.1. Испуњавање услова за пензију.....	111

7.3.2. Поступак одлучивања о праву на пензију	112
7.4. Социјална права.....	113
7.4.1. Социјална давања.....	113
7.4.2. Социјално становање.....	113
7.4.3. Механизми надзора особа зависних од алкохола	114
7.4.4. Право на његу и помоћ друге особе	114
7.5. образовање	115
7.5.1. Предшколско образовање	115
7.5.2. Основно образовање	116
7.5.3. Комуникација школа - родитељ	117
7.5.4. образовање и приступ тржишту рада.....	118
7.6. Здравство.....	119
7.6.1. Листе чекања	120
7.6.2. Рефундација трошкова	120
7.6.3. Права запослених у здравству	121
7.6.4. Обавезна имунизација дјече	122
7.7. Комуналне услуге.....	122
7.7.1. Право на приступ питкој води	122
7.7.2. Збрињавање комуналног отпада.....	124
7.8. Екологија и заштита животне средине.....	124
VIII ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ЛИЦА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ.....	128
8.1. Увод.....	128
8.1.1. Статистика	129
8.2. Предмети у Одјељењу за праћење права лица лишених слободe	130
8.2.1. Смјештајни капацитети	130
8.2.2. Жалбе на рад завода.....	131
8.2.3. Здравствена заштита.....	132
8.2.4. Условни отпуст	133
8.2.5. Ванзаводске погодности.....	134
IX ПРЕВЕНТИВНИ МЕХАНИЗАМ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ	135
9.1. Увод.....	135
9.2. Успостављање Превентивног механизма у Босни и Херцеговини	136
9.3. Послови Превентивног механизма и овлашћења.....	137
X ПРАВА ДЈЕТЕТА.....	139
10.1. Увод.....	139
10.1.1. Статистика	139
10.2. Дјеца са потешкоћама у развоју.....	140
10.3. Право на накнаду родитељу - његователу	142
10.4. Право на здравствену заштиту.....	143
10.5. Конфликтни разводи	145
10.6. Забрана злоупотребе дјече у политичке сврхе	147
10.7. Заштита приватности дјетета	147
10.8. Насиље над дјецом	148
10.9. Вршњачко насиље	151
10.10. Право на образовање.....	153
10.11. Забрана пушења лицима млађим од 18 година	155
XI ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	157
11.1. Увод.....	157
11.1.1. Статистика	159
11.2. Смјештај особа с интелектуалним и менталним тешкоћама у установе социјалне заштите.....	159
11.3. Рад и запошљавање особа са инвалидитетом.....	161

11.3.1. Утврђивање радне способности	163
11.4. Приступачност	163
11.5. Именовање Савјета за особе са инвалидитетом.....	165
11.5.1. Признавање права на инвалиднину	167
XII ДИСКРИМИНАЦИЈА И ЗАШТИТА ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ И ВЈЕРСКИХ	
МАЊИНА.....	168
12.1. Општа разматрања	168
12.1.1. Статистика.....	169
12.2. Кључна запажања и трендови у години извјештавања	171
12.2.1. Govор мржње	171
12.2.2. Дискриминација на основу етничке припадности.....	173
12.2.3. Дискриминација по основу доби (права пензионера).....	175
12.2.4. Дискриминација на основу сексуалне оријентације	176
12.2.5. Родна дискриминација	177
12.2.6. Мобинг (посебни облици дискриминације).....	182
12.3. Промоција заштите од дискриминације	186
12.4. Права националних и вјерских мањина	188
XIII САРАДЊА С ОРГАНИМА И ИНСТИТУЦИЈАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА	
ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА И ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ	191
13.1. Сарадња с организацијама и институцијама у Босни и Херцеговини	191
13.2. Активности на промоцији људских права.....	193
13.2.1. VIII Регионална конференција Тијела за једнакост југоисточне Европе.....	195
13.3. Придруживање ЕУ	195
13.4. Сарадња с међународним организацијама и институцијама и поднесци УН	
комитетима	197
13.5. Учешће у мрежама NHRI	201
13.6. Процес реакредитације Институције омбудсмена.....	203
13.7. Сарадња са цивилним друштвом.....	204
XIV САРАДЊА С МЕДИЈИМА.....	206
14.1. Значај медија за јавност.....	209
XV ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМЕНА.....	210
АНЕКС I ПРЕГЛЕД БУЏЕТА ЗА 2024. ГОДИНУ	238
АНЕКС II ПРЕГЛЕД ОБАВЕЗА ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	
ПРЕМА ЗАКОНУ О СЛОБОДИ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА НА НИВОУ	
ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ.....	239
АНЕКС III ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТАТИСТИЧКИХ ИНДИКАТОРА.....	248

I ПРЕДГОВОР

Институција омбудсмена за људска права БиХ успостављена је на темељу Анекса IVи VI Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини¹ и Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине². Институција је свој рад започела 1996. године. Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине у члану 1. предвиђено је да је Омбудсмен за људска права Босне и Херцеговине независна институција успостављена с циљем промовисања добре управе и владавине права, заштите и промоције права и слобода физичких и правних лица, а која с тим у вези надгледа активности институција Босне и Херцеговине, њених ентитета и Брчко дистрикта БиХ. Законска дефиниција независности проистиче из међународних обавеза које је Институција прихватила и принципа установљених Резолуцијом Генералне скупштине 48/134 од 20. децембра 1993. године (у даљем тексту: Париски принципи) Принципима о заштити и промоцији Институције омбудсмена³ (у даљем тексту: Венецијански принципи) и препорукама Комитета министара.

Поткомитет за акредитације Глобалне алијансе независних институција за људска права је дана 24.11.2017. године Институцију омбудсмена реакредитовао у статус „А“, на период од пет година. У септембру 2023. године, Омбудсмени Босне и Херцеговине поднијели су захтјев Поткомитету за периодичну петогодишњу реакредитацију, те су Омбудсмени БиХ у 2024. години одржали састанак са члановима Поткомитета поводом новог циклуса реакредитације Институције⁴. Омбудсмени БиХ присуствовали су и Годишњем састанку Глобалне алијансе⁵, након којег је Институција омбудсмена реакредитована у статус „А“ по трећи пут од GANHRI-ја, што представља значајно постигнуће Институције како на домаћем тако и на међународном плану⁶.

Омбудсмени БиХ у оквиру својих овлаштења и надлежности разматрају предмете који се односе на слабо функционисање или повреде људских права и слобода почињење од било којег органа владе. У складу са Законом о омбудсмену, Институција почетком сваке календарске године доставља Предсједништву Босне и Херцеговине, Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске и Парламенту Федерације Босне и Херцеговине годишњи извјештај о резултатима активности Институције у претходној години. Овај извјештај има вишеструку улогу која се огледа у презентовању свих активности које Омбудсмени БиХ предузимају током године, у праћењу стања у области заштите људских права и основних слобода. Ове активности укључују предузимање конкретних појединачних мјера у раду на предметима или системских мјера сачињавањем специјалних извјештаја, презентовање и давање мишљења, информисање

¹ Дејтонски споразум усвојен 21. новембра 1995. године и ратификован 14. децембра 1995. године.

² Закон о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“ бр: 19/02, 35/04, 32/06, 38/06, 50/08 и 61/23.

³ Које је објавила Венецијанска комисија 2019. године,

Доступно на:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)005-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)005-e)

⁴ Онлајн састанак одржан 01.05.2024. године.

⁵ Учесће на годишњем састанку Глобалне алијансе националних институција за људска права (GANHRI 2024), који се одржао од 6. до 8. маја 2024. године у Женеви, Швајцарска.

⁶ Поткомитет за акредитацију препоручио је да се Институција акредитује статусом „А“, али наглашава потребу за предузимањем разумних корака да би се побољшала ефикасност и независност у складу са Париским принципима и препорукама које је Поткомитет дао.

јавности о повредама и кршењима права, презентовање заједничких активности са организацијама цивилног друштва и органима јавне власти, подизању свијести о стању у области људских права на међународном нивоу и друго.

Поред мандата прописаних Законом о омбудсмену за људска права БиХ, Институција има и додатне мандате утврђене законима у Босни и Херцеговини и то: Законом о забрани дискриминације⁷, Законом о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине⁸, Законом о слободи приступа информацијама Федерације БиХ⁹, Законом о слободи приступа информацијама Републике Српске¹⁰, Законом о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима Босне и Херцеговине¹¹, Законом о владиним, министарским и другим именованима Федерације Босне и Херцеговине¹² и Законом о владиним, министарским и другим именованима Републике Српске¹³.

Закон о забрани дискриминације Босне и Херцеговине Институцији омбудсмена БиХ осигурава статус „централне институције надлежне за заштиту од дискриминације” са задатком разматрања предмета наводне дискриминације коју је починило било које правно или физичко лице и у било којој области живота. Овај мандат осигурава се кроз провођење промотивних активности, истраживања у области дискриминације, поступање по појединачним жалбама и покретање поступака *ex officio* као и преузимање активне улоге у прекршајним поступцима за заштиту од дискриминације.

Омбудсмени су, у складу с чланом 7. став (2) тачка ф), Закона о забрани дискриминације, обавезни поднијети годишњи, а према потреби и ванредне извјештаје о појавама дискриминације Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Парламенту Федерације Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске и Скупштини Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Вођени економичношћу, Омбудсмени извјештај о појавама дискриминације достављају као засебну цјелину у оквиру Годишњег извјештаја.

Одредбом члана 48. Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ, прописано је да је Институција омбудсмена у обавези израдити годишњи извјештај о стању у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине који се доставља надлежним институцијама. У складу са чланом 17. став 8. и чланом 47. истог Закона Извјештај се сачињава на основу појединачних годишњих извјештаја о раду институције БиХ, које службеници за информисање достављају Институцији омбудсмена

⁷ Закон о забрани дискриминације, „Службени гласник БиХ“, бр: 59/09 и 66/16.

⁸ Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“, број 61/23.

⁹ Закон о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр: 32/01 и 48/11.

¹⁰ Закон о слободи приступа информацијама Републике Српске, „Сл. гласник Републике Српске“, број:20/2001.

¹¹ Законом о министарским именованима, именованима Савјета министара и другим именованима Босне и Херцеговине, „Службени гласник БиХ“, број 37/03.

¹² Законом о владиним, министарским и другим именованима Федерације Босне и Херцеговине, „Службене новине ФБиХ“ бр: 12/03 и 34/04.

¹³ Законом о владиним, министарским и другим именованима Републике Српске, „Службени гласник РС“, број 41/03.

за људска права, Савјету министара БиХ и Парламентарној скупштини БиХ. Вођени принципом економичности, Годишњи извјештај о стању у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине доставља се као засебна цјелина у оквиру Годишњег извјештаја о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ за 2024. годину.

Босна и Херцеговина је у циљу провођења обавеза из Опционог протокола уз УН Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака /Optional Protocol to the Convention against Torture-ОПСАТ/ усвојила Закон о измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права БиХ те створила правни предуслов за успостављање превентивног механизма.

Превентивни механизам у Босни и Херцеговини је независни превентивни орган, успостављен у складу са одредбама Закона о измјенама Закона о Омбудсмену за људска права БиХ¹⁴, односно члана 4а став 1. овог Закона, којим је прописано да у складу са чланом 17. Опционог протокола уз Конвенцију против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања,¹⁵ Омбудсмени обављају послове превентивног механизма за спречавање тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих поступања и кажњавања у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Превентивни механизам).

Омбудсмени Босне и Херцеговине усвојили су Правилник о вршењу послова Превентивног механизма за спречавање мучења и других окрутних, нечовјечних или понижавајућих поступака и казни у БиХ¹⁶ те Методологију рада Превентивног механизма у Босни и Херцеговини. Омбудсмени успостављају Одјељење за вршење послова Превентивног механизма у оквиру Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине. Тренутно се проводе процедуре за успостављање Одјељења у смислу кадровске попуњености и осигурања материјално-техничких услова.

Иако Институција врши различите засебне мандате, овај значај није у потпуности препознат што се посебно одражава кроз чињеницу да нису осигурана материјално-финансијска средства, што ограничава измјену структуре Институције и њен даљи развој.

У Институцији тренутно ради 67 запослених и три Омбудсмена од тога 39 дипломираних правника (од тога три су Омбудсмена) и 28 запослених из категорије административног и техничког особља, док су Правилником о унутрашњој организацији и систематизацији систематизована 92 радна мјеста.

¹⁴ Закон о измјенама Закона о омбудсмену за људска права БиХ („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 61/23).

¹⁵ Конвенција против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања („Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори, број 08/08).

¹⁶ „Службени гласник БиХ“62/24.

Законом о платама у институцијама Босне и Херцеговине¹⁷ нису узете у обзир специфичности услова неопходних за запошљавање особља у Институцији омбудсмена које би према Закону о омбудсмену требале имати статус који имају запослени у Уставном суду Босне и Херцеговине. Овим законом стављене су ван снаге одредбе Закона о омбудсмену за људска права, као *lex specialis*, чиме се директно оспорила независност Институције као једног од основних Париских принципа.

Све изнесено, пред Институцију омбудсмена и органе власти поставља озбиљан и захтјеван задатак да координисаним и синхронизованим дјеловањем створе претпоставке за унапређење Институције, као централног механизма за заштиту и промоцију људских права.

Омбудсмени Босне и Херцеговине

Нивес Јукић

Др Невенко Брањеш

Др Јасминка Џумхур

¹⁷ „Службени гласник БиХ“ бр. 50/08, 35/09, 75/09, 80/10 - одлука УС, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20 и 59/22.

II САЖЕТАК

Права сваког појединца у Босни и Херцеговини прописана су Уставом Босне и Херцеговине, конвенцијама и другим међународним стандардима које је БиХ потписала, као и законима. У Преамбули Устава БиХ се наводи одлучност да се у БиХ осигурава пуно поштовање међународног хуманитарног права, те одређеност да се полази од Универзалне декларације о људским правима, међународних уговора о грађанским и политичким, те економским, социјалним и културним правима, као и Декларације о правима особа које припадају националним или етничким, вјерским и језичким мањинама, те других инструмената о људским правима. Чланом II Устава БиХ се прокламира да БиХ и оба ентитета осигуравају највиши ниво међународно признатих људских права и темељних слобода. Анексом VI Дејтонског споразума прописано је да су Омбудсмени БиХ механизам за заштиту и промоцију људских права. У оквиру свог мандата, Омбудсмени БиХ разматрају предмете који се односе на слабо функционисање или на повреду људских права почињену од стране било којег органа Босне и Херцеговине, њених ентитета и Брчко дистрикта БиХ. Поред овог мандата, Омбудсмени БиХ су орган за равноправност у складу са Законом о забрани дискриминације, те поступају према одредбама закона о слободи приступа информацијама и закона о владиним и министарским именованима. Предмети се формирају на основу појединачних жалби правних или физичких лица или *ex officio*.

У току 2024. године, Омбудсмени БиХ су запримили укупно 2792 жалбе, док је истовремено завршен рад у 2690 предмета. Институција омбудсмена биљежи укупно 7087 обраћања грађана (директни контакти, писмени контакт, телефонски позиви, електронска пошта и писане жалбе), а издато је 350 препорука у 390 предмета.

Структура поднесених жалби, у односу на повреду права: повреде политичких и грађанских права предмета 764 жалбе; кршење економских, социјалних и културних права 704; повреде права у правосуђу и управи 652 жалбе; кршења права дјете 299 жалби; дискриминација 196 жалби; повреде права лица лишених слободe 107 жалби; повреде права особа са инвалидитетом 60 жалби и повреде права националних, вјерских и других мањина 10 жалби. У извјештајном периоду Омбудсмени БиХ су издали 350 препорука у 390 предмета.

Одјелење за праћење остваривања политичких и грађанских права: Током 2024. године, регистровало је 764 жалбе. Из ранијих година пренесено је 477, тако да је у раду било укупно 1241 предмет. Окончан је рад у 728 предмета.

Према разматраним повредама права, у области политичких и грађанских права, број жалби је сљедећи: приступ информацијама 241, полиција 160, владина и министарска именовања 72, имовинско-правни односи 135, инспекције 85, бесплатна правна помоћ 2, јавне исправе 11, миграције и азил 23, ратна штета шест, медији и слобода информисања девет, предмети корупције шест, вјерске слободe и религија седам и слобода окупљања четири.

У овој области, упућено је 165 препорука од чега највећи број због непоступања јавних органа по одредбама закона о слободи приступа информацијама 82, кршења принципа

утврђених законима о владиним, министарским и другим именованима 35, инспекцијским органима због пропуштања радњи из оквира инспекцијског надзора 22, полицијским органима 14, због неефикасног поступања органа управе у поступцима имовинско-правне природе девет, ентитетским и локалним органима власти ради заштите права и имовине повратника двије.

У погледу **имовинско-правних питања** грађани се обраћају жалбама у случајевима када непоступање надлежних органа, у складу са позитивним законским прописима и принципима добре управе, утиче на уживање њихових грађанских, имовинских права услед: бесправне градње, повреде права на приступ имовини, неинформисаности о могућности одузимања имовине због вођења пројеката од јавног интереса, непровођења утврђених регулационих планова, повреде права на мирно уживање имовине због чињенице да је некретнина у којој живе проглашена националним спомеником, поступака комасације, немогућности располагања новчаним средствима депонованим код банке, као и ради поступака измјене података у катастру некретнина, односно јавног излагања података о некретнинама.

Омбудсмени БиХ истичу проблематику бесправне градње која за посљедице има угрожавање постојећих стамбених објеката, односно, повреду права на мирно уживање имовине грађана. У поступцима које грађани покрену ради заштите својих права, уочене су слабости јавне управе које се односе на: неблаговремено поступање по захтјевима грађана, дуготрајност поступака, неефикасност и неблаговременост механизма којим су дужни осигурати провођење прописа којима се регулишу права и обавезе у поступку градње некретнина, преваходно инспекције. Грађани су принуђени користити правну могућност покретања судских поступака, који с обзиром на природу предмета спора могу бити сложени, дуготрајни и финансијски исцрпљујући. Посебан проблем јесте динамика уклањања бесправно саграђених објеката.

Омбудсмени БиХ су упутили 14 препорука полицијским органима и указали на обавезу поступања у складу са позитивним законским прописима и међународним стандардима људских права, а у предметима у којима су подносиоци жалбе били припадници полиције препоручено је преиспитивање правних аката о процедури унапређења полицијских службеника и интерног премјештаја. Омбудсмени указују да је потребно спровести свеобухватну анализу начина рада, ефикасности и независности успостављених механизма надзора над радом полицијских службеника како би обраћања грађана, притужбе имале суштинског ефекта.

Инспекција: У 2024. години запримљено је 85 жалби, што је четири жалбе више него у 2023., а жалбе су изјављене због непровођења инспекцијског надзора и непредузимања радњи и мјера из оквира надлежности инспекцијских органа.

У 22 предмета су издате препоруке које се односе на изостанак инспекцијског надзора, неблаговремено поступање инспекцијских органа, кадровске слабости инспекцијских органа и неравномјерну расподјелу радних задатака, непоступање у складу с одредбама позитивног законодавства којима су прописани обухват, садржај и форма надзора, права и дужности инспектора, делегације надлежности итд.

Омбудсмени БиХ су упознати са проблемом недостатка стручних кадрова, углавном урбанистичко - грађевинских инспектора, са чиме се поједине општине/градови на подручју Босне и Херцеговине суочавају. Чињеница да јединица локалне самоуправе нема запосленог инспектора одређене струке не смије утицати на могућност грађана да заштите своја права. Уколико органи власти нису у стању осигурати надзор над провођењем прописа, само регулисање било које области је суштински без ефекта.

Владина и министарска именованја: током 2024. године Омбудсмени БиХ су разматрали 72 приговора, а у 35 предмета је упућена препорука. Приговори су изјављени због кршења принципа приликом провођења поступака именованја и разрјешења чланова управних и надзорних одбора у јавним предузећима и јавним установама, комисија које дјелују у оквиру законодавних органа, непоступања по одредбама којима је дефинисан сам поступак провођења процедуре и одлучивања о избору најбољег кандидата као и повреде права на правни лијек и права на информисаност о резултатимаведеног поступка. Омбудсмени су у препорукама упућеним одговорним јавним органима указали на обавезу поступања у складу са позитивним законским прописима и препоручили да се сва јавна именованја обављају транспарентно, на законит начин, у складу са свим важећим правилима, прописима и законима, да се проведу по принципу избора на основу квалитета, путем добро информисаног избора лица, која по својим способностима, искуству и квалитетом одговарају потреби регулисаног органа, да се у поступку избора осигура и принцип правичности, те онемогући свака злоупотреба права странака. Разматрано је више приговора из којих је видљиво да је покренута процедура избора, проведен правно - формални дио али коначно именованје није извршено, без утемељеног разлога који такав поступак чине оправданим, стога истичу да свака селективна примјена прописа доводи у сумњу објективност и непристрасност током избора.

Запримљене су и жалбе због одлука извршне власти о разрјешењу именованих лица у регулисаном органу прије истека мандата, због чега Омбудсмени поновно наглашавају потребу за преиспитивањем постојећег законодавног оквира који регулише питање владиних, министарских и других именованја и скрећу пажњу на кршење Закона.

Миграције и азил: Омбудсмени су током 2024. године разматрали 23 предмета везана за права страних држављана, 12 више него у 2023. години. Разматрана су обраћања због права боравка странаца у Босни и Херцеговини, немогућност остваривања права страног држављанина у дипломатско конзуларном представништву Босне и Херцеговине у иностранству, право на боравак у установи за прихват и смјештај странаца, статуса малолетних миграната без пратње, повреде права страних држављана на дјелотворан правни лијек у поступку стављања под надзор немогућности исказивања намјере за азил.

Према Информацији Министарства безбједности о стању у области миграција у Босни и Херцеговини за девет мјесеци 2024. године упућеној Савјету министара Босне и

Херцеговине и даље је присутан проблем нерегуларних миграција¹⁸, које захтијевају велику укљученост државних служби имајући у виду процедуре које морају провести.

Јавне исправе: током 2024. године Институцији омбудсмена изјављено је 11 жалби које су у вези с јавним исправама, што је двије више него у претходној години, и упућена једна препорука. Жалбе су изјављене због поступања надлежних органа у поступцима за издавање личних докумената, увјерења из матичне евиденције и путних исправа, проблема у процедури стицања држављанства Босне и Херцеговине, неправилности у бирачким списковима, проблема код замјене иностраних возачких дозвола за босанскохерцеговачке дозволе.

Права повратника: Омбудсмени БиХ су по службеној дужности покренули истраге по сазнањима из средстава информисања да је на било који начин угрожена безбједност и интегритет повратника.

Омбудсмени БиХ, дјелујући у оквиру својих надлежности, позивају надлежне органе да прије свега посебну пажњу посвете безбједности повратника у њиховим мјестима становања и предузму све неопходне мјере како би се спријечили евентуални напади на повратнике, ефикасно провели поступци утврђивања одговорности у случају напада на повратнике и осигурало уживање људских права повратника без дискриминације.

У 2024. години запримљено је шест предмета везаних за питање ратне штете на имовини подносилаца жалби, а упућене су двије препоруке. Повратници који се упуштају у поступке остваривања права за помоћ при обнови стамбеног објекта суочавају се са више проблема. Прије свега са сложенем управном процедуром везаном за додјелу донаторских средстава, која често укључује различите нивое власти, што са потешкоћом испрате, недостатком новчаних средстава за обнову, а након обнове и са немогућношћу да прикључе стамбени објекат на електродистрибутивну мрежу.

Омбудсмени БиХ сматрају поражавајућим податак да у Босни и Херцеговини и даље 100.000 људи чека на помоћ у стамбеном збрињавању,¹⁹ имајући у виду протек времена од 30 година од окончања ратних дејстава. Органи власти требају предузети додатне напоре како би се повратницима пружила помоћ у обнови стамбених објеката, због чега морају изнаћи и преиспитати све правне и финансијске могућности како би се изнашла одговарајућа рјешења. Проблем приступа електричној енергији додатно погађа повратнике. Омбудсмени наглашавају да остваривање права на електрификацију домаћинстава није никаква привилегија, него основни и полазни услов сваког одрживог повратка или живота уопште било које заједнице, поготово имајући у виду чињеницу да су повратничка

¹⁸ Приликом израде Специјалног извјештаја о стању у области миграција у Босни и Херцеговини Омбудсмени Босне и Херцеговине су за највећи број страних држављана који су били предмет анализе, усвојили термин нерегуларни мигранти јер се, према информацијама одговорних органа, у већини случајева ради о страним држављанима који су у Босну и Херцеговину ушли или улазе без икаквих идентификационих докумената, на мјестима која нису предвиђена за прелазак државне границе, што представља кршење правних прописа Босне и Херцеговине и није у складу с процедурама надлежних органа у Босни и Херцеговини у погледу уласка странаца у земљу.

¹⁹ Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине акт број: 06-12-1-2072- 4/24/НДГ од 10.12.2024.године.

домаћинства у конкретним насељима имала прикључак на електричну мрежу. Недостатак основних услова за живот утиче на минималан стандард живота и могућност опстанка на повратничком подручју.

Слобода окупљања и удруживања: Током 2024. године евидентирана су четири поступка који се односе на слободу окупљања и удруживања. Евидентирани су жалбе грађана због привремене измјене режима саобраћаја услед јавних догађања. Омбудсмени чине неспорним да организација спортских и културних догађаја, протеста, меморијалних обиљежавања, догађаја значајних за обогаћивање и промоцију туристичке понуде и осталих облика јавног окупљања на саобраћајним површинама, може захтијевати измјену режима саобраћаја како би се осигурала успјешна организација догађаја, али надлежна министарства имају одговорност успоставити саобраћајни режим на начин који у најмањој мјери утиче на свакодневно кретање грађана.

Институцији омбудсмена се често обраћају чланови удружења грађана због проблема у односима чланова унутар самог удружења, кориштења или ускраћивања одређених права чланова, утврђивања дисциплинске одговорности и др. Присутност проблема због којих се представници удружења обраћају Институцији захтијевају једно шире истраживање у циљу сагледавања узрока таквог стања.

Слобода медија и сигурност новинара: Током 2024. године запримљено је девет жалби које се односе на: вршење политичког притиска на медијске куће, неједнак третман и ускраћивање информација медијима, захтјев за јавно обраћање због сигурности новинара, те жалбе грађана због објава на појединим порталима. Омбудсмени БиХ подсјећају на значајну улогу новинара од којих се очекује да истражују и предочавају јавности информације засноване на провјерљивим чињеницама, указују на злоупотребе свих органа власти, кршења права и слобода почињених од стране свих актера у једном друштву, укључујући неетична поступања и кршење људског достојанства.

Кроз свој рад, новинари актуелизују питања и проблеме с којима се суочава једно друштво, доприносе отварању дебате и креирају могућности да сви актери изразе свој став о чему упознају јавност, доприносећи нивоу демократичности и изградњи друштва које толерише и прихвата друге ставове и увјерења. Остварити наведене друштвене улоге новинара је могуће очекивати уколико је њихов статус у друштву уређен и загарантовано им уживање основних права и слобода, превасходно право на сигурност.

Насиље, узнемиравање и застрашивање новинара могу довести до гушења слободе медија и слободе изражавања. Омбудсмени напомињу да професионалне обавезе које имају новинари, важност њиховог рада и очекивања јавности не смију умањити значај етике у тој професији.

Бесплатна правна помоћ: У 2024. години Омбудсмени су поступали по двије жалбе због повреде права на правну помоћ и упутили једну препоруку.

Бесплатна правна помоћ је облик остваривања права физичког лица на правично суђење и једнак приступ правди пред судом и другим органима, чије трошкове у потпуности, или

дјелимично сноси надлежни орган за пружање бесплатне правне помоћи. Ради се о механизму код којег се држава одриче свих или дијела изворних јавних прихода (судских или административних такси), преузима терет сношења (потпуног или дјелимичног) трошка предузетих процесних радњи, потом осигурава пружање правних савјета и ангажман квалификованог правног савјетника.

Право на приступ информацијама: Институција омбудсмена за људска права БиХ право на приступ информацијама разматра у оквиру Одјељења за праћење остваривања политичких и грађанских права, у категорији медија и слободе информисања и приступа информацијама. У току 2024. године запримљена је 241 жалба која се односи на приступ информацијама.

Запримљене жалбе указују да се у већини случајева грађани Институцији обраћају сходно законима о слободи приступа информацијама на нивоу ентитета, а веома мали број жалби на темељу Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ.

Као у претходним годинама, најчешћи основ за обраћање Институцији односио се на недоношење одлука по поднесеном захтјеву за приступ информацијама, одлучивање након истека законског рока, непоступање другостепеног органа по приговору, одбијање приступа информацијама, неадекватно утврђивање изузетака и провођење теста јавног интереса и кршење права двостепености поступка.

У области правосуђа: запримљено је 280 жалби. Најчешћи основ за обраћање односио се на дужину трајања поступка гдје је регистровано 50 жалби, извршење пресуда 32 жалбе, жалбе на рад судија 17 жалби, жалбе које су се односиле на Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине 8 жалби, те жалбе које се односе на остале повреде права везане за поступање судова 173 жалбе. Институција омбудсмена у области правосуђа издала је 14 препорука. Препоруке су се односиле на вођење судског поступка и доношења судских одлука, доношење одлуке по приговору извршеника, предузимање процесних радњи у извршном поступку, осигуравање ефикасне примјене члана 6. Европске конвенције. Највећи број жалби у области правосуђа, као и претходних година, односио се на повреду права на правично суђење, односно дужину трајања поступка.

У области управе: током 2024. године Омбудсмени БиХ су запримили 263 жалбе које су се односиле на повреду права на добру управу, а у 50 предмета је упућена препорука. Запримљене жалбе и упућене препоруке се односе на дужину управног поступка, непоступање другоступених органа управе по жалбама, повреде у поступцима издавања увјерења из службене евиденције, те повреде права на кориштење јавних добара. Одређен број предмета и упућених препорука из ове области се односи на поступање инспекцијских органа, као посебних органа управе, а који су обрађени у поглављу Инспекције.

Управа представља непосредно средство за остваривање права и обавеза грађана. Јавна управа се стара о друштвеној заједници у цјелини, односно остваривању и заштити њеног општег или јавног интереса, а што подразумева и институционално остваривање права, обавеза и правних интереса њених грађана, правних особа и организација. Управа је

дјелатност која, у складу са законом, помаже, подстиче, овлашћује, потврђује и додјељује, али исто тако и забрањује, наређује и ограничава права грађана и осталих учесника управноправних односа. Орган који води управни поступак је дужан осигурати успјешно и квалитетно остваривање и заштиту права и правних интереса физичких и правних особа и других странака. Поступак се треба водити брзо и са што мање трошкова и губитка времена за странку и друге особе која учествују у поступку, али тако да се прибави све што је потребно за правилно утврђивање чињеничног стања и за доношење законитог и правилног рјешења.

Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права: у 2024. години запримио је 704 жалбе. Запримљене жалбе су се у највећем броју односиле на повреде права из радних односа 242, на пензије 139, комуналне услуге 156, социјалну заштиту 57, здравство 56, образовање 41, екологију и заштиту животне средине 17. Одјељење је упутило 63 препоруке у 69 предмета, од којих се 28 препорука односи на повреде из радних односа.

Упућене препоруке у области *радних односа* су се односиле на дефинисање поступка провођења јавног оглашавања упражњених радних мјеста, усклађивање коефицијената у државној служби, разматрање захтјева за промјену радног мјеста ради усавршавања, предузимања активности ради нарушених радних односа, мобинга на раду, окончавање дисциплинских поступака, осигуравање заштите на раду, те препоруке упућене ради отказа уговора о раду. Формулација „право на рад“ не значи да држава појединцу мора наћи посао или осигурати плату коју жели, него да држава мора донијети прописе који постављају сигурносне и здравствене стандарде рада у свим секторима, поштену плату за обављени посао и право радника на синдикално организовање. Држава треба учинити све да смањи незапосленост.

По *повредама права из пензијског осигурања* Омбудсмени БиХ су запримили 139 жалби, те издали девет препорука. Упућене препоруке су се односиле на питања остваривања права на пензију, сразмјерне пензије, неуплату доприноса од стране послодаваца, питања претплате пензија.

Омбудсмени БиХ су 2021. године отворили поступак по службеној дужности, а у вези са одредбама Закона о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине и Закона о извршном поступку Републике Српске и провођења поступка принудног извршења на једној половини пензије, те Федералном министарству правде и Министарству правде Републике Српске упутили Иницијативу²⁰ за измјену закона, на начин да се принудно извршење може спровести највише до износа једне четвртине пензије. Министарство правде РС је доставило одговор²¹ у којем се, између осталог, наводи: „*Мишљења смо да је Иницијатива оправдана и обавјештавамо Вас да ће Министарство правде Републике Српске као обрађивач Закона о извршном поступку, приликом сљедећих измјена и допуна Закона, размотрити предметне приједлоге.* Омбудсмени БиХ су 14.10.2024. године запримили информацију Федералног министарства правде да је Министарство упутило

²⁰ Ж-БР-08-117/21, препорука број: П-21/23.

²¹ Одговор на препоруку број: 08.030/020-395/23 од 2.3.2023. године.

Влади ФБиХ Нацрт закона о измјенама и допунама Закона о извршном поступку ФБиХ којим је иницијатива Омбудсмена БиХ у потпуности имплементирана.

Омбудсмени БиХ су 2021. године упутили Иницијативу²² за измјену члана 147. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ²³ који се односи на сношење погребних трошкова у случају када осигураник живи у БиХ, али изван територија Федерације БиХ. Почетком 2025. године су објављене измјене Правилника о накнади трошкова у случају смрти корисника пензије. Брисан је члан 2. који је био дискриминишући, а у којем је стајало да право на сношење погребних трошкова имају породице пензионера који су живјели на подручју ФБиХ и Брчко дистрикта БиХ. Измјенама право на накнаду имају и породице пензионера који су живјели у Републици Српској, а пензију су примали путем Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање.

По *повредама права из социјалних односа*, Одјељење је регистровало 57 жалби, а издано је седам препорука. Упућене препоруке се односе на остваривање права на социјалну помоћ, питање социјалног становања, поступање институција када је домаћинство суочено са пороцима члана породице, остваривање права на његу и помоћ члана породице. Омбудсмени БиХ региструју предмете који се односе на проблеме при остваривању права на једнократну помоћ, у којим случајевима није увијек одговорност на органима назначеним у жалби јер се лица која траже социјалну помоћ обрађају ненадлежним органима.

У *области образовања*, регистрован је 41 предмет, а издате су четири препоруке. Упућене препоруке су се односиле на остваривање права на предшколско васпитање и образовање, успостављање комуникације на релацији школа - родитељ²⁴, провођење дисциплинских поступака. Омбудсмени БиХ желе нагласити да: "*(...) право на образовање је дјелотворно само ако особа којој се то право осигурава, осим саме могућности образовања, добије и могућност да из свога образовања оствари одређену корист (...)*"²⁵.

Одјељење за праћење економских, социјалних и културних права је регистровало 56 предмета из *области здравствене заштите*, док су у три предмета издате препоруке. Упућене препоруке су се односиле на рефундацију трошкова након лијечења, остваривање права запослених у здравству, те усклађивање одредби о образовању са одредбама закона о заштити становништва од заразних болести.

Омбудсмени БиХ региструју значајан број предмета који се односе на *комуналне услуге*. У 2024. г. запримљено је 156 жалби, издано је 11 препорука. Препоруке су се односиле на повреду права на приступ питкој води, што се односи на прекиде у испоруци²⁶, као и искључења са водоводне мреже ради неплаћених рачуна, санацију водоводне

²² Ж-БЛ-04-289/21, препорука број: П-156/21.

²³ „Службене новине Федерације БиХ“ број: 3/2018, 93/2019 - одлука УС.

²⁴ Ж-БР-04-288/23, препорука број: П-86/24.

²⁵ Одлука Комисије за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине број ЦХ/03/14950 од 19.02.2006. године, ставови 164. и 169.

²⁶ Ж-БЛ-04-227/24, препорука број: П-196/24.

инфраструктуре²⁷, искључивање купаца са енергетских мрежа, збрињавање комуналног отпада.

Омбудсмени БиХ су разматрали 17 жалби које се односе на питања *екологије и заштите животне средине*, а упућено је седам препорука, које су се односиле на остваривање права на здраву животну средину, очување насада храста лужњака и црне тополе.

У Одјељењу за праћење остваривања права лица лишених слободе: Током 2024. године за примљено је 107 жалби, што представља повећање у односу на 2023. годину за 21 жалбу. Упућено је осам препорука које су се односиле на побољшање смјештајних капацитета казнено-поправних завода (изградња и санација) у Бихаћу и Зеници, на убрзање кривичног поступка и на додатни опрез приликом хоспитализације притвореника и затвореника. Омбудсмени БиХ настоје својим дјеловањем унаприједити механизме заштите људских права особа лишених слободе како би се, између осталог, олакшала реинтеграција притвореника и затвореника у заједници, ускладили закони и добре праксе са међународним стандардима и у крајној линији у што већој мјери обезбиједили правичан и хуман третман лица лишених слободе.

Успостављање Превентивног механизма у Босни и Херцеговини: Превентивни механизам у Босни и Херцеговини је независни превентивни орган, успостављен у складу са одредбама Закона о измјенама Закона о омбудсмену за људска права БиХ²⁸, односно члана 4а став 1. овог Закона, којим је прописано да у складу са чланом 17. Факултативног протокола уз Конвенцију против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања,²⁹ Омбудсмени БиХ обављају послове превентивног механизма за спречавање тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих поступања и кажњавања у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Превентивни механизам).

Омбудсмени БиХ су усвојили Правилник о вршењу послова Превентивног механизма за спречавање мучења и других окрутних, нечовјечних или понижавајућих поступака и казни у БиХ³⁰ којим се прописују овлаштења и надлежности Омбудсмена у вршењу послова Превентивног механизма, годишњи план активности, начин извјештавања, запослени, поступак избора стручних особа и организација цивилног друштва, методологија рада, начин рада независних стручних особа и представника организација цивилног друштва, чување службене тајне.

Усвојена је Методологија рада Превентивног механизма, која представља оперативни документ са смјерницама за поступање приликом организовања и обављања посјета установама у којима се налазе лица лишена слободе, наводе принципи дјеловања Превентивног механизма, обавезе и права, однос институција/установа према истом, начин прикупљања информација о злостављању или другом облику кршења људских права,

²⁷ Ж-БЛ-04-56/23, препорука број: П-207/23.

²⁸ Закон о измјенама Закона о омбудсмену за људска права БиХ („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 61/23).

²⁹ Конвенција против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања („Службени гласник БиХ“ - Међународни уговори, број 08/08).

³⁰ Правилник о вршењу послова Превентивног механизма за спречавање мучења и других окрутних, нечовјечних или понижавајућих поступака и казни у БиХ („Службени гласник БиХ“ 62/24).

ванредне ситуације које могу наступити током посјете Превентивног механизма, евалуација посјета, кодекс чланова тима Превентивног механизма у БиХ, те као додатак матрице за (пр)оцјену стања у полицијским агенцијама и (пр)оцјену стања у затворским установама.

Након испуњења финансијских претпоставки Омбудсмени су започели са успостављањем Одјељења за вршење послова Превентивног механизма у оквиру Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине у смислу материјално-техничке опремљености и кадровске попуњености. У времену израде овог Годишњег извјештаја проведена је конкурсна процедура и извршен пријем првих кадрова у Одјељење за вршење послова Превентивног механизма, који ће од марта 2025. године започети са својим радом.

Одјељење за праћење остваривање права дјете: Омбудсмени БиХ указују да се права дјетета и даље озбиљно и редовно угрожавају и крше. Дјеца су и даље жртве различитих облика насиља и изложена су социоекономској искључености и дискриминацији. Током 2024. године у Одјељењу за праћење остваривања права дјете за примљено је 299 жалби, што представља повећање за 68 жалби у односу на прошлу 2023. годину. Повећање броја жалби засигурно указује на бројне изазове са којима ће се и дјеца и родитељи, а и друштво у потпуности, сусретати у будућности. Упућене су 24 препоруке које су се односиле на кршење и угрожавање права дјетета у области образовања, социјалне и здравствене заштите.

Током 2024. године за примљен је већи број жалби који се тиче права дјете са потешкоћама у развоју у остваривању права на образовање, али и у остваривању других права. Без обзира на мање помаке, нема довољно разумијевања за особе са инвалидитетом. Крајње вријеме је да се нормативно уреди и дефинишу питања ангажовања асистената у настави. Дневни центри успостављени у локалним заједницама имају ограничене просторне, кадровске и финансијске ресурсе који утичу на њихов рад. Неспорно потреба за дневним центрима постоји, али је и јасно да се морају унаприједити и усагласити нормативи и стандарди за њихов рад са постојећим приликама и трошковима.

По питању здравствене заштите, Омбудсмени БиХ годинама заговарају једино рјешење које би било у потпуности у складу са УН Конвенцијом о правима дјетета – бесплатну и безусловну здравствену заштиту за сву дјецу. У дијелу који се тиче здравствене заштите дјете, указује се и на потребу за осигурање довољног броја стручњака за ментално здравље дјете који требају пружити дјети помоћ и подршку у тешким ситуацијама поводом узнемиравајућих догађаја у ближој и широкој околини, посебно у мањим срединама које се боре са недостатком ресурса. Посебно је уочен проблем смјештаја и лијечења дјете са поремећајима у понашању и озбиљним психичким и психијатријским дијагнозама која се већ налазе у установама социјалне заштите.

Омбудсмени БиХ и даље уочавају вишеструке повреде права дјетета у поступцима развода брака или прекида ванбрачне заједнице, повјеравања дјетета једном од родитеља, уређења виђања дјетета и родитеља са којим не живи, осигурања права дјетета на издржавање, на путну исправу, на лијечење итд. Бројни проблеми са којима се сусрећу родитељи у својој комуникацији одражавају се непосредно на дјецу и остваривање њихових права.

Надлежни органи свих нивоа власти требали би имати за циљ смањење насиља у породици, школи, заједници и дигиталном простору. Омбудсмени БиХ помно прате усклађивање кривичног законодавства са међународним конвенцијама у Републици Српској, Федерацији БиХ и Брчко дистрикту БиХ у области заштите права дјетета и заштите жена.

У превенцију и спречавање вршњачког насиља мора се укључити цијелокупно друштво и само стручни наставници и едуковани родитељи и дјеца могу осигурати да не долази до насиља међу вршњацима. Вршњачко насиље поприма многе облике, а предмети у Институцији омбудсмена указују на то да га и дјеца и родитељи доживљавају на различите начине, јер се другачије дефинишу границе прихватљивог понашања.

Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом: Особе са инвалидитетом и даље представљају једну од најрањивијих група друштва. Омбудсмени БиХ указују да и даље постоје озбиљни изазови које је потребно адресирати у погледу запошљавања, приступа образовању, здравственој заштити, друштвеној инклузији и заштити, као и социјалној помоћи особа са инвалидитетом.

Током 2024. године, Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом за примило је 63 жалбе. Наведена статистика не одражава нужно стварно стање повреда права у овој области, обзиром да се у великом броју предмета у Одјељењу за праћење остваривања права особа са инвалидитетом указује и на друге повреде права као што су права дјете, грађанска права, економска и социјална права, дискриминација и др. и овај број може бити знатно већи.

Омбудсмени БиХ су у 2024. години пратили активности у циљу именовања Савјета за особе са инвалидитетом. Савјет за особе са инвалидитетом основан и неопходно је да се укључи у све релевантне процесе.

Институција омбудсмена је у току 2024. године издала Пратећи извјештај о стању у установама у којима су смјештена лица са интелектуалним и менталним потешкоћама у БиХ. Циљ истраживања је квантитативно и квалитативно сагледати стање у области институционалног збрињавања особа са интелектуалним и менталним тешкоћама у БиХ и усклађеност релевантних закона и докумената с међународним стандардима људских права, те на темељу добивених резултата истраживања сачинити препоруке у сврху унапређења стања. У склопу Пратећег извјештаја, Омбудсмени БиХ су упутили препоруке надлежним институцијама свих нивоа власти у Босни и Херцеговини. Препоручено је и да сви субјекти интензивирају напоре на имплементацији препорука из Мишљења о напретку и препорука УН-овог комитета и Универзалног периодичног прегледа, те да координација треба бити усмјерена и на то да се коначно имплементира Пресуда Европског суда за људска права у случају Хаџимејлић и други.

Дискриминација: У години извјештавања у Одјељењу за елиминацију свих облика дискриминације регистровано је 196 предмета дискриминације што представља благо повећање од девет предмета у односу на претходну годину. Упућено је 48 препорука које се односе на мобинг (12), дискриминацију по основу националног и социјалног поријекла (2), на основу политичког и другог увјерења (2) образовања (4), по основу етничке

припадности (3), на основу родног идентитета (1), као и дискриминацију по основу синдикалног дјеловања (1).

Статистички индикатори, као и структура жалби указују да ова област захтијева стално јачање капацитета гдје би се фокус више требао усмјерити на проактивно дјеловање, како би се смањило број жалби које се подносе, као и већу имплементацију одлука Омбудсмена, али и спровођење активности на превенцији. Пракса је показала неуједначеност судског поступања у примјени одредбе из члана 15 став 9 Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, према којој је суд дужан узети препоруке Омбудсмена у разматрање, што представља индикатор потребе едукације судија о овом питању. Према процјенама Омбудсмена, и даље постоје непријављени случајеви дискриминације због генералног неповјерења у институције као и због страха од евентуалних негативних посљедица по лични статус жртава.

Препорукама је конкретно захтијевано усклађивање интерних аката с чланом 24. Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, предузимање мјера на превенцији дискриминације генерално, предузимање корака ка покушају проналазка споразумног рјешења спора и успостављање интерних механизма за пријављивање и заштиту од дискриминације унутар саме организације. У случајевима дискриминације на основу етничке припадности, препорукама је захтијевано приоритетно обнављање инфраструктуре у повратничким срединама, једнаке могућности у кориштењу јавних ресурса, благовремено поступање у остваривању права на пензију пред надлежним фондовима, те једнаке могућности приликом конкурисања на јавне позиције.

Институција омбудсмена за људска права је у складу са унапређеним законским оквиром интензивно предузимала активности промоције антидискриминацијске заштите, а у 2024. години, најзначајније од таквих активности биле су: израда поднесака према Комитету за елиминацију расне дискриминације Уједињених нација, (CERD), који је тим поводом и јавно представљен на 113. сједници Комитета за елиминацију расне дискриминације, у оквиру разматрања Периодичног извјештаја Босне и Херцеговине о имплементацији Конвенције о елиминацији расне дискриминације дана 12.08.2024. године, израда и промоција Специјалног извјештаја о реализацији препорука Омбудсмена за људска права БиХ, као и организовање Регионалне конференције Тијела за једнакост у Сарајеву (26-28 новембар), под називом „Обавезе у односу на Директиве о јачању тијела за једнакост“.

Права националних и вјерских мањина: У 2024. години регистровано је 10 предмета из области права националних, вјерских и других мањина и издата је једна препорука. Жалбе су у највећем броју изјављене од стране Европског центра за права Рома (European Roma Rights Centre AISBL), из Брисела, Краљевина Белгија односно њихове регионалне канцеларије из Скопља, Република Сјеверна Македонија, и односе се на положај припадника ромске националне мањине ради отежане легализације ромских кућа и насеља у више јединица локалне самоуправе у Босни и Херцеговини, неједнаког приступа води, инфраструктури и социјалној заштити, обезбјеђења алтернативног смјештаја ромским породицама итд.

Као посљедица ниске стопе запошљавања Рома и тешке економске ситуације, евидентно је њихово номадско кретање на подручју Босне и Херцеговине у потрази за доступним видом зараде који се најчешће огледа у пословима везаним за прикупљање и трговину секундарним сировинама. Бројни су проблеми са којима се приликом таквог начина живљења сусрећу. Стамбени објекти, односно насеља која формирају су најчешће неусловни за живот, неиспуњавању услове за евентуалну легализацију, отежан је приступ води и инфраструктурним капацитетима. Неријетко је присутан отпор домицилног становништва. Роми се такођер суочавају с посебним изазовима када је ријеч о пријави пребивалишта и боравишта, што је кључно за могућност запошљавања, приступ здравственим и социјалним услугама те интеграцији у друштво. Упис у матичне евиденције и посједовање личних докумената су предуслови за остваривање свих других права али истовремено и вид заштите од опасности да постану жртве трговине људима. Омбудсмени указују да је неопходно интензивно радити на осигурању идентификационих докумената свим особама ромске националне мањине, уклањању препрека и пружању подршке у циљу побољшања положаја Рома у области стамбеног збрињавања, здравствене заштите, образовања и свих облика укључености у друштвене, социјалне, културне и политичке токове живота. Унаприједити питање запошљавања Рома, у јавном и приватном сектору, кроз имплементирање стратегија које ће укључивати различите видове оспособљености за послове на тржишту рада, развијање програма подстицаја послодавцима за запошљавање и успостављање независних механизма надзора.

Сарадња са медијима: Омбудсмени БиХ располажу са неколико инструмената путем којих информишу јавност о темама из области људских права. Саопштења у којим Омбудсмени исказују свој став заснован на међународним стандардима људских права и законодавству у БиХ информишу јавност о темама кршења људских права. Поред тога, Омбудсмени сажетке донесених препорука редовно објављују на својој веб страници како би могли послужити као смјернице у раду надлежних органа. Објављивање информација и организовање прес конференција поводом догађаја као што су презентовање годишњих и специјалних извјештаја, конференције и округли столови, састанци са представницима цивилног друштва се користе за анимирање медија како би теме из области људских права учиниле доступним јавности. Континуирана сарадња с представницима средстава јавног информисања наставила се и током 2024. године. Институција омбудсмена је одговорила на 105 медијских захтјева. Настављен је тренд из претходних година по којем се интерес медија примарно фокусира на три области, а то су дјечија, грађанска и политичка права, те дискриминација. У домену дјечијих права, Омбудсмени су за медије говорили на тему вршњачког насиља, улоге центара за социјални рад у заштити права дјетета, алиментације, амбер алерт система, права на образовање, регистра педофила, те бројним другим темама од значаја за остваривање дјечијих права. У погледу грађанских и политичких права, Омбудсмени су у својим изјавама, између осталог, говорили о приступу информацијама, поступцима именовања, слободи медија и изражавања.

Сарадња са домаћим институцијама и организацијама у Босни Херцеговини и међународна сарадња: Омбудсмени БиХ истичу да су институције власти у Босни и Херцеговини дужне осигурати грађанима примјену и заштиту људских права и основних слобода. Институција омбудсмена представља канал комуникације између грађана и власти и од квалитета сарадње са институцијама власти зависи рјешавање конкретних предмета.

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су сарађивали са законодавним органима на свим нивоима власти, као и са представницима извршне власти, учествовали на бројним скуповима и догађајима посвећеним људским правима, попут тематских сједница које организују Омбудсмени БиХ, законодавни органи и други релевантни субјекти, што је омогућило вођење конструктивних консултација о кључним питањима из области људских права. Омбудсмени БиХ су одржали низ састанака са представницима невладиних организација у Босни и Херцеговини.

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине организовала је VIII Регионалну конференцију Тијела за једнакост југоисточне Европе под називом “Обавезе у односу на Директиве о јачању тијела за једнакост”, која је одржана у Сарајеву у периоду од 26. до 27.11.2024. године. Конференција је окупила представнике тијела за равноправност из земаља југоисточне Европе, укључујући Босну и Херцеговину, Црну Гору, Сјеверну Македонију, Србију и Албанију као и представнике Европске мреже тијела за једнакост (Equinet). Учествовали су и представници државних институција, невладиних организација, међународних организација, Европске уније, Савјета Европе и Мисије OSCE-а у Босни и Херцеговини.

У 2024. години настављена је успјешна сарадња на међународном плану, али и са међународним организацијама које раде и дјелују у Босни и Херцеговини.

Институција омбудсмена остварује успјешну сарадњу са мрежама националних институција за заштиту људских права и активно дјелује као чланица различитих мрежа (Глобална мрежа националних институција за људска права - GANHRI, Европска мрежа националних институција за људска права - ENNHRI, Европска мрежа тијела за једнакост – Equinet, Асоцијација медитеранских омбудсмена – АОМ, Европска мреже омбудсмена за дјецу Европе - ENOC, Међународни институт омбудсмена - IOI).

GANHRI Поткомитет за акредитацију (SCA) по трећи пут је реакредитовао Институцију омбудсмена Босне и Херцеговине и додијелио јој статус „А“. Ова реакредитација не само да потврђује висок ниво усклађености са Париским принципима, који постављају кључне стандарде за рад националних институција за људска права, већ и истиче преданост Институције у промовисању људских права, владавине права и демократије. Добијени статус „А“ омогућава Институцији да настави активно учествовати у међународним организацијама и форумима, као што је и Глобална мрежа националних институција за људска права (GANHRI), чиме се доприноси оснаживању њеног међународног статуса и размјени искустава и најбољих пракси.

III ПОДАЦИ О ПОСТУПАЊУ ИНСТИТУЦИЈЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ У 2024. ГОДИНИ

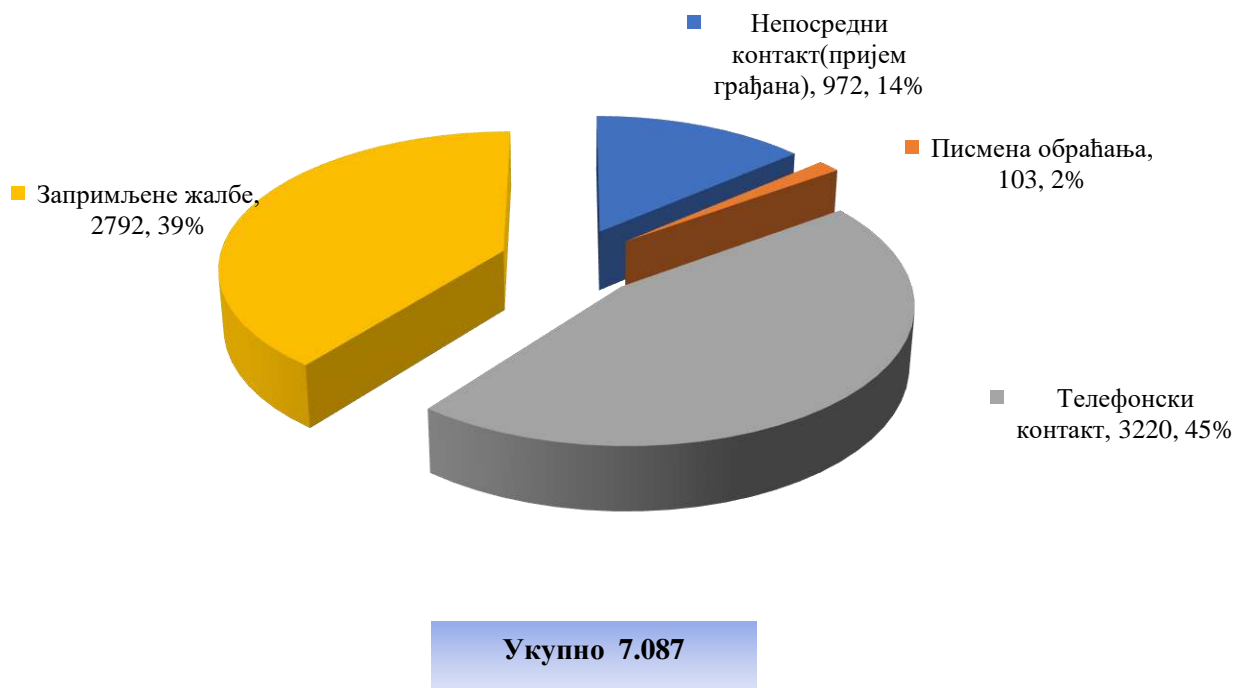
Током 2024. године Институција омбудсмена запримила је укупно 2.792 жалбе. У 2024. години укупно је архивирано 2.690 предмета, од тога 1.704 предмета из 2024. године и 986 предмета из претходних година. Током извјештајног периода Институцији омбудсмена укупно се обратило 7.087 грађана (директни контакти, писмени контакт, телефонски позиви, електронска пошта и писане жалбе). У графикону 2 дат је приказ обраћања грађана Омбудсменима БиХ у 2024. години.

Графикон 1. Преглед основних индикатора везаних за рад Институције

Табела 1. Структура поднесених жалби, у односу на повреду права

ОДЈЕЉЕЊЕ	Запримљено у 2024. години
01 - Одјељење за праћење остваривања права дјете	299
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом	60
03 - Одјељење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина	10
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права	704
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права	764
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације	196
07 - Одјељење за праћење остваривања права особа лишених слободе	107
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи	652
УКУПНО	2792

Графикон 2. Приказ обраћања грађана Институцији омбудсмена

У извјештајном периоду Омбудсмени БиХ издали су 350 препорука у 390 предмета.

Табела 2. Степен реализације препорука

Начин реализације препорука у предметима	Број предмета с издатом препоруком у 2024. години	Број предмета с издатом препоруком у 2023. години
Реализована	145 (37,18%)	242 (49,59%)
Остварена сарадња	80 (20,50%)	63 (12,91%)
Дјелимично реализована	12 (3,08%)	13 (2,66%)
Нема одговора	92 (23,59%)	90 (18,44%)
Није реализована	61 (15,64%)	80 (16,39%)
Укупан број предмета с издатом препоруком	390	488

IV СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈИ ОМБУДСМЕНА

Институција је у 2024. години израдила 5 специјалних извјештаја:

Специјални извјештај о
малољетничким
браковима, јануар 2024.
године

Специјални извјештај
Анализа реализације
препорука Омбудсмена
за људска права Босне и
Херцеговине, април
2024. године

Пратећи извјештај о
стању у установама за
смјештај особа с
интелектуалним и
менталним тешкоћама у
БиХ, април 2024. године

Специјални извјештај о
стању у појединим
полицијским управама у
Босни и Херцеговини,
март 2024. године

Специјални извјештај у
вези са спречавањем
ризика апатридије на
територији Босне и
Херцеговине, новембар
2024. године

4.1. Специјални извјештај о малољетничким браковима

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су сачинили Специјални извјештај о малољетничким браковима. Извршена је анализа релевантног правног оквира, што обухвата анализу међународних стандарда и домаћег законодавства у овој правној области. Центрима за социјални рад, тужилаштвима, судовима и полицијским управама с подручја Сарајева, Мостара, Тузле, Бања Луке, Бијељине и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине упућен је упитник којим су тражени релевантни подаци за израду Извјештаја. Одржан је и састанак с представницима невладиних организација.

Како су то Омбудсмени БиХ констатовали, малољетнички бракови у Босни и Херцеговини могу се склопити само под условима предвиђеним породичним законима (ентитета и Брчко дистрикта БиХ) и то само у случају кад је малољетно лице навршило 16 година живота. Дозволу за склапање брака даје суд на захтјев малољетног лица, те уз учешће центра за социјални рад, који даје свој приједлог и мишљење, утврђује постојање услова за склапање брака, менталну и физичку спремност за брак, постојање оправданих разлога за закључење брака, водећи се при том заштитом најбољег интереса дјетета. Међутим, ову законску могућност никако не би требали повезати и доводити у везу с противзаконитим понашањима која се морају санкционисати, с напоменом да кажњавање треба бити усмјерено првенствено на пунољетна лица, посебно на родитеље који такву традицију, која није у складу са заштитом најбољег интереса дјетета, подржавају, потичу и реализују.

Омбудсмени БиХ су истакли да велики проблем представљају присилни малољетнички бракови, јер су, нажалост, често дјечији бракови параван за трговину дјецом и друге врсте експлоатације које се повезују с трговином људима. Поразно је за друштво у цјелини, да постоје ситуације у којима родитељи не само да допуштају такве заједнице него и наводе

дијете на склапање брака. Према наводима Невладиних организација (НВО-а) бројни случајеви уговарања малољетничких бракова, од којих многи остају неоткривени, указују да се на том подручју не предузима довољно како би се дјеца заштитила. Маргинализоване групе дјеце и младих, посебно дјеца припадници ромске заједнице, због специфичних традиционалних ставова, у великом су броју случајева посебно рањива група те су управо она високо на листи потенцијалних жртава трговања.

Комитет УН-а за права дјетета, на својој 2404. и 2405. сједници, разматрао је Шести периодични извјештај Босне и Херцеговине, те усвојио закључна запажања на 2430. сједници одржаној 27. септембра 2019. године. Руководећи се дефиницијом дјетета, односно да се дјететом сматра лице испод 18 година, из члана 1. Конвенције УН-а о правима дјетета, Комитет препоручује држави чланици да измијени породичне законе ентитета и Дистрикта како би се отклонили сви изузеци који омогућавају закључивање брака за лица млађа од 18 година.

Анализом пристиглих одговора, уважавајући резултате истраживања, Омбудсмени БиХ су препоручили Влади Републике Српске, Влади Федерације Босне и Херцеговине и Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине да размотре могућности отклањања изузетака који омогућавају закључивање брака за лица млађа од 18 година, да предузму мјере с циљем обезбјеђења системске едукације полицијских службеника везане за проблематику малољетничких бракова, да предузму адекватне мјере и радње како би се успоставила боља сарадња између надлежних тужилаштава, центара за социјални рад, судова и полиције, да се кроз израду стратегија и акционих планова за сузбијање трговине људима посебно приступи питању превенције и дефинишу конкретне активности везане за рјешавање проблема присилних малољетничких бракова, као и да се предузму додатне активности с циљем измјене ставова и подизања свијести о проблематици малољетничких бракова, те борби против дискриминације.

4.2. Специјални извјештај Анализа реализације препорука Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

Омбудсмени БиХ су у априлу 2024. године издали Специјални извјештај Анализа реализације препорука Омбудсмена за људска права БиХ. Циљ овог извјештаја је информисати јавност и законодавне органе у Босни и Херцеговини о степену имплементације препорука Омбудсмена БиХ од стране било којег органа власти, као и кључним разлозима непровођења препорука, што је проблем на који указују и бројни међународни органи за заштиту људских права.³¹

Одређена група предмета указује да су поједине препоруке реализоване након протеча рока за њихову реализацију, међутим орган је пропустио обавијестити Институцију омбудсмена о овој чињеници, због чега је Институција тек у току спровођења овог извјештаја добила сазнања о реализацији препоруке. Велики број предмета свједочио је у спремност органа да

³¹ Европска комисија, Универзални периодични преглед о стању људских права у Босни и Херцеговини.

након указане повреде од стране Омбудсмена БиХ ипак преиспита своје поступање и исто врати у прави оквир, те удовољи странци.

Све наведено говори у прилог чињеници да је сарадња са Институцијом омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и степен реализације препорука на вишем нивоу од оног на који упућују статистике.

Специјални извјештај Анализа реализације препорука Омбудсмена за људска права БиХ презентован је у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине дана 09.07.2024. године, а предочен је представницима законодавних, извршних, и правосудних органа на подручју БиХ, њених ентитета и Брчко дистрикта БиХ, као и представницима међународних организација/органа и медија.

4.3. Пратећи извјештај о стању у установама за смјештај особа са интелектуалним и менталним тешкоћама у БиХ

Институција омбудсмена је у току 2024. године издала Пратећи извјештај о стању у установама у којима су смјештена лица са интелектуалним и менталним потешкоћама у БиХ. Циљ истраживања је квантитативно и квалитативно сагледати стање у области институционалног збрињавања особа са интелектуалним и менталним тешкоћама у БиХ и усклађеност релевантних закона и докумената с међународним стандардима људских права, те на темељу добивених резултата истраживања сачинити препоруке у сврху унапређења стања. Како су Омбудсмени БиХ већ раније сачинили извјештаје о стању у установама за збрињавање особа са интелектуалним и менталним тешкоћама, то је методологија у изради Пратећег извјештаја заснована на компарацији с налазима из претходног извјештаја.

У склопу Пратећег извјештаја, препоруке су упућене надлежним институцијама Босне и Херцеговине, а прије свих Министарству цивилних послова, ради предузимања снажнијих активности у циљу координације у области социјалне заштите, а Министарству људских права и избјеглица у сегменту осигурања имплементације међународних обавеза. Препоручено је да сви субјекти требају да интензивирају напоре на имплементацији препорука из Мишљења о напретку и препорука УН-овог комитета и Универзалног периодичног прегледа, те да координација треба бити усмјерена и на то да се коначно имплементира Пресуда Европског суда за људска права у случају Хаџимејлић и други.

Извјештај је презентован у септембру 2024. у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и исти је изложем представницима центара социјалног рада, установама социјалне заштите и здравственим установама који су били предмет опсервације у извјештају, као и невладиним удружењима који се баве проблемом особа са инвалидитетом. У циљу промоције Извјештаја изадати су леци са QRкодом на б/х/с језицима и енглеском језику који су достављени релевантним центрима социјалног рада и центрима за ментално здравље у БиХ. Промоција је вршена у сарадњи са Популациони фонд Уједињених нација (UNFPA).

4.4. Специјални извјештај о стању у појединим полицијским управама у Босни и Херцеговини

Омбудсмени БиХ су током 2024. године израдили Специјални извјештај о стању у појединим полицијским управама у Босни и Херцеговини.³² За потребе извјештаја, посјећене су полицијске управе у Зеници, Травнику, Сарајеву, Мостару, Тузли, Приједору, Бањалуци, Брчко дистрикту БиХ и Бијељини.³³ Посебна пажња је посвећена просторијама у којима се смјештају особе лишене слободе, те је, на основу разговора са руководством, увида у документацију, као и непосредног опажања просторија за задржавање лица, констатовано затечено стање и утврђено у којој мјери су уважене препоруке из Специјалног извјештаја о стању у просторијама за задржавање у појединим полицијским управама у Босни и Херцеговини из 2019. године.

Упућене су генералне препоруке Влади Републике Српске, Влади Брчко дистрикта БиХ, Влади Кантона Сарајево, Влади Зеничко-добојског кантона, Влади Средњобосанског кантона, Влади Тузланског кантона и Влади Херцеговачко-неретванског кантона да изврше издвајање неопходних буџетских средстава у циљу реализације препорука Омбудсмена Босне и Херцеговине упућених надлежним министарствима унутрашњих послова које се односе на неопходне адаптације просторија за задржавање (у складу и по узору на стандарде предвиђене Европским затворским правилима), што подразумева и инсталирање видео-надзора у сврху контроле и превенције непожељног понашања или самоповређивања лица лишених слободе, посебно водећи рачуна о распореду камера (камере би требале бити позиционирани у ходницима којима се прилази просторијама за задржавање/ћелијама и не би требале да покривају тзв. мокри чвор); да издвоје буџетска средства потребна за запошљавање додатног кадра – овлаштених службених лица у полицијским управама/станицама, а у складу с утврђеним систематизацијама радних мјеста; да у оквиру стручног усавршавања овлаштених службених лица која поступају према лицима лишеним слободе наставе континуиране, специјализоване и лиценциране обуке, које ће задовољити највише домаће и међународне стандарде у овој области.

Омбудсмени БиХ су упутили препоруку Министарству унутрашњих послова Федерације Босне и Херцеговине да успоставе електронску евиденцију лица лишених слободе.

Посјете полицијским станицама искориштене су и да би се међу надлежнима подигла свијест о мандату и функционисању Превентивног механизма, новим мандатом Омбудсмена БиХ.

Омбудсмени БиХ су у сарадњи са Савјетом Европе презентовали овај Специјални извјештај у Бањалуци дана 08.10.2024. године. Презентацији су присуствовали сви релевантни надлежни органи у Босни и Херцеговини, представници законодавне, извршне власти, као и представници полицијских управа у Босни и Херцеговини које су биле предмет посјете Омбудсмена БиХ приликом израде извјештаја. Специјални извјештај је достављен на знање

³² Специјални извјештај је финализован 2024. године и у октобру мјесецу презентован је широј и стручној јавности.

³³ Посјете обављене у периоду од 04.10.2023. године до 14.12.2023. године

и информацију парламентарним органима у БиХ (Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине, Народној скупштини Републике Српске, Парламенту Федерације БиХ и Скупштини БД БиХ).

4.5. Специјални извјештај у вези са спречавањем ризика апатридије на територији Босне и Херцеговине

Апатридија има стварни и разарајући утицај на животе појединаца, њихових породица, а у коначном и заједнице. И поред одређеног нивоа напретка који је остварен у области матичних књига у Босни и Херцеговини у смислу њихове усклађености са међународним стандардима, још увијек постоје различите препреке и недостаци како у садржају, тако и у самој примјени прописа које је неопходно отклонити у циљу успостављања ефикасног система превенције и елиминације феномена апатридије.

Омбудсмени су приступили свеобухватној анализи ове проблематике те сачинили Специјални извјештај у вези са спречавањем ризика апатридије на територији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Специјални извјештај). Циљ Специјалног извјештаја је на темељу свеобухватне анализе релевантног правног оквира, информација и података прикупљених у комуникацији с надлежним институцијама/установима, утврдити стварно стање када је у питању положај лица без држављанства те особа које су у ризику од апатридије. Извјештај указује на кључне правце за институционално дјеловање у циљу рјешавања уочених проблема у овој области.

Током израде Специјалног извјештаја идентификовано је неколико најугроженијих категорија за које се по оцјени Омбудсмена Босне и Херцеговине може рећи да су особе под ризиком од апатридије:

- Особе које нису уписане у матичну књигу рођених, јер се уписом у матичну књигу рођених доказују чињенице које су одлучујуће за стицање држављанства Босне и Херцеговине по поријеклу или рођењу, а нарочито дјеце рођене у иностранству чији је барем један родитељ држављанин Босне и Херцеговине, а која не посједују доказе о рођењу прописане законима и прописима о матичним књигама;
- Особе које не посједују доказ о држављанству ниједне државе, а имају везу с више држава по основу поријекла, рођења или боравка;
- Држављани бивше СФРЈ који дужи период непрекидно бораве у Босни и Херцеговини, а који не могу да стекну држављанство у складу с важећим законодавством у Босни и Херцеговини (услед недостатка идентификационих докумената, нерегулисаног боравка, докумената издатих на Косову (1244/1999³⁴);
- У миграторном контексту дјеца странаца рођена у Босни и Херцеговини чији родитељи немају регулисан боравишни статус, доказ о идентитету или држављанство родитеља.

Особе без држављанства у свакодневном животу не могу остварити основна права која се особама с држављанством подразумевају као што су запошљавање, склапање брака,

³⁴ Сва позивања на Косово, било да се ради о територији, институцијама или становништву, треба разумјети уз потпуно поштовање Резолуције Савјета безбједности Уједињених нација 1244/1999.

прелазак државне границе или кориштење здравственог и пензијског система. Такве особе се ријетко или никада не сусрећу с институцијама државе у којој живе и присиљене су живјети изван система, у правилу на рубу егзистенције.

Омбудсмени Босне и Херцеговине својим поступањем и препорукама настоје допринијети креирању политика и пракси за заштиту најбољих интереса особа које су без држављанства те особа у ризику од апатридије. У сарадњи и уз подршку Представништва Агенције Уједињених нација за избјеглице (UNHCR) у Босни и Херцеговини и Удружења Ваша права БиХ, Специјални извјештај је дана 28.11.2024.године презентован у сали Парламентарне скупштине БиХ, а објављен је и на службеној интернет страници Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине чиме је учињен доступним широј јавности.³⁵

---

³⁵ <https://www.ombudsmen.gov.ba>

V ГРАЂАНСКА И ПОЛИТИЧКА ПРАВА

5.1. Увод

Устав Босне и Херцеговине, члан II/1. прописује да ће Босна и Херцеговина и оба ентитета осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. Међународни пакт о грађанским и политичким правима, сходно одредбама Устава Босне и Херцеговине је дио правног система Босне и Херцеговине³⁶. Обавеза држава чланица Пакта је да поштују и гарантују права призната у овоме Пакту свим особама на свом подручју и подручјима која се налазе под њеном јурисдикцијом, без обзира на разлике, као што су раса, боја коже, пол, језик, вјера, политичко или друго увјерење, национално или социјално поријекло, имовина, рођење или нека друга околност. Свака држава чланица се обавезује да ће, у складу са својим уставним поступком и одредбама Пакта, тамо гдје то још није уређено постојећим законима или другим мјерама, предузети потребне кораке како би се усвојиле законске и друге мјере пријекто потребне за остваривање признатих права.³⁷

Одјелење за праћење остваривања грађанских и политичких права унутар Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине на темељу запримљених жалби, али и у поступцима покренутим по службеној дужности, разматра жалбе због повреде права на имовину, слободан приступ информацијама, рад полиције, повреде одредби закона о владиним и министарским именованима, рад инспекцијских органа, права на бесплатну правну помоћ, јавне исправе, миграције и азил, ратне штете, медије и слободу информисања, предмете корупције, вјерске слободе и религију и слободу окупљања.

5.1.1. Статистика

Повреда	Број предмета
Приступ информацијама	241
Полиција	160
Имовинско-правни односи	135
Инспекције	85
Владина и министарска именовања	72
Миграције и азил	23
Јавне исправе	11
Медији и слобода информисања	9
Вјерске слободе/религија	7
Ратне штете	6
Предмети корупције	6
Слобода окупљања	4
Бесплатна правна помоћ	2
Укупно	764

³⁶ Устав Босне и Херцеговине, Анекс I Додатни споразуми о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини.

³⁷ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, текст Пакта, https://www.ombudsmen.gov.bs/documents/ombudsmen_doc2013031901595385cro.pdf.

Током 2024. године, у Одјељењу за праћење остваривања политичких и грађанских права, регистроване су 764 жалбе. Из ранијих година пренесено је 477, тако да је у раду било укупно 1241 предмет. Окончан је рад у 728 предмета.

Према разматраним повредама права број жалби је следећи: приступ информацијама 241, полиција 160, владина и министарска именованја 72, имовинско-правни односи 135, инспекције 85, бесплатна правна помоћ двије, јавне исправе 11, миграције и азил 23, ратна штета шест, медији и слобода информисања девет, предмети корупције шест, вјерске слободе и религија седам и слобода окупљања четири.

Током извјештајног периода у оквиру надлежности овог Одјељења упућено је 165 препорука. Највећи број препорука упућен је због непоступања јавних органа по одредбама закона о слободи приступа информацијама 82, кршења принципа утврђених законима о владиним, министарским и другим именованима 35, инспекцијским органима због пропуштања радњи из оквира инспекцијског надзора 22, полицијским органима 14, због неефикасног поступања органа управе у поступцима имовинско-правне природе девет, ентитетским и локалним органима власти ради заштите права и имовине повратника двије.

Препорукама је одговорним органима указано и на обавезу сарадње с Омбудсменима Босне и Херцеговине, након што у поступцима истраге, нису поступили по захтјевима за изјашњење и доставили тражене информације.

5.2. Право на приступ информацијама

Принципи утврђени Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама³⁸, Универзалном декларацијом о људским правима³⁹, као и Пактом о грађанским и политичким правима⁴⁰ гарантују право на слободу изражавања.

Конвенција је прописала тест за провјеру, у складу са ставом 2. члана 10., када власт може да се мијеша у остваривање слободе изражавања и то уколико су кумулативно испуњена три услова: ограничење прописано законом, ограничење има легитиман циљ да заштити један или више предвиђених интереса или вриједности и ограничење је неопходно у демократском друштву, односно пропорционално циљу који се жели постићи конкретним ограничењем слободе изражавања. Уставни суд БиХ у својим одлукама је заузео став да у демократским и правним државама, ни једно право и слобода, ма колико били примарни или значајни, нису и не могу бити апсолутни и неограничени.⁴¹

Право на приступ информацијама интегрални је дио права на слободу изражавања и издваја се као засебно људско право, проистекло из принципа прописаних међународним документима. Међународно и регионално право, стандарди и искуства показују да се

³⁸ Видјети члан 10. Конвенције.

³⁹ Видјети члан 19.

⁴⁰ Видјети члан 19. Пакта.

⁴¹ Одлука о меритуму број: АП-1005/04 од 02.12.2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ”, број: 45/06.

законодавство у овој области првенствено заснива на постулатима⁴² и то: максималној отворености приступа информацијама у посједу јавних органа; дефинисању појмова као што је информација, јавни орган и др.; принципу да свако има право на приступ информацијама у посједу јавних органа (сваки појединац, организација, удружење); да се информација може одбити само под одређеним, уско дефинисаним условима, те се чак и у случајевима дефинисаних изузетака може одступити од правила изузимања односно када је саопштавање у јавном интересу; право на двостепеност поступка; бесплатни или минимални трошкови; те проактивно објављивање информација од стране јавних органа.

Омбудсмени БиХ у свом раду посебно подстичу проактивно објављивање информација, сматрајући да је системски приступ информацијама кроз прокативно објављивање много економичнији и транспарентнији поступак, јер се рационализују ресурси који се морају користити уколико се приступ информацијама осигурава путем захтјева које подносе странке (гдје се мора донијети рјешење и спровести цјелокупан поступак).

Када су у питању обавезе држава у контексту права на приступ информацијама, УН комитет за људска права, кроз Општи коментар број 34. на члан 19. Међународног пакта о грађанским и политичким правима (слобода мишљења и изражавања), кроз генералне напомене указује, да како би се остварило право на приступ информацијама, државе чланице требале би дјеловати проактивно, пласирати у јавност информације од јавног интереса, те осигурати једноставан, брз, ефикасан и практичан приступ информација.⁴³

Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2024. годину указује да се Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ и даље треба у потпуности ускладити са међународним стандардима о независности жалбеног процеса, док Дистрикт Брчко БиХ треба усвојити свој закон у овој области. Извјештај упућује да се правила о заштити података и о приступу информацијама и даље на свим нивоима власти тумаче на начин који више штити приватне него јавне интересе, те да су препоруке Омбудсмена БиХ према јавним властима и даље фокусиране већином на осигурање приступа информацијама.⁴⁴

У децембру 2024. године одржан је осми састанак Пододбора за правду, слободу и сигурност у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Босне и Херцеговине.⁴⁵ Препоруке са састанка, у оквиру слободе изражавања, налажу сљедеће: осигурати правилно провођење државног Закона о слободи приступа информацијама и благовремено усвајање подзаконских аката (успостављање централног портала података и проактивно објављивање информација); измијенити прописе на државном нивоу у циљу успостављања независног и специјализованог механизма за надзор,

⁴² Миленковић, Д. и Ракић, В. (2005). Слободан приступ информацијама и јавна управа. Комитет правника за људска права.

⁴³ УН Комитет за људска права, 102. сједница, Женева 11-29 јул 2011. године <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/gc34.pdf>.

⁴⁴ Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2024. годину - Радни документ особља Комисије, Извјештај о Босни и Херцеговини за 2024. годину, Брисел 30.10.2024. године SWD (2024) 691 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/451db011-6779-40ea-b34b-a0eeda451746_en?filename=Bosnia%20and%20Herzegovina%20Report%202024.pdf&prefLang=hr.

⁴⁵ Осми састанак одржан је 10-11. децембра 2024. године у Бриселу (хибридни састанак).

укључујући жалбени поступак у питањима која се односе на слободу информисања; израдити прописе о слободном приступу информацијама на нивоу ентитета и Брчко дистрикта БиХ, усклађено како у цијелој земљи, тако и с релевантним европским стандардима и *acquisem EУ*, користећи модел закона о слободном приступу информацијама који је израдила SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management) као основу за израду нових закона и испуњавање препорука ТАИЕХ-а (Technical Assistance and Information Exchange instrument of the European Commission).

5.2.1. Статистика

Институција омбудсмена за људска права БиХ право на приступ информацијама разматра у оквиру Одјељења за праћење остваривања политичких и грађанских права, у категорији медија и слободе информисања и приступа информацијама. У току 2024. године запримљена је 241 жалба која се односи на приступ информацијама. У области приступа информацијама у 2024. години издате су 82 препоруке. Препоруке су се најчешће односиле на непоступање органа по поднесеном захтјеву за приступ информацијама и доношењу одлуке у складу са законом о слободи приступа информацијама⁴⁶, поништавање рјешења о приступу информацијама⁴⁷, доношење другостепене одлуке по приговору⁴⁸, измјене одлуке у дијелу који се односи на поуку о правном лијеку⁴⁹, те успостављање сарадње⁵⁰.

Запримљене жалбе указују да се у већини случајева грађани Институцији обраћају сходно законима о слободи приступа информацијама на нивоу ентитета, а веома мали број жалби на темељу Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ. Тренд смањења ових жалби примјетан је као и током 2023. године када је и донесен нови закон на државном нивоу, те су се регистроване жалбе углавном односиле на стари закон.⁵¹

Као у претходним годинама, најчешћи основ за обраћање Институцији односио се на недоношење одлука по поднесеном захтјеву за приступ информацијама, одлучивање након истека законског рока, непоступање другостепеног органа по приговору, одбијање приступа информацијама, неадекватно утврђивање изузетака и провођење теста јавног интереса и кршење права двостепености поступка.

5.2.2. Законодавство

У Босни и Херцеговини у примјени је Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине, док се на нивоу ентитета још увијек примјењују Закон о

⁴⁶ Ж-СА-05-3/24, препорука број: П-38/24; Ж-БЛ-05-739/23, препорука број: 47/24; Ж-СА-05-90/24, препорука број: 57/24; Ж-БЛ-05-162/24, препорука број: П-112/24; Ж-ЛИ-05-25/24, препорука број: П-113/24; Ж-БР-05-142/24, препорука број: 320/24.

⁴⁷ Ж-ЛИ-05-204/23, препорука број: 52/24; Ж-СА-05-518/24, препорука број: 144/24.

⁴⁸ Ж-МО-05-113/24, препорука број: 203/24; Ж-СА-05-849/24, препорука број: П-300/24.

⁴⁹ Ж-СА-05-789/24, препорука број: П-289/24.

⁵⁰ Ж-БЛ-05-249/24, препорука број: 190/24; Ж-БЛ-05-370/24, препорука број: 247/24; Ж-СА-05-867/23, препорука број: П-31/24.

⁵¹ Закон о слободи приступа информацијама у Босни и Херцеговини („Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр: 28/00, 45/06, 102/09, 62/11 и 100/13).

слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине⁵² и Закон о слободи приступа информацијама у Републици Српској⁵³. Брчко дистрикт БиХ још увијек није усвојио нови закон у овој области, иако се тренутно проводе одређене активности. Потребно је истаћи да је усвајањем новог закона на државном нивоу утврђена примјена само на нивоу институција БиХ, чиме је Брчко дистрикт БиХ остао без законског основа за осигурање примјене слободе приступа информацијама.

Како су Омбудсмени БиХ и раније указивали Законом о слободи приступа информацијама на нивоу БиХ усложњене су и подијелене надлежности између различитих институција.⁵⁴

Закон је прописао низ обавеза које су јавни органи дужни испунити. С обзиром да је тек протекла година дана од ступања на снагу новог закона, још увијек се не може у потпуности пратити испуњеност свих обавеза. Примјетно је да институције нису испоштовале неке од обавеза као што је успостављање Централног портала јавних информација.

У октобру 2024. године именовани су нови чланови Жалбеног савјета при Савјету министара БиХ.⁵⁵

У складу са чланом 17. став 8. прописана је дужност службеника за информисање да сачини годишњи извјештај о раду институције БиХ и упуту га Омбудсменима БиХ, који би на темељу члана 48. истог Закона били обавезни израдити годишњи извјештај о стању у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине. На овај начин Омбудсмени БиХ су у обавези сачинити годишњи извјештај о резултатима свог рада сходно одредбама Закона о омбудсмену за људска права БиХ⁵⁶ (који садржи преглед стања у области приступа информацијама у складу са жалбама поднесених Омбудсменима БиХ), те годишњи извјештај о стању у области слободе приступа информацијама на нивоу институција БиХ (на основу годишњих извјештаја које институције на нивоу БиХ достављају Институцији омбудсмена), који ће бити интегрални дио овог Извјештаја.

Одредбом члана 17. Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ, прописане су обавезе институција БиХ ради ефикаснијег провођења Закона. Савјет

⁵² Закон о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, бр: 32/01 и 48/11).

⁵³ Закон о слободи приступа информацијама Републике Српске („Сл. гласник Републике Српске“, број 20/2001).

⁵⁴ Према овом Закону Жалбени савјет при Савјету министара БиХ одлучује као другостепени орган, Генерални секретаријат Савјета министара БиХ води и одржава Централни портал јавних информација, Омбудсменима БиХ се достављају информације везане за службеника за информисање, као и евиденција о броју запримљених захтјева, врсти тражених информација, броју донесених рјешења, броју коначних рјешења и др., док Министарство правде БиХ путем Управне инспекције врши инспекцијски надзор над провођењем Закона.

⁵⁵ Рјешење о именовању чланова Жалбеног савјета при Савјету министара БиХ „Службени гласник БиХ“, број: 73/24. Раније Жалбени савјет при Савјету министара БиХ именован је Рјешењем о именовању чланова Жалбеног савјета при Савјету министара БиХ („Службени гласник БиХ“, број: 81/19, на период од четири године и обављали су дужност до именовања новог сазива. Поступајући по жалби, подносилац је указивао да је мандат Жалбеног савјета истекао, те да исти не функционише и не доноси одлуке. Омбудсмени БиХ запримили су изјашњење којим се наводи: „...обавјештавамо вас да је Жалбени савјет при Савјету министара БиХ именован Рјешењем о именовању чланова Жалбеног савјета при Савјету министара БиХ дана 22. новембра 2019. године... обављат ће дужности све до новог именовања на ту функцију, те исто своју законом прописану дужност обавља у законом прописаним роковима.“

⁵⁶ Члан 34. Закона о омбудсмену за људска права БиХ.

министара БиХ, на приједлог Министарства правде БиХ, донијело је Водич за приступ информацијама⁵⁷ којим се осигурава ефикасно провођење Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине. Доношењем овог водича осигурава се грађанима да на што лакши, бржи и једноставнији начин остваре право на слободан приступ информацијама које су у посједу институција Босне и Херцеговине⁵⁸. Институција омбудсмена за људска права БиХ на својој званичној веб страници објавила је наведени водич.

У складу са чланом 18. Закона, Министарство правде БиХ донијело је Правилник о садржају и начину вођења регистра захтјева за приступ информацијама⁵⁹ којим се уређује успостављање, садржај и начин вођења Регистра захтјева за приступ информацијама и поновну употребу информација, сходно Закону о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине.⁶⁰ У Регистар се уписују захтјеви за приступ информацијама, те захтјеви за допуну или исправку и захтјеви за поновну употребу информација, по редослиједу пријема, а уписују се ради вођења евиденције о броју поднесених и ријешених захтјева. Регистар о захтјевима, поступцима и одлукама о остваривању права на приступ информацијама и поновну употребу информацијама води се на Обрасцу број 1, који чини саставни дио Правилника. Службеник за информисање у институцији Босне и Херцеговине у Регистар уписује захтјеве за приступ информацијама поднесене на обрасцима прописаним Водичем за приступ информацијама у институцијама Босне и Херцеговине и поновну употребу докумената.

У складу са својим новим законским обавезама, Институција омбудсмена је успоставила посебан регистар захтјева за приступ информацијама који садржи уписе о процедуралним корацима, о рјешењу захтјева, као и податке о жалбеном или судском поступку. Усвојен је и Правилник о поступању по захтјеву странке за приступ информацијама у Институцији омбудсмена за људска права БиХ, којим се уређује начин поступања Институције по захтјеву странке за приступ информацијама и поновна употреба документа у посједу Институције, као и обавеза запослених лица која поступају по захтјеву.

Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ је прописао и обавезу институцијама БиХ да на својој интернет страници или на други погодан начин редовно објављује и ажурира информације из свог дјелокола на лако доступан начин када је год то могуће, у машински читљивом облику, у року од 15 дана од дана настанка информације.⁶¹

⁵⁷ Према Закону о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ, Савјет министара доноси Водич који се објављује на интернетској страници институције БиХ у року од 90 дана од дана ступања на снагу закона. Водич за приступ информацијама је донијет у фебруару 2024. године, https://www.vijeceministara.gov.ba/stalna_tijela/zakonodavstvo/Aktuelnosti/SCAN0350.PDF.

⁵⁸ Министарство правде БиХ је дописом број: 09-50-21/24 од 24.04.2024. године свим институцијама на нивоу БиХ доставило Водич за приступ информацијама на језицима и писмима у службеној употреби у БиХ, ради објаве на интернет страници.

⁵⁹ Законом о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ прописано је да садржај и начин вођења регистра, правилником прописује министар правде БиХ у року од 90 дана од дана ступања на снагу закона.

⁶⁰ Правилник о садржају и начину вођења Регистра захтјева за приступ информацијама, објављен у Службеном гласнику 07.05.2024. године („Службени гласник БиХ“, бр. 35/24), ступио на снагу 15.05.2024. године. https://www.mpr.gov.ba/pristup_info/default.aspx?id=2542&langTag=bs-BA.

⁶¹ Члан 14. став 1.; Видјети и члан 16.

Институција на својој званичној веб страници објављује информације које се тичу приступа информацијама укључујући Правилник о поступању по захтјеву странке за приступ информацијама у Институцији омбудсмена за људска права БиХ, Водич за приступ информацијама Министарства правде БиХ са одговарајућим обрасцима, Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ, Водич Институције омбудсмена БиХ у поступку остваривања права на приступ информацијама, Образац за приступ информацијама Институције омбудсмена, Индекс регистар информација Институције и др.⁶²

Закон о слободи приступа информацијама на нивоу БиХ прописује обавезу институцијама да податке везане за службенике за информисање достављају Институцији омбудсмена и Жалбеном савјету⁶³, као и друге евиденције свака три мјесеца.⁶⁴ Ови подаци достављају се руководиоцу институције БиХ, Жалбеном савјету и Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.⁶⁵

У односу на Закон о слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине, органи имају законску обавезу достављања Институцији тромјесечних података⁶⁶, док у Републици Српској Закон о слободи приступа информацијама прописује обавезу органа да Институцији доставе водич којим се сваком лицу омогућава приступ информацијама под контролом јавног органа⁶⁷, као и статистичке податке, по тромјесечном извјештају⁶⁸. Оба закона намећу обавезу достављања података који се односе на службеника за информисање, о чему Институција омбудсмена води евиденцију.

У односу на статистичке податке, по тромјесечним извјештајима, у Институцији се евидентирају сви јавни органи који су током године достављали статистичке податке/извјештаје. Институција наведене информације редовно објављује у анексу својих годишњих извјештаја, укључујући јавне органе који су испунили обавезу именовања службеника за информисање, те достављали статистичке податке у извјештајном периоду, у складу са законом. Списак институција које су испуниле своје обавезе у складу са законом доступан је у Анексу II.

5.2.3. Поступање по жалбама у складу са Законом о слободи приступа информацијама на нивоу БиХ

Институција омбудсмена за људска права БиХ је у протеклој години запримила одређени број жалби које су се односиле на примјену Закона о слободи приступа информацијама на

⁶² <https://www.ombudsmen.gov.ba/Default.aspx?id=32&lang=BS>

⁶³ Видјети члан 17. став 1.

⁶⁴ Евиденције о броју примљених захтјева, врсти тражених информација, броју донесених рјешења, броју коначних рјешења, броју захтјева по којима нису донесена рјешења и начину поступања органа јавне власти, коју води службеник за информисање.

⁶⁵ Видјети члан 17. став 5. и 6.

⁶⁶ Члан 20. став 3. - Доставља се : број примљених захтјева, врста тражених информација, утврђени изузеци, одлуке донесене у току поступка и коначне одлуке.

⁶⁷ Члан 20. тачка а).

⁶⁸ Члан 20. тачка в).

нивоу институција БиХ. У 2024. години запримљено је 12 жалби у којима је као одговорни орган означена институција на нивоу Босне и Херцеговине.

Подсјећамо да је ранијим Законом о слободи приступа информацијама у БиХ прописано да уколико надлежни јавни орган одбије приступ информацији, у потпуности или дјелимично, исто рјешењем о томе информише подносиоца захтјева, који, између осталог, садржи поуку о праву на жалбу, адресу органа којем се жалба подноси, рок и трошкове за подношење жалбе, те упутство о праву обраћања Омбудсмену, с назнаком неопходних података за контактирање Омбудсмена. На овај начин странке су приликом достављања одлуке о одбијању захтјева, биле упознате са могућношћу обраћања Омбудсменима БиХ. Новим Законом није прописана ова обавеза надлежној институцији БиХ, иако странке жалбе које се односе на повреду приступа информацијама у складу са Законом о слободи приступа информацијама на нивоу БиХ могу поднијети и у складу са надлежностима Омбудсмена прописаних Законом о омбудсмену за људска права БиХ. Ово ипак засигурно доприноси смањењу броја ових жалби, јер све странке нису упућене у ову могућност.

Подносилац се Омбудсменима БиХ обратио у вези са захтјевом за приступ информацијама које је упутио Министарству правде БиХ, а на који није у потпуности одговорено, у складу са Законом о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ. Из достављеног одговора Министарства правде БиХ, Омбудсмени БиХ су нашли, да је размотрен наведени поднесак у складу са чланом 26. став 2 тачка е), а у вези са чланом 23. став 6. Закона о слободи приступа информацијама, те је утврђено да се исти не сматра захтјевом за слободан приступ информацијама, него се ради о захтјеву за давање мишљења.⁶⁹

Омбудсмени БиХ су поступајући по жалби подносиоца, који је тражио приступ информацијама позивајући се на Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине, били става да је правилан закључак инспекцијског органа да овај орган у свом раду треба да примјењује одредбе Закона о слободи приступа информацијама Републике Српске, јер се ради о ентитетској институцији, односно институцији Републике Српске.⁷⁰

5.2.4. Поступање по жалбама

Омбудсмени БиХ су у протеклој години запримили значајан број жалби које су се односиле на повреду права приступа информацијама. Искуство у раду на овим предметима, као и жалбе запримљене у 2024. години свједоче о недоследној примјени или недовољном познавању законских прописа који регулишу ову област. Омбудсмени БиХ су, у складу са својим надлежностима, указивали одговорним органима на пропусте у примјени закона, давали мишљења у вези са примјеном закона, те издавали препоруке с циљем отклањања уочених повреда.

Омбудсмени БиХ уочавају значајан број захтјева странака за приступ информацијама према институцијама, при чему тражене информације не представљају информацију од јавног

⁶⁹ Ж-БЛ-05-10/24.

⁷⁰ Ж-БЛ-05-100/24.

интереса, нити те информације могу користити подносиоцима захтјева за остваривање било каквог њиховог права. Такође, у одређеном броју захтјева уочено је да се странке не информишу о јавно доступним информацијама које јавни органи постављају на своје веб странице, већ унапријед траже од органа и Омбудсмена БиХ исте, чиме се исцрпљује како Институција омбудсмена тако и надлежни орган. Најзад, медији постављају такве захтјеве према информацијама које су очигледно доступне, тражећи да им Институција омбудсмена или јавни орган начини сублимацију и адекватан приказ истих што није у надлежности Институције, нити јавног органа према којем је захтјев упућен. Тиме се врши додатан притисак и претендује да Институција и други органи не могу обављати своје редовне надлежности бавећи се оваквим захтјевима.

5.2.5. Форма подношења захтјева

Према мишљењу Омбудсмена Босне и Херцеговине закони који третирају право на приступ информацијама прописују минимум услова које захтјев за приступ информацијама треба садржавати, како би се отклониле евентуалне злоупотребе права, а органи располагали са довољно података ради идентификације тражене информације и поступања по захтјеву.

Закони о слободи приступа информацијама на нивоу ентитета прописују услове које сваки захтјев за приступ информацијама мора садржавати, а односе се на писану форму, да је писан на једном од званичних језика, да садржи довољно података који се односе на природу и садржај информације, те укључују име подносиоца захтјева и контакт податке/адресу.⁷¹ На сличан начин прописани су услови и у Закону о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ, с тим да овај Закон прописује да захтјев садржи назив и сједиште институције БиХ, податке који су важни за препознавање тражене информације, име, презиме и адресу физичког лица који је корисник информације, односно назив и сједиште правног лица.⁷² Потребно је истаћи да је Закон на државном нивоу учинио значајан искорак прописујући да се писаним захтјевом сматра захтјев поднесен електронским путем, под условом да садржи све законом прописане услове.⁷³ Ово је у складу са ранијим ставом Омбудсмена БиХ којим су истакли да је потпуно ирелевантно да ли је захтјев за приступ информацијама садржан у ПДФ формату или је садржан у самом имејлу, наводећи да то не може бити основ за неразматрање захтјева. Омбудсмени БиХ су става да и захтјеви достављени путем имејла испуњавају услов „писменог облика“.⁷⁴

Омбудсмени БиХ су у жалби подносиоца указали да се захтјев за приступ информацијама, у складу са чланом 11. Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ подноси оном јавном органу за који подносилац захтјева вјерује да је надлежан, те да захтјев за приступ информацији мора: 1) бити у писменом облику на једном од службених језика Федерације, 2) дати довољно података о природи и/или садржају информације, како би се омогућило да јавни орган уз разуман напор пронађе тражену информацију и 3) садржавати име

⁷¹ Видјети члан 11. став 2. Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ и Закона о слободи приступа информацијама РС.

⁷² Члан 23. став 3.

⁷³ Члан 23. став 4.

⁷⁴ Ж-СА-08-796/24; препорука број: П-299/24 од 19.11.2024. године.

подносиоца захтјева и његову адресу.⁷⁵

У жалби подносиоцице истакнут је значај достављања потпуних података како би јавни орган могао поступити по захтјеву. Одговорни јавни службеник последице анализе примљеног захтјева за приступ информацијама, позвао је подносиоцицу жалбе да захтјев допуни на начин да достави број катастарске честице за коју тражи информације, јер достављени опис земљишта/парцела није адекватан како би се на захтјев одговорило.⁷⁶

5.2.6. Неодлучивање у законском року

Један од најчешћих основа за обраћање Омбудсменима БиХ, у вези са примјеном закона о слободи приступа информацијама, односи се на неодлучивање јавних органа у законском року или потпуно одсуство поступања јавног органа након запримљеног захтјева за приступ информацијама. У великом броју случајева већ приликом првог позива Институције за достављање образложења непоступања по захтјеву, јавни орган донесе одлуку по захтјеву⁷⁷, док се у другим случајевима то деси након издавања препоруке⁷⁸. У појединим жалбама, јавни орган не одговори и поред издате препоруке којом се указује на повреду права и потребу за доношењем одлуке по захтјеву.⁷⁹

Подносилац жалбе је тврдио да до дана обраћања Институцији није запримио одговор на поднесени захтјев за приступ информацијама, иако је протекао законски рок од 15 дана. Омбудсмени БиХ упутили су препоруку директору Опште болнице Тешањ да *поступи у складу са чланом 14. Закона о слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине и донесе рјешење о приступу информацијама у потпуности примјењујући одредбе наведеног Закона*. Општа болница Тешањ доставила је Институцији Рјешење којим је подносиоцу жалбе одобрен приступ информацијама, а исто је достављено и подносиоцу жалбе.⁸⁰ На овај начин препорука је у потпуности испоштована.

У појединим жалбама, након одсуства одговора у вези са указаном повредом на приступ информацијама, Омбудсмени БиХ су позвали јавни орган да без одлагања, успостави сарадњу са Омбудсменом за људска права Босне и Херцеговине, те у складу са чланом 23. и чланом 25. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, Омбудсмену Босне и Херцеговине достави тражено изјашњење, тако је Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства доставило Институцији одговор у вези са издатом препоруком из чијег садржаја произлази да је Рјешењем подносиоцу жалбе одобрен приступ траженим информацијама.⁸¹

⁷⁵ Ж-СА-05-158/24.

⁷⁶ Ж-БЛ-05-124/24.

⁷⁷ Ж-СА-05-154/24.

⁷⁸ Ж-СА-05-90/24, препорука број: П-57/24; Ж-СА-05-108/24, препорука број: П-76/24; Ж-БЛ-05-147/24, препорука број: П-185/24; Ж-ЛИ-05-87/24, препорука број: П-241/24.

⁷⁹ Ж-СА-05-16/24, препорука број: П- П-58/24.

⁸⁰ Ж-СА-05-3/24, препорука број: П-38/24.

⁸¹ Ж-ЛИ-05-1/24, препорука број: П-53/24.

Јавни органи различито образлажу разлоге за непоступање по законским роковима. У конкретном случају⁸², Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства је након ургенције Институције доставио Рјешење о дјелимичном приступу информацијама. Достављеним актом се наводи: *“Законски рок од 15 дана није се могао испоштовати из разлога обимности тражених информација као и ангажованости службеника за приступ информацијама на другим пословима унутар министарства у времену када је предметни захтјев поднесен.”*

Подносилац жалбе је указивао да јавни орган никада није одлучио по његовом захтјеву за приступ информацијама. На захтјев Омбудсмена БиХ, одговорна страна доставила је акт којим се наводи: *„ Овим путем вас извјештајемо да исти захтјев нисмо службено запримили и самим тим нисмо ни поступали по истом...колико и даље постоји интерес подносиоца захтјева... адреса на коју се може обратити је ... “* Подносилац жалбе доставио је свој коментар у коме истиче: *„...одговорна страна доставила је исправну адресу и навела уред на који се могу обратити путем новог захтјева за приступ информацијама. Задовољан сам исходом овог предмета... “.*⁸³

5.2.7. Форма акта о одлучивању

Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ⁸⁴, као и Закон о слободи приступа информацијама у ФБиХ⁸⁵ прописују да се по захтјевима за приступ информацијама доноси одлука у форми рјешења и то у року од 15 дана од дана подношења уредног захтјева/пријема захтјева. Закон о слободи приступа информацијама у Републици Српској прописује обавезу надлежног јавног органа да подносиоца захтјева обавијести дописом. Омбудсмени БиХ су у ранијем периоду указали на недостатке оваквог законског уређења, јер допис по својој природи нема карактер управног акта, те се доводи у питање једно од основних принципа управног поступка, двостепеност поступка, што је утврдио и Окружни суд у Бањој Луци у својој одлуци.⁸⁶

⁸² Ж-СА-05-11/24.

⁸³ Ж-ЛИ-05-201/23.

⁸⁴ Члан 25. Потребно је истаћи да постоје одређени изузеци у погледу форме акта о одлучивању прописани чланом 26. став 2.

⁸⁵ Члан 14. став 2. и 3.

⁸⁶ Окружни суд у Бањој Луци у пресуди број 11 0 У 014027 14 У од 18.02.2015. године заузео је сљедећи став: *“Овдје суд указује да орган има могућност да у складу са Законом одбије приступ информацији у цјелини или дјелимично и да дописом о томе обавијести подносиоца захтјева...али такав допис... мора садржавати под а) законску основу за статус изузећа информације, уз наводе чланова овог Закона на које се позива, као и сва материјална питања која су важна за одлуку, што укључује и узимање у обзир фактора јавног интереса, те под б) обавјештење подносиоцу захтјева о праву подношења жалбе, одређеном органу, а што укључује неопходне податке за контакте с таквим органом, крајњи рок за подношење жалбе као и трошкове подношења жалбе, што у наведеном допису главног републичког инспектора рада ... уопште није наведено. Но, иако тужоцу није дата поука о праву на изјављивање жалбе и органу којем се изјављује, он жалбу подноси туженом препоручено путем поште дана 10.03.2014. године, а што даље значи да тужени ...о тој истој жалби мора донијети одговарајућу одлуку, која свакако мора бити сачињена у форми рјешења, како то децидно прописују одредбе члана 194, 197. став 2 и 3 у вези с чланом 230. став 1 ЗОУП. Наиме, није довољно сачинити допис и назвати га "одговором по жалби", како је то тужени учинио, можда у настојању да избјегне вођење управног спора, што није могуће, јер је донесени акт коначан управни акт у смислу члана 7. ЗУС, како се суд већ изјаснио. Дакле, дописом названим "одговор по жалби" не одлучује се о жалби, о истој се искључиво одлучује рјешењем, које између осталих обавезних елемената садржи изреку којом се о жалби рјешава (она се одбацује, одбија или уважава), те образложење у којем се наводе разлози за одлуку која је по жалби донесена, а што је све у конкретном случају изостало у оспореном акту...”*

Након истражног поступка, Омбудсмени БиХ упутили су препоруку Одбору за запошљавање као дијелу Канцеларије градоначелника Брчко дистрикта да, имајући у виду одредбе Закона о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине предузме одговарајуће активности и мјере у циљу одлучивања по захтјеву подносиоца жалбе у форми рјешења из којег би било видљиво да ли се приступ информацијама одбија/дозвољава у потпуности или дјелимично, законски основ изузећа информације, а што свакако обухвата провођење, те образложење теста јавног интереса, као и сва друга релевантна питања као што су поука о правном лијеку, назнака адресе органа којем се приговор подноси, рок и трошкове за подношење приговора.⁸⁷

Омбудсмени БиХ су у жалби подносиоца утврдили да из жалбених навода, као и достављеног изјашњења одговорног органа, произлази да у конкретном случају није поступљено у складу са чланом 14. Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ, будући да се о поднесеном захтјеву није одлучило у форми рјешења, на које би евентуално незадовољна страна могла изјавити ефикасан правни лијек.⁸⁸

Разматрајући жалбу, Омбудсмени БиХ су нагласили да је обавеза Министарства саобраћаја била да примјени законске одредбе и да одлучујући о захтјеву за приступ информацијама донесе рјешење којим се окончава рад по захтјеву за слободан приступ у првом степену, што значи да се о сваком појединачном захтјеву одлучује доношењем писменог рјешења, било да се одобрава, дјелимично одобрава или одбија захтјев за приступ информацијама.⁸⁹ Омбудсмени прате реализацију препорука.

Подносилац жалбе се Институцији обратио указујући на чињеницу да му је рјешење Владе Кантона Сарајево од дана 15.01.2024. године, достављено без потписа и печата. Након интервенције Омбудсмена БиХ подносилац жалбе је доставио допис у којем је навео да је од Владе Кантона Сарајево добио коначно рјешење које је уредно потписано и овјерено печатом, те је предмет затворен.⁹⁰

5.2.8. Утврђивање изузетака и провођење теста јавног интереса

Закони о слободи приступа информацијама подстичу приопштавање информација које су од важности за јавност у највећој могућој мјери, а јавни органи су у обавези такве информације објавити. Пракса често отвара питање како утврдити да ли нека информација представља питање од јавног интереса или се ради о интересу појединца. Закони на ентитетском нивоу прописују обавезу надлежног јавног органа да приликом одбијања информације у потпуности или дјелимично, сачине одлуку која садржи сва материјална питања која су важна за одлуку, што укључује и узимање у обзир фактора јавног интереса.⁹¹ Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ прописује дужност

⁸⁷ Ж-БЛ-05-73/24, препорука број: П-161/24.

⁸⁸ Ж-ЛИ-05-25/24, препорука број: П-113/24.

⁸⁹ Ж-СА-08-796/24, препорука број: П-299/24.

⁹⁰ Ж-БЛ-05-97/24.

⁹¹ Члан 14. став 3. тачка 1. Закона о слободи приступа информацијама у ФБиХ и члан 14. став 3. тачка а) Закона о слободи приступа информацијама РС.

институцији БиХ која рјешава по захтјеву, а када проводи тест јавног интереса, да размотри и све чињенице и околности значајне за обраду захтјева.⁹²

Тест јавног интереса процјењује однос између два заштићена интереса: интереса заштите одређене информације и интереса пружања информације.⁹³ Провођење теста јавног интереса подразумијева сљедеће кораке: 1. може ли се приступ информацији ограничити ради заштите неког заштићеног интереса; 2. да ли би омогућавањем приступа информацијама тај интерес био озбиљно повријеђен; 3. преовладава ли потреба заштите права на ограничење или јавни интерес.⁹⁴

Разматрајући питање да ли је дошло до повреде права на приступ информацијама, Омбудсмени БиХ су у својим поступцима указали на смјернице по којима се требају водити надлежни органи приликом одлучивања да ли ће тражена информација бити саопштена или не, и то постављањем сљедећих питања:

1. Да ли информација обухвата неки од изузетака од саопштавања прописаних одредбама члана 6., 7. и 8. Закона о слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине;
2. Уколико обухвата неки од изузетака, да ли је и поред тога, саопштавање такве информације у јавном интересу (провођење теста јавног интереса);
3. Уколико информација обухвата неки од изузетака, и саопштавање такве информације није у јавном интересу, тражена информација бит ће изузета од саопштавања.

У конкретној жалби, Омбудсмени БиХ су утврдили да у Рјешењу којим је одлучено о приступу информацијама није видљиво да ли је проведен тест јавног интереса. Кантонална управа за инспекцијске послове доставила је одговор на препоруку у којем наводи да је накнадно проведен поступак односно, тест јавног интереса, гдје је заузет став да је првобитним Рјешењем одговорено у потпуности на захтјев за приступ информацијама. Препорука Омбудсмена БиХ је испоштована.⁹⁵

Разматрајући жалбу подносиатељице, Омбудсмени Босне и Херцеговине су изнијели мишљење да је надлежни орган био у обавези да пажљиво и темељито размотри захтјев за приступ информацијама, посебно имајући у виду да се тражене информације (еквиваленција одређених предмета) могу односити на ширу скупину/групу којима се признају одређени предмети, а не само на особу у чију корист је донесена одлука о еквиваленцији. Надлежни орган је посебно требао бити обазрив у ситуацији када се указује на одређене нерегуларности и незаконитости у самом поступку еквиваленције, јер је управо сврха Закона о слободи приступа информацијама у Федерацији Босне и Херцеговине транспарентност у одлучивању и уклањање злоупотреба овлашћења. Стога се тест јавног

⁹² Члан 26.

⁹³ Смјернице за провођење Закона о праву на приступ информацијама, Повјереник за информисање Републике Хрватске <https://www.pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2018/10/Smjernice-Test-razmjernosti-i-javnog-interesa-1.pdf>.

⁹⁴ Повјереник за информисање Републике Хрватске, Примјена члана 16. Закона о праву на приступ информацијама Републике Хрватске - провођење теста размјерности и јавног интереса, број: 401-01/05-17-1 од 11.12.2017. године, стр. 2.

⁹⁵ Ж-БЛ-05-18/24, препорука број: П-33/24.

интереса проводи и детаљно образлаже, односно стављају се на вагу лични и јавни интереси, појединац насупрот јавност, што у конкретном случају није учињено, због чега су Омбудсмени БиХ упутили Препоруку и иста није реализована.⁹⁶

5.2.9. Информације од јавног значаја

Жалбе за примљене у Институцији, у вези повреде права на приступ информацијама, неријетко укључују и жалбе у којима се захтијева достављање информације која сама по себи не представља информацију од јавног интереса. Ове информације су обично странци потребне ради задовољавања приватних потраживања, покретања поступака, прикупљања доказа у судским или управним поступцима и др.

У поступку који се водио пред Институцијом, Омбудсмени БиХ су истакли да је предмет захтјева за приступ информацијама, информација за коју је заинтересован искључиво подносилац жалбе-појединац, те укључује појединачне интересе подносиоца и примјену *Закона о заштити личних података односи се на случајеве издавања, кориштења и чувања личних података из матичних књига...*⁹⁷.

Омбудсмени БиХ су указали да право на приступ информацијама није апсолутно право, него релативно право, због чега постоји могућност ограничења наведеног права, прописивањем одређених изузетака предвиђених законом, у конкретном случају Законом о слободи приступа информацијама у Републици Српској. Омбудсмени БиХ су истакли да је циљ и сврха наведеног Закона да се свим физичким и правним лицима омогући приступ информацијама које су у посједу јавних органа, међутим, карактер информација које се траже, односно које се саопштавају мора испуњавати критериј „јавности, или јавног значаја“, а приступ информацијама омогућит ће се само онда када постоји „јавни интерес“. За утврђивање јавног интереса користи се тзв. тест јавног интереса који се проводи у сваком појединачном случају. Јавном органу је дата могућност да након провођења јавног интереса, утврди изузетак и приступ информацијама, што је у конкретном случају и учињено.⁹⁸

У жалби подносиоца, Омбудсмени БиХ су констатовали да тражене информације које се односе на писмене пошиљке подносиоца жалбе, по својој природи не представљају јавни, већ приватни интерес појединца, те не представљају „информацију“ у смислу закона о слободи приступа информацијама.⁹⁹

Омбудсмени БиХ су кроз свој рад разматрали и питање прикупљања информација потребних за вођење судских и других поступака, а у контексту примјене закона о слободи приступа информацијама.

Подносилац жалбе је од Омбудсмена БиХ тражио помоћ како би дошао до тражених информација из разлога остваривања права пред надлежним судским и другим

⁹⁶ Ж-СА-05-518/24, препорука број: П-144/24.

⁹⁷ Ж-СА-05-64/24.

⁹⁸ Ж-СА-05-40/24.

⁹⁹ Ж-СА-05-66/24.

институцијама. Омбудсмени БиХ указали су да Закон о слободи приступа информацијама Федерације Босне и Херцеговине нема за циљ прикупљање доказа за управне, судске или друге поступке који се воде код надлежних органа или судова. Прибављање доказа у таквим ситуацијама остварује се у смислу одредби Закона о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине¹⁰⁰, Закона о управном поступку или других посебних прописа којима се уређују управни и други поступци и начин доказивања у оквиру истих.¹⁰¹ Информације које се односе на судске предмете, као и информације потребне за вођење судских поступака, не сматрају се информацијама у смислу одредби закона о слободи приступа информацијама.

У другом случају Омбудсмени БиХ су заузели став да тражене информације нису представљале информације од јавног интереса, већ се радило о информацијама које је странци у дисциплинском поступку, односно особи која има правни интерес, требале бити саопштене у складу са правилима која се односе на дисциплински поступак у конкретном предмету и важећим законима.¹⁰²

5.2.10. Двостепеност поступка

Омбудсмени БиХ су у жалби подносиоца¹⁰³ нашли да је, непоступањем у складу са Законом о слободи приступа информацијама у ФБиХ, подносилац жалбе онемогућен у преиспитивању законитости одлуке, због чега одговорна страна врши и повреду права подносиоца на дјелотворан правни лијек, загарантован чланом 13. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

5.2.11. Захтјеви за издавање мишљења

Институција омбудсмена за људска права БиХ у свом раду често заприма захтјеве странака, као и јавних органа за достављање мишљења/тумачења у вези са примјеном закона о слободи приступа информацијама.¹⁰⁴ Током 2024. године запримљено је 10 захтјева за давање мишљења који су регистровани као предмети. Овај број не укључује велики број контаката које странке свакодневно остварују телефонским путем или непосредно у просторијама Институције.

Омбудсмени БиХ запримили су захтјев за достављање мишљења у вези са поднесеним захтјевом којим се тражи Записник са мултисекторског састанка, поводом случаја када је дијете на часу физичког васпитања претрпјело повреде. Омбудсмени БиХ су истакли да је управо због обавезе јавног органа да учини доступним информације које има у посједу, закон прописао и могућност раздвајања таквих информација на дијелове.¹⁰⁵

У поступку за издавање мишљења, Омбудсмени БиХ су истакли да јавни орган има могућност одобравања приступа информацијама путем увида у документе који су

¹⁰⁰ „Сл. новине ФБиХ“, бр. 53/2003, 73/2005, 19/2006 и 98/2015.

¹⁰¹ Ж-СА-05-121/24.

¹⁰² Ж-СА-05-501/24.

¹⁰³ Ж-СА-05-343/24, препорука број: П-234/24.

¹⁰⁴ Ж-БЛ-05-409/24; Ж-СА-05-870/24; Ж-БЛ-05-550/24; Ж-СА-05-152/24; Ж-СА-05-1146/24.

¹⁰⁵ Ж-СА-05-152/24.

заштићени, уколико они садрже већину информација које су јавне, а мањи дио заштићене информације (као што су на примјер, имена или други подаци који не требају бити јавни), а постоји могућност дјелимичног одобравања и тзв. дјелимични приступ информацијама, односно раздвајање информација на дијелове, што подразумијева прекривање заштићених информација и омогућавање увида у остали дио документа. Услов који је предвиђен у Закону о слободи приступа информацијама Републике Српске за увид у информацију на овакав начин је да остатак информације, којем се омогућава приступ није постао неразумљив послједице њеног раздвајања на дијелове.¹⁰⁶

Поступајући по захтјеву за доставу мишљења, Омбудсмени БиХ су истакли да када је у питању дио захтјева који се односи на укупна издавања за бруто плате и накнаде у 2022. години и 2023. години, јер сматрају неспорним да ове информације представљају информације од јавног интереса, те да би свака особа која жели сазнати о издацима за плате и накнаде у било којем јавном органу (како се троши буџетски новац), требала имати увид у исте.¹⁰⁷

5.2.12. Заштита личних података

Генерални пропис о заштити података Европске уније (ЕУ General Data Protection Regulation - GDPR) назван Општа уредба о заштити података, је Уредба (ЕУ) 2016/679 Европског парламента и Савјета од 27. априла 2016.године о заштити појединаца у вези с обрадом личних података и о слободном кретању таквих података, те о стављању ван снаге Директиве 95/46/ЕЦ, којом се регулише заштита података и приватност лица унутар Европске уније, а доноси и прописе везане за изношење података у треће земље. Њене одредбе директно се примјењују у свим државама чланицама Европске уније од 25.05.2018.

Главни циљеви GDPR-а су вратити грађанима надзор над њиховим личним подацима и поједноставити регулаторно окружење за међународне компаније уједначавањем прописа у цијелој Унији.

Савјет министара Босне и Херцеговине је, на приједлог Министарства цивилних послова, усвојило нацрт Закона о заштити личних података Босне и Херцеговине, усклађеног са GDPR¹⁰⁸, који је упућен у даљњу процедуру према Представничком дому и Дому народа Парламентарне скупштине БиХ. Босна и Херцеговина, као земља која тежи чланству у Европској унији, овим законом остварује један од кључних корака према усклађивању са стандардима Европске уније, а стварају се и предуслови за ступање на снагу Споразума о сарадњи Босне и Херцеговине с EUROJUST-ом, Агенцијом Европске уније за правосудну сарадњу у кривичним стварима, који је потписан крајем октобра 2024. године.

Због изузетног значаја усклађивања домаћег законодавства са Општом уредбом о заштити личних података Европске уније, надлежни органи власти морају благовремено предузети ефикасне радње на јачању домаћег надзорног органа за заштиту личних података,

¹⁰⁶ Ж-СА-05-921/24.

¹⁰⁷ Ж-СА-05-550/24.

¹⁰⁸ Дана 17.12.2024.године одржане 46. ванредна и 66. редовна сједница Савјета министара Босне и Херцеговине.

континуиране едукације службеника који ће радити на пословима заштите личних података али и информисању грађана у погледу заштите личних података и корака које могу предузети у случају повреде њихових права, као и обавеза да се осигура примјена овог прописа у складу са важећим прописима који уређују област слободе приступа информацијама.

Током сачињавања овог Годишњег извјештаја окончана је законодавна процедура и дана 30.01.2025. године на 8. хитној сједници Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине усвојен је Закон о заштити личних података Босне и Херцеговине.

5.2.13. Стање у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине - Годишњи извјештај за 2024. годину

Уводне напомене

Законом о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине¹⁰⁹ који је ступио на снагу 07.09.2023. године, Институцији омбудсмена БиХ додјељена је двострука улога.

Чланом 17. наведеног Закона прописано је да је Институција БиХ обавезна именовати службеника за информисање који је дужан сачинити годишњи извјештај о раду. Годишњи извјештај о стању у области приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине доставља се руководиоцу институције БиХ, Жалбеном савјету при Савјету министара БиХ и Институцији омбудсмена за људска права БиХ. Наведени извјештај, осим статистичких индикатора¹¹⁰, треба да садржи и анализу и оцјену остваривања права на приступ информацијама и поновну употребу информација у институцији БиХ, податке и анализу о предметима по жалбама, инспекцијском надзору и почињеним прекршајима због повреде права на приступ информацијама и поновној употреби докумената. Важно је нагласити да годишњи извјештај треба садржавати и приједлоге мјера за отклањање недостатака и неправилности.¹¹¹

У смислу наведеног Закона, обавеза Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је да сачини годишњи извјештај о стању у области слободе приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине и да исто достави надлежним институцијама.¹¹² Институција омбудсмена БиХ има двојаку улогу и то у складу са надлежностима које су прописане Законом о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ са једне стране, а са друге стране, као институција БиХ која је дужна поступати по захтјевима за приступ информацијама правних и физичких лица.

Истовремено, Омбудсмени су дужни у складу са одредбама Закона о омбудсмену за људска права БиХ¹¹³ сачинити годишњи извјештај о резултатима активности Институције

¹⁰⁹ „Службени гласник БиХ”, број: 61/23.

¹¹⁰ Члан 17. став 5. и 8.

¹¹¹ Члан 17. став 7.

¹¹² Члан 48.

¹¹³ „Службени гласник БиХ”, број 32/00, 19/02, 35/04, 32/06, 38/06 - испр., 50/08 - др. закон, 61/23.

омбудсмена за људска права БиХ, што укључује и област слободе приступа информацијама у Босни и Херцеговини. Наведени извјештај сачињава се на основу притужби које Институција омбудсмена заступа током године о којој извјештава.

Изазови у примјени Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ

Омбудсмени БиХ су још у току усвајања Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ указивали на одређене забринутости у погледу ефикасне примјене Закона и прописаних механизма заштите. Једна од тих забринутости односила се на подјелене надлежности између различитих институција БиХ која је усложњавала и саму примјену Закона.

Генералном секретаријату Савјета министара БиХ у надлежност је дато вођење и одржавање Централног портала јавних информација (члан 15. став 2). Жалбени савјет при Савјету министара БиХ одлучује као другостепени орган (члан 28. став 2). Омбудсмену за људска права БиХ достављају се информације везане за службеника за информисање (члан 17 став 1.), те евиденција о броју запримљених захтјева, врсти тражених информација, броју донесених рјешења, броју коначних рјешења и др. (члан 17. став 5. и 6.). Министарство правде БиХ путем Управне инспекције врши инспекцијски надзор над провођењем Закона (члан 37).¹¹⁴

Осим наведеног, улога Институције омбудсмена за људска права БиХ у смислу праћења примјене Закона редукована је на улогу прикупљача статистичких података које достављају друге институције, што не треба бити искључиви дјелокруг рада Институције. Институција омбудсмена је независна институција успостављена у циљу промовисања добре управе и владавине права, заштите и промоције права и слобода физичких и правних лица.

Посебно забрињавајуће је што се наведени подаци прикупљају на ad hoc принципу, путем слања дописа на почетку нове календарске године како би добили искључиво статистичке индикаторе. Ови индикатори дају само ограничену могућност презентовања стања у области слободе приступа информацијама. Све наведено указује да су Омбудсменима БиХ и даље најрелевантније информације о стању у области слободе приступа информацијама, које прикупља путем жалби поднесених у складу са Законом о омбудсмену за људска права.

Прикупљање информација

Омбудсмени Босне и Херцеговине су, у циљу израде извјештаја, упутили допис¹¹⁵ институцијама Босне и Херцеговине којим су тражени подаци у складу са законском обавезом¹¹⁶.

¹¹⁴ Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за људска права БиХ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2024040915403579bos.pdf.

¹¹⁵ Допис Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине број: ОИ-К-БЛ-960/24, од дана 23.12.2024. године и Ургенција на допис Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине број: ОИ-К-БЛ-139/25, од дана 04.02.2025. године.

¹¹⁶ Члан 47 Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине.

Из садржаја достављених одговора произлази да су да су достављени подаци у великом броју случајева различити, односно да су институције Босне и Херцеговине тражене извјештаје достављали у оном формату који су сматрали најпримјеренијим, будући да законом није прописана обавеза доношења подзаконског прописа који ће једнообразно уредити садржај годишњег извјештаја који састављају службеници за информисање и достављају надлежним органима, као акт екстерног карактера. Закон је прописао обавезу доношења Правилника о садржају и начину вођења регистра захтјева за приступ информацијама који, суштински, представља акт интерног карактера сваке од институција Босне и Херцеговине. Постојање једнообразног акта о изгледу и садржају годишњег извјештаја које састављају службеници за информисање, омогућило би да се достављени подаци у извјештај уносе прецизно без потребе за њиховим накнадним уједначавањем. У оваквом формату, подаци су обрађивани искључиво на основу онога како су их институције Босне и Херцеговине и достављале. Осим тога, евидентно је да су поједине институције достављале више пута различите одговоре са позивом на исти број акта.

Омбудсмени Босне и Херцеговине усагласили су се да подаци у овом извјештају буду приказани табеларно, кроз Табелу I и Табелу II (садржане у анексу овог извјештаја), уважавајући оно што је прописано законом и одредбама Правилника о садржају и начину вођења регистра захтјева за приступ информацијама.

Табела I, уз податке о броју примљених захтјева, броју донесених рјешења, броју коначних рјешења, броју захтјева по којима нису доношена рјешења, садржи и податке који се односе на: одобрен приступ информацијама, одбијен приступ информацијама, дјелимично одобрен приступ информацијама, одбачен захтјев, захтјев уступљен другом органу, обустављен поступак, издато обавјештење, захтјев ријешен у року, захтјев ријешен изван рока, постојање другостепене одлуке, као и одлуке Суда Босне и Херцеговине. Ове ставке уведене су првенствено из разлога прописаних чланом 25. и чланом 26. Закона о слободи приступа информацијама на нивоу институција Босне и Херцеговине.

Врста тражених информација, обрађена је у Табели II. Садржај достављених одговора свих институција Босне и Херцеговине указује да су им, током 2024. године, захтјеве за приступ информацијама подносили физичка лица, адвокати, правна лица, невладине организације, новинари и медијске куће. У појединим случајевима као подносиоци захтјева појављивале су се институције/органи власти. Такође, је уочено да је постојао одређени број институција Босне и Херцеговине које током 2024. године, нису имале захтјева за приступ информацијама, поједине институције одговарале су да су по захтјевима доносиле рјешења без навођења да ли се ради о рјешењима којима се одобрава, дјелимично одобрава или одбија приступ информацијама, док неке институције различите поднеске нису третирали као захтјеве за приступ информацијама него су их третирали као неформалне упите и тако су их евидентирали и обрађивали, односно достављали неформалне одговоре.

Тражене одговоре, закључно са даном 28.02.2025. године доставиле су сљедеће институције Босне и Херцеговине, и то:

1. Агенција за статистику Босне и Херцеговине,¹¹⁷
2. Агенција за унапређење страних инвестиција у Босни и Херцеговини,¹¹⁸
3. Агенција за државну службу Босне и Херцеговине,¹¹⁹
4. Агенција за осигурање у Босни и Херцеговини,^{120, 121}
5. Агенција за јавне набавке Босне и Херцеговине,¹²²
6. Агенција за надзор над тржиштем Босне и Херцеговине,¹²³
7. Агенција за поштански саобраћај Босне и Херцеговине,¹²⁴
8. Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине,¹²⁵
9. Агенција за заштиту личних података Босне и Херцеговине,¹²⁶
10. Агенција за полицијску подршку Босне и Херцеговине,¹²⁷
11. Агенција за форензичка испитивања и вјештачења Босне и Херцеговине,¹²⁸
12. Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова Босне и Херцеговине,¹²⁹
13. Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета Босне и Херцеговине,¹³⁰
14. Агенција за предшколско, основно и средње образовање Босне и Херцеговине,¹³¹
15. Агенција за идентификационе документе, евиденцију и размјену података Босне и Херцеговине,¹³²
16. Агенција за превенцију корупције и координацију борбе против корупције Босне и Херцеговине,¹³³
17. Агенција за пружање услуга у ваздушној пловидби Босне и Херцеговине,¹³⁴

¹¹⁷ Извјештај Агенције за статистику Босне и Херцеговине број: 11-02.2-1067-2/24, од дана 03.02.2025. године.

¹¹⁸ Извјештај Агенције за унапређење страних инвестиција у Босни и Херцеговини број: 06-29-1-488-2/25, од дана 13.01.2025. године.

¹¹⁹ Извјештај Агенције за државну службу Босне и Херцеговине број: 03-50-28-2/25, од дана 13.01.2025. године.

¹²⁰ Извјештај Агенције за осигурање у Босни и Херцеговини број: 03-12-205-5/24, од дана 31.12.2024. године.

¹²¹ Извјештај Агенције за осигурање у Босни и Херцеговини број: 02-12-02-3/25, од дана 07.01.2025. године.

¹²² Извјештај Агенције за јавне набавке Босне и Херцеговине број: 02-12-1975-3/24, од дана 10.02.2025. године.

¹²³ Извјештај Агенције за надзор над тржиштем у Босни и Херцеговини достављен путем електронске поште дана 14.01.2025. године.

¹²⁴ Извјештај Агенције за поштански саобраћај Босне и Херцеговине број: 04-2-12-768-2/24, од дана 07.01.2025. године.

¹²⁵ Извјештај Агенције за безбједност хране Босне и Херцеговине број: 03-3-12-1156-2/24, од дана 08.01.2025. године.

¹²⁶ Извјештај Агенције за заштиту личних података Босне и Херцеговине број: 05-1-12-1-1291-2/24, од дана 15.01.2025. године.

¹²⁷ Извјештај Агенције за полицијску подршку Босне и Херцеговине број: 15-6-16/25, од дана 06.01.2025. године.

¹²⁸ Извјештај Агенције за форензичка испитивања и вјештачења Босне и Херцеговине број: 14-6-50-3-174-17/23, од дана 27.12.2024. године.

¹²⁹ Извјештај Агенције за школовање и стручно усавршавање кадрова Босне и Херцеговине број: 19-3-50-407-2/24, од дана 13.01.2025. године.

¹³⁰ Извјештај Агенције за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета Босне и Херцеговине број: 03-12-2-751-2/24, од дана 08.01.2025. године.

¹³¹ Извјештај Агенције за предшколско, основно и средње образовање Босне и Херцеговине број: 01-33-1-871-1/24, од дана 15.01.2025. године.

¹³² Извјештај Агенције за идентификационе документе, евиденцију и размјену података Босне и Херцеговине број: 15-01-12-1-654-4/2024, од дана 03.01.2025. године.

¹³³ Извјештај Агенције за превенцију корупције и координацију борбе против корупције Босне и Херцеговине број: 03/25, од дана 14.01.2025. године.

¹³⁴ Извјештај Агенције за пружање услуга у ваздушној пловидби Босне и Херцеговине, достављен путем електронске поште од дана 14.01.2025. године.

18. Агенција за осигурање депозита Босне и Херцеговине,¹³⁵
19. Архив Босне и Херцеговине,¹³⁶
20. Центар за уклањање мина у Босни и Херцеговини,¹³⁷
21. Центар за информисање и признавање докумената у области високог образовања Босне и Херцеговине,¹³⁸
22. Централна хармонизацијска јединица Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине,¹³⁹
23. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине,¹⁴⁰
24. Дирекција за координацију полицијских тијела Босне и Херцеговине,¹⁴¹
25. Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине,¹⁴²
26. Дирекција за европске интеграције Савјета министара Босне и Херцеговине,¹⁴³
27. Дирекција за економско планирање Савјета министара Босне и Херцеговине,¹⁴⁴
28. Државна агенција за истраге и заштиту Босне и Херцеговине,¹⁴⁵
29. Државна регулаторна агенција за радијациону и нуклеарну безбједност Босне и Херцеговине,¹⁴⁶
30. Државна регулаторна комисија за електричну енергију Босне и Херцеговине,¹⁴⁷
31. Електропренос/Електропријенос Босне и Херцеговине,¹⁴⁸
32. Фонд за повратак Босне и Херцеговине,¹⁴⁹
33. Генерални секретаријат Савјета министара Босне и Херцеговине,¹⁵⁰
34. Гранична полиција Босне и Херцеговине,¹⁵¹

¹³⁵ Извјештај Агенције за осигурање депозита Босне и Херцеговине број: 03-1-03-1-343/2-25, од дана 13.01.2025. године.

¹³⁶ Извјештај Архива Босне и Херцеговине број: 01-02-4-1071-2/24, од дана 14.01.2025. године.

¹³⁷ Извјештај Центра за уклањање мина у Босни и Херцеговини број: ДПА/01-07-4-11/25, од дана 22.01.2025. године.

¹³⁸ Извјештај Центра за информисање и признавање докумената у области високог образовања Босне и Херцеговине број: 04-07-5-1701-1/2024, од дана 15.01.2025. године.

¹³⁹ Извјештај Централне хармонизацијске јединице Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине број: 04-1-50-1-491-2/24, од дана 31.12.2024. године.

¹⁴⁰ Извјештај Централне изборне комисије Босне и Херцеговине број: 04-12-3712-2/24, од дана 15.01.2025. године.

¹⁴¹ Извјештај Дирекције за координацију полицијских тијела Босне и Херцеговине број: 20-01-5/25 20-01-02-5-2587-2/24, од дана 08.01.2025. године.

¹⁴² Извјештај Дирекције за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине број: 1-2-50-985-2/24, од дана 03.01.2025. године.

¹⁴³ Извјештај Дирекције за европске интеграције Босне и Херцеговине број: УП1-01-07-7-МТ-3-6/24, од дана 06.01.2025. године

¹⁴⁴ Извјештај Дирекције за економско планирање Савјета министара Босне и Херцеговине број: 01-12.1-424-2/25, од дана 04.02.2025. године.

¹⁴⁵ Извјештај Државне агенције за истраге и заштиту Босне и Херцеговине број: 16-03/3-50-9312-3/24, од дана 15.01.2025. године.

¹⁴⁶ Извјештај Државне регулаторне агенције за радијациону и нуклеарну безбједност Босне и Херцеговине број: 01-50-1849/24, од дана 06.01.2024. године.

¹⁴⁷ Извјештај Државне регулаторне комисије за електричну енергију Босне и Херцеговине број: 02-02-2-368-5/24, од дана 08.01.2025. године.

¹⁴⁸ Извјештај Електропреноса/Електропријеноса Босне и Херцеговине број: 06-7302-4/2024, од дана 12.02.2025. године.

¹⁴⁹ Извјештаја Фонда за повратак Босне и Херцеговине број: 03-12-1-139-13/24, од дана 13.01.2025. године.

¹⁵⁰ Извјештај Генералног секретаријата Савјета министара Босне и Херцеговине број: 07-29-2-1025-10/24, од дана 15.01.2025. године.

¹⁵¹ Извјештај Граничне полиције Босне и Херцеговине број: 17-06-1-04-28-12245-1/24, од дана 09.01.2025. године.

35. Извозно кредитна агенција Босне и Херцеговине,¹⁵²
36. Институт за акредитовање Босне и Херцеговине,¹⁵³
37. Институт за метрологију Босне и Херцеговине,¹⁵⁴
38. Институт за стандардизацију Босне и Херцеговине,¹⁵⁵
39. Институт за интелектуалну својину Босне и Херцеговине,¹⁵⁶
40. Институт за нестала лица Босне и Херцеговине,¹⁵⁷
41. Институција омбудсмена за заштиту потрошача Босне и Херцеговине,¹⁵⁸
42. Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине,¹⁵⁹
43. Канцеларија заступника/агента Савјета министара Босне и Херцеговине пред Европским судом за људска права Босне и Херцеговине,¹⁶⁰
44. Комисија за концесије Босне и Херцеговине,¹⁶¹
45. Конкурентијски савјет Босне и Херцеговине,¹⁶²
46. Меморијални центар Сребреница – Поточари,¹⁶³
47. Министарство иностраних послова Босне и Херцеговине,¹⁶⁴
48. Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине,¹⁶⁵
49. Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине,¹⁶⁶
50. Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине,¹⁶⁷
51. Министарство комуникација и транспорта Босне и Херцеговине,¹⁶⁸
52. Министарство безбједности Босне и Херцеговине,¹⁶⁹

¹⁵² Извјештај Извозно кредитне агенције Босне и Херцеговине достављен путем електронске поште од дана 31.01.2025. године.

¹⁵³ Извјештај Института за акредитовање Босне и Херцеговине број: 06-44-5-249-4/24, од дана 03.01.2025. године.

¹⁵⁴ Извјештај Института за метрологију Босне и Херцеговине број:02-1-12-1-AP-1375-2/24, од дана 13.01.2025. године.

¹⁵⁵ Извјештај Института за стандардизацију Босне и Херцеговине број: 04-12-50-161-2/25, од дана 07.02.2025. године.

¹⁵⁶ Извјештај Института за интелектуалну својину Босне и Херцеговине број: 05-07-2-242-2/(24СД, од дана 13.01.2025. године.

¹⁵⁷ Извјештај Института за нестала лица Босне и Херцеговине број: 01/1-12-2823-3/24, од дана 10.02.2025. године.

¹⁵⁸ Извјештај Институције омбудсмена за заштиту потрошача Босне и Херцеговине број: 05-02-4-1386-1/25, од дана 14.01.2025. године.

¹⁵⁹ Извјештај Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине број: *ОИ-К-БЛ-25*, од дана 20.01.2025. године.

¹⁶⁰ Извјештај Канцеларије заступника Савјета министара Босне и Херцеговине пред Европским судом за људска права број: 11-Уз-11/25-67/25, од дана 26.02.2024. године.

¹⁶¹ Извјештај Комисије за концесије Босне и Херцеговине број: 01-50-1-7-01/25, од дана 06.01.2025. године.

¹⁶² Извјештај Конкурентијског савјета Босне и Херцеговине број: 07-12-1-04-1/25, од дана 06.01.2025. године.

¹⁶³ Извјештај Меморијалног центра Сребреница – Поточари, достављен путем електронске поште од дана 17.02.2025. године.

¹⁶⁴ Извјештај Министарства иностраних послова Босне и Херцеговине број: 3-02-5-45931/24, од дана 08.01.2025. године.

¹⁶⁵ Извјештај Министарства цивилних послова Босне и Херцеговине број: 04-12-1-7735/24, од дана 14.01.2025. године.

¹⁶⁶ Извјештај Министарства финансија и трезора Босне и Херцеговине број: 01-50-3-7907-1/24, од дана 31.12.2024. године.

¹⁶⁷ Извјештај Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине број: 01-07-33-1/25, од дана 06.01.2025. године.

¹⁶⁸ Извјештај Министарства комуникација и транспорта Босне и Херцеговине број: 01-02-1-2822-1/24, од дана 08.01.2025. године.

¹⁶⁹ Извјештај Министарства безбједности Босне и Херцеговине број: 01-6-016-9164/24, од дана 30.12.2024. године.

53. Обавјештајно-безбједносна агенција Босне и Херцеговине,¹⁷⁰
54. Одбор државне службе за жалбе Босне и Херцеговине,¹⁷¹
55. Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине,¹⁷²
56. Правобранилаштво Босне и Херцеговине,¹⁷³
57. Предсједништво Босне и Херцеговине,¹⁷⁴
58. Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине,¹⁷⁵
59. Регулаторни одбор жељезница Босне и Херцеговине,¹⁷⁶
60. Савјет за државну помоћ Босне и Херцеговине,¹⁷⁷
61. Служба за послове са странцима Босне и Херцеговине,¹⁷⁸
62. Служба за заједничке послове институција Босне и Херцеговине,¹⁷⁹
63. Суд Босне и Херцеговине,¹⁸⁰
64. Тужилаштво Босне и Херцеговине,¹⁸¹
65. Управа за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине,¹⁸²
66. Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља,¹⁸³
67. Канцеларија за законодавство Савјета министара Босне и Херцеговине,¹⁸⁴
68. Канцеларија за разматрање жалби Босне и Херцеговине¹⁸⁵
69. Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине,¹⁸⁶
70. Канцеларија за ревизију институција Босне и Херцеговине,¹⁸⁷
71. Канцеларија координатора за реформу јавне управе Савјета министара Босне и Херцеговине,¹⁸⁸

¹⁷⁰ Извјештај Обавјештајно-безбједносне агенције Босне и Херцеговине број: 05-2438/25, од дана 15.01.2025. године.

¹⁷¹ Извјештај Одбора државне службе за жалбе Босне и Херцеговине број: 01-1-12-1-134-2/24, од дана 13.01.2025. године.

¹⁷² Извјештај Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине број: 03-50-18-264-3/25, од дана 07.02.2025. године.

¹⁷³ Извјештај Правобранилаштва Босне и Херцеговине број: 01-29-1-ПБИХ-482/24, од дана 06.01.2025. године.

¹⁷⁴ Извјештај Предсједништва Босне и Херцеговине број: 05-37-2-159-1/25, од дана 14.01.2025. године.

¹⁷⁵ Извјештај Регулаторне агенције за комуникације Босне и Херцеговине број: 07-12-1-2145-2/24, од дана 15.01.2025. године.

¹⁷⁶ Извјештај Регулаторног одбора жељезница Босне и Херцеговине достављен путем електронске поште од дана 30.12.2024. године.

¹⁷⁷ Извјештај Савјета за државну помоћ Босне и Херцеговине број: 02-12-1-179-2/24, од дана 08.01.2025. године.

¹⁷⁸ Извјештај Службе за послове са странцима Босне и Херцеговине број: 18.1.1-07.6-27619-1/24, од дана 13.01.2025. године.

¹⁷⁹ Извјештај Службе за заједничке послове институција Босне и Херцеговине број: 06-50-1-3578-1/24, од дана 14.01.2025. године.

¹⁸⁰ Извјештај Суда Босне и Херцеговине број: Су-5/363, од дана 09.01.2025. године.

¹⁸¹ Извјештај Тужилаштва Босне и Херцеговине број: А-428/23, од дана 07.02.2025. године.

¹⁸² Извјештај Управе за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине број: 01/3-07-2-11-1-1/25, од дана 03.01.2025. године.

¹⁸³ Извјештај Управе Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља број: 10-50-2-710-2/25, од дана 15.01.2025. године.

¹⁸⁴ Извјештај Канцеларије за законодавство Савјета министара Босне и Херцеговине број: 04-02-4-1242/24, од дана 14.01.2025. године.

¹⁸⁵ Извјештај Канцеларије за разматрање жалби Босне и Херцеговине број: 01-07-3-2-2/25, од дана 03.01.2025. године.

¹⁸⁶ Извјештај Канцеларије за ветеринарство Босне и Херцеговине број: 01-7-50-8-1243-1/24, од дана 10.01.2025. године.

¹⁸⁷ Извјештај Канцеларије за ревизију институција Босне и Херцеговине број: 01/4-50-1624-2/2024, од дана 03.01.2025. године.

¹⁸⁸ Извјештај Канцеларије координатора за реформу јавне управе Савјета министара Босне и Херцеговине број: 06-29-2-415/24, од дана 13.01.2025. године.

72. Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине,¹⁸⁹
73. Уставни суд Босне и Херцеговине,¹⁹⁰
74. Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине,¹⁹¹
75. Завод за извршење кривичних санкција, притвора и других мјера Босне и Херцеговине.¹⁹²

Закључно са даном 28.02.2025. године тражене одговоре нису доставиле сљедеће институције Босне и Херцеговине, и то:

1. Агенција за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине,
2. Агенција за антидопинг контролу Босне и Херцеговине,
3. Централна банка Босне и Херцеговине,
4. Комисија за очување националних споменика Босне и Херцеговине,
5. Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине,
6. Министарство правде Босне и Херцеговине,
7. Министарство одбране Босне и Херцеговине.

Подаци од горе побројаних институција Босне и Херцеговине, нису могли бити обрађени, те самим тим нису дио овог извјештаја.

Добра комуникација Институције омбудсмена Босне и Херцеговине и службеника за информисање у другим институцијама Босне и Херцеговине од кључног је значаја за прикупљање квалитетних информација из којих се могу извести закључци о тренутном стању у области приступа информацијама и даљим активностима који су неопходни за ефикасну примјену закона. У том смислу од нарочите су важности квалитетне и свеобухватне информације које Институција омбудсмена Босне и Херцеговине добија од осталих институција на нивоу Босне и Херцеговине. Законом је прописано да те информације садрже и анализу и оцјену остваривања права на приступ информацијама уопште и појединачно по предметима односно притужбама, а што укључује и приједлоге мјера за отклањање недостатака и неправилности. На основу таквих информација односно извјештаја, Институција омбудсмена Босне и Херцеговине саставља репрезентативан годишњи извјештај који садржи све неопходне сегменте. Институцијама Босне и Херцеговине законом је прописана обавеза достављања кварталних и годишњих извјештаја о овој проблематици, без прописаних санкција за њихово недостављање, тако да се обрада ових података такорећи заснива у доброј вјери и на колегијалном односу. Имајући у виду колико институција Босне и Херцеговине је доставило годишње извјештаје из којих су обрађивани подаци, може се закључити да њихов одзив на упућени позив за достављање и није лош. Битно је указати и да Законом о слободи приступа информацијама на нивоу

¹⁸⁹ Извјештај Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине.

¹⁹⁰ Извјештај Уставног суда Босне и Херцеговине број: СУ-11-1103-1/24, од дана 14.01.2024. године.

¹⁹¹ Извјештај ВСТС Босне и Херцеговине број: 01-07-10-100-2/2025, од дана 09.01.2025. године.

¹⁹² Извјештај Завода за извршење кривичних санкција, притвора и других мјера Босне и Херцеговине, број: 06-50-5086-2/24, од дана 15.01.2025. године.

институција Босне и Херцеговине није на одговарајући начин обезбијеђена независност надлежног другостепеног органа.

Извјештај о стању у области слободе приступа информацијама за 2024. годину које су институције Босне и Херцеговине доставиле Омбудсмену Босне и Херцеговине, а односе се на период 01.01.2024. до 31.12.2024. године ће бити приказан у посебном анексу на крају овог извјештаја.

5.3. Право на имовину

Европска конвенција о људским правима, члан 1. Протокол 1. која на темељу одредби Устава Босне и Херцеговине има директну примјену и супремацију над домаћим законодавством гарантује да *свако физичко и правно лице има право на неометано уживање свога посједа. Нико не може бити лишен свога посједа осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.* Према ставу Европског суда за људска права,¹⁹³ члан 1. садржи три одвојена правила: прво је опште природе и изражава принцип мирног уживања имовине, друго се односи на одузимање имовине под постављеним условима, док треће правило, садржано у ставу 2. овог члана, признаје државама уговорницама право, између осталог, да контролишу употребу имовине у складу с општим интересом.¹⁹⁴

Мијешање државе мора постићи правичну равнотежу између општег интереса друштва и потребе заштите индивидуалних права појединца, те мора постојати разумна веза пропорционалности између предузетих мјера и циља који се остварује.¹⁹⁵

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је током 2024. године запримила 135 жалби због повреде права на имовину, што је 15 више него у претходној години. У 9 предмета упућена је препорука означеним одговорним органима.

Грађани се обраћају жалбама у случајевима када непоступање надлежних органа, у складу са позитивним законским прописима и принципима добре управе, утиче на уживање њихових грађанских, имовинских права услед: *бесправне градње*¹⁹⁶, *повреде права на приступ имовини*,¹⁹⁷ *неинформисаности о могућности одузимања имовине због вођења пројеката од јавног интереса*¹⁹⁸, *непровођења утврђених регулационих планова*¹⁹⁹, *повреде права на мирно уживање имовине због чињенице да је некретнина у којој живе проглашена националним спомеником*²⁰⁰, *поступака комасације*²⁰¹, *немогућности располагања*

¹⁹³ Sporrang and Lönnorth v. Sweden (23. септембар 1982.) Серија А број 52.

¹⁹⁴ Европски суд, Sporrang i Lönnorth против Шведске, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А, број 52, став 61.

¹⁹⁵ Gasus Dosier und Fördertechnik GmbH v. The Netherlands (23. фебруар 1995.) Серија А број 306-Б; став (62).

¹⁹⁶ Ж-СА-08-245/24.

¹⁹⁷ Ж-БЛ-05-416/24, Ж-БР-05-212/24.

¹⁹⁸ Ж-СА-05-08/24.

¹⁹⁹ Ж-БЛ-05-529/24.

²⁰⁰ Ж-Ж-БР-05-71/24.

²⁰¹ Ж-ЛИ-05-29/24.

новчаним средствима депонованим код банке²⁰² као и ради поступака измјене података у катастру некретнина, односно јавног излагања података о некретнинама.²⁰³

5.3.1. Бесправна градња

Свака активност изнад или испод површине тла која привремено или трајно мијења услове кориштења тла сматра се грађењем, а градња и доградња постојећих објеката мора бити у складу са планом просторног уређења и за такву активност се од надлежних органа управе мора прибавити одобрење за грађење.

Омбудсмени БиХ анализом наводи жалби који се односе на повреду права на имовину, жалби на органе управе, посебно инспекцијске органе, уочавају проблематику коју је неопходно посебно нагласити а то је бесправна градња, проблем савременог друштва који укључује више елемената.

Прије свега као посљедица бесправне градње долази до угрожавања постојећих стамбених објеката, односно, повреде права на мирно уживање имовине грађана. У поступцима које грађани покрену ради заштите својих права покажу се слабости јавне управе у смислу неблагоприятног поступања по захтјевима грађана, дуготрајности поступака, неефикасност и неблагоприятност механизма који су дужни осигурати провођење прописа којима се регулишу права и обавезе у поступку градње некретнина, превасходно инспекције. Грађани су принуђени користити правну могућност покретања судских поступака, који обзиром на природу предмета спора могу бити сложени, дуготрајни и финансијски исцрпљујући.

Посебан проблем јесте динамика уклањања бесправно саграђених објеката. За јавну управу то често представља додатну потешкоћу јер је потребно ангажовати извођаче радова који ће извршити уклањање, што захтијева провођење поступка јавних набавки, те наступа дуготрајно одлагање уклањања спорних објеката.

Омбудсмени БиХ наглашавају да у случајевима када се бесправна градња не уклања дужи период, исто доприноси формирању мишљења јавности да је такво дјеловање некажњиво и да у суштини не носи никакве посљедице, да поступање по прописима при градњи објеката представља трошак и компликацију, те да је једноставније приступити градњи објекта који се евентуално касније може легализовати, а уколико се и нелагалује неће доћи до уклањања истог.

Све претходно наведено утиче на континуитет бесправне градње, дугорочно се доводи у питање не само поштовање позитивних законских прописа, него и сам концепт просторног планирања, а неријетко резултује свађама и сукобима међу грађанима, што даље води кршењу јавног реда и мира, и покретању прекршајних и кривичних поступака пред надлежним судовима.

²⁰² Ж-БР-05-212/24.

²⁰³ Ж-БЛ-05-197/24, Ж-СА-05-1107/24.

Омбудсмени БиХ поступајући по жалбама које се односе на ову проблематику упутили су препоруке јавним органима да без одлагања преиспитају поступање надлежних служби, да инспекторат предузме све мјере и радње из оквира своје надлежности како би се осигурало благовремено, ефикасно и законито поступање²⁰⁴ као и да се размотри питање повећања степена ефикасности уклањања бесправно саграђених објеката и евентуалне мјере које се у вези тога могу предузети.²⁰⁵

5.3.2. Ефикасност надлежних органа у остваривању права на уживање имовине

Органи јавне власти дужни су осигурати ефикасно поступање по захтјевима грађана у случајевима када је указано да је због непрописног поступања појединаца онемогућен приступ имовини грађана.

У поступку по жалби којом је указано да су надлежни општински органи упознати са проблемом бесправног заузимања јавне површине, путем паркирања аутомобила или постављања других покретних ствари, чиме се у потпуности затвара приступ парцелама у власништву грађана, Омбудсмени су упутили препоруку Комуналној полицији Општине Нови Град да предузме додатне мјере на утврђивању чињеничног стања и одговорности за пријављене повреде прописа, посебно у свјетлу доказа достављених од стране подносилаца жалбе или у сарадњи са другим надлежним органима, укључујући и органе за провођење закона.²⁰⁶ Надлежни орган је извијестио да је предузео радње по препоруци Омбудсмена БиХ.

5.3.3. Право на мирно уживање имовине

Постављање рекламних LED екрана, у насељеним мјестима и непосредној близини стамбених објеката нарушава право грађана на мирно уживање имовине због јачине свјетла од које се не може на адекватан начин заштитити стамбени простор грађана, док истовремено може утицати и на смањење вриједности некретнина. Због тога је од изузетне важности да правним прописима о постављању рекламних знакова на цестама буде децидно прописана најмања дозвољена удаљеност рекламних знакова од стамбених и пословних објеката.

Омбудсмени БиХ су указали на ову проблематику²⁰⁷ те Јавном предузећу Цесте Федерације Босне и Херцеговине упутили препоруку: да предузме све правне радње и приступи измјенама Правилника о постављању рекламних знакова на цестама²⁰⁸, на начин да се децидно пропише најмања дозвољена удаљеност ЛЕД дисплеја од стамбених објеката, имајући у виду загарантовано право на мирно уживање имовине. Јавно предузеће Цесте Федерације Босне и Херцеговине извијестило је омбудсмене БиХ да ће: “... након покренуте процедуре измјене Правилника о постављању рекламних знакова на цестама узети у обзир наведене препоруке које се односе на постављање ЛЕД дисплеја”.

²⁰⁴ Ж-БР-08-325/23, П-220/24.

²⁰⁵ Ж-СА-08-245/24.

²⁰⁶ Ж-БЛ-05-416/24, препорука П-280/24.

²⁰⁷ Ж-БР-05-32/23 и Ж-БР-05-34/23, препорука број: П-328/24.

²⁰⁸ Правилник о постављању рекламних знакова на цестама („Сл. новине Ф БиХ“, бр. 75/10).

Станари колективних стамбених објеката суочавају се и са потешкоћама у ситуацијама када ти објекти истовремено имају простор за угоститељске намјене, због штетних имисија које утичу на мирно уживање имовине и дома. Омбудсмени БиХ након разматрања жалби грађана упутили су препоруку Федералном министарству животне средине и туризма да приликом процедуре припреме приједлога Закона о угоститељству Федерације БиХ размотри на који начин је могуће у што већој мјери осигурати учешће власника етажних јединица, станара, у објектима колективног становања у поступцима који претходе отварању нових угоститељских објеката.²⁰⁹

Федерално министарство животне средине и туризма²¹⁰ је у остављеном року доставило одговор у којем се између осталог наводи: *“Уважавајући препоруку Омбудсмена БиХ, Федерално министарство околиша и туризма ће поступити по истој односно у периоду јавних консултација размотрити на који начин у што већој мјери омогућити учешће лица у поступцима а која станују или су власници етажних јединица у објектима колективног становања а у којима се требају отворити нови угоститељски објекти.”*

5.3.4. Утицај експлоатације минералних сировина на имовину

Експлоатација рудних богатстава може узроковати посљедице на околину које се доминантно огледају у облику нарушавања површине терена, промјене крајолика, онечишћења околине. Могу настати и посљедице по стамбене објекте који се налазе у зони рудничког дјеловања.

Поступајући по жалби због оштећења стамбеног објекта у мјесту које према свом локалитету представља зону рудничке експлоатације угља, а на којему су се појавила оштећења, за која подносиатељица жалбе сматра да су посљедица рудничког дјеловања, Омбудсмени БиХ учинили су неспорним да је питање накнаде штете на стамбеном објекту облигационо- правне природе, те да је неопходно провести поступак ради утврђивања шта су стварни узроци штете на стамбеном објекту, обим оштећења, висина штете, утврдити однос објекта и зоне рудничког дјеловања као и друге битне чињенице, уз стручно мишљење вјештака геолошке, геодетске, грађевинске, правне струке и експерата из области рударства. Како не располажу овим доказним механизмима Омбудсмени нису у могућности упуштати се у ово питање.

Међутим, дјелујући превасходно у интересу заштите сигурности људи и имовине полазећи од принципа добре управе и владавине права, Омбудсмени су нагласили да је у сваком појединачном случају по питању штете на стамбеним објектима, а посебно уколико угрожава сигурност људи, потребно на објективан, стручан и законит начин утврдити све релевантне околности, због чега су у том смислу и упутили препоруку Руднику угља „Крека“ д.о.о. Тузла и Граду Лукавац, Служби цивилне заштите, који су извијестили да су предузели радње из оквира своје надлежности.²¹¹

²⁰⁹ Ж-СА-05-1018/21, П-204/24.

²¹⁰ Федерално министарство животне средине и туризма ак број: 06-02-611/4 од дана 19.08.2024. године.

²¹¹ Ж-БР-05-291/23, препорука број: П-84/24.

5.3.5. Регулациони план

Документи просторног уређења одређују сврсисходно организовање, кориштење и намјену простора, те мјере и смјернице за уређење и заштиту простора, а регулациони план је један од детаљних планова просторног уређења. Средства за припрему, израду и праћење провођења Плана осигуравају се најчешће из буџета носиоца припреме, који је дужан осигурати сарадњу и координисати активностима свих заинтересованих страна у процесу просторног планирања.

У ситуацији када је регулациони план усвојен а нису осигурана новчана средства неопходна за његову реализацију долази до немогућности власника некретнина на остваривање права на имовину са једне стране и истовремено изостаје правична накнада за исто.

Омбудсмени су разматрали жалбе власника земљишта којима је указано да од 2008. године када је усвојен, регулациони план није приведен намјени нити им је извршена накнада за изузимање предметних непокретности. Како није заprimљено захтијевано изјашњење означеног одговорног органа Граду Бања Лука упућена је препорука због несарадње,²¹² након чега је заprimљен одговор да ће се Приједлогом Програма уређења грађевинског земљишта за наредну годину предложити рјешавање имовинско-правних односа на предметној локацији, а сама реализација рјешавања имовинско-правних односа зависи од буџетом предвиђених средстава.²¹³

5.3.5. Комасација

Комасација или окрупњавање земљишта је аграрноправна мјера која се проводи у сврху груписање земљишних честица, у правилу једне катастарске општине, ради рационалније аграрне производње. У јавном интересу али и интересу појединца, власника некретнина које су обухваћене комасацијом јесте да се поступак проведе на законит и ефикасан начин.

Омбудсмени БиХ су размотрили жалбу²¹⁴ везану за поступак комасације покренут још 1984. године, у којем је подносилац жалбе указао да због пропуста јавне управе рјешења из овог поступка нису проведена у земљишнокњижној канцеларији, због чега трпи штетне посљедице, између осталог је ради остваривања права на имовину био принуђен покренути судске поступке, који су за њега били превелико финансијско оптерећење. Како поступак комасације на предметном подручју није довршен, нити се према изјашњењу одговорног органа може процијенити када би могао бити, обзиром да је прекинут, Граду Ливно је упућена препорука да у складу са својим надлежностима и обавезама учини додатне напоре на окончавању започетог поступка комасације и у остављеном року извијести Омбудсмене БиХ. Препорука је прихваћена.

²¹² Ж-БЛ-05-529/24, препорука број: П-304/24.

²¹³ Одбор за правна питања Градска управа Града Бања Лука, актом број: 14-017-1739/24 од 14.11.2024. године.

²¹⁴ Ж-ЛИ-05-29/24, препорука број: П-208/24.

5.3.6. Стамбени објекти као национални споменици

Комисија за очување националних споменика је институција Босне и Херцеговине успостављена на основу Анекса 8. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Одлуке о Комисији за очување националних споменика коју је донијело Предсједништво Босне и Херцеговине²¹⁵. Правилником о критеријима вредновања, подјели и категоризацији националних споменика се прописују критерији за вредновање добара која су предложена за проглашење националним спомеником Босне и Херцеговине подјела националних споменика по предмету правне заштите и категоризација по њиховом објективном значају за свијет и Босну и Херцеговину.

Жалбе грађана указују на проблематику која се односи на питање просторно урбанистичких планова у случајевима када се ради о локалним заједницама на чијој територији се налазе значајни објекти који су појединачним рјешењима надлежног органа регистрована као споменици културе, градитељског наслеђа, историјског значаја или природног наслеђа. Уочена су опречна мишљења у тумачењу релевантних прописа од стране кантоналног завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа и Комисије за очување националних споменика Босне и Херцеговине.²¹⁶ Спорним се показао и начин одржавања објеката који су проглашени националним споменицима а истовремено су у приватном власништву. Претходно наведено указује да је потребно преиспитати постојећу правну регулативу, као и ефикасност механизма који одлучује о националним споменицима културе, уз шире консултације свих релевантних субјеката, у циљу изналажења најбољих рјешења с обзиром да у значајној мјери утиче на имовинска права грађана.

Одлуком о проглашењу националним спомеником Босне и Херцеговине историјска грађевина - Прва пошта у Брчком проглашена је Националним спомеником Босне и Херцеговине због чега је власници објекта која у њој живи онемогућено самостално обнављање оштећеног крова, а надлежни органи, упркос протеклу више од дванаест (12) година од доношења Одлуке, нису предузели никакве мјере, нити су покренули поступак осигуравања финансијских средстава и прибављања потребне документације за обнову наведене зграде из разлога што је зграда: „*приватна имовина*“, због чега је Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине упућена препорука да без одлагања приступи осигурању финансијских средстава и прибављању потребне документације везано за обнову/санацију крова предметне грађевине.²¹⁷ Препорука није проведена.

5.3.7. Упис података о некретнинама

Подаци о некретнинама су подаци премјера и катастарског класирања земљишта (положај, облик, култура и класа или начин кориштења и површина парцела и објеката), подаци о зградама (година изградње, посједовање грађевинске и употребне дозволе, број спратова и

²¹⁵ Одлуке о Комисији за очување националних споменика усвојена на 119. Сједници Предсједништва БиХ, одржаној 21.12.2001. године, а којом су, у складу са одредбама Анекса 8., утврђени основни принципи и циљеви дјеловања Комисије, те њени примарни задаци и овлаштења као институције Босне и Херцеговине. Одлука је објављена у „Службеном гласнику БиХ“, бр. 1/02 и 10/02.

²¹⁶ Ж-СА-08-1081/23, препорука број 119/24.

²¹⁷ Ж-БР-05-71/24 препорука број: П-277/24.

начин кориштења) и подаци о некретнинама у етажном власништву (површина, положај, у згради, начин кориштења и структура етажних јединица и сукориснички дијелови) и подаци о корисницима некретнина. Измјена уписа података о некретнинама мора бити извршена у складу са одредбама Закона о премјеру и катастру некретнина Федерације Босне и Херцеговине²¹⁸, Закона о премјеру и катастру Републике Српске²¹⁹ и Закона о премјеру и катастру некретнина у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине²²⁰ и подзаконским актима из ове области, као и елементарним принципима којима се руководи јавна управа у свом дјеловању.

Запримљене су жалбе грађана које се односе на одлуке комисије за излагање на јавни увид података о некретнинама,²²¹ на неинформисаност грађана о провођењу поступка којим се врши упис измјена података о некретнинама²²² али и на неажурност надлежних органа у поступку доношења одлука везаних за промјене права на некретнинама.²²³

Омбудсмени БиХ наглашавају да носиоцима права на некретнинама мора бити омогућено учествовање у свим фазама поступака који се односе на утврђење и промјену права на некретнинама, њихово изјашњење о релевантним чињеницама, остваривање и заштита имовинских права и интереса, и адекватна заштита од могуће арбитрарности и потенцијално произвољног мијешања у имовину.

Надлежни органи морају на транспарентан начин информисати грађане који имају правни интерес о евентуалном објављивању јавних позива/огласа за излагање на јавни увид података о некретнинама, измјенама граница некретнина или вођењу поступака који на било који начин утичу на питање уживања стварних права грађана.

Имајући у виду да је знатан дио становништва Босне и Херцеговине расељен, избјегао у иностранство и/или промијенио мјесто становања, објава информација ове врсте на интернет страницама или огласним таблама јединица локалне самоуправе није довољна. Уколико носиоце права на некретнинама није могуће пронаћи на адреси која се налази у земљишно-књижним евиденцијама, потребно је размотрити могућност оглашавања путем медија.

5.4. Полиција

Полицијски органи на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини дужни су дјеловати у складу с одредбама устава у Босни и Херцеговини, позитивних законских прописа Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске, Брчко дистрикта БиХ,

²¹⁸ Закон о премјеру и катастру некретнина („Службени лист СР БиХ“, број: 22/84, 12/87, 26/90 и 36/90“, „Службени лист РБиХ“ број: 4/93 и 13/94, „Службене новине Федерације БиХ“, број 58/02 и 61/22).

²¹⁹ Закон о премјеру и катастру Републике Српске („Сл. гласник РС“, бр. 6/12, 110/16, 22/18 - одлука УС, 62/2018, 95/2019 - одлука УС, 90/2023 и 96/2024 - одлука УС).

²²⁰ Закон о премјеру и катастру некретнина у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ број: 2/12, 31/13, 37/15, 48/18, 19/23, 7/24- Пресуда Апелационог суда Брчко дистрикта БиХ).

²²¹ Ж-СА-05-1107/24.

²²² Ж-БЛ-05-197/24.

²²³ Ж-БЛ-08-475/24.

кантона и међународних стандарда заштите људских права који представљају дио правног система Босне и Херцеговине. Законито, професионално и ефикасно обављати своју дужност на очувању јавне сигурности, заштите људи и имовине, надзора и осигурања државних граница, заштите основних права и слобода грађана, спречавања, откривања и разрјешења кривичних и прекршајних дјела, борбе против криминала, одржавања јавног реда и мира, пружања помоћи и услуга грађанима и у раду са странцима.

Током 2024.године Омбудсмени су разматрали 160 жалби на рад полиције, што су 22 жалбе више него у 2023.години. Упућено је 14 препорука.

Жалбени разлози односе се на неефикасно непоступање полиције по пријавама грађана, непрофесионално поступање полицијских службеника, пропуста у поступању полиције као органа управе, повреде права на приступ информацијама, а разматране су и жалбе полицијских службеника које се односе на систем унапређења и премјештаја, незадовољство оцјеном за рад и постигнуте резултате.

Омбудсмени су, након проведених поступака утврђивања основаности жалбених навода, упутили препоруке полицијским органима и указали на обавезу поступања у складу са позитивним законским прописима и међународним стандардима људских права, а у предметима у којима су подносиоци жалбе били припадници полиције препоручено је преиспитивање правних аката о процедури унапређења полицијских службеника и интерног премјештаја.

5.4.1. Непрофесионално поступање полицијских службеника

Полицијски службеници у вршењу својих дужности морају дјеловати на непристрасан и законит начин, вођени јавним интересом да служе и помажу јавности, промовишући развој и очување демократске праксе у складу са заштитом људских права и основних слобода. Неприхватљиво је поступање полицијских службеника које одступа од наведених принципа или којим се на било који начин вријеђа тјелесни интегритет и достојанство грађана. Омбудсмени у конкретним случајевима препоручују да се преиспитају све чињенице и околности које се односе на рад и непрофесионално поступање полицијских службеника, осигура законито поступање полицијских службеника, процијени потреба за едукацијом полицијских службеника, све у циљу осигурања поштовања права и слобода грађана, али и провјере елементарних знања, везаних за одредбе позитивног законодавства којима је уређен начин рада полицијских службеника и поступања у оквиру дужности.²²⁴

Омбудсмени БиХ по службеној дужности, а према сазнању из медија, отворили су истражни поступак везано за непрофесионално поступање полицијских службеника Полицијске управе Зворник и прекомјерну употребу силе, који је у току.²²⁵

²²⁴ Ж-БР-05-170/24, препорука број: П-327/24.

²²⁵ Ж-СА-05-1284/24.

5.4.2. Непоступање полиције по пријавама грађана

Поред дужности и овлашћења прописаних законима о кривичном поступку и другим законима, полицијским службеницима, односно полицијском органу ради спречавања казних дјела, прекршаја и одржавања јавног реда и мира, законима о полицијским службеницима дају се и друга полицијска овлашћења, између којих је овлашћење за примања пријава и поступања по њима.

Жалбе грађана указују на два проблема који се односе на подношење пријаве: прво је одбијање да се заприми пријава,²²⁶ а други проблем јесте непредузимање законских радњи по запримљеној пријави и изостанак било какве информације која је подносиоцу пријаве од значаја у поступку заштите његових права.²²⁷

Омбудсмени полицијским органима упућују препоруке да без одлагања предузму ефективне мјере и радње ради за примања кривичне пријаве, односно конкретне оперативне радње у случајевима када је пријава запримљена. Изостанак благовремене реакције починиоцу пружа прилику понављања већ учињеног или почињење другог противправног дјела и ствара увјерење да неће бити санкционисан, док код грађана изостаје осјећај сигурности и повјерења у полицијске органе.

5.4.3. Надзор над радом полицијских службеника

Омбудсмени су као и у ранијим извјештајним периодима уочили да се након притужбе коју грађани изјаве на рад полицијског службеника, формално проведе процедура преиспитивања притужбе, али у највећем броју случајева резултује констатацијом надлежног органа да је притужба неоснована²²⁸. Из изјашњења достављених по захтјеву Омбудсмена није видљиво које истражне, односно, доказне механизме користе јединице за професионалне стандарде у поступку преиспитивања притужби.

Стога Омбудсмени указују да је потребно провести свеобухватну анализу начина рада, дјелотворности и независности успостављених механизма надзора над радом полицијских службеника како би обраћања грађана, притужбе имале суштинског ефекта.

Како грађани немају могућност доказати разлоге свог незадовољства потребно је осигурати транспарентан рад полицијских службеника обавезним ношењем *боди камере*. Увођењем обавезног ношења камере, што је већ дјелимично присутно у раду саобраћајне полиције, осигураће се заштита грађана од злоупотребе полицијских овлашћења и истовремено превенирати подношење неоснованих притужби на полицијске службенике.

5.4.4. Приступ информацијама

Полицијски органи као јавни органи поступају по захтјевима за приступ информацијама са једне стране као јавни органи у чијем се посједу налази информација, уз примјену одредби закона о слободи приступа информацијама, поштујући законом утврђена ограничења од

²²⁶ Ж-ЛИ-05-118/24, препорука број: П-322/24.

²²⁷ Ж-СА-05-1177/23 препорука број П-56/24.

²²⁸ Ж-СА-05-224/24, Ж-СА-05-487/24.

објављивања и уз осигурање пропорционалност између ограничења права и циља који се жели ограничењем постићи.

Са друге стране имајући у виду обавезу поступања по одредбама законодавства о кривичном и прекршајном поступку и полицијским службеницима у сваком конкретном случају обавезни су процијенити када ће и у којој ситуацији поступити сходно одредбама ових прописа.

Институција омбудсмена је за примила жалбу из које је видљиво да се адвокат, бранилац окривљене особе Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона обратио захтјевом да му се као браниоцу достави или омогући копирање ослобађајућих доказа и доказа предложених у захтјеву о покретању прекршајног поступка против браћене особе, али је његов захтјев одбијен позивањем на одредбе Закона о слободи приступа информацијама.²²⁹ Током поступка пред Институцијом остварио је право на неопходну документацију.

Омбудсмени сматрају да је нужно размотрити потребу додатног упознавања полицијских органа са одредбама позитивних законских прописа из ове области.

5.4.5. Унапређење полицијских службеника

Немогућност напредовања у служби полицијски службеници повезују са одредбама позитивних законских прописа, које у систему бодовања садрже неравноправан однос релевантних фактора.

Жалбом је указано²³⁰ да одредбе Закона о полицијским службеницима Кантона Сарајево²³¹ онемогућавају напредовање на основу образовања, јер се одредбом члана 52. став 1. тачка ц. Закона о полицијским службеницима Кантона Сарајево искључиво захтијева завршен додипломски студиј из области сигурносних студија, вреднован са 240 ЕЦТС бодова. Група полицијских службеника који су завршили додипломски студиј из области сигурносних студија вреднован са 180 ЕЦТС бодова, па чак и у околностима у којима су се стручно даље усавршавали, завршили и постдипломски студиј и тиме стекли 300 ЕЦТС бодова у истој области, не могу оствари право на напредовање. Омбудсмени су Министарству унутрашњих послова Кантона Сарајево упутили препоруку да преиспита спорну законску одредбу и размотри сачињавање приједлога измјена Закона о полицијским службеницима Кантона Сарајево, у дијелу члана 52. став 1. тачка ц., који ће бити усклађен са Оквирним законом о високом образовању у БиХ и Законом о високом образовању Кантона Сарајево. У одговору министра унутрашњих послова Кантона Сарајево се наводи да ће се *приликом свеукупне анализе Закона о полицијским службеницима Кантона Сарајево узети у обзир и предметна препорука те размотрити могућност измјене члана члана 52. став 1) тачка ц. Закона о полицијским службеницима Кантона Сарајево*. Препорука је прихваћена.²³²

²²⁹ Ж-СА-05-318/24.

²³⁰ Ж-СА-06-922/23 препорука број:П-87/24.

²³¹ „Службене новине Кантона Сарајево“, бр. 38/2018, 26/2019 и 39/2020.

²³² Одговор Министарства унутрашњих послова Кантона Сарајево акт број: 01-9-30-1-5665/24 од 24.05.2024. године.

Након разматрања жалбе која се односила на Правилник о процедури унапређења полицијских службеника у Управи полиције Министарства унутрашњих послова Унско-санског кантона Омбудсмени БиХ су упутили препоруку да се размотри питање бодовања новчане награде и искуства као двије важне чињенице. Препоручено је да се приликом унапређења треба узети у обзир цијели низ фактора и успоставити праведан однос пропорционалности између њих. Министарство је остало при ставу да је предметним Правилником то већ учињено.²³³

5.5. Инспекција

Јавна управа има кључну улогу у процесу европских интеграција јер омогућава провођење неопходних реформи за улазак у Европску унију и испуњење обавеза из Споразума о стабилизацији и придруживању. Инспекцијски надзор је врста управног надзора којим се остварује непосредни увид у законитост рада, пословања и поступања правних и физичких лица која обављају одређену дјелатност, грађана у погледу придржавања закона и других прописа, са правом предузимања управних и других мјера за које су инспекцијски органи овлаштени законом, односно другим прописом.

Омбудсмени надлежним органима власти континуирано упућују препоруке с циљем унапређења функционисања инспекцијског надзора као елемента владавине права и заштите права грађана. У новембру 2020. године публикован је Специјални извјештај о улози инспекцијских органа у заштити људских права у Босни и Херцеговини, приказано стање у области инспекцијског надзора с аспекта важећег законодавства, материјално-техничких и људских ресурса којима располажу инспекцијски органи свих нивоа власти у БиХ, дјелокруга рада, сарадње, дефинисане потешкоће у раду и надлежним органима власти упућене препоруке чија имплементација треба допринијети јачању инспекцијских органа.²³⁴

Током 2024. године за примљено је 85 жалби, што је четири жалбе више него у 2023., а изјављене су због непровођења инспекцијског надзора и непредузимања радњи и мјера из оквира надлежности инспекцијских органа.

У 22 предмета су издате препоруке које се односе на изостанак инспекцијског надзора, неблаговремено поступање инспекцијских органа, кадровске слабости инспекцијских органа и неравномјерну расподјелу радних задатака, непоступање у складу с одредбама позитивног законодавства којима су прописани обухват, садржај и форма надзора, права и дужности инспектора, делегације надлежности итд.

Омбудсмени с аспекта својих надлежности установљених Законом о омбудсмену за људска права, посебно указују на то да су органи у поступку који се води пред овом Институцијом дужни поступати на начин како је то прописано Законом, због чега је неприхватљиво

²³³ Ж-СА-05-842/24, препорука број:П-275/24.

²³⁴ <https://www.ombudsmen.gov.ba>

поступање инспекцијских органа који одбију сарадњу и не поступи по захтјеву Омбудсмена.²³⁵

5.5.1. Благовремено поступање инспекцијских органа

Право на поступање у разумном року, примјењује се на све поступке у којима се утврђује или остварује тј. извршавају грађанска права или обавезе. Одредбе Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у члану 6. обухватају свеобухватни процес који се води не само у грађанским и кривичним поступцима, већ и у свим осталим поступцима пред органима власти. Без обзира на евентуални исход инспекцијског поступка по пријави подносиоца жалбе, односно хоће ли се након проведеног инспекцијског надзора утврдити кршење прописа, сама чињеница да се инспекцијски надзор никако не врши или да се не извршавају рјешења донесена током поступка је кршење права и неизвршавање позитивних обавеза које за власти произлазе како по основу закона и устава, тако и низа међународних докумената.

Омбудсмени инспекцијским органима указују прије свега на обавезу вршења инспекцијског надзора²³⁶, важност благовременог и законитог поступања, те надлежне органе управе позивају на предузимање конкретних мјера, јер изостанак благовременог реаговања може имати нежељене посљедице не само на имовину него и сигурност грађана нарочито у случајевима бесправне градње.²³⁷

Неријетко се инспекцијски органи позову на ненадлежност за вршење одређеног надзора или је присутно пребацивање терета надлежности са једног на други ниво власти, због чега се препоручи да без одлагања, у складу са позитивним законским прописима, предузму ефективне мјере у циљу обављања инспекцијског надзора.²³⁸

5.5.2. Значај инспекцијског надзора

Инспекцијски надзор врши се предузимањем инспекцијских радњи на утврђивању чињеничног стања ради извршавања закона и других прописа код субјекта надзора, предузимањем превентивних мјера и предузимањем корективних мјера, односно налагањем управних мјера ради спречавања и отклањања незаконитости у извршавању закона и других прописа.

Стога је од кључног значаја да у ситуацијама када надлежни инспекцијски органи утврде неправилности које постоје у пројектној документацији и/или самом грађењу објеката предвиђених за колективно становање, те донесу рјешење са наложеним мјерама, надлежни органи објективно и одговорно размотре запажања инспектора.

²³⁵ Ж-СА-05-33/20, препорука број П-168/24, Ж-Б-05-93/24 препорука број: П-142/24.

²³⁶ Ж-СА-05-242/23, препорука број: П-101/24.

²³⁷ Ж-СА-05-324/23, препорука број: П-16/24.

²³⁸ Ж-ЛИ-05-35/24, Ж-ЛИ-08-57/24, број препоруке: П-259/24.

Супротним поступањем доводи се у питање суштина инспекцијског надзора у систему заштите правних интереса грађана а сваки пропуст може имати несагледиве посљедице по сигурност људи и имовине.²³⁹

5.5.3. Кадровске слабости инспекцијских органа

Омбудсмени су упознати са проблемом недостатка стручних кадрова, углавном урбанистичко- грађевинских инспектора, са чиме се поједине општине/градови на подручју Босне и Херцеговине суочавају.

Чињеница да јединица локалне самоуправе нема запосленог инспектора одређене струке не смије утицати на могућност грађана да заштите своја права. Уколико органи власти нису у стању осигурати надзор над провођењем прописа, само регулисање било које области је суштински без ефекта.

Омбудсмени су у конкретној правној ствари, у ситуацији када општина није имала запосленог урбанистичко-грађевинског инспектора општинским и кантоналним органима власти препоручили да поступе у складу са одредбама Закона о организацији органа управе у Федерацији БиХ.²⁴⁰ Овим Законом је прописана могућност да руководилац органа управе може овластити другог државног службеника тог органа управе, који ће изврши само одређене послове инспекцијског надзора, о чему се обавезно доноси писмено рјешење. Осим тога је прописана обавеза кантоналних органа управе да прате стање и предузимају потребне мјере да општински и градски органи управе обављају послове из области управе који су им повјерени, а уколико то не учине Влада кантона може наредити да надлежни кантонални орган управе непосредно преузме вршење неопходних послова док општински и градски орган управе не почне вршити исте.²⁴¹ Препорука је реализована.

Проблем са изостанком инспекцијског надзора због непостојања надлежног инспектора је евидентан и у Републици Српској. На темељу података из предмета који су вођени пред Институцијом омбудсмена²⁴² а који се односе на поступање урбанистичко-грађевинског инспектора упућена је препорука надлежној општини да размотри могућност обезбјеђења додатних новчаних средстава у циљу запошљавања урбанистичко-грађевинског инспектора.²⁴³ Прати се реализација препоруке.

5.5.4. Равномјерна расподјела задатака унутар инспекцијских органа

Равномјерном расподјелом радних задатака унутар самог инспекцијског органа са једне стране поштују се одредбе закона о раду у погледу забране довођења у неједнак положај радника и утиче на ефикасност рада и колегијалне међуљудске односе унутар радне средине који су од великог значаја.

²³⁹ Ж-БР-08-233/23, препорука број: П-98/24.

²⁴⁰ Закон о организацији органа управе у Федерацији БиХ („Службене новине ФБиХ” број: 35/05).

²⁴¹ Ж-СА-05-1091/23 препорука број П-27/24.

²⁴² Ж-БЛ-05-299/22, Ж-БЛ-05-521/23 и Ж-БЛ-04-34/24.

²⁴³ Ж-Бл-05-561/24, препорука број П-281/24.

У поступку по жалби којом је указано да распоред радних задатака зависи од потенцијалног сукоба интереса једне запослене у односу на орган над којим врши надзор, Омбудсмени су препоручили да се осигура равномјеран распоред радних задатака, имајући у виду врсту надзора и сложености послова, према објективно успостављеним критеријима, поштујући одредбе Закона о раду Брчко дистрикта Босне и Херцеговине у погледу забране довођења у неједнак положај радника а у случају постојања сумње на сукоб интереса, покрене поступак у складу с одредбама Закона о спречавању сукоба интереса у институцијама Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.²⁴⁴ Исказана је спремност на сарадњу.

5.6. Владина и министарска именовања

Законом о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима Босне и Херцеговине²⁴⁵, Законом о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине²⁴⁶ и Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске²⁴⁷ (даље: законима) утврђује се отворени поступак избора којим се врши коначно именовање и поновно именовање на позиције у регулисаним органима, дефинисаним законима уз поштовање утврђених принципа.

Било који члан јавности може поднијети приговор на коначно именовање у складу с одредбама закона у случају када постоје докази да законима утврђени принципи или поступци нису испоштовани. Приговор се подноси одговорном јавном службенику, а копија доставља Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, који је дужан припремити налаз и закључке везано за приговор, а закључци могу садржавати препоруку уколико се утврди да је дошло до кршења одредби закона.

Омбудсмени су током 2024. године разматрали 72 приговора, а у 35 предмета је упућена препорука.

Приговори су изјављени због кршења принципа приликом провођења поступака именовања и разрјешења чланова управних и надзорних одбора у јавним предузећима и јавним установама, комисија које дјелују у оквиру законодавних органа, непоступања по одредбама којима је дефинисан сам поступак провођења процедуре и одлучивања о избору најбољег кандидата као и повреде права на правни лијек и права на информисаност о резултатимаведеног поступка.

Омбудсмени су у препорукама упућеним одговорним јавним органима указали на обавезу поступања у складу са позитивним законским прописима и захтјеве да се: сва јавна именовања обављају транспарентно, на законит начин, у складу са свим важећим правилима, прописима и законима, да се проведу по принципу избора на основу квалитета,

²⁴⁴ Ж-БР-04-218/23, препорука број:П-96/24.

²⁴⁵ Закон о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број бр. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07, 24/08).

²⁴⁶ Закон о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине („Сл. новине ФБиХ“, бр: 12/03,34/03,65/13).

²⁴⁷ Закон о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске („Сл. гласник Републике Српске“, број 41/03).

путем добро информисаног избора лица, која по својим способностима, искуству и квалитетом одговарају потреби регулисаног органа, да се у поступку избора осигура и принцип правичности те онемогући свака злоупотреба права странака.

5.6.1. Повреда законских принципа током поступка именовања

Одредбама важећих закона је прописано да се коначно именовање не може извршити уколико нису испоштовани принципи законитости, квалитета, независне провјере, отворености и транспарентности, као и заступљености народа и грађана Босне и Херцеговине при запошљавању.

Принцип законитости подразумијева да одговорни јавни службеник осигурава да се сва јавна именовања врше на законит начин и у складу са свим важећим правилима, прописима и законима.

Законима о владиним и министарским именовањима је прописано да се могу извршити номинације/именовања на краћи дефинисани период која се не могу поновити, при чему је нужно имати у виду и одредбе *lex specialis* закона за поједине области којима је прописана евентуална могућност поновног мандата. Омбудсмени су разматрали приговор на треће узастопно именовање на позицију вршиоца дужности директора здравствене установе супротно одредби Закона о министарским, владиним и другим именовањима ФБиХ²⁴⁸ и Закона о здравственој заштити ФБиХ²⁴⁹ према којој по истеку мандата директора здравствене установе иста особа може на основу јавног огласа, поновно бити именована за директора у истој здравственој установи, али највише за још један мандатни период. Препоручено је да се предузму активности на благовременом окончању процедуре избора и коначног именовања директора. Исказана је спремност на сарадњу.²⁵⁰

5.6.2. Повреда принципа отворености и транспарентности

Функционисање процеса именовања мора бити транспарентно и, осим ако информација није повјерљива према одредбама када је то прописано законом, појединости о именовањима у регулисаним органима морају се објавити.

Иако је прописана обавеза одговорног јавног службеника постарати се да се сва коначна именовања одмах објаве у службеном гласнику²⁵¹ евидентна су супротна поступања која са једне стране представљају кршење одредби закона, а са друге стране учеснике у изборним процедурама остављају без информације о начину на који је поступак окончан и могућности права на изјављивање правног лијека.

²⁴⁸ Закон о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, број: 12/03, 34/03 и 65/13).

²⁴⁹ Закон о здравственој заштити Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације БиХ“, број: 46/10 и 75/13).

²⁵⁰ Ж-СА-05-773/23, број препоруке: П-105/24.

²⁵¹ Члан 13 Закона о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима Босне и Херцеговине, Законом о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине и Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске.

Омбудсмени су упутили препоруку да се поништи поступак коначног именовања Управног одбора Јавне установе Агенција за развој малих и средњих предузећа општине Србац јер поступак није проведен на законит начин, с обзиром да наконведеног поступка није објављена одлука како то закон налаже, нити су кандидати били информисани о резултатима на било који други начин. Будући да одговорна страна у остављеном року није одговорила на препоруку, Омбудсмени су, у складу са својим овлашћењима из члана 32. став 2. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, са претходно наведеним упознали Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске.²⁵²

5.6.3. Повреда права на правни лијек

Право на дјелотворан правни лијек произлази из права на „правични поступак” прописаним чланом 6. став 1. Европске конвенције о људским правима и основним слободама. Употребом правних лијекова штите се правно признати интереси грађанина као појединца, његове материјалне и духовне вриједности, његова уставна, законска и загарантована основна људска права.

Принцип отворене и транспарентне јавне управе налаже могућност улагања приговора и преиспитивања одлуке о избору кандидата на јавне позиције. Уколико одлука о именовању на позиције јавних органа не садржи прецизно упутство о праву на кориштење правног лијека, или је то упутство недовољно јасно формулисано, као што је у разматраном случају учињено на начин да кандидат остваривање свог права може да потражи „*пред надлежним судом*“, такав правни лијек, према мишљењу Омбудсмена не испуњава стандарде које ово право садржи. Омбудсмени су упутили Препоруку Управном одбору Института за нестале особе Босне и Херцеговине да усклади интерне акте са принципом добре јавне управе, који подразумијева двостепеност у одлучивању у поступку избора чланова Колегија директора. Одговор на препоруку није запримљен.²⁵³

5.6.4. Поништење процедуре избора

Релевантним законодавством је прописано²⁵⁴ да ће након интервјуа и на основу у потпуности документованих одлука сваког члана комисије формиране за провођење изборне процедуре, комисија путем писмене препоруке предложити ранг-листу са најбољим кандидатима одговорном јавном службенику на даље разматрање. Писмена препорука садржи све релевантне информације које изборна комисија има о кандидатима и њене препоруке.

Сматра се да је кандидат који је први на ранг-листи и којег је препоручила већина чланова комисије за избор најуспјешније прошао отворену конкуренцију. Након што комисија за избор достави приједлог ранг-листе кандидата одговорном јавном службенику, он ће, осим ако има оправдане разлоге (са доказима који то потврђују) да вјерује да принципи и процедуре утврђени законом нису испоштовани или да би именовање било којег од

²⁵² Ж-БЛ-05-368/24.

²⁵³ Ж-БЛ-05-619/23 број препоруке: П-70/24.

²⁵⁴ Члан 12 Закона о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима Босне и Херцеговине, Законом о министарским, владиним и другим именовањима Федерације Босне и Херцеговине и Законом о министарским, владиним и другим именовањима Републике Српске.

кандидата са предложене листе са ужим избором довело до сукоба интереса, осигурати да се изврши коначно именовање кандидата који је први на ранг-листи у складу са постојећим законима, правилима и прописима.

Уколико се не може извршити коначно именовање кандидата који је први на листи због било којих разлога наведених у овом ставу, кандидати који су рангирани као сљедећи на листи са ужим избором бит ће разматрани за именовање.

Омбудсмени су разматрали више приговора из којих је видљиво да је покренута процедура избора, проведен правно-формални дио али коначно именовање није извршено, без утемељеног разлога разлога који такав поступак чине оправданим, стога истичу да свака селективна примјена прописа доводи у сумњу објективност и непристрасност током избора.²⁵⁵

У поступцима проведеним по приговорима изјављеним на поступање Савјета министара Босне и Херцеговине и доношење Закључка којим се не прихвата именовање за замјеника координатора за реформу јавне управе због „... изражене сумње у нарушавање процедуре...“ Омбудсмени су указали да је такво поступање у супротности са одредбама члана 3. Закона о министарским именовањима, именовањима Савјета министара и другим именовањима Босне и Херцеговине, принципом законитости, због чега су Савјету министара Босне и Херцеговине упутили препоруке да донесе одлуку у вези са именовањем за замјеника координатора за реформу јавне управе. Препоруке нису реализоване.²⁵⁶

5.6.5. Поступци разрјешења

Евидентна је пракса разрјешења/смјене именованих лица у регулисаном органу, односно, особа именованих у надзорне и управне одборе јавних предузећа, прије истека мандата. Из жалби достављених Институцији омбудсмена²⁵⁷ видљиво је да лица која су разрјешена дужности најчешће нису обавјештена о разлозима разрјешења, није проведен поступак у којем имају право на изјашњење, нити су запримили образложену одлуку која може бити преиспитана по правном лијеку.

Омбудсмени БиХ су провели јединствен поступак по жалбама због нетранспарентне смјене /разрјешење руководиоца казнено-поправних завода у Федерацији Босне и Херцеговине²⁵⁸. Влади Федерације Босне и Херцеговине – премијеру и Федералном министарству правде-министру упућена је препорука којом је наглашено да су Омбудсмени још 2012. године у Специјалном извјештају о стању људских права у установама за извршење кривичних санкција у Босни и Херцеговини²⁵⁹ констатовали, што и сада истичу, да начин именовања руководиоца казнено-поправних завода у Федерацији Босне и Херцеговине, без јасно прописаних процедура, провођења јавног конкурса те одабира кандидата у складу са јасно

²⁵⁵ Ж-ЛИ-05-179/23; Ж-ЛИ-05-180/23; Ж-ЛИ-05-181/23; Ж-ЛИ-05-182/23; Ж-ЛИ-05-183/23; Ж-ЛИ-05-184/23, препорука број: П-50/24.

²⁵⁶ Ж-СА-05-513/24, препорука број П:226-24, Ж-СА-05-261/24, препорука број: П-261/24.

²⁵⁷ Ж-СА-05-256/24, Ж-СА-05-257/24, Ж-СА-05-258/24 број препоруке: П-135 /24.

²⁵⁸ Ж-СА-05-876/23, Ж-СА-05-955/23, Ж-СА-05-989/23 број препоруке: П-61 /24.

²⁵⁹ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2013020406452905bos.pdf.

утврђеним критеријима не осигурава именоване по способностима, искуству и квалитетима, нити осигурава поштовање одредби Европских затворских правила, која налажу да сваки затвор мора имати руководиоца који је адекватно квалификован за то радно мјесто по свом карактеру, административним способностима, одговарајућој професионалној обуци и радном искуству.²⁶⁰ Подносилац приговора у предметној правној ствари требали су бити обавјештени о разлозима разрјешења, који требају бити оправдани, довољно образложени, на начин да не пружају простор за злоупотребе и самовољно одлучивање.

Омбудсмени су препоручили да се предузму неопходне активности и мјере како би се у будућим поступањима, осигурало транспарентно и ефикасно провођење поступака избора и именовања, као и поступка разрјешења/смјене руководиоца и замјеника казнено-поправних завода на подручју Федерације Босне и Херцеговине засновано на принципима правичности, а уједно омогућио избор најбољег кандидата и онемогућила свака злоупотреба права странака. Федерално министарство правде извијестило је Омбудсмене: *“...Влада Федерације Босне и Херцеговине на 322. сједници, одржаној дана 07.07.2022. године утврдила и у парламентарну процедуру упутила Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција у Федерацији БиХ, којим је јасно прописала процедуру за избор директора и замјеника директора казнено-поправних завода у Федерацији БиХ, те њихових помоћника, а која процедура би се заснивала на принципима које наводите у Вашем акту из везе. Међутим, предложени законски текст није прихваћен од стране Парламента Федерације БиХ. Дакле, Влада Федерације БиХ и ово министарство као обрађивач наведеног Приједлога закона су већ покушали ријешити наведена питања, међутим од стране Парламента Федерације БиХ, предложена рјешења нису прихваћена”*²⁶¹.

Разматрани су наводи жалбе према којој је скупштина јавног предузећа разријешила предсједника и чланове надзорног одбора и прије истека периода на који су именовани, са образложењем да скупштина друштва из оправданих разлога није прихватила извјештај пословања друштва.²⁶² У поступку истраге нису предочени објективни индикатори да је овакво поступање било руковођено искључиво мотивом побољшања пословања јавног сервиса и услуга које пружа грађанима. Омбудсмени су свјесни обавезе и права оснивача или послодавца да осигура процес рада на најбољи начин, што обухвата и другачију организацију или руковођење интерним организационим јединицама или институцијама у цјелини, али наглашавају да кадровске промјене требају бити руковођене разлозима објективне природе, гдје се сваки вид личних политичке опредељености, реваншизма или опортунитета мора оставити по страни.

²⁶⁰ Тачка 84.1 Европских затворских правила.

²⁶¹ Федерално министарство правде актом број: 04-45-1149/24 од 22.03.2024. године.

²⁶² Ж-БЛ-05-448/23, препорука број:П-49/24.

5.7. Миграције и азил

Закон о странцима Босне и Херцеговине²⁶³ и Закона о азилу Босне и Херцеговине²⁶⁴ садрже одредбе којима су регулисани услови и поступак уласка странаца у Босну и Херцеговину, боравак странаца, удаљење странаца из земље, прихват странаца и стављање странаца под надзор, остваривање права страних држављана на територији Босне и Херцеговине, принципи, услови и поступак за одобравање избјегличког статуса, статуса супсидијарне заштите права и обавезе тражилаца азила, избјеглица те друга питања везана за остваривање права страних држављана прописани су одредбама.

Омбудсмени су током 2024. године разматрали 23 предмета везаних за права страних држављана, 12 више него у 2023. години.

Разматрана су обраћања због права боравака странаца у Босни и Херцеговини²⁶⁵, немогућност остваривања права страног држављанина у дипломатско конзуларном представништву Босне и Херцеговине у иностранству²⁶⁶, право на боравак у установи за прихват и смјештај странаца²⁶⁷, статуса малолетних миграната без пратње²⁶⁸, повреде права страних држављана на дјелотворан правни лијек у поступку стављања под надзор²⁶⁹, немогућности исказивања намјере за азил.²⁷⁰

Према Информацији Министарства безбједности о стању у области миграција у Босни и Херцеговини за девет мјесеци 2024. године, а коју је доставило Савјету министара Босне и Херцеговине, странцима у Босни и Херцеговини укупно је одобрено 4.600 првих привремених боравака за девет мјесеци ове године, а продужено је њих 5.118, међу којима је највећи број по основи рада с радном дозволом или без радне дозволе те спајање породице. У овом периоду, одобрено је 307 сталних боравака, од чега највећи број држављанима Хрватске, Црне Горе и Аустрије. Гранична полиција БиХ у незаконитом преласку или покушају незаконитог преласка границе у овом периоду открила је 9.600 особа. На улазу у земљу откривено је 3.817, а на излазу из Босне и Херцеговине 5.783, што је повећање за 10,1 % у односу на исти период 2023. године. Највише откривених особа били су држављани Сирије, Турске, Авганистана, Марока и Пакистана. Служби за послове са странцима за девет мјесеци 2024. године пријављена су 21.143 незаконита мигранта, што представља смањење за 16 % у односу на исти период 2023. године, када је било пријављено њих 25.174. Према подацима ИОМ-а, прикупљеним на узорку од 558 миграната, просјечна дужина њиховог боравака на територији БиХ била је 34 дана, минималан број дана био је шест, а максималан 730 дана.

²⁶³ Закон о странцима Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 88/15, 34/21).

²⁶⁴ Закон о азилу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 11/16; Исправка Закона о азилу, „Службени гласник БиХ“, број 16/16).

²⁶⁵ Ж-БЛ-05-54/24.

²⁶⁶ Ж-СА-08-195/24.

²⁶⁷ Ж-СА-05-211/24.

²⁶⁸ Ж-СА-05-289/24.

²⁶⁹ Ж-СА-05-382/24.

²⁷⁰ Ж-СА-05-879/24.

За 2.662 странца, који су откривени у незаконитом боравку у Босни и Херцеговини, за девет мјесеци ове године изречена је мјера протјеривања с територије БиХ, док је 1.409 особа обухваћено мјером надзора и 516 мјером отказивања боравка, а за 131 странца поништене су визе.²⁷¹

С обзиром на наведене индикаторе може се закључити да је и даље присутан проблем нерегулисаних миграција које захтијевају велику укљученост државних служби имајући у виду процедуре које морају провести.

Удружење Ваша права Босне и Херцеговине на основу потписаног Протокола са државним Министарством безбједности, пружа бесплатну правну помоћ жртвама трговине, тражиоцима азила у Босни и Херцеговини и осталим особама под међународном заштитом у Босни и Херцеговини. Осим тога, у складу са Протоколом с Министарством за избјеглице и расељена лица, правну помоћ удружења добивају и корисници који су у надлежности овог Министарства. Институцији омбудсмена поднијели су више жалби у име страних држављана, миграната у сврху остваривања и заштите њихових права пред надлежним органима.

Црвени крст Тузланског кантона обратио се испред оперативног координацијског органа за бригу о особама у покрету кроз Тузлански кантон, у циљу рјешавања проблема везаних за пружање помоћи мигрантима/избјеглицама, насталих након повлачења међународних невладиних организација, које су у ранијем периоду биле водећи лидер у пружању подршке у овој области.²⁷²

Омбудсмени истичу важно питање положаја малољетних особа који се налазе у покрету на територији Босне и Херцеговине, без родитеља или старатеља, због чега позивају надлежне органе да у сваком конкретном случају ургентно поступи како би се малољетним особама у што краћем року одредио старатељ и на тај начин заштитио најбољи интерес дјетета. Посебно имајући у виду одредбе Конвенције Савјета Европе о акцији против трговине људима, и препорука Групе стручњака за борбу против трговине људима (GRETA).²⁷³ Због чињенице да дјеца и даље чине значајан проценат жртава трговине људима у БиХ и да су подвргнута сексуалном искориштавању, радној експлоатацији, присилном просјачењу и дјечијем браку. У реалним ситуацијама када малољетне особе, мигранти, без пратње, остају на улицама током ноћи, без заштите и надзора државе, изложени су опасности као потенцијалне жртве трговине људима.

5.8. Јавне исправе

Закон о важности јавних исправа у Босни и Херцеговини прописује да се под јавном исправом сматра исправа издана од мјеродавних управних, судских и других органа, институција, организација или других правних особа у вршењу јавних овлашћења из

²⁷¹ https://www.vijeceministara.gov.ba/saopstenja/sjednice/saopstenja_sa_sjednica/default.asp?id=44261&lang=Tag=hr-HR.

²⁷² Ж-БР-05-84/24.

²⁷³ Међународни орган за праћење провођења Конвенције Савјета Европе о акцији против трговине људима.

дјелокруга Босне и Херцеговине, Федерације БиХ, Републике Српске, Брчко дистрикта БиХ.²⁷⁴

Током 2024. године Институцији омбудсмена изјављено је 11 жалби које су у вези с јавним исправама, што је двије више него у претходној години. Упућена је једна препорука.

Жалбе су изјављене због поступања надлежних органа у поступцима за издавање личних докумената, увјерења из матичне евиденције и путних исправа,²⁷⁵ проблема у процедури стицања држављанства Босне и Херцеговине,²⁷⁶ неправилности у бирачком списковима²⁷⁷, проблема код замјене иностраних возачких дозвола за босанскохерцеговачке.²⁷⁸

Законом о држављанству Босне и Херцеговине прописано је да странац који је поднио захтјев за стицање држављанства БиХ може стећи држављанство под децидно прописаним условима, стога су жалбе чији су наводи у супротности са позитивним законским прописима Босне и Херцеговине Омбудсмени оцијенили неоснованим. Омбудсмени БиХ су у складу са својим надлежностима покренули поступке те подносиоце жалбе упутили на који начин могу остварити своје право, пружили информације у погледу правне регулативе и органа који је надлежан за поступање.

У поступку по жалби²⁷⁹ заједничке адвокатске канцеларије која се односе на немогућност остваривања права на јавну исправу малолетног дјетета због чињенице да полицијска станица одбија продужити путну исправу из разлога што отац дјетета не жели дати своју сагласност, током истражног поступка и интервенције Институције омбудсмена, заprimљено је изјашњавање адвокатске канцеларије у коме наводе: *„у конкретном случају је заиста издата путна исправа млдб. Е.Х. након предметних интервенција Омбудсмена за људска права БиХ. Такође, користимо прилику да се захвалимо цијењеном наслову на уложеним напорима да се овај проблем ријешу експедитивно, без било каквих трошкова, на начин да нити једна инволвирана страна не буде оштећена на било који начин.“*

5.9. Права повратника

Устав Босне и Херцеговине прописује да ће Босна и Херцеговина и оба ентитета осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. Права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима се директно примјењују у Босни и Херцеговини и имају приоритет над свим осталим законима. Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе у складу са Уставом Босне и Херцеговине и међународним документима за заштиту људских права.

²⁷⁴ Закон о важности јавних исправа у Босни и Херцеговини („Службени гласник Босне и Херцеговине”, бр. 23/04.).

²⁷⁵ Ж-СА-05-262/24, Ж-МО-05-118/24.

²⁷⁶ Ж-СА-05-450/24.

²⁷⁷ Ж-СА-05-810/24.

²⁷⁸ Ж-СА-08-1309/24.

²⁷⁹ Ж-БР-05-115/24.

5.9.1. Безбједност повратника

Анексом VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини прописано је да ће стране потписнице осигурати да избјеглицама и расељеним лицима дозволи безбједан повратак, без ризика узнемиравања, застрашивања, прогона или дискриминације, нарочито због њиховог етничког поријекла, вјерског одређења или политичког мишљења.²⁸⁰

Омбудсмени БиХ, дјелујући у оквиру својих надлежности, позивају надлежне органе да прије свега посебну пажњу посвете безбједности повратника у њиховим мјестима становања и предузму све неопходне мјере како би се спријечили евентуални напади на повратнике, ефикасно провели поступци утврђивања одговорности у случају напада на повратнике и осигурало уживање људских права повратника без дискриминације.

Омбудсмени су по службеној дужности покренули истраге по сазнањима из средстава информисања да је на било који начин угрожена безбједност и интегритет повратника.

Након информације да је у Вишеграду брутално претучен повратник у насељу Дринско, испред свечане сале на Биковцу гдје се одржавала вечер за привреднике на коју је оштећеног позвао начелник општине Вишеград, Омбудсмени су од Полицијске станице Вишеград захтијевали информацију о предузетим активностима у вези са наведеним случајем.²⁸¹ Министарство унутрашњих послова Републике Српске извјестило је Омбудсмене да су предузете неопходне оперативне радње након чега је надлежном тужилаштву против физичког лица достављен Извјештај о почињеном кривичном дјелу „Тешка тјелесна повреда“ предвиђено и кажњиво по члану 132. Кривичног законика Републике Српске.²⁸²

Омбудсмени су по службеној дужности покренули поступак по сазнању из медија да је на православном гробљу, у селу Тупковићи код Живиница, дошло до инцидента уништавања надгробних споменика.²⁸³ Поступајући по захтјеву Институције омбудсмена БиХ Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона извјестило је да је о догађају упознато Кантонално тужилаштво Тузланског кантона, а потребне мјере и радње по пријави су предузели истражиоци Одјељења криминалистичке полиције ПУ Живинице, у вези чега је Кантоналном тужилаштву достављен Извјештај о учињеном кривичном дјелу против НН извршиоца због кривичног дјела из члана 293. став 2. КЗ Ф БиХ (Оштећење туђе ствари). У циљу расвјетљавања овог догађаја и откривања починиоца сачињен је Оперативни план ОКП ПУ Живинице, те је у току даљњи рад у предметном случају.²⁸⁴

5.9.2. Обнова имовине повратника

Члан 1. став 1. Поглавља I Анекса VII прописује да све избјеглице и расељена лица имају право слободно се вратити својим кућама, право на поврат имовине која им је одузета током

²⁸⁰ Поглавље I, члан 1. став 2.

²⁸¹ Ж-СА-05-117/24.

²⁸² Министарство унутрашњих послова Републике Српске акт број:СМ-1-052-711/24 од 21.02.2024. године.

²⁸³ Ж-БЛ-06-746/24.

²⁸⁴ Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона акт број:08-06/1-67 /25 од 27.01.2025. године.

непријатељстава од 1991. године, као и надокнаду имовине која им се не може вратити. Обнова оштећених стамбених објеката, изградња нових тамо гдје су у потпуности порушени, односно правична накнада штете, представља предуслов за имплементацију претходно наведене одредбе на цијелом простору Босне и Херцеговине.

У 2024. години за примљено је шест предмета везаних за питање ратне штете на имовини подносилаца жалбе, а упућене су двије препоруке.

Повратници који се упуштају у процедуре остваривања права за помоћ при обнови стамбеног објекта суочавају се више проблема. Прије свега са сложенем управном процедуром везаном уа додјелу донаторских средстава коју са потешкоћом испрате, недостатком новчаних средстава за обнову, а након обнове и са немогућношћу да прикључе објекат на електричну мрежу.

Омбудсмени су након проведене истраге по жалби повратника из Вишеграда којем је порушена породична кућа утврдили да је учествовао у поступку за додјелу средстава, а након обавјештења одабира корисника изјавио жалбу надлежном органу на коју није ни одговорено. Омбудсмени су Федералном министарству расељених особа и избјеглица упутили препоруку да у оквиру својих овлаштења и могућности, предузму све мјере и активности како би се омогућила реконструкција и обнова ратом уништене и порушене стамбене јединице као и да приликом додјеле средстава за обнову и реконструкцију стамбених јединица у циљу повратка, поштују процедуре прописане законским и подзаконским прописима уважавајући стварно чињенично стање на подручју општине.²⁸⁵ Министарство је извијестило Омбудсмене да је проведена процедура разматрања пријава те верификовања пријава и потребне документације по Јавном позиву избјеглицама из Босне и Херцеговине, расељеним лицима и повратницима у Босни и Херцеговини за обнову и реконструкцију стамбених јединица за период 2024. и 2025. годину, на који је подносилац жалбе аплицирао те је уврштен на листу приоритета у помоћи за реконструкцију у рату порушеног стамбеног објекта и налази се на броју 1. за Општину Вишеград. Планирано је да до му краја године буде додијељен грађевински материјал за обнову куће, чиме је препорука у потпуности испоштована.²⁸⁶

Као и у ранијим извјештајним периодима разматране су жалбе грађана који су закључили Уговоре о обнови/изградњи стамбене јединице у оквиру Државног пројекта стамбеног збрињавања (ДПСЗ) а који још увијек није имплементиран. Омбудсмени су Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине упутили препоруку да у оквиру својих овлаштења и могућности, предузму све мјере и активности како би се омогућила реконструкција и обнова ратом уништене имовине и порушених стамбених јединица.²⁸⁷ Запримљен је одговор Министарства у којем се наводи:²⁸⁸

²⁸⁵ Ж-СА-04-585/23, препорука број:32/24.

²⁸⁶ Федерално министарство расељених лица и избјеглица, акт број: 04-32-4-968-6/23 од 04.10.2024. године.

²⁸⁷ Ж-СА-08-888/24 и Ж-СА-08-890/24, препорука број: П-287/24.

²⁸⁸ Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине акт број : 06-12-1-2072-4/24/НДГ од 10.12.2024.године.

„Законом о буџету институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине за 2024. годину („Службени гласник БиХ“, број: 50/24), у буџету Министарства, у оквиру текућих грантова осигуран је износ од 2.000.000 КМ за финансирање права из Анекса VII Дејтонског мировног споразума. Ова средства која се издвајају на годишњем нивоу, удружују се са ентитетима и Брчко дистриктом БиХ путем Фонда за повратак БиХ и њима управља Комисија за избјеглице и расељена лица Босне и Херцеговине. Међутим, ради ограничености истих, средства се у складу са одлукама Комисије углавном распоређују на обнову комуналне и социјалне инфраструктуре, а не усмјеравају на финансирање трошкова обнове и изградње стамбених јединица.

Иако се у сектор обнове и одрживости повратка у поратном периоду улажу веома значајна средства, то ипак ни приближно није довољно за осигурање помоћи свим избјеглицама, расељеним особама и повратницима који испуњавају законске претпоставке да им се домови обнове или поновно изграде у складу са прописаним стандардима.

Стога, као посљедица огромног несразмјера између потреба и могућности за њихово финансирање, још увијек близу 100 хиљада људи чека на помоћ у стамбеном збрињавању у БиХ.

Дакле, у условима када постоји исказано политичко одређење и спремност на свим нивоима власти као и релевантних међународних актера да се одредбе Анекса VII Дејтонског мировног споразума проведу у цијелости и да се процес не може закључити док се и посљедњој избјеглици, расељеној особи и повратнику не осигура приступ правима загарантираним овим Споразумом - окончање проблематике расељеништва у БиХ, у складу са стварним потребама свих људи, готово је искључиво условљено издвајањем потребних средстава у ове сврхе. Министарство ће наставити са провођењем активности на осигурању намјенских средстава из донација и кредитних задужења, а истовремено смо позвали надлежне ентитетске органе да покушају изнаћи могућност финансирања из властитих буџета завршетка обнове и изградње објеката изабраних корисника ДПСЗ/РСП, укључујући и подносиоце жалбе, имајући у виду да су комисије за избор корисника РСП исте претходно идентифицирале као приоритетне.“

У реализацију пројекта реконструкције и обнове ратом уништене имовине и порушених стамбених јединица укључени су органи свих нивоа власти, односно, Министарство за људска права и избјеглице, Републички секретаријат за расељена лица и миграције, Федерално министарство расељених особа и избјеглица, Влада Брчко дистрикта БиХ и јединице локалне самоуправе. Услјед недостака сарадње између наведених органа власти, недовољних финансијских средстава или нереализације преузетих обавеза повратници остају ускраћени за овај вид помоћи и подршке.

Омбудсмени сматрају поражавајућим податак да у Босни и Херцеговини и даље 100.000 људи чека на помоћ у стамбеном збрињавању, имајући у виду протек времена од 30 година од окончања ратних дејстава. Органи власти требају предузети додатне напоре како би се повратницима пружила помоћ у обнови стамбених објеката, због чега морају изнаћи и преиспитати све правне и финансијске могућности како би се изнашла одговарајућа рјешења.

5.9.3. Проблеми повратника због немогућности приступа електричној енергији

Право појединца на приступ електричној енергији представља услов за осигуравање достојанственог живота, без кога је тешко замислити одвијање уобичајених активности у

данашње вријеме. Остваривање приступа електричној енергији омогућује људима задовољење њихових основних потреба. Овим проблемом се на директан начин баве и надлежни органи Европске уније, који су дефинисали појам „енергетско сиромаштво“²⁸⁹. Босна и Херцеговина на свом путу ка пуноправном чланству у Европској унији треба испунити одређене обавезе, што укључује и рјешавање проблема приступа електричној енергији.

Немогућност приступа електричној енергији, односно немогућност спајања на електро дистрибутивну мрежу је проблем који нарочито тешко погађа повратнике. Омбудсмени наглашавају да остваривање права на електрификацију домаћинства није никаква привилегија, него основни и полазни услов сваког одрживог повратка или живота уопште било које заједнице, поготово имајући у виду чињеницу да су домаћинства у конкретним насељима имала прикључак на електродистрибутивну мрежу. Надлежни општински/опћински органи власти у својим изјашњењима Омбудсменима БиХ о разлозима због којих повратничка домаћинства немају електричну енергију углавном се позивају на недостатак финансијских средстава.

Повратници у мјесту Јаглић, општина Сребреница који су обновили своју имовину суочавају се са проблемом немогућности прикључења на нисконапонску електро-мрежу²⁹⁰. Према наводима Општине Сребреница породични стамбени објекат подносиоца жалбе обновљен је у пројекту „Државни пројекат стамбеног збрињавања (ДПСЗ/РСП)“, који је обухватио 55 стамбених јединица: *“Један број обновљених стамбених јединица није био у могућности да се прикључе на НН електро- мрежу, јер су удаљени више од 50 м од постојеће НН електро-мреже. Државно Министарство је било у обавези да обезбједи финансијска средства за прикључак 6 корисника међу којима је и подносилац жалбе. До реализације и завршетка пројекта није дошло због недостатка финансијских средстава. Општина Сребреница се обраћала Министарству за рад, социјалну политику и повратак Тузланског Кантона, Министарству за људска права и избјеглице БиХ са захтјевом за рјешавање прикључака на НН електро-мрежу, али до сада нисмо помогли финансијским средствима, а општина Сребреница није у могућности да сама финансира прикључке на НН електро-мрежу.*²⁹¹ Омбудсмени су Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине упутили препоруку да предузме додатне активности и мјере како би се у што скоријем временском року обезбједила финансијска средства за прикључење на електро-мрежу стамбене јединице у

²⁸⁹ Препорука о енергетском сиромаштву Комисије (ЕУ) 2020/1563 од 14.10.2020. године (1) *Енергетско сиромаштво означава ситуацију у којој домаћинства немају приступ основним енергетским услугама. Готово 34 милиона Европљана 2018. себи није могло приуштити примјерено гријање у домаћинству (2), због чега је енергетско сиромаштво велик проблем за ЕУ.*

(2) *Како наводе сузаконодавци, одговарајуће гријање, хлађење, расвјета и електрична енергија за напајање кућанских апарата основне су услуге неопходне за достојанствен животни стандард и здравље. Приступ енергетским услугама кључан је за социјалну укљученост. Рјешавање проблема енергетског сиромаштва стога потенцијално може донијети вишеструке користи, укључујући смањење издатака за здравство, смањење онечишћења зрака (замјеном неодговарајућих извора топлотне енергије), побољшање пријатности и добробити те олакшање за буџет домаћинства. Те би користи заједнички директно потакнуле привредни раст и благостање у Европској унији.*

(3) *У европском стубу социјалних права, који су Европски парламент, Савјет и Комисија заједнички потписали 17. новембра 2017., енергија се наводи као једна од основних услуга којој свако има право приступа. Поддршка приступу таквим услугама мора бити доступна онима којима је потребна...*

²⁹⁰ Ж-СА-04-913/24, препорука број: П-11/25 упућена у току рада на Годишњем извјештају.

²⁹¹ Општине Сребреница акт број: 01-014-73/24 од дана 03.10.2024. године.

власништву подносиоца жалбе.

Повратницима из мјеста Савичићи, подручје Града Лукавац²⁹² такођер је онемогућено прикључење на нисконапонску електродистрибутивну мрежу, због чега су Омбудсмени упутили препоруку надлежној електродистрибуцији и граду Лукавцу да вођени интересима грађана, кроз међусобну сарадњу и координацију рада предузму додатне активности како би се у што скоријем временском оквиру омогућило прикључење на нисконапонску електродистрибутивну мрежу стамбене јединице у власништву подносиоца жалбе. Омбудсмени прате реализацију ових препорука.

Омбудсмени подсјећају да је „Меморандумом о разумијевању о прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ“, потписаним 2004. године од стране представника надлежног државног и ентитетских министарстава као и електродистрибутивних предузећа, уз учествовање ОНР-а, OSCE-а и UNHCR-а, предвиђена обавеза приоритетне реконструкције мреже на повратничким подручјима. Споразумом о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у Босни и Херцеговини из 2005.године²⁹³, између осталог, усаглашено је да ће електропредузећа уско сарађивати са општинама у циљу изналажења средстава и убрзања процеса реконструисања мрежа на повратничким локацијама. У току 2016. године закључен је „Меморандум о разумијевању и сарадњи у електрификацији локација повратника“ који је требао допринијети да се значајно олакша и убрза процес електрификације повратничких домова у Босни и Херцеговини.

Предузећа која се баве дистрибуцијом електричне енергије у сваком случају требају имати у виду да електрична енергија и дистрибутивна мрежа требају бити доступне свим корисницима на регулисан, транспарентан и недискриминаторски начин, како је то прописано одредбама Закона о електричној енергији Републике Српске²⁹⁴ и Законом о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине.²⁹⁵

Заједно са надлежним органима власти морају предузети неопходне радње и мјере како би, уз законито поступање, имплементирали и одредбе докумената о међусобном разумијевању и сарадњи како би се извршила електрификација повратничких насеља и домаћинстава.

Недостатак основних услова за живот утиче на минималан стандард живота и могућност опстанка на повратничком подручју.

²⁹² Ж-БЛ-04-474/23, препорука број: П-291/24.

²⁹³ Споразум о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ број:02-17829/05 који је сачињен 13.12.2005. године.

²⁹⁴ Закон о електричној енергији Републике Српске („Сл. гласник РС“, бр. 68/2020).

²⁹⁵ Закон о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“, бр. 66/2013, 94/2015, 54/2019, 1/2022 и 61/2022).

5.10. Слобода окупљања и удруживања

Универзалном декларацијом о људским правима²⁹⁶ признаје се право сваке особе на слободно удруживање, укључујући и право на оснивање синдиката и учлањење у њега ради заштите својих интереса (члан 22) а чланом 11. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода признаје се право мирног окупљања, које у једном демократском друштву може бити ограничено само законом, у интересу националне и јавне сигурности, јавног реда или ради заштите јавног здравља или морала или права и слобода других лица.

Током 2024. године евидентирана су четири поступка који се односе на слободу окупљања и удруживања.

Представник Институције омбудсмена²⁹⁷ присуствовао је радном састанку Организационог одбора поводом најављене Поворке поноса у Сарајеву²⁹⁸ и био активно укључен у комуникацију са надлежним министарствима, како би се уз поштовање свих позитивних законских прописа, доношења рјешења и предузимања неопходних радњи и мјера осигурала успјешна реализација поворке.

Омбудсмени су запримили жалбу грађанке због измјене режима саобраћаја у улици Бранилаца Сарајева за вријеме трајања Сарајево Филм фестивала, која је оцијењена неоснованом, због чињенице да организација спортских и културних догађаја, протеста, меморијалних обиљежавања, догађаја значајних за обogaћивање и промоцију туристичке понуде и осталих облика јавног окупљања на саобраћајним површинама, може захтијевати измјену режима саобраћаја како би се осигурала успјешна организација догађаја. Надлежна министарства имају одговорност успоставити саобраћајни режим на начин који у најмањој мјери утиче на свакодневно кретање грађана.²⁹⁹

Институцији се обраћају чланови удружења грађана,³⁰⁰ због проблема односа унутар самог удружења, на њихово чланство, кориштење одређених права, утврђивања дисциплинске одговорности. Институција омбудсмена разматра предмете који се односе на слабо функционисање или повреде људских права и слобода почињене од било којег органа владе, која с тим у вези надгледа активности институција Босне и Херцеговине, њених ентитета и Брчко дистрикта БиХ сходно одредбама Закона о омбудсмену за људска права БиХ и нема надлежност за поступање у односу на удружења грађана.

5.11. Слобода медија и сигурност новинара

Слобода медија је услов за развој демократског друштва одређеног да штити и поштује основна људска права и слободе, подразумијева слободу изражавања мишљења, независност и плурализам медија, слободу прикупљања, истраживања, објављивања и

²⁹⁶ Општа декларација о правима човјека, проглашена од Опште скупштине Уједињених нација 10. децембра 1948. године.

²⁹⁷ Сектор за полицијску подршку МУП-а КС у Нахореву дана 27.05.2024. године.

²⁹⁸ Ж-СА-05-554/24.

²⁹⁹ Ж-СА-05-808/24.

³⁰⁰ Ж-СА-05-216/24.

ширења информација ради информисања јавности, отворености медија за различита мишљења, увјерења и садржаје, независност, слободу и сигурност новинара.

Током 2024. године за примљено је девет жалби које се односе на: вршење политичког притиска на медијске куће³⁰¹, неједнак третман и ускраћивање информација медија,³⁰² захтјев за јавно обраћање због сигурности новинара,³⁰³ те жалбе грађана због објава на појединим порталима³⁰⁴.

Омбудсмени подсећају на значајну улогу новинара од којих се очекује да истражују и предочавају јавности информације засноване на провјерљивим чињеницама, указују на злоупотребе свих органа власти, кршења права и слобода почињених од стране свих актера у једном друштву, укључујући неетична поступања и кршење људског достојанства. Кроз свој рад, новинари актуелизују питања и проблеме с којима се суочава једно друштво, доприносе отварању дебате и креирају могућности да сви актери изразе свој став о чему упознају јавност, доприносећи нивоу демократичности и изградњи друштва које толерише и прихваћа друге ставове и увјерења.

Остварити наведене друштвене улоге новинара је могуће очекивати уколико је њихов статус у друштву уређен и загарантовано им уживање основних права и слобода, превасходно право на сигурност. Насиље, узнемиравање и застрашивање новинара могу довести до гушења слободе медија и слободе изражавања. Омбудсмени напомињу да професионалне обавезе које имају новинари, важност њиховог рада и очекивања јавности не смију умањити значај етике у тој професији.

Омбудсмени Босне и Херцеговине подсећају на закључке, мишљења и препоруке из Специјалног извјештаја о положају новинара и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини³⁰⁵ и позивају надлежне органе власти да предузму активне радње како би се имплементацијом препорука побољшао положај, сигурност и независност новинара у Босни и Херцеговини.

5.12. Бесплатна правна помоћ

Чланом 6. Европске конвенције гарантује се право на бесплатну правну помоћ особи која се терети за кривично дјело и има потребу за том врстом помоћи због материјалног стања, или је таква помоћ у интересу правде. Кроз праксу Европског суда за људска права ово право проширено је на обавезу државе да осигура пружање бесплатне правне помоћи грађанима у кривичним, грађанским и другим споровима.³⁰⁶

³⁰¹ Ж-СА-05-632/24.

³⁰² Ж-СА-05-1035/24.

³⁰³ Ж-БЛ-08-619/24.

³⁰⁴ Ж-МО-05-106/24, Ж-СА-05-1084/24.

³⁰⁵ <https://www.ombudsmen.gov.ba>.

³⁰⁶ Право на бесплатну правну помоћ у грађанским поступцима заснива на случају Аиреу против Ирске у којем је Европски суд за људска права утврдио повреду права на праведно суђење (члан 6. ст. 1. Конвенције). Такође, постоје и други случајеви у којима је Суд утврдио да неиспуњење обавезе државе да својим грађанима осигура бесплатну правну помоћ (Aireu v. Ireland, 11. 9. 1979. Serie A, br. 32.).

У 2024. години Омбудсмени су поступали у двије жалбе због повреде права на правну помоћ и упутили једн препоруку.

Бесплатна правна помоћ је облик остваривања права физичког лица на правично суђење и једнак приступ правди пред судом и другим органима, чије трошкове у потпуности, или дјелимично сноси надлежни орган за пружање бесплатне правне помоћи. Ради се о механизму код којег се држава одриче свих или дијела изворних јавних прихода (судских или административних такси), преузима терет сношења (потпуног или дјелимичног) трошка предузетих процесних радњи, потом осигурава пружање правних савјета и ангажман квалификованог правног савјетника.

Размотривши случај подносиоца жалбе којем је кантонални завод за бесплатну правну помоћ отказао пуномоћ у радном спору, који се води ради незаконитог отказа уговора о раду, Омбудсмени су руководиоцу упутили препоруку да у складу са надлежностима и обавезама учини додатне напоре и размотри могућност поновног заступања притужиоца у поступку пред судом, све у циљу остваривања права на бесплатну правну помоћ. Препорука није реализована.³⁰⁷

---

³⁰⁷ Ж-ЛИ-05-106/24, број препоруке: П-303/24.

VI ПРАВОСУЂЕ И УПРАВА

6.1. Увод

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, гарантује право на правично суђење и јавну расправу у разумном року, пред независним и непристрасним, законом установљеним судом, у поступцима утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе.³⁰⁸ Устав Босне и Херцеговине³⁰⁹, указује на двојаку примјену Конвенције и то директну примјену гдје се права и слободе предвиђени у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини, те супремацију која подразумијева да ови акти имају приоритет над свим осталим домаћим законима.

Начела гаранције правичног суђења подразумијева јавно суђење, у разумном року, пред независним и непристрасним судом установљеним законом. Циљ правичног суђења је осигурање правичног поступка пред надлежним судом, како у парничном, тако и кривичном поступку, те у свим другим поступцима у којима се утврђује или остварује тј. извршавају грађанска права или обавезе. Ова гаранција односи се и на управне поступке, а тиме и на управне спорове.

Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи у 2024. години запримило је 652 жалбе. Највећи број жалби односио се на правосуђе док је у области управе дошло до повећања броја жалби.

6.2. Правосуђе

Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2024. годину³¹⁰ наводи да се у области правосуђа у БиХ биљежи одређени ниво припремљености за провођење *acquis* и европских стандарда у области правосуђа и темељних права, те да је током извјештајног периода остварен ограничен напредак. Извјештај указује на одређена погоршања, те неопходност хитних мјера за јачање интегритета и враћање повјерења јавности у правосуђе.

У односу на функционисање правосуђа, препоруке Европске комисије за наредну годину односе се на именовање судија Уставног суда Босне и Херцеговине на упражњене позиције, осигуравајући пуни састав и функционисање Уставног суда, те у односу на друге судове, досљедно именовање судија на темељу стручности, и оцјењивање рада судија на основу критеријума квалитета. Препоруке се односе и на финализовање и усвајање нових закона о Високом судском и тужилачком савјету БиХ и судовима Босне и Херцеговине, у складу са препорукама Венецијанске комисије, усвајање нове стратегије реформе сектора правде, уписивање пресуда међународних кривичних судова у домаће кривичне евиденције и

³⁰⁸ Европска конвенције о људским правима и основним слободама члан 6. став 1.

³⁰⁹ Члан II 2.

³¹⁰ Европска комисија, Брисел 08.11.2024. године SWD (2024) 691 final https://www.dei.gov.ba/uploads/documents/izvjesce-o-bosni-i-hercegovini-za-2024-godinu_1730986501.pdf.

ефективну имплементацију ревидиране државне Стратегије за процесуирање предмета ратних злочина, посебно јачањем регионалне сарадње.

Препоруке са осмог састанка Пододбора за правду, слободу и сигурност у оквиру Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Босне и Херцеговине односиле су се, између осталог, на приоритетне препоруке из Годишњег извјештаја, а као посебни аспект разматрана је реформа правосуђа и рад на предметима ратних злочина, као и провођење закона и правосудна сарадња у кривичним стварима.

6.2.1. Статистика

У области правосуђа за примљено је 280 жалби. Најчешћи основ за обраћање односио се на дужину трајања поступка гдје је регистровано 50 жалби, извршење пресуда 32 жалбе, жалбе на рад судија 17 жалби, жалбе које су се односиле на Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине осам жалби, те жалбе које се односе на остале повреде права везане за поступање судова 173 жалбе. Институција омбудсмена у области правосуђа издала је 14 препорука, које су се односиле на вођење судског поступка и доношења судских одлука, доношење одлуке по приговору извршеника, предузимање процесних радњи у извршном поступку, осигуравање ефикасне примјене члана 6. Европске конвенције.

6.2.2. Дужина трајања поступка

Право на правично суђење садржано у Европској конвенцији садржи различите правне аспекте и то: право на приступ суду, право на правну помоћ, право на процесну равноправност, право на јавно и контрадикторно суђење, право на саслушање, право на доказ, право на јавну објаву пресуда, право на суд установљен законом, право на независност, непристрасност у суђењу, право на суђење у разумном року, право на ефектно извршење пресуда.

У пракси Европског суда за људска права не постоје утврђени рокови за поступање ни за један одређени тип поступка, те се све ситуације разматрају засебно за сваки појединачни случај.

У пракси најчешће околности које доводе до повреде права на суђење у разумном року обухватају неактивност судова, враћање предмета првостепеном суду на поновно одлучивање, кашњење у заказивању рочишта/незаказивање у разумном року, понављање и укидање пресуда у току једног поступка, као посљедица грешака нижих судова, прекиди поступака до окончања других поступака који су од значаја за пресуђивање и др.

Битно је указати на став Уставног суда БиХ³¹¹ код оцјене дужине поступка који се водио пред Општинским судом у Сарајеву, гдје је након достављања тужбе на одговор туженом, припремно рочиште одржано тек по протеку периода од око двије године и једанаест мјесеци, Уставни суд утврдио да наведени период представља период неоправдане

³¹¹ Предмет број: АП 1643/20, апелацију поднио А. Г <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-1643-20-1270687.pdf>.

пасивности јер из стања списка проистиче да суд није имао процесних сметњи за одржавање припремног рочишта. Општински суд није понудио образложење за неактивност од око двије године и једанаест мјесеци наводећи само да предмет није уврштен у План рјешавања предмета, што указује на то да је сасвим неизвјесно и када ће бити окончан.

Пракса Уставног суда БиХ подсјећа и на то да члан 6. став 1. Европске конвенције намеће државама уговорницама обавезу да организују своје правосудне системе на начин да судови могу задовољити услове тог члана, укључујући и обавезу да поступају у разумном року.³¹²

Највећи број жалби у области правосуђа, разматраних у Институцији омбудсмена у 2024. години, као и претходних година, односио се на повреду права на правично суђење, односно дужину трајања поступка.³¹³ У значајном броју случајева предмети су окончани у току поступка пред Институцијом, односно након интервенције Омбудсмена БиХ³¹⁴. У оквиру жалби које су се бавиле дужином трајања поступка најчешћи основ био је недоношење одлуке од стране првостепеног суда или другостепеног суда поступајући по жалби, незаказивање рочишта у законском року³¹⁵, недостављање информација о статусу предмета, као и недостављање поднесака странкама у поступку³¹⁶ (недостављање тужбе).

У жалби подносиоци, која је указивала на незадовољство радом суда обзиром да исти није извршио доставу тужбе туженој, предмет је окончан у току поступка истраживања пред Институцијом. Суд је у изјашњењу навео: „...да је тужба у правној ствари тужитељице...против тужене ...уручена туженој...на одговор и то путем судског достављача дана 14.08.2024. године...“.³¹⁷

Омбудсмени БиХ су у жалби подносиоци донијели Препоруку којом је предсједнику Кантоналног суда у Сарајеву предложено да, уважавајући жалбене наводе и чињеницу да се ради о предмету који изискује хитност у поступању, као и дужину трајања поступка у предметној ствари, размотри могућност приоритетног рјешавања конкретног предмета. Кантонални суд у Сарајеву доставио је Институцији акт којим се наводи: „Поводом Вашег захтјева од 09.09.2024. године, за хитно поступање у предмету овога суда... а након претходно прибављеног мишљења предсједника Грађанског одјељења овога суда... овим путем Вас обавјештавам да је одобрено да се наведени предмет третира као хитан и исти ће бити достављан у рад поступајућем судији.“³¹⁸ Предмет је позитивно окончан.

У жалби подносиоци³¹⁹, Омбудсмени БиХ су констатовали да, наводи странке о дужини трајања поступка нису оправдани јер иако се радило о сложеном предмету, гдје су се околности и чињенице мијењале, догађале, (смрт извршеника, оставински поступци,

³¹² Одлука о допустивости и меритуму Уставног суда Босне и Херцеговине, предмет број: АП 2296/20, рјешавајући апелацију коју је поднио Рашид Мешановић.

³¹³ Ж-МО-08-154/24; Ж-БЛ-08-540/24; Ж-ЛИ-08-151/24; Ж-СА-08-544/24.

³¹⁴ Ж-БЛ-08-108/24; Ж-СА-08-238/24; Ж-БЛ-08-275/24.

³¹⁵ Ж-БЛ-08-275/24 – Након што је Институција затражила информацију од Општинског суда у Зеници, у вези жалбе подносиоца којом исти указује на повреду права на суђење у разумном року, односно незаказивања рочишта, Суд је доставио информацију којим наводи да је рочиште заказано за дан 13.06.2024. године.

³¹⁶ Ж-ЛИ-08-198/23.

³¹⁷ Ж-ЛИ-08-64/23.

³¹⁸ Ж-СА-08-413/24, препорука број: П- 170/24.

³¹⁹ Ж-СА-08-1/24.

одгађање рочишта), из садржаја одговора Основног суда Соколац произлази да су у конкретном случају предузете процесне радње на окончању поступка.

Након утврђивања чињеничног стања, Омбудсмени БиХ указали су да је жалба другостепеном суду предата недавно, те у овој фази поступка ништа не указује да се о истој неће одлучивати у разумном року. Из тог разлога Институција не може проводити истрагу о евентуалном кршењу права на доношење одлуке у разумном року с обзиром да би то у овој фази било преурађено.³²⁰

Подноситељица жалбе се Институцији обратила наводећи да нема никаквих сазнања о предмету, након одржаног припремног рочишта. Институција је запримила изјашњење Општинског суда у Бихаћу којим се наводи: „Одлука у овој правној ствари донесена је дана 02.02.2024. године, те је иста достављена странкама у поступку, тужитељици по пуномоћнику...“.³²¹

6.2.3. План рјешавања предмета

План рјешавања старих предмета даје одређену вјероватноћу када ће неки предмет доћи у разматрање од стране суда, као и да ће се поштовати редослијед запримања иницијалног акта, али не рјешава суштински проблем дужине поступка, као ни предмете који захтијевају хитно поступање.

С обзиром да је у пракси тешко нумерички утврдити дужину трајања поступка (у смислу мјесеци, година, дана) за сваки појединачни случај, имајући у виду различите околности које је потребно сагледати, неријетко и саме странке имају неразумна очекивања и рокове у којима судови требају поступати.

Правилник о унутрашњем судском пословању прописује одредбе које се односе на поступке за рад са старим предметима, наводећи да ће се судови у свом раду руководити принципом према којем предмете треба завршавати у роковима утврђеним законом. Истим Правилником прописано је да је предсједник суда дужан донијети план рјешавања старих предмета и бринути о његовом брзом и ефикасном извршавању. Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине ће упутством дефинисати који се предмети сматрају старим и утврдити методологију узимања предмета у рад.³²²

Поједини правосудни органи у свом раду имају проактивни приступ објављивања планова рада, али у већини случајева ти планови нису ажурирани или доступни јавности. План рјешавања старих предмета и даље представља неадекватан механизам ублажавања посљедица непримјерене дужине трајања поступка, те надлежни судови углавном достављају информацију која се односи на динамику рјешавања предмета на судовима, односно хронолошки редослијед рјешавања старих предмета.³²³

³²⁰ Ж-СА-08-43/24.

³²¹ Ж-БЛ-08-96/24.

³²² Члан 56. Правилника о унутрашњем судском пословању „Службени гласник БиХ“ бр.: бр. 66/12, 40/14, 54/17, 60/17 - исправка 30/18 и 83/22.

³²³ Ж-СА-08-45/23, Ж-МО-08-100/24.

Подносилац жалбе се Институцији обратио наводећи да је уложио жалбу на пресуду Општинског суда у Сарајеву, али да нема сазнања у којој фази се налази поступак. Током поступка истраге, Омбудсмени БиХ издали су Препоруку којом се Суду предлаже да размотри могућност предузимања мјера и радњи ради окончања поступка и доношења коначне одлуке у предмету. Суд је доставио изјашњење из којег произлази да је на снази План рјешавања старих предмета, те да конкретни предмет није у плану рјешавања за III квартал 2024. године, као и да се Суд не може изјаснити када ће се овај спис наћи на плану рјешавања предмета.³²⁴

6.2.4. Жалба на рад судија

Институција омбудсмена заприма велики број жалби које се односе на поступање носилаца правосудних функција приликом доношења одлука у конкретним судским предметима. Неријетко се дешава да се пажљивом анализом жалбених навода установи да је странка заправо незадовољна самом одлуком суда.³²⁵

Омбудсмени БиХ у складу са одредбама члана 4. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, нису надлежни за преиспитивање меритума судских одлука, које се могу преиспитивати само у поступку по правним лијековима пред надлежним другостепеним органом/судом.³²⁶

У жалби подносилац је указивао на незадовољство радом судије који није поступио по приједлогу за допуну одлуке. Кантонални суд у Сарајеву упутио је Институцији тражене информације, наводећи да је суд одлучио о захтјеву странке.³²⁷

6.2.5. Извршење

Европска конвенција гарантује право на правично суђење, што у себи садржава и благовремено извршење правоснажних судских одлука. Ово право изведено је из начела дјелотворности. Мјерила на основу којих се процјењује да ли је примјерено кашњење у извршењу неке судске одлуке нису истовјетна са строжијим захтјевима у погледу разумног рока, мада су неки елементи као што је сложеност предмета и понашање странке у поступку и даље релевантни.³²⁸

Чињеница да због нереализације правоснажних судских одлука грађани траже заштиту и пред Европским судом за људска права. Као и у претходним пресудама које су покретале идентична питања, Суд је поново истакао да се извршење пресуде коју је донио било који

³²⁴ Ж-ЛИ-08-206/23, препорука број: П-199/24.

³²⁵ Ж-БЛ-08-347/24.

³²⁶ Ж-СА-08-489/24; Ж-СА-08-490/24.

³²⁷ Ж-БЛ-08-112/24.

³²⁸ Виткаускас, Д и Диков, Г. (2012). Заштита права на правично суђење према Европској конвенцији о људским правима. Генерални директорат за људска права и владавину права, 37.

суд мора сматрати саставним дијелом „суђења“ у смислу члана 6. Европске конвенције о људским правима и основним слободама.³²⁹

Омбудсмени БиХ разматрали су проблем дужине трајања извршног поступка. Након покренутог поступка истраживања, одговорна страна је доставила информацију у којој се наводи: *“...извршно рјешење о извршењу је достављено Интеса СанПаоло Банци, ради провођења рјешења.”*³³⁰

Подносилац жалбе се Институцији обратио наводећи да је Општински суд у Калесији, по његовом приједлогу, донио рјешење о извршењу којим је наложено извршенику да малољетно дијете странака преда оцу, а како би се омогућило извршење пресуде. Подносилац жалбе наводи да до дана обраћања Институцији поступајући судија није предузео нити једну радњу како би се рјешење спровело, а отац остварио контакт с дјететом. Током истражног поступа, те интервенције Институције омбудсмена у конкретном предмету, подносилац жалбе је доставио изјашњење којим се наводи: *“...Све је уреду задовољан сам и захвалан за ваш посао који сте обавили...”*³³¹

У предмету који је вођен пред Институцијом³³², подносилац је навео да је покренуо извршни поступак приједлогом за извршење код Општинског суда у Великој Кладуши, на име исплате плате и доприноса. Подносилац жалбе наводи да је одлучујући о приједлогу, Општински суд у Великој Кладуши донио Рјешење о извршењу од 12.03.2021. године, али да исто никад није проведено. Омбудсмени БиХ упутили су Препоруку Општинском суду у Великој Кладуши да предузме неопходне активности у циљу доношења одлуке по приговору извршеника у конкретном предмету. Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине предложено је да предузме мјере у циљу осигурања ефикасне примјене члана 6. Конвенције. Високи судски и тужилачки савјет БиХ упутио је допис Општинском суду у Великој Кладуши (достављено и Институцији) којим се наводи: *„Цијенећи наводе из заprimљеног дописа, а након детаљног разматрања, Стална комисија је усвојила закључак да се председници суда достави допис којим ће се скренути пажња на потребу континуираног праћења предузетих радњи у предмету, те евентуалне пресигнације предмета на другог судију, а у складу са одредбама Правилника о унутрашњем судском пословању...”* Председница Општинског суда у Великој Кладуши доставила је изјашњење у вези реализације препоруке којим се наводи: *“...Истог дана, када је примљена ова ваша ПРЕПОРУКА, издала сам дневну наредбу ..., који дужи овај предмет да у истом, предузме хитне радње сукладно Закону о извршном поступку, јер се предмет понавља у плану и постоје бројне ургенције пуномоћника тражитеља извршења и препорука Омбудсмена ...Од тада пратим, рад истог судца, те сам утврдила да је заказао рочиште за дан 13.06.2024. године... уколико овај предмет не буде ријешен до 14.06.2024. године, да предмет пресигнира суткињи ...”* Постајући судија доставио је изјашњење како слиједи: *“...пресигниран овај предмет у рад на дан 24.06.2024. године, те сада као поступајући судија сам извршио преглед предмета те на исти дан подузео потребне радње у циљу бржег завршетка поступка односно одлучио о приговору извршеника од 17.03.2021.*

³²⁹ *Омербашић и други против БиХ* бр. 4359/19 и 4 друга, 2.12.2021. године.

³³⁰ Ж-ЛИ-08-100/24.

³³¹ Ж-БР-08-25/24.

³³² Ж-БЛ-08-142/24, препорука број: П- 110/24.

године, доставио одлуку пуномоћнику тражиоца извршења те извршенику, те и допис АСА Банци код које се води рачун извршеника ...“ У овом предмету су сви надлежни органи коме је упућена препорука поступили у складу са својим дјелокругом рада.

Разматрајући жалбу³³³ Омбудсмени БиХ су истакли да је осигурање провођења судске одлуке основни темељ принципа владавине права, те да се, извршење пресуде коју донесе било који суд, мора посматрати као интегрални дио суђења у смислу члана 6. Европске конвенције³³⁴, што је став и Уставног суда Босне и Херцеговине.³³⁵

Омбудсмени БиХ су Основном суду у Бањој Луци упутили препоруку којом је наложено предузимање радњи у циљу доношења одлуке по приговору против рјешења о извршењу. Поступајућа судија доставила је одговор да је поступила по Наредби предсједнице Суда и предузела одређене радње, те да је наложила тражиоцу извршења да уреди приједлог за извршење.³³⁶

У жалби која се односила на повећање транспарентности реализације Акционог плана активности потребних за извршење генералних мјера наложених пресудом Европског суда за људска права у предмету Омербашић и други против Босне и Херцеговине³³⁷ и осталих предмета, према Кантону Сарајево и временски оквир за њихову реализацију од пет година³³⁸ (извршење правоснажних судских пресуда на рачун буџета Кантона Сарајево), Омбудсмени БиХ су донијели Препоруку којом су Министарству финансија Кантона Сарајево предложили да размотри објаву документа на свом веб-сајту који ће садржавати информације о износу правоснажних судских пресуда које се односе на буџет Кантона Сарајево, као и износе који се издвајају за исплату истих, како по основу вансудских нагодби и извршења у складу са Законом о извршном поступку ФБиХ.³³⁹ Министарство је доставило одговор којим је наведено да је на веб-сајту објављена Информација о износу извршених потраживања по основу извршних судских пресуда које се односе на Буџет Кантона Сарајево и Информација о износу неизвршених потраживања по извршним судских пресудама на дан 30.06.2024. године. Препорука Омбудсмена БиХ је реализована.

6.2.6. Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине

Високи судски и тужилачки савјет БиХ је независни и самостални орган основан с циљем осигуравања независног, непристрасног и професионалног правосуђа³⁴⁰.

³³³ Ж-БР-08-331/23, препорука број: П- 193/24.

³³⁴ Европски суд за људска права Голдер против Уједињеног Краљевства, пресуда од 7. маја 1974. године, серија А-18, стр. 16-18, ст. 34-36.

³³⁵ Одлука број АП 1248/07 од 11. новембра 2009. године и АП 2558/07 од 29. јуна 2010. године.

³³⁶ Ж-БЛ-05-568/23, препорука број: П-285/24.

³³⁷ Апликација број: 4359/19.

³³⁸ „Службене новине Кантона Сарајево“, број: 4/22.

³³⁹ Ж-СА-08-1207/23; Ж-СА-08-1208/23 и Ж-СА-08-1209/23, Препорука број: П-138/24.

³⁴⁰ Високи судски и тужилачки савјет БиХ има широк спектар надлежности прописаних одредбом члана 17. Закона о високом судском и тужилачком савјету БиХ³⁴⁰, који укључују именоване судија, главних тужилаца замјеника главног тужиоца и тужиоце, запримање притужби против судија и тужилаца, вођење дисциплинских поступака, утврђивање дисциплинске одговорности, изрицање дисциплинских мјера, одлучивање по жалбама у дисциплинским поступцима и др.

Извјештај Европске комисије о БиХ за 2024. годину указао је да су дјелотворан (независан, високо квалитетан и ефикасан) правосудни систем и дјелотворна борба против корупције уз поштовање основних права у законима и пракси од изузетне важности. Европска комисија је за функционисање правосуђа фокус ставила на доношење стратешких докумената (Програм реформи Високог судског и тужилачког савјета за период 2024-2026. године ставља нагласак на циљане реформе, посебно на свеобухватно праћење засновано на транспарентним механизмима евалуације, те ВСТС треба да усвоји пратећи акциони план), управљачки орган (осигуравање независности и интегритета у начину именовања својих чланова поновним увођењем рандомизације када је у питању национална припадност и род), те независност и непристрасност (Нови Закон о ВСТС-у треба да уреди питање ограниченог утицаја поступања ВСТС-а у одбрани независности судија или тужилаца, те се чека усвајање сигурносне стратегије за правосуђе и пратећег акционог плана).

ВСТС БиХ је у септембру 2023. године одлучило усвојити нови Реформски програм за наредне три године, 2024 – 2026. године.

Институција омбудсмена за људска права БиХ у 2024. години за примила је осам жалби у којима је као одговорни орган означено Високи судски и тужилачки савјет БиХ. Најчешћи основи за подношење жалби односили су се на немогућност прибављања информација у вези са статусом предмета, као и притужбе на рад носилаца правосудних функција.³⁴¹ Институција у свом раду и сама указује странкама на надлежности Високог судског и тужилачког савјета БиХ и могућност обраћања истом.³⁴²

Као примјер позитивне сарадње и праксе, потребно је истаћи да је Институција у 2024. години издала Специјални извјештај Анализа реализације препорука Омбудсмена БиХ, а у којем су се неке од препорука односиле на судове у БиХ. Високи судски и тужилачки савјет БиХ обавијестио је Омбудсмене БиХ да је за примио Специјални извјештај, те да је предметна информација разматрана од стране Сталне комисије за ефикасност и квалитет судова, а по чијем закључку се ВСТС БиХ обратио судовима који нису доставили тражене информације. Информације судова о реализацији препорука достављене су Институцији.

Странке се Институцији обраћају у вези са недостатком информација које се односе на статус предмета који се води пред Канцеларијом дисциплинског тужиоца³⁴³. Жалбом је указано да подносиоцу жалбе није достављена информација у вези са његовом притужбом.³⁴⁴ Високи судски и тужилачки савјет БиХ доставио је Институцији информацију да је покренут поступак испитивања навода о повреди дужности носиоца правосудне функције, те да је након окончања претходне провјере утврђено да се притужба не односи на понашање или поступање које представља дисциплински прекршај, о чему је подносилац жалбе обавјештен дана 22.03.2024. године.

³⁴¹ Ж-БЛ-08-286/24; Ж-БЛ-08-463/24; Ж-МО-08-15/24.

³⁴² Ж-БР-08-7/24.

³⁴³ Ж-БЛ-08-214/24; Ж-СА-08-388/24; Ж-БЛ-08-609/24.

³⁴⁴ Ж-БЛ-08-198/24.

Иако је неспорна законска одредба која уређује питање законског рока поступања у предметима дисциплинског тужиоца, Омбудсмени БиХ указују на важност поступања по захтјевима странака, те право странака да буду обавјештени о статусу предмета који се воде по њиховим пријавама, јер се на овај начин јача повјерење и сигурност у рад ове институције. Ово свакако не подразумијева достављање појединачних информација које имају карактер тајних података прикупљених током поступка истраге, већ достављање информације у којој фази се налази конкретни предмет.

6.2.7. Тужилаштва

Институција је у 2024. години запримила 72 жалбе у којима је као одговорни орган назначено тужилаштво. Жалбе регистроване у Институцији односиле су се на неадекватно обавјештавање подносилаца жалбе о статусу предмета по кривичној пријави³⁴⁵, доношење одлуке о неспровођењу истраге³⁴⁶, односно жалбе на одлуке тужилаштва и кориштење правног лијека³⁴⁷, те непредузимање адекватних активности по пријави³⁴⁸.

Поступајући по жалби подносиатељице Омбудсмени БиХ су указали да су тужилачке одлуке подложне преиспитивању кроз подношење приговора главном тужиоцу, што је и наведено у одлуци коју је подносиатељица жалбе запримила.³⁴⁹

Подноситељица жалбе се Институцији обратила незадовољна поступањем јавног тужиоца сматрајући да донесена одлука није заснована на чињеницама, доказима и позитивним прописима. Омбудсмени БиХ су поштовали одредбу члана 16. став 1. Закона о кривичном поступку Републике Српске којим је прописано: „*Кривични поступак се може покренути и спровести само по захтјеву тужиоца*”. Омбудсмени БиХ су навели да се кривични поступак не може покренути нити водити без захтјева тужиоца (*nemo index sine actore*), те да се кривични поступак може водити само против оне особе и само за оно кривично дјело које тужилац у својој наредби, оптужници или неком другом оптужном акту значи.³⁵⁰

Подносилац жалбе се Институцији обратио наводећи да је у саобраћајној несрећи претрпио тешке тјелесне повреде опасне по живот, те да никада није покренута истрага против осумњиченог. Подноситлац жалбе је навео да се у више наврата обраћао тужилаштву, те да је увијек запримао одговор „*врши се провјера навода*“ из предметног случаја. У току провођења поступка пред Институцијом, Омбудсмени БиХ су запримили изјашњење да је подигнута оптужница против осумњиченог.³⁵¹

Омбудсмени БиХ указују да иако у појединим случајевима странке наводе да надлежно тужилаштво не доставља информације у којој фази се налази поступак по пријави, као ни да ли је тужилаштво предузимало мјере и радње у циљу процесуирања одговорних лица, у току поступка истраживања пред Институцијом се утврди да се странка никад није обраћала

³⁴⁵ Ж-СА-07-52/24; Ж-СА-05-100/24; Ж-БЛ-05-67/24.

³⁴⁶ Ж-БЛ-08-78/24.

³⁴⁷ Ж-СА-05-75/24.

³⁴⁸ Ж-СА-08-295/24.

³⁴⁹ Ж-ЛИ-08-102/23.

³⁵⁰ Ж-СА-08-766/24.

³⁵¹ Ж-СА-08-188/24.

тужилаштву, те да је странка упозната о предузетим радњама, јер је на околности поднесене кривичне пријаве саслушан у својству свједока.³⁵²

6.2.8. Адвокати

У 2024. години Институција је регистровала 10 жалби које су се односиле на поступање адвоката, што представља приближан број жалби као у 2023. години када је регистровано 11 жалби. Најчешћи основ за подношење жалбе односио се на неадекватно поступање адвоката (пропуштање рокова за подношење тужбе)³⁵³, кршења адвокатске етике, знаке коруптивног понашања и трговине утицајем од стране адвоката³⁵⁴, несавјесно поступање и злоупотреба положаја³⁵⁵, неадекватно поступање адвокатских комора, односно недостављање информација³⁵⁶.

Предмети указују на потребу преиспитивања постојећих механизма дјеловања адвокатских комора у случајевима кад само дјеловање адвоката не доприноси заштити права странака и кад је дјеловање адвоката узроковало повреду одређеног права.

6.2.9. Нотари

Служба нотара је јавна служба коју обављају нотари, који су самостални и независни у свом раду.

У жалби подносиатељице, Општински суд у Лукавцу доставио је Институцији изјашњење поступајућег нотара наводећи да је из садржаја изјашњења видно да поступајући нотар у континуитету предузима радње са циљем окончања поступка, те да поступак није завршен због поступања самих наследника који се нису одазивали на позиве. Предмет је одлуком Омбудсмена БиХ затворен.³⁵⁷

6.2.10. Европски суд за људска права

Институцији омбудсмена у одређеним случајевима обраћају се странке које траже заштиту својих права и помоћ Омбудсмена Босне и Херцеговине у обраћању Европском суду за људска права. Ово се јавља у ситуацијама када странке немају довољно финансијских средстава да ангажују адвокате које би у њихово име обављали радње подношења апликације, односно не знају услове под којима се апликација може поднијети.

Омбудсмени БиХ су разматрајући жалбу³⁵⁸ указали на обавезу испуњавања формалних услова ради обраћања Европском суду за људска права и то: да је држава чланица Савјета Европе ратификовала Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода, тј. да мора постојати тзв. нотификација о ратификацији; да треба да се ради о праву или

³⁵² Ж-СА-07-52/24.

³⁵³ Ж-БЛ-05-69/24.

³⁵⁴ Ж-БЛ-08-543/24; Ж-БЛ-08-544/24.

³⁵⁵ Ж-СА-08-1011/24.

³⁵⁶ Ж-СА-08-249/24.

³⁵⁷ Ж-БР-08-157/24.

³⁵⁸ Ж-СА-08-174/23.

слободи који су заштићени Европском конвенцијом; да је у оквиру домаћег правног система особа искористила сва дјелотворна правна средства; те да се апликација поднесе у року од шест мјесеци од дана кориштења посљедњег дјелотворног правног лијека.

6.3. Управа

Управа представља непосредно средство за остваривање права и обавеза грађана. Јавна управа се стара о друштвеној заједници у потпуности, односно остваривању и заштити њеног општег или јавног интереса, а што подразумева и институционално остваривање права, обавеза и правних интереса њених грађана, правних особа и организација. Управа је дјелатност која, у складу са законом, помаже, подстиче, овлашћује, потврђује и додјељује, али исто тако и забрањује, наређује и ограничава права грађана и осталих учесника управноправних односа.

Реформа јавне управе у Босни и Херцеговини се одвија на темељу Стратегије реформе јавне управе у БиХ коју су 2006. године, заједно са Акцијским планом 1 (АП1) усвојили Савјет министара БиХ, Влада ФБиХ, Влада РС и Влада Брчко дистрикта БиХ. Ријеч је о свеобухватном документу који пружа оквир за реформу, оријентисан на унапређење општих управних капацитета, односно начина организације државне управе, креирања политике, сачињавања и извршавања буџета, те запошљавања и обучавања капацитета. Савјет министара БиХ је током 2023. године продужио период важења Стратешког оквира за реформу јавне управе првобитно планираног за период 2018-2022. године, до 2027. године.

У извјештајној години Омбудсмени БиХ су запримили 263 жалбе које су се односиле на повреду права на добру управу, што је повећање од десет жалби у односу на претходну извјештајну годину, а у 50 предмета је упућена препорука. Запримљене жалбе и упућене препоруке се односе на дужину управног поступка, непоступање другостепених органа управе по жалбама, повреде у поступцима издавања увјерења из службене евиденције, те повреде права на кориштење јавних добара.

Велики број предмета и упућених препорука из ове области се односи на поступање инспекцијских органа, као посебних органа управе, а који су обрађени у поглављу Инспекције.

6.3.1. Дужина трајања управног поступка

Орган који води управни поступак је дужан осигурати успјешно и квалитетно остваривање и заштиту права и правних интереса физичких и правних особа и других странака. Поступак се треба водити брзо и са што мање трошкова и губитка времена за странку и друге особе која учествују у поступку, али тако да се прибави све што је потребно за правилно утврђивање чињеничног стања и за доношење законитог и правилног рјешења. Омбудсмени БиХ уочавају дуготрајност у свим фазама управног поступка.

Гаранција правичног суђења, која укључује и право на поступање у разумном року, примјењује се на све поступке у којима се утврђују или остварују тј. извршавају грађанска права или обавезе, а гаранција поступка у разумном року примјењује се и на управни поступак.³⁵⁹

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁶⁰ подносиатељице жалбе која наводи како се 2014. године обратила надлежној служби захтјевом за издавање одобрења за грађење, а по којем није ријешено до тренутка обраћања Омбудсменима БиХ. Недоношење одлуке у предметној правној ствари, у поступку који траје више од девет година, представља повреду члана 6. Европске конвенције о заштити права и основних слобода, јер је повријеђено право странке на правично поступање одговорног органа у разумном временском року, а потом и право на дјелотворан правни лијек које произлази из права на „правични поступак” предвиђеног чланом 6. став 1. Европске конвенције. Након упућивања препоруке, одговорни орган је обавијестио Омбудсмене БиХ да је ријешено по захтјеву подносиатељице жалбе.

Разматрајући жалбу³⁶¹ Групе грађана из Тузле Омбудсмени БиХ су указали да је поступак који се води пред органом управе, који траје од 2020. године несразмјерно дуг. Упућена је препорука надлежном органу управе да у оквиру својих надлежности предузме све мјере и активности како би се без одгађања предузеле ефикасне радње на окончању поступка, а која није реализована.

6.3.2. Непоступање другостепеног органа по жалби

Жалба у управном поступку је редован правни лијек којим се осигурава ефикасност управе.

Омбудсмени БиХ су разматрали питања³⁶² недоношења одлуке по жалби од стране другоступеног органа у којим случајевима је утврђено да првостепени орган путем којег је жалба изјављена, није исту проследио другоступеном, заједно са списом. Омбудсмени БиХ наглашавају да неизвршавање законских обавеза од стране органа управе за последицу има стварање правне несигурности и отежавања правног положаја грађана. Упућена је препорука првостепеном органу да поступи по изјављеним жалбама, у складу са надлежним законом о управном поступку. Препорука је реализована.

6.3.3. Вођење службених евиденција

Органи управе су дужни издавати увјерења, односно друге исправе (сертификате, потврде и др.) о чињеницама о којима воде службену евиденцију. Исто тако, институције које имају јавна овлашћења, издају увјерења, односно друге исправе о чињеницама у вези са пословима које, у складу са законом, обављају. Наведено се мора издавати у складу са

³⁵⁹ Горјанц - Прелевић, Т. (2009). *Право на суђење у разумном року*. Сарајево: Центар за људска права Универзитета у Сарајеву.

³⁶⁰ Ж-БР-08-108/23, препорука број: П-194/24.

³⁶¹ Ж-СА-08-416/24, препорука број: П-236/24.

³⁶² Ж-ЛИ-08-15/24, Ж-ЛИ-08-17/24, препорука број: П-133/24.

подацима службене евиденције. Таква увјерења, односно друге исправе имају значај јавне исправе.

У пракси органи управе не поступају увијек по одредбама закона којима се дефинише управни поступак, ради чега Омбудсмени БиХ региструју жалбе³⁶³. Упућивањем препоруке у конкретном предмету, одговорни орган управе је отклонио указану повреду права, те подносиоцу жалбе издао увјерење о подацима из своје службене евиденције.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁶⁴ подносиоца који наводи да се обратио општинском органу управе захтјевом за издавање увјерења о радном стажу, а ради пријаве на јавни конкурс. До дана обраћања Омбудсменима БиХ подносилац жалбе није запримио одговор. Упућена је препорука надлежној служби општинског органа управе да вођена интересима грађана и кроз примјену општих правила управног поступка предузме мјере из своје надлежности како би се избјегли пропусти у поступању по сличним захтјевима. Препорука није реализована, о чему је обавијештен и општински начелник као носилац извршне власти који руководи општинском управом и одговора за њен рад.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁶⁵ подносиоца жалбе који наводи да му надлежна служба општинског органа управе не жели издати посједовни лист. Након покренутог поступка истраживања и запримљеног одговора одговорне стране, Омбудсмени БиХ су упутили препоруку служби да без одлагања размотри захтјев за издавањем посједовног листа, те о истом одлучи у складу са позитивним правним лијеком. Препорука је реализована.

6.3.4. Право на кориштење јавних добара

Концесија је давање права на кориштење одређених природних ресурса или јавних добара, које органи власти уступају домаћој или иностраној особи (према законима у Босни и Херцеговини правној особи) под одређеним условима и на одређени рок. Концесија може омогућити концесионару право на обављање неке дјелатности која је од јавног интереса или право кориштења објеката и опреме за обављање те дјелатности. У области заштите јавног интереса, концесије се често користе за експлоатацију природних ресурса, као што су руде, шуме, воде или енергетски ресурси, како би се осигурало одговорно управљање овим ресурсима и њихова одрживост. У поступку давања концесија и управљања ресурсима који су предмет концесије важно је осигурати транспарентност, интегритет и одговорност у циљу заштите јавног интереса. Ово је посебно важно јер концесије могу имати дугорочне посљедице по животну средину, друштво и привреду. Закони којима је уређено подручје концесија у Босни и Херцеговини су: Закон о концесијама БиХ³⁶⁶, Закон о концесијама

³⁶³ Ж-ЛИ-08-203/23, препорука број: П-51/24.

³⁶⁴ Ж-БЛ-08-486/23, препорука број: П-189/24.

³⁶⁵ Ж-ЛИ-08-93/24, препорука број: П-209/24.

³⁶⁶ „Службени гласник БиХ”, број: 32/02.

Федерације Босне и Херцеговине³⁶⁷, Закон о концесијама Републике Српске³⁶⁸, Закон о концесијама Брчко дистрикта БиХ³⁶⁹, кантонални закони о концесијама.

Право грађана на учешће у вођењу јавних послова, укључујући на локалном нивоу, изричито је наведено у Европској повељи о локалној самоуправи и Додатном протоколу. Транспарентност и учешће грађана кључни су концепти у развоју доброг управљања и доприносе стварању услова у којима грађани могу разумјети и оцијенити одлуке које власти доносе у њихово име, као и осигурати да се њихове потребе и ставови узму у обзир у поступку доношења одлука. Петиције омогућују грађанима да покрену дискусију са јавним органима. Број прикупљених потписа може указивати на ниво подршке за постављена питања. Циљ им је повећати видљивост проблема или захтијевати предузимање конкретних мјера.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁷⁰ групе грађана, који наводе да је Влада Средњобосанског кантона, на приједлог Министарства привреде, донијела одлуку о покретању поступка за додјелу концесије везано за истраживање и експлоатацију камена на подручју Мјесне заједнице Пориче Општина Бугојно, без тога да су грађани били укључени у управни поступак, нити им је дата могућност да изнесу своје мишљење или дају приједлоге. Након разматрања жалбених навода, те за примљених одговора, Омбудсмени БиХ су упутили препоруку Општинском вијећу Општине Бугојно, да успостави сарадњу са Омбудсменима БиХ, да Општинско вијеће Општине Бугојно поништи одлуку/сагласност за давање концесије, да грађанима Мјесне заједнице Пориче омогући учешће у јавној расправи у вези са предметом интересовања ове мјесне заједнице на начин и по процедурама како је то прописано Законом о принципима локалне самоуправе и Статутом Општине Бугојно, да Министарство привреде Средњобосанског кантона, у складу са принципима владавине права предузме неопходне активности у окончању поступка у предмету додјеле концесије правном субјекту. Препорука није реализована.

³⁶⁷ „Службене новине ФБиХ”, број: 40/02.

³⁶⁸ „Службени гласник РС”, број: 25/02.

³⁶⁹ „Службени гласник Брчко дистрикта БиХ број: 41/06, 1907 и 02/08

³⁷⁰ Ж-СА-08-800/22, препорука број: П-94/24.

VII ЕКОНОМСКА, СОЦИЈАЛНА И КУЛТУРНА ПРАВА

7.1. Увод

Економска, социјална и културна права обухватају право на рад, право на образовање, право на становање, право на одговарајући животни стандард, право на здравље, право на науку и културу, те су као таква препозната и заштићена међународним инструментима. Она штите право особе на примјерен животни стандард.

Генерална скупштина Уједињених нација је још 1966. године усвојила Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (ICESRC) као примарни међународни извор економских, социјалних и културних права. ICESRC и Факултативни протокол надгледа Одбор за економска, социјална и културна права УН-а. Држава потписница Пакта сноси крајњу одговорност за примјену Пакта на свим нивоима власти, те држава треба предузети све потребне мјере како би осигурала уживање права загарантованим Пактом, без обзира на мјесто пребивалишта.³⁷¹

Држава је позвана проактивно дјеловати на осигурању ових права. Обавеза државе на успостављању и имплементацији „прогресивних мјера“ у случају када тренутно испуњење није могуће се користи као тест предидејелности државе на осигуравању права. У обзир се узима фактор економске ситуације у држави.

Међународни инструменти који економска, социјална и културна права регулишу с обзиром на одређене категорије које уживају посебну заштиту су Конвенција о правима дјетета (CRC), Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW), Међународна конвенција о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица (CMW), Међународна конвенција о правима особа са инвалидитетом (CPRD).

Када је у питању дискриминација у вези с економским, социјалним и културним правима, држава има обавезу укинути законе и праксе које онемогућују једнако уживање ових права. Забрана дискриминације је тренутна. Без обзира на економску ситуацију у држави, потребно је осигурати поштовање минималних права на живот за све, те праведан приступ и кориштење расположивих ресурса.

7.1.1. Статистика

Повреда	Број предмета
Радни односи	242
Комуналне услуге	156
Пензије	139
Социјална заштита	57
Здравство	56
Образовање	41
Екологија и заштита животне средине	17
Јавни приходи	1
Укупно	704

³⁷¹ Закључна разматрања о шестом периодичном извјештају БиХ, Одбор за економска, социјална и културна права, CESCR/C/VIH/CO/6, 15. октобра 2021. године.

Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права је у 2024. години запримило 704 жалбе. Запримљене жалбе су се у највећем броју односиле на повреду права из радних односа 242, на пензије 139, комуналне услуге 156, социјалну заштиту 57, здравство 56, образовање 41, екологију и заштиту животне средине 17, јавне приходе једна.

Одјељење је упутило 63 препоруке у 69 предмета, од којих се 28 препорука односи на повреду из радних односа, комуналне услуге 11, пензије девет, социјална заштита седам, екологија шест, образовање четири, здравство три.

7.2. Право на рад

Право на рад подразумијева право појединца да ради и да има могућност тражења посла по властитом избору. У изравној је вези са људским достојанством и потребом појединца да учествује у друштвеном животу. Формулација „право на рад“ не значи да држава појединцу мора наћи посао или осигурати плату коју жели, него да држава треба донијети прописе који постављају сигурносне и здравствене стандарде рада у свим секторима, осигурати поштену плату за обављени посао и право радника на синдикално организовање. Држава треба учинити све да смањи незапосленост.

Радни однос као добровољни уговорни однос настаје, траје и престаје вољом уговорних страна, радника и послодавца. Специфичност овог односа је да се на њега истовремено примјењују законске одредбе којих се морају придржавати, како радник тако и послодавац.

Упућене препоруке у области радних односа су се односиле на дефинисање поступка провођења јавног оглашавања упражњених радних мјеста³⁷², усклађивање коефицијената у државној служби, разматрање захтјева за промјену радног мјеста ради усавршавања, предузимања активности ради нарушених радних односа, те мобинга на раду, окончавање дисциплинских поступака, осигуравање заштите на раду, те препоруке упућене ради отказа уговора о раду.

7.2.1. Оглашавање радних мјеста

Циљ провођења јавне конкурсне процедуре јест запошљавање најквалитетнијег кандидата. Омбудсмени БиХ су кроз извјештајну годину разматрали велики број предмета који се односе на повреду учињене у конкурсним процедурама. Запримљене жалбе су се односиле на питања запошљавања „унапријед одређених особа“³⁷³, поништавања јавних огласа³⁷⁴, дужину трајања процедуре, мијењање критеријума приликом провођења конкурсних процедура.³⁷⁵

³⁷² Ж-ЛИ-04-14/24, препорука број: 69/24.

³⁷³ Ж-ЛИ-04-2/24.

³⁷⁴ Ж-СА-04-2/24.

³⁷⁵ Ж-СА-04-59/24, препорука број: П-344/24.

Омбудсмени БиХ су у два наврата разматрали жалбу³⁷⁶ подносиатељице која наводи да је у конкурсној процедури дошло до неутемељеног давања предности при заснивању радног односа, ради различитог вредновања стечених диплома, а на темељу одредби Критеријума за бодовање кандидата за заснивање радног односа. Омбудсмени БиХ су још у 2023. години упутили препоруку одговорном органу да предузме активности на укидању спорне одредбе. С обзиром да је подносиатељица жалбе поновно учесница у конкурсној процедури, Омбудсмени БиХ су утврдили да је одговорни орган извршио измјене Критерија, али не на начин који ће кандидатима осигурати једнаке могућности у приступу радним мјестима и учествовању на конкурсима. Поновно је упућена препорука одговорном органу да без одлагања предузме активности на укидању спорне одредбе критерија како би се приликом расписивања нових јавних огласа свим кандидатима омогућила иста полазна основа и систем једнаких могућности при остваривању права на рад и запослење. Омбудсмени БиХ су запримили одговор на препоруку у којем се наводи да је управни одбор приступио реализацији препоруке.

Омбудсменима БиХ се обратила подносиатељица жалбе³⁷⁷ која наводи да је од тренутка расписивања конкурса за пријем у радни однос државног службеника протекло годину дана у којем нема никакву информацију о резултатима окончања жалбеног поступка. Током дјеловања Омбудсмена БиХ, Одбор државне службе ФБиХ је отклонио повреду права и донио одлуку по жалби у наведеном предмету.

7.2.2. Плата и накнаде из радног односа

Плата, као економски доходак од рада, не обухвата само износ који послодавац раднику исплаћује на рачун, него и износ који послодавац у име радника уплаћује држави за доприносе и порезе. Закони о раду дефинишу различите накнаде плате за вријеме када радник не ради, попут накнаде плате за кориштење годишњег одмора, плаћеног одсуства у одређеним случајевима, попут ступања у брак, пресељења, накнаде плате у случају породилског одсуства или рада са половином радног времена.

Из жалбе³⁷⁸ проистиче да се подносилац у неколико наврата обраћао органима власти Унско-санског кантона у вези са усклађивањем коефицијента за стручне сараднике. Законом о платама и накнадама у органима власти Федерације Босне и Херцеговине³⁷⁹ утврђен је коефицијент 3,70 за стручне сараднике, а Законом о платама и накнадама у органима власти Унско-санског кантона³⁸⁰ 3,50. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку Градском вијећу Града Бихаћа да донесе нову Одлуку о платама и накнадама запослених у градским органима управе Града Бихаћ. Омбудсмени БиХ су запримили одговор³⁸¹ на препоруку у којем се наводи да је Градоначелник Града Бихаћа прослиједио приједлог

³⁷⁶ Ж-СА-04-1141/22, препорука број: П-5/24; Ж-СА-04-1092/23, препорука број: П-81/24.

³⁷⁷ Ж-ЛИ-04-40/24.

³⁷⁸ Ж-СА-04-757/24, препорука број: П-258/24.

³⁷⁹ „Службене новине ФБиХ“ бр. 45/10, 111/12, 20/17 и 22/19 - одлука Уставног Суда и „Сл. гласник БиХ“, бр. 74/23- одлука Уставног суда БиХ.

³⁸⁰ „Службени гласник УСК“, број: 11/15 и 24/18.

³⁸¹ Одговор на препоруку број: 01.11.205 од 21.10.2024. године.

Одлуке о платама и накнадама запослених у градским органима управе Града Бихаћа који је усклађен са наведеним законом Градском вијећу Града Бихаћа на разматрање и усвајање.

7.2.3. Усавршавање за рад

Промјене у свијету рада, као и технолошки развој захтијевају потребу за цјеложивотим образовањем, усавршавањем и оспособљавањем. У складу са важећим законима о раду у БиХ, послодавац може у складу са својим потребама, омогућити раднику образовање, оспособљавање и усавршавање за рад. Истовремено, прописана је обавеза радника да се, у складу са својим способностима као и потребама рада, образује, оспособљава и усавршава. Но, ако је радник самоиницијативно стекао вишу стручну спрему у односу на звање које је раније имао, то не ствара обавезу послодавцу за унапређење.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁸² подносиоцице која наводи да је запослена као дипломирани психолог у мјесном дому здравља. Након што је специјализирала клиничку психологију, обратила се управном одбору захтјевом да јој се призна њена накнадно стечена специјализација, чему управни одбор није удовољио. Након окончања поступка истраге, те анализе достављене документације, Омбудсмени БиХ су упутили препоруку управном одбору да поново размотри захтјев подносиоцице жалбе. Одговорни орган је поступио по препоруци, те након разматрања захтјева подносиоцице жалбе, доставио одговор у којем се наводи да није у могућности удовољити захтјеву, јер стандарди и нормативи примарне здравствене заштите не препознају специјализацију клиничке психологије као радно мјесто за примарни ниво здравствене заштите.

7.2.4. Радни услови

За морал и продуктивност запослених је битна позитивна радна околина коју карактерише међусобно поштовање, повјерење и комуникација. Подстицање запослених на отворену међусобну комуникацију ствара осјећај повјерења и разумијевања. Запослени имају право бити упознати са интерним актима предузећа, без икаквог ограничења, због чега је потребно транспарентно објављивање, односно чињење доступним интерних аката запосленим.³⁸³

Поступајући по жалби³⁸⁴ изјављеној ради нарушених међуљудских односа, Омбудсмени БиХ су упутили препоруку руководиоцу одговорног органа да предузме све активности са циљем превладавања нарушених колегијалних односа у радној средини и рјешавања спорних питања. Иста је реализована и предмет је позитивно окончан.

Подносиоцица жалбе³⁸⁵ се обратила Омбудсменима БиХ и као одговорну страну означила Федерално министарство образовања и науке са циљем заштите својих радних права и услова рада, посебно, како наводи, незахвалности и елемената мобинга на радном мјесту, као и уцјене везане за ускраћивање права на кориштење годишњег одмора. Након интервенције Омбудсмена БиХ, одговорни орган је доставио изјашњење у којем наводи да

³⁸² Ж-БЛ-04-53/24, препорука број: П-184/24.

³⁸³ Ж-БЛ-04-604/24, препорука број: П-329/24.

³⁸⁴ Ж-БР-04-307/23, препорука број: П-99/24.

³⁸⁵ Ж-МО-04-120/24.

су предузети кораци за доношење Правилника о измјенама и допунама важећег Правилника о унутрашњој организацији, у циљу јаснијег одређивања дјелокруга рада организацијских јединица, те отклањања недоумица насталих у раду, а које су потенцијално довеле до неспоразума са подносиоцем жалбе.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁸⁶ подносиоца који сматра да је стављен у неповољан положај у односу на друге запослене, на начин да је привремено распоређен на период од шест мјесеци у подручну јединицу удаљену 360 km од мјеста пребивалишта, а којему је, како тврди, повод било изражено мишљење на радном састанку са представницима Свјетске банке. Неспорна су законска овлашћења које има руководилац у смислу одлучивања о правима и обавезама запослених, руковођења радом органа управе, али приликом доношења одлука се мора водити рачуна и о начелима, попут начела професионалности, непристрасности, одговорности, поштења, транспарентности, ефикасности и економичности. У конкретном предмету Омбудсмени БиХ су узели у обзир да ли упућивање на период од шест мјесеци, на 360 km удаљено мјесто рада, представља неповољан положај подносиоца жалбе. Подносилац жалбе је једини запослени у својој четворчланој породици, спријечен је учествовати у свакодневном породичном животу, те му путовање властитим возилом 360 km у једном смјеру представља додатно финансијско оптерећење. Омбудсмени БиХ су става да је дошло до стављања подносиоца жалбе у неповољан положај, посебно узимајући у обзир да није имао могућност учествовати у доношењу овакве одлуке, што у коначници може представљати и повреду члана 8. Европске конвенције о људским правима и темељним слободама, којим је заштићено право на приватни и породични живот. Законом о државним службеницима РС није дефинисана нити оквирно ограничена удаљеност мјеста на које се радник привремено распоређује, али наведени закон је *lex specialis* у односу на Закон о раду РС, а чланом 172. Закона о раду РС је прописано да без пристанка радник може бити премјештен у друго радно мјесто рада ако су испуњени сљедећи услови: *„ако је дјелатност послодавца такве природе да се рад обавља у мјестима изван сједишта послодавца, односно његовог организацијског дијела; ако је удаљеност од мјеста у коме радник ради до мјеста у које се премјешта на рад мања од 50 km и ако је организован редован превоз који омогућава благовремени долазак на рад и повратак са рада и осигурана накнада трошкова превоза у висини цијене превозне карте у јавном саобраћају; ако радно мјесто у другом мјесту рада одговара његовој стручној спреми и искуству стеченим радом.“* Омбудсмени БиХ су упутили препоруку да се поништи рјешење, којим се подносилац жалбе привремено распоређује у другу подручну јединицу, те да се поново размотри одлука о изрицању дисциплинске мјере „престанак радног односа“ подносиоца. Препорука је реализована, док до престанка радног односа није дошло ради поништавања рјешења о изрицању дисциплинске мјере од стране другостепеног органа по изјављеном правном лијеку.

³⁸⁶ Ж-БЛ-08-341/24, препорука број: П-308/24.

7.2.5. Напредовање у служби

Закон о равноправности полова Босне и Херцеговине³⁸⁷ је усвојен 2003. године и њиме се уређује, промовише и штити равноправност полова, гарантују једнаке могућности и равноправан третман свих особа без обзира на пол, у јавној и у приватној сфери друштва, те уређује заштита од дискриминације на основу пола. Особе мушког и женског пола су равноправне, а равноправност полова гарантује се у свим областима друштва, укључујући, али не ограничавајући се на области образовања, економије, запошљавања и рада, социјалне и здравствене заштите, спорта, културе, јавног живота и медија, без обзира на брачно и породично стање. Равноправна заступљеност полова постоји у случају када је један од полова заступљен најмање у постотку 40% у наведеним органима.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбе³⁸⁸ подносиатељица које наводе да су запослене у Федералној управи полиције, али су у протеклом времену користиле право на породилско одсуство, те су искључене из процедуре везане за напредовање у служби. Закон о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине³⁸⁹ дефинише да полицијски службеник мора испуњавати кумулативне услове за унапређење, а један од њих је да је оцјена „добар” или виша за свој рад у посљедње три године. Чињеница је да се посљедње три године рада подносиатељице жалбе, не поклапају са календарским годинама које претходе објави интерног огласа, као нити да Повјеренство за унапређење полицијских службеника, нема увид у разлоге због којих полицијски службеник није оцијењен. Омбудсмени БиХ сматрају да интенција како законодавца приликом доношења Закона о полицијским службеницима Федерације БиХ, тако ни Повјеренства за унапређење полицијских службеника није дискриминирала полицијске службенице, но спорна одредба неразмјерно погађа полицијске службенице у односу на полицијске службенике, с обзиром да полицијске службенице по биолошком одређењу остају у другом стању. Према одредбама Закона о полицијским службеницима Федерације БиХ, на сва питања из области рада и социјалне заштите, која нису уређена овим Законом, примјењује се Закон о раду Федерације БиХ, а право на породилско одсуство у Федерацији Босне и Херцеговине искључиво право жене, која обзиром на потребе новорођенчета дјетета „остаје кући”. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку Парламенту Федерације БиХ да је потребно приступити измјенама и допунама члана 75. став (2) Закона о полицијским службеницима Федерације Босне и Херцеговине на начин да се наведена одредба прецизира у погледу изостанка оцјене рада за вријеме кориштења породилског одсуства жене, односно да се у тим случајевима узимају у обзир посљедње три године проведене на раду, а које претходе искоришћеном породилском одсуству. Федерална управа полиције је обавијестила³⁹⁰ Омбудсмене БиХ да је путем Министарства унутрашњих послова Федерације БиХ покренула процедуру измјене Правилника о процедури за унапређење полицијских службеника у Федералној управи полиције, а ради отклањања указане дискриминације полицијских службеница. Дана 30.1.2025. године одржана је и сједница Повјеренства за

³⁸⁷ Закон о равноправности полова у Босни и Херцеговини - пречишћени текст, „Службени гласник БиХ“, број 32/10.

³⁸⁸ Ж-СА-04-894/23 и Ж-СА-04-897/23, препорука број: П-309/24.

³⁸⁹ „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 27/05, 70/08, 44/11 и 13 /18.

³⁹⁰ Акт број: 11-11/4-30-2-824/23 од 10.12.2024. године.

људска права и слободе Дома народа Парламента Федерације БиХ, на којој је разматрана и прихваћена ова препорука.

7.2.6. Дисциплински поступци

Омбудсмени БиХ често зазимају жалбе које се односе на питања провођења дисциплинских поступака против запослених. Институција омбудсмена нема овлашћења улажења у меритум ствари конкретних поступака, у циљу оцјењивања чињеница и преиспитивања донесених одлука, већ се искључиво бави питањем је ли у конкретном предмету дошло до процедуралних пропуста, што би довело до повреде права поступка, као и повреде права подносилаца жалбе.

Несугласице послодавца и запослених догађају се током сваког радног процеса. Понекад попримају такав значај и контекст, који доводи до нарушених међуљудских односа и недостатка комуникације. Код подносилаца жалбе може стварати осјећај кршења права и деградације професионалног статуса. Омбудсмени БиХ сматрају да је у свим конфликтним ситуацијама потребно изградити свијест о признавању властите одговорности за поступке, како на страни послодавца, тако и на страни запослених. Покретање дисциплинског поступка само по себи не представља повреду права запослених, већ је алат дат послодавцу да одређене активности или понашања запослених коригује, а запосленом дата прилика да прихвати одговорност за своје поступке.

Подносилац жалбе³⁹¹ наводи како је послодавац против њега као запосленог покренуо дисциплински поступак, који је неоснован, јер је подносилац жалбе у свом поступању радио искључиво у складу са унутрашњим актима друштва. Након интервенције Омбудсмена БиХ, предмет је позитивно окончан, те је одбачена пријава о повреди радне обавезе. Подносилац жалбе се захвалио Омбудсменима БиХ на поступању.

Омбудсмени су разматрали жалбе³⁹² у којима је подносилац изнио низ околности које, по мишљењу Омбудсмена БиХ засигурно указују на недостатак комуникације и постојање нарушених међуљудских односа између послодавца и запосленог. У окружењу гдје влада комуникацијски прекид, нити једна страна не може бити у предности, за обје стране настају проблеми који се одражавају на сам рад послодавца, али и запосленог. У конкретном случају Омбудсмени БиХ су сматрали да означени одговорни орган има капацитете да самостално ријешити проблеме интерно, унутар своје институције, да детаљно сагледа цјелокупну ситуацију, утврди праве узроке проблема, а затим и мјере које ће се предузети, уколико сматра да постоје одређене повреде дисциплине. У исто вријеме ова установа има обавезу да запосленом који је предмет дисциплинског поступка или који је подносилац захтјева за покретање дисциплинског поступка омогући да користи сва расположива средства у конкретном дисциплинском поступку, те да поступања послодавца не буде на његову штету. Упућена је препорука да одговорни орган предузме одговарајуће активности и мјере на доношењу одлуке у покренутим дисциплинским поступцима, те да у будућим

³⁹¹ Ж-ЛИ-05-201/23.

³⁹² Ж-СА-04-492/24, Ж-СА-04-459/24, препорука број: П-181/24.

поступцима буду поштовани важећи законски прописи који се односе на провођење поступка. Препорука је реализована.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу³⁹³ подносиоца који обавља и функцију потпредседника синдикалне организације, а који наводи да је послодавац донио рјешење о престанку радног односа у органу управе, ради теже повреде радне дужности без претходно проведеног дисциплинског поступка. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку руководиоцу органа управе да огласи ништавим рјешење о престанку радног односа у складу са Законом о општем управном поступку РС, посебно поштујући чињеницу да је чланом 8. став 2. Закона о службеницима и намјештеницима у органима јединице локалне самоуправе прописано да овлаштени представник синдиката, који поступа у складу са законом, не може бити позван на одговорност, нити доведен у неповољнији положај због заступања ставова синдиката. С обзиром да препорука није реализована Омбудсмени БиХ су о чињеници издавања препоруке у конкретном случају упознали министра управе и локалне самоуправе Републике Српске. Као одговор на издату препоруку, достављен је акт Управне инспекције³⁹⁴, у коме се наводи да је Управна инспекција извршила инспекцијски надзор и те да је управни инспектор рјешењем, наложио руководиоцу органа управе да укине рјешење о престанку радног односа. Будући да је након контролног инспекцијског надзора, утврђено да исти није поступио по рјешењу управног инспектора, надлежном суду поднесен је захтјев за покретање прекршајног поступка.

7.2.7. Сигурност на раду

Нема потпуно сигурне дјелатности (посла, радног мјеста). Сврха заштите на раду је спречавање озљода на раду, професионалних болести, других болести у вези с радом, те заштите радне околине. Заштита на раду је саставни дио здравствене заштите радно активних људи. Она се проводи нарочито ради заштите жена од ризика који би могли угрозити остваривање материнства, заштите особа са инвалидитетом и професионално обољелих особа од даљњег оштећења здравља и умањења њихове радне способности, те ради очувања радне способности старијих радника у границама њихове животне доби. Услови за сигуран рад су остварени у случају када средства рада, човјек и радна околина испуњавају захтјеве који су у складу с правилима заштите на раду, те они као такви трајно осигуравају правилно функционисање процеса рада.

Подносилац жалбе³⁹⁵ наводи да је ступањем на снагу анекса Колективног уговора којим се регулишу права и обавезе послодавца и радника у области здравства на подручју Тузланског кантона дошло до разлике у погледу дужине радног времена за запослене на заводима за микробиологију и патологију. Тим актом су биолози и дипломирани технолози (њих 14) који су распоређени на рад у лабораторијама на микробиологији и патологији стављени у неравноправан положај у односу на остале запослене који раде у истим лабораторијама. Подносилац жалбе сматра да је различито поступање последица неусклађености Правилника о заштити на раду и Правилника о раду ЈУЗ Универзитетски

³⁹³ Ж-БЛ-04-74/24.

³⁹⁴ Акт број: 10.2.1.2-050-69/24, од дана 13.06.2024. године.

³⁹⁵ Ж-СА-04-548/23, препорука број: П-79/24.

клинички центар Тузла. Упућена је препорука УКЦ Тузла да донесе унутрашњи акт из области заштите на раду, као и да изврши процјену ризика за свако радно мјесто и утврди послове с повећаним ризиком. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

Подноситељица жалбе³⁹⁶ већ дужи временски период покушава остварити право на накнаду штете од посљедица несретног случаја (незгоде) за вријеме рада, а исто јој је онемогућено због пребацивања надлежности са једне службе Владе Зеничко-добојског кантона на другу, као и са једног министарства на друго. Упућена је препорука Влади Зеничко-добојског кантона да у конкретном случају предузме активности у циљу одређивања који орган Владе је надлежан за предузимање активности у циљу рјешавања конкретног предмета, а ради остваривања права на накнаду утврђене и признате штете усљед повреде на раду подносиатељице жалбе, те да уложи додатне напоре како би у потпуности могли обављати своју координацијску улогу у пуном значењу те ријечи. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

7.2.8. Синдикално организовање

Општа декларација о људским правима³⁹⁷ у члану 23. наводи да свако има право оснивати синдикате и њима приступати како би заштитио своје интересе. Синдикални рад се темељи на колективном дјеловању, те схваћању да организовање радника самим радницима даје већу снагу у односу на послодавца од самосталног преговарања.

Омбудсменима БиХ се обратила синдикална организација³⁹⁸ оспоравајући поступање послодавца, јавне установе. Жалбом се наводи да је креирана Стандардна оперативна процедура послодавца која угрожава основна људска права и слободе, слободу изражавања и право запослених да слободно износе своја мишљења, како у јавном простору, тако и на интернетским платформама и апликацијама за размјену порука (нпр. Вибер поруке на групама, *communitu* групама). Након проведеног поступка истраживања, Омбудсмени БиХ су послодавцу упутили препоруку да своје поступање врати у правни оквир, а у циљу осигурања темељите примјене законских и подзаконских аката и заштите права радника, те да синдикалној организацији омогући несметану комуникацију са њеним члановима у складу са важећим законским прописима. Упућена препорука није реализована, али послодавац је у одговору истакнуо да ће даље радити на бољој комуникацији са члановима синдиката и његовим представницима све у складу са релевантним законима и колективним уговором.

7.2.9. Отказ уговора о раду

У извјештајном периоду Омбудсмени БиХ су запримали жалбе због престанка радног односа и незаконитих отказа. Омбудсмени БиХ изражавају забринутост јер у одређеном

³⁹⁶ Ж-СА-04-172/24, препорука број: П-235/24.

³⁹⁷ Усвојена и проглашена на Општој скупштини Уједињених нација, 10. децембра 1948. године (резолуција бр. 217 /III/).

³⁹⁸ Ж-СА-04-337/24, препорука број: П-171/24.

броју предмета који се тичу ове проблематике, одговорни органи нису достављали тражена изјашњавања.³⁹⁹

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴⁰⁰ подносиоца старијег од 55 година, који наводи да му је послодавац отказао уговор о раду, закључен на неодређено вријеме и истовремено понудио закључивање уговора о раду са измијењеним условима. Разлог је усклађивање са правилником о раду, унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста. Повреда се огледала у чињеници да претходно није прибављена сагласност савјета запослених, како то дефинише Закон о савјету запослених Федерације БиХ.⁴⁰¹ Упућена је препорука послодавцу да предузме све законом прописане активности и мјере како би се у будућим поступањима, осигурало транспарентно и ефикасно провођење поступака, засновано на принципима правичности, а онемогућила свака злоупотреба права странака; да приликом доношења одлука из своје надлежности поклони дужну пажњу не само аспекту законитости, него и принципу добре јавне управе и савјесног управљања јавним средствима, како би се уважили интереси свих заинтересованих страна на које се одлуке односе, а ризик од спорова било које врсте свео на минимум, те да усклади радно-правни статус подносиоца жабе на законит начин. Препорука није реализована, о чему је обавијештен непосредно виши орган.

Подносилац жалбе⁴⁰² наводи да је био запослен као помоћник начелника, да је 2001. године добио рјешење о разрјешењу, а да није извршена одјава са обавезних осигурања до 2008. године. Како наводи, због шутње управе и у циљу рјешавања радноправног статуса упутио је жалбу надлежном кантоналном жалбеном савјету, која није ријешена. Током поступка истраге, одговорни орган није достављао изјашњење на тражење Омбудсмена БиХ, након чега је упућена препорука ради успостављања сарадње. С обзиром да препорука није реализована, Омбудсмени БиХ су се обратили предсједнику кантоналне владе, након чега је одговорни орган доставио изјашњење у којем наводи да није познато хоће ли се одлучити (или је већ одлучено) о жалби именованог, будући да предметни жалбени спис није предан Жалбеном савјету у садашњем сазиву од стране ранијег сазива Жалбеног савјета. Подносилац жалбе је упознат са могућношћу подношења захтјева за заштиту права и слобода појединца загарантованих Уставом Федерације БиХ.

7.2.10. Надзор над примјеном радних прописа

Квалитетна инспекција рада је заштитник и промотор радног законодавства, те јавне политике у области рада. Она треба бити ефикасан механизам за превенцију кршења закона. Инспекцијски надзор, као облик управног надзора, има изузетну важност при провођењу низа прописа на којима се темељи заштита права физичких и правних особа. Кроз инспекцијски надзор власти надзиру провођење прописа, отклањају евентуална кршења и кажњавају особе која исте крше. Без инспекцијског надзора не постоји ни сигурност придржавања прописа, а без чега је немогуће говорити о владавини права, доброј управи и заштити права појединца.

³⁹⁹ Ж-БЛ-04-535/23, препорука број: П-34/24; Ж-БЛ-04-74/24, препорука број: П-72/24.

⁴⁰⁰ Ж-СА-04-1151/23, препорука број: П-77/24.

⁴⁰¹ „Службене новине Федерације БиХ“ бр. 38/04.

⁴⁰² Ж-ЛИ-04-32/24, препорука број: П-201/24.

Из обраћања грађана видљиво је да постоји проблем у осигурању права из радног односа уколико послодавац има сједиште на подручју једног ентитета или кантона, а дјелатност врши на подручју другог ентитета или кантона. Питање надлежности инспектората поставља се и у случају када је послодавац представништво међународног субјекта. У оваквим случајевима долази до сукоба надлежности у којем се инспекције рада различитих нивоа власти оглашавају ненадлежним и грађани често остају ускраћени за заштиту својих права, што захтијева преиспитивање одредби постојећих законских прописа из ове области.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбене наводе⁴⁰³ подносиоци жалбе која наводи да ради као наставница физике у двије школе. У једној школи има 80% наставне норме, а у другој школи 25% норме. Седмично ради 41,5 х у обје школе. У пријави на обавезна осигурања је пријављена на 1х и 36 минута дневно, иако стварно одрађује 2х дневно, што у коначници значи да је и плаћена за 1х и 36 мин. Законом о раду Федерације Босне и Херцеговине⁴⁰⁴ се дефинише закључивање уговора о раду, радно вријеме, плата, престанак уговора о раду, остваривање права и обавеза из радног односа, закључивање колективних уговора, мирно рјешавање колективних радних спорова и друга питања из радног односа, ако другим законом или међународним уговором није другачије одређено. Одредбом члана 7. став 2 прописано је да радник има право на правичну плату, услове рада који осигуравају сигурност и заштиту живота и здравља на раду, те друга права у складу са законом, колективним уговором, правилником о раду и уговором о раду. Надзор над примјеном овог закона и на основу њега донесених прописа, обавља инспектор рада. Надзор над провођењем закона о образовању и над радом васпитно-образовних установа врши инспекција за образовање. Упућена је препорука означеној школи, те инспекторату рада и инспекторату за образовање, науку, културу и спорт да предузму све радње и мјере из оквира своје надлежности како би се осигурало законито поступање школе у погледу осигурања права која подносиоци жалбе припадају. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

7.3. Пензије

Пензија је мјесечна новчана накнада на коју појединац стиче право на темељу осигурања за случај старости, инвалидности и смрти, а под условима утврђеним законом.⁴⁰⁵ Пензије се исплаћују и постхумно у случајевима када наследици и друге материјално зависне особе нису у стању самостално се уздржавати. У зависности од услова под којима је стечена, пензија може бити старосна, инвалидска или породична.

Омбудсмени БиХ су 2021. године отворили поступак по службеној дужности, а у вези са одредбама Закона о извршном поступку Федерације Босне и Херцеговине и Закона о извршном поступку Републике Српске и провођења поступка принудне наплате на једној

⁴⁰³ Ж-БР-04-197/24, препорука број: П-321/24.

⁴⁰⁴ Закон о раду („Сл. новине ФБиХ“, бр. 26/2016, 89/2018, 23/2020 - одлука УС, 49/2021 - др. закон, 103/2021 - др. закон, 44/2022 и 39/2024).

⁴⁰⁵ Закон о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ („Службене новине ФБиХ“ бр.13/18, 93/19-одлука УС, 90/21, 19/22) и Закон о пензијском и инвалидском осигурању РС („Службени гласник РС“ бр.134/11, 82/13, 96/13-одлука УС, 103/15, 111/21, 15/22 и 132/22).

половини пензије, те Федералном министарству правде и Министарству правде Републике Српске упутили Иницијативу⁴⁰⁶ за измјену закона, на начин да се наплата може спровести највише до износа једне четвртине пензије. Министарство правде РС је доставило одговор⁴⁰⁷ у којем се, између осталог, наводи: „*Мишљења смо да је Иницијатива оправдана и обавјештавамо Вас да ће Министарство правде Републике Српске као обрађивач Закона о извршном поступку, приликом сљедећих измјена и допуна Закона, размотрити предметне приједлоге.*“ Дана 14.10.2024. године Омбудсмени БиХ су запримили информацију Федералног министарства правде да је Министарство упутило Влади ФБиХ Нацрт закона о измјенама и допунама Закона о извршном поступку ФБиХ којим је иницијатива Омбудсмена БиХ у потпуности имплементирана.

Омбудсмени БиХ су 2021. године упутили иницијативу⁴⁰⁸ за измјену члана 147. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ⁴⁰⁹ која се односи на сношење погребних трошкова у случају када осигураник живи у БиХ, али изван територија Федерације БиХ. Почетком 2025. године су објављене измјене Правилника о накнади трошкова у случају смрти корисника пензије. Брисан је члан 2. који је био дискриминишући, а у којем је стајало да право на сношење погребних трошкова имају породице пензионера који су живјели на подручју ФБиХ и Брчко дистрикта БиХ. Измјенама право на накнаде имају право и породице пензионера који су живјели у Републици Српској, а пензију су примали путем Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање.

По повредама права из пензијског осигурања Омбудсмени БиХ су у 2024. г. запримили 139 жалби, те издали девет препорука.

Упућене препоруке су се односиле на питања остваривања права на пензију, сразмјерне пензије, неуплату доприноса од стране послодавца, питања претплате пензија.

7.3.1. Испуњавање услова за пензију

Да би осигураник могао уживати право на пензију, потребно је испунити услове утврђене законом, што често подразумијева уплате обвезних доприноса од стране послодавца⁴¹⁰, или одређивање радног стажа појединца.⁴¹¹ Права из пензијског и инвалидског осигурања су неутуђива, лична, материјална и не могу се преносити на друге особе. Ова права се не могу одузети, смањити или ограничити, осим изузетно у случајевима предвиђеним законом. Права из пензијског и инвалидског осигурања не могу застарјети. Омбудсмени БиХ подцртавају да је уплата доприноса осигурања за послодавце обавезна.

У појединим случајевима појединци уплату доприноса траже путем суда. Подносилац жалбе⁴¹² у свом обраћању Омбудсменима БиХ наводи да се обратио надлежном суду ради

⁴⁰⁶ Ж-БР-08-117/21, препорука број: П-21/23.

⁴⁰⁷ Одговор на препоруку број: 08.030/020-395/23 од 2.3.2023. године.

⁴⁰⁸ Ж-БЛ-04-289/21, препорука број: П-156/21.

⁴⁰⁹ „Службене новине Федерације БиХ“ број: 3/2018, 93/2019 - одлука УС.

⁴¹⁰ Ж-БР-04-102/24, препорука број: 294/24, Ж-БЛ-04-113/24, Ж-БЛ-04-135/24 и Ж-БЛ-04-35/24, препорука број: П-211/24.

⁴¹¹ Ж-БР-04-301/23, препорука број: П-97/24.

⁴¹² Ж-ЛИ-04-103/24, препорука број: П-262/24.

неуплате доприноса од стране послодавца. Пресудом је одређено да је послодавац дужан уплатити „*доприносе на име пензијског осигурања*“. Поступајући по пресуди послодавац је уплатио обавезне доприносе на име пензијског осигурања, чиме је формално испунио обавезу наведену у пресуди, но није уплатио обавезне доприносе на име здравственог осигурања и осигурања од незапослености, као и порезе, ради чега подносилац жалбе није у могућности остварити право на пензију. Упућена је препорука послодавцу да изврши уплату свих неуплаћених доприноса за обавезна осигурања и пореза у складу са Законом о доприносима ФБиХ, а која је достављена на знање и надлежној кантоналној пореској канцеларији. Послодавац је поступио по препоруци и предмет је позитивно ријешен.

7.3.2. Поступак одлучивања о праву на пензију

Поступак одлучивања о праву на пензију проводи носилац осигурања. Омбудсмени БиХ су у претходним извјештајима указивали на потребу вршења континуираних едукација службеника запослених у првостепеним органима. У многим случајевима осигураници су неуке странке, те је дужност органа поступати поштујући начела управног поступка, посебно начела заштите права странака и начела пружања помоћи неугој странци.

Омбудсмени БиХ су разматрали питање претплате пензије⁴¹³. Сумирајући жалбене наводе, као и садржај достављених изјашњења носиоца осигурања, Омбудсмени БиХ су утврдили да је подносиатељици жалбе повријеђено право из пензијског осигурања на начин да јој се права која јој припадају ускраћују ради чињенице да се ради о правно неугој странци. Остваривање права на пензију не зависи од воље носиоца осигурања, будући да се ради о средствима која су корисници тог права редовно издвајали по основу уплата за пензијско осигурање. Упућена је препорука надлежном носиоцу осигурања да у поступку обрачунавања исплате новчаног износа породичне пензије поступи уважавајући начело заштите права странака и начело пружања помоћи неугој странци, а како је прописано Законом о општем управном поступку Републике Српске. Препорука није реализована.

Омбудсмени БиХ су разматрали питање поновног обрачуна пензије. Корисници⁴¹⁴ старосне пензије, а која је у статусу осигураника је онемогућено одређивање новог износа пензије, иако се уплата доприноса и даље врши. Подносиатељица жалбе има регистровану дјелатност (гинеколошка ординација), те би одјавом правне особе у циљу прекидања осигурања, а како би остварила право на поновни обрачун висине старосне пензије, морала одјавити и све запослене. Омбудсмени БиХ закључују да овакво поступање доводи у питање економичност поступка обзиром да би били у питању новчани губици за правну особу и за запослене. Економичност вођења поступка при одлучивању о захтјеву за поновни обрачун висине старосне пензије односи се на рационално управљање ресурсима (временом и новцем) како би се постигао најбољи могући резултат. Прекидање осигурања може битно утицати на висину и услове пензије, како подносиатељице жалбе тако и запослених у правној особи чији је власник, те је увијек важно добити тачне информације и сагледати све могућности прије него се корисник упуту да изврши прекид осигурања. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

⁴¹³ Ж-БЛ-04-233/24, препорука број: П-249/24.

⁴¹⁴ Ж-СА-04-585/23, препорука број: П-179/24.

7.4. Социјална права

Велики број грађана Босне и Херцеговине има потребу за одређеним облицима социјалне заштите. Социјална права би требала гарантовати грађанима задовољавање основних животних потреба. Ријеч је о позитивним правима, те је држава позвана интервенисати ради потпоре појединцу. Социјална заштита подразумијева различите облике заштите и бриге, попут исплате редовних новчаних примања, исплате једнократних новчаних помоћи, стамбено збрињавање, оспособљавање за живот и рад, социјално збрињавање.

Током 2024. године, Одјелење је регистровало 57 жалби, а издано је седам препорука.

Упућене препоруке се односе на остваривање права на социјалну помоћ, питање социјалног становања, поступање институција када је домаћинство суочено са пороцима члана породице, остваривање права на његу и помоћ члана породице.

7.4.1. Социјална давања

Омбудсмени БиХ региструју предмете који се односе на проблеме при остваривању права на једнократну помоћ, у којим случајевима није увијек одговорност на органима назначеним у жалби. Омбудсмени БиХ су разматрали питање⁴¹⁵ исплате новчане помоћи од стране центра за социјални рад подносиатељици жалбе која је старије животне доби, те је егзистенцијално угрожена. Провођењем поступка истраживања, Омбудсмени БиХ су утврдили да се подносиатељица жалбе обраћала ненадлежном центру за социјални рад, након чега је упућена да се обрати центру за социјални рад на подручју на којем је настањена.

7.4.2. Социјално становање

Стамбени простор је можда највећа материјална и симболична вриједност сваког домаћинства, а стамбено збрињавање је сложен процес и зависи од социјалних и економских прилика појединца. Социјално становање је институт помоћу којег друштвена заједница помаже у осигуравању прихватљивог начина становања грађанима који не могу самостално ријешити своје стамбено питање.

Омбудсмени БиХ су разматрали питање социјалног становања у Републици Српској⁴¹⁶, те је упућена препорука Влади РС да до краја 2024. године анализира питање одрживости социјалног становања у Републици Српској у сарадњи са јединицама локалне самоуправе које путем проширених права имају одређене видове помоћи/субвенције за електричну енергију, воду и комуналије или новчану помоћ за набавку огријева, те да након анализе, у зависности од резултата анализе, размотри предузимање одговарајућих мјера како се не би довело у питање одрживост оваквог вида становања у Републици Српској за особе у стању потребе као што су расељене особе, повратници, избјеглице итд., а које би требале резултовати увођењем нових тзв. проширених права на подручју оних локалних заједница

⁴¹⁵ Ж-ЛИ-04-194/23, препорука број: П-29/24.

⁴¹⁶ Ж-БЛ-05-747/23, препорука број: П-227/24.

гдје постоји потреба. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке. Омбудсмени БиХ напомињу да је током поступка истраживања Министарство здравља и социјалне заштите РС доставило акт⁴¹⁷ у којем наводи да је према подацима из 2022. године у Републици Српској 14 јединица локалне самоуправе које су путем проширеног права имале одређене видове субвенције за електричну енергију, воду и комуналије, те новчану помоћ за набавку огријева. Стратегијом социјалне заштите РС 2023-2029⁴¹⁸, у оквиру мјере „Развој проширених права у области социјалне заштите“ је, између осталог, предвиђено и увођење проширених права на нивоу свих јединица локалне самоуправе за најугроженије категорије становништва. У планираном периоду развоја система социјалне заштите постоји могућност, да се након анализе постојећег стања у области проширених права и услуга, створе услови да се путем увођења нових проширених права у јединицама локалне самоуправе, гдје се укаже потреба, проблем плаћања трошкова комуналних услуга за вулнерабилне категорије становништва настоји барем дјелимично ријешити, а што Министарство подржава.

7.4.3. Механизми надзора особа зависних од алкохола

Омбудсмени БиХ су регистровали жалбу⁴¹⁹ подносиоца који наводи да се обраћао Пододјелењу за социјалну заштиту Брчко дистрикта БиХ, због континуираног „угрожавања“ њега и његовог оца, од стране брата, за којег наводи да је „*је ментално обољела особа и алкохоличар*“. Истиче да надлежни органи не предузимају конкретне радње по овом питању. Омбудсмени БиХ су мишљења да надлежни органи, којима је упућена препорука, требају предузети неопходне мјере како би се у једнакој мјери заштитила права свих укључених у случај. Исти би требали, у складу са важећим законским прописима Брчко дистрикта БиХ, дјеловати на пружању сваког вида помоћи и савјета брату подносиоца жалбе, који првенствено штети свом здравственом стању, али и на заштити особа које трпе последице његовог понашања у алкохолизованом стању. Не смије се дозволити да особа зависна од алкохола повриједи себе или другог због недовољног ангажовања надлежних институција, због чега је потребан појачан надзор као и предузимање неопходних мјера у циљу превенције сукоба и евентуалног насиља. Одговорни орган је поступио по препоруци.

7.4.4. Право на његу и помоћ друге особе

Закони о социјалној заштити у БиХ дефинишу услове под којима особе којима је потребна помоћ и њега друге особе могу остварити то право, као и право на новчани додатак за његу друге особе. Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴²⁰ корисника инвалидске пензије који наводи да је додатак за његу друге особе користио од 1973. године, а исти му је исплаћиван или преко Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС или преко надлежног центра за социјални рад. Повреда права се исказала у погледу смањења додатка последњих година. Када се обратио надлежном центру за социјални рад за повећањем додатка од 30%, био је одбијен, јер му се у том тренутку додатак исплаћивао од стране Фонда. У конкретном

⁴¹⁷ Акт број: 11/05-533-87/24 од 24.04.2024. године.

⁴¹⁸ „Службени гласник РС“ број 108/23.

⁴¹⁹ Ж-БР-04-57/24, препорука број: П-218/24.

⁴²⁰ Ж-БЛ-04-309/24, препорука број: П-279/24.

случају Омбудсмени БиХ су утврдили да је подносиоцу жалбе повријеђено право на додатак за помоћ и његу друге особе будући да га не остварује на законом прописан начин. Упућена је препорука Министарству здравља и социјалне заштите РС да приликом рјешавања по жалби, уважи налаз и мишљење Омбудсмена БиХ из препоруке, те поништи рјешење центра за социјални рад и сам ријешит управну ствар у складу са чланом 13. Закона о социјалној заштити РС, на начин да кориснику омогући остваривање права које кроз новчана давања остварује код надлежног центара за социјални рад. Препорука није реализована.

7.5. Образовање

Право на образовање у Босни и Херцеговини је признато Уставом Босне и Херцеговине⁴²¹, Уставом Републике Српске⁴²², Уставом Федерације Босне и Херцеговине⁴²³, Статутом Брчко дистрикта Босне и Херцеговине⁴²⁴, као и одговарајућим законским прописима који уређују ову област.

У области образовања, у 2024. години, регистрован је 41 предмет, а издате су четири препоруке. Упућене препоруке су се односиле на остваривање права на предшколско васпитање и образовање, успостављање комуникације на релацији школа - родитељ⁴²⁵, провођење дисциплинских поступака.

7.5.1. Предшколско образовање

Једна од најважнијих функција институционализованог предшколског васпитања и образовања је припрема дјете за школу. Увођење дјетета у систем образовања подразумијева увођење дјетета у уређену структуру, на начин да се прате и подстичу сви аспекти његовог развоја, когнитивни, социјални, емоционални, те физички. Евидентан је недостатак смјештајних капацитета у установама предшколског васпитања и образовања, посебно када су у питању јавни вртићи у урбаним срединама. Свако дијете има право ићи у вртић, који треба бити доступан локацијски и финансијски.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴²⁶ родитеља малољетног дјетета које има мјешовити специфични развојни поремећај, те недовољно развијен говор и које је уписано у дјечји вртић, те га похађа уз асистента. Након непуна двадест три (23) дана боравка дјетета у вртићу, родитељу је усмено саопштено да ће се приступити доношењу одлуке о скраћивању боравка дјетета у вртићу на четири сата дневно. Родитељи су се успротивили оваквој одлуци, јер Стручни тим није имао довољно времена да на исправан начин сачини релевантну процјену. Скраћивањем боравка у вртићу не само да се ограничава могућност социјализације и учења кроз игру, већ и отежава имплементација индивидуалног плана подршке који је предвиђен уз помоћ асистента. Упућена је препорука вртићу да преиспита

⁴²¹ Члан II 3.

⁴²² Члан 38.

⁴²³ Члан 2. (1)

⁴²⁴ Члан 15.

⁴²⁵ Ж-БР-04-288/23, препорука број: П-86/24.

⁴²⁶ Ж-БР-04-224/24, препорука број: П-316/24.

своје поступање у вези доношења одлуке о скраћивању времена боравка дјетета у вртићу, одговорним органима да осигурају едукације које се тичу рада и поступања с дјецом, а посебно едукације које се односе на стручне сараднике који раде с дјецом са потешкоћама у развоју и посебним потребама, надлежним инспекцијским органима да проведу инспекцијску надзор. Препорука је дјелимично реализована.

7.5.2. Основно образовање

Основно образовање у Босни и Херцеговини траје девет година и обавезно је за сву дјецу од шесте или седме до петнаесте године живота. Циљ основног образовања је стицање општег знања, а остварује се према јединственом наставном програму.

Омбудсмени БиХ су запримили жалбу⁴²⁷ родитеља дјецe изјављену ради генералног штрајка просвјетних радника на подручју Херцеговачко-неретванског кантона, жалбу синдиката⁴²⁸, те жалбу Министарства образовања, науке, културе и спорта ХНК.⁴²⁹ Разматрајући жалбене наводе, Омбудсмени БиХ закључују да тешкоће у рјешавању овог проблема представљају проблеми попут неуспостављања Мировног и Арбитражног вијећа у складу са Законом о штрајку, недостатак финансијских средстава, нерационалност у запошљавању наставног особља, посебно вишак наставног особља и истовремено запошљавање новог кадра на неодређено вријеме. Колективни уговор који је на снази недовољно регулише минималне послове који се морају обављати за вријеме штрајка. Овај кантон нема законске прописе о платама и коефицијентима, а и само образовање тражи реформу. У том правцу Влада ХНК са ресорним министарством приступа измјенама закона који се тичу образовања.

Омбудсмени БиХ посебно указују на чињеницу да остваривање радних права просвјетних радника не смије бити на штету дјецe, односно уколико се дјеци ускраћује право на образовање и не похађају школу, услед штрајка и протеста просвјетних радника, та одлука просвјетних радника није у најбољем интересу дјетета и на тај начин се крше права дјецe. Омбудсмени БиХ уважавају све отежавајуће околности у којима просвјетни радници дјелују и раде, као и остваривање њихових радних права, као и евентуалне проблеме са којима се сусреће надлежна Влада, али Омбудсмени БиХ не могу занемарити основни принцип загарантован чланом 3. УН Конвенције о правима дјетета. У свим акцијама које у вези са дјецом предузимају јавне или приватне установе социјалне заштите, судови, државна управа или законодавни органи, мора се првенствено водити рачуна о интересима дјетета и стога Омбудсмени БиХ позивају надлежне органе и просвјетне раднике да започну преговоре и отворено разговарају, али и да школе одмах наставе са радом и на тај начин престану кршити и угрожавати право дјетета на образовање. У вријеме писања овог извјештаја Општински суд у Мостару је донио рјешење о забрани штрајка и предузимању било каквих активности у вези са започињањем штрајка⁴³⁰, а које је потврђено и рјешењем Кантоналног суда у Мостару.⁴³¹ Суд је сматрао, између осталог, да су право на штрајк и право дјецe на образовање основна права загарантована Европском

⁴²⁷ Ж-МО-01-170/24.

⁴²⁸ Ж-МО-04-12/24.

⁴²⁹ Ж-МО-01-166/24.

⁴³⁰ Рјешење број: 58 0 П 284917 24 МО 5 од 25.12.2024. године.

⁴³¹ Рјешење број: 58 0 П 284917 25 Мож 3 од 8.1.2025. године.

конвенцијом о људским правима и слободама, а да је ограничавање права на штрајк и заштите права дјетета на образовање потребно поштовати и заштитити кроз институте вршења послова који се не могу прекидати за вријеме штрајка, како би се осигурао минимум васпитно-образовног рада у школама, које припадају дјелатностима од друштвеног значаја, о чему ће се у на крају одлучити у парничном поступку.

Омбудсмени БиХ указују да тешкоћу у рјешавању овог проблема представљају нагомилани дугогодишњи проблеми у овом Кантону, неуспостављање Мировног вијећа и Арбитражног вијећа у складу са Законом о штрајку, недостатак финансијских средстава, нерационалност у запошљавању наставног особља, посебно имајући у виду вишак наставника, а истовремено се запошљавају нови наставници на неодређено вријеме.

7.5.3. Комуникација школа - родитељ

Вријеме које ученик проводи у школи продужило се у поређењу с временом које проводи са својим родитељима. Школа добива значајно већу улогу у одгоју и образовању него што је то имала у прошлости. Сходно томе, сарадња школе с породицом добива већи значај. Начини на који се родитељи укључују или би требали бити укључени су углавном везани за понашање (у школи и код куће), те когнитивна постигнућа и лични разлози који могу бити везани за стицање знања и наставни садржај у школи. Омбудсмени БиХ су става да је школа мјесто гдје се сви морају осјећати сигурно и заштићено. То је заједница у којој би требало владати разумијевањем, топла међуљудска комуникација и брига за све чланове. Истовремено је и мјесто гдје се подједнако посвећује пажња образовним постигнућима, али и емотивном развоју дјете како би се осјећала дијелом школске заједнице.

Омбудсмени БиХ су запримили жалбу⁴³² мајке ученице која наводи да је против ученице био покренут и окончан дисциплински поступак без знања родитеља. Омбудсмени БиХ су закључили да је означени орган поступио у складу са Правилником о дисциплинској одговорности ученика и Правилником о кућном реду и донијело одлуку. У провођењу цјелокупног поступка је био укључен и инспектор за образовање Инспектората Владе Брчко дистрикта БиХ који је утврдио да је дисциплински поступак проведен у складу са прописима Брчко дистрикта БиХ. Омбудсмени БиХ се нису упуштали у процес доношења одлуке надлежног органа, али сматрају потребним указати надлежним органима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине да је УН Конвенција о правима дјетета саставни дио Устава Босне и Херцеговине и то је чини документом који би требали сви примјењивати приликом доношења одлука у вези дјете, водећи рачуна да радње и поступци буду у најбољем интересу дјетета. Неприхватљива је правна регулатива и пракса основне школе да јавно оглашава „имена и презимена ученика којима су изречене васпитно-дисциплинске мјере уз одговарајуће образложење истих.“ Упућена је препорука Влади Брчко дистрикта БиХ - Одјелењу за образовање, Педагошкој институцији Брчко дистрикта БиХ, те одговорној основној школи да у свим предузетим активностима, имају у виду да најбољи интерес дјетета мора бити приоритет, те одговорној основној школи да престане с праксом читања јавног огласа/обавјештења с именом и презименом ученика. Такође, Влади Брчко дистрикта БиХ - Одјелењу за образовање, Педагошкој институцији Брчко дистрикта БиХ је

⁴³² Ж-БР-04-141/24, препорука број: П-276/24.

препоручено да *донесу* Кодекс о етичком понашању учитеља/наставника у предшколским, основним и средњим школама на подручју Брчко дистрикта БиХ и да континуирано осигурају организовање и извођење стручног усавршавања васпитача, наставника, стручних сарадника и сарадника у васпитно-образовним установама који непосредно или посредно су присутни у васпитно-образовном процесу а све у циљу остваривања права дјетета. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴³³ групе родитеља из Брчког чија дјеца похађају средњу школу. Изјављена је на рад менаџмента школе у предмету провођења поступка утврђивања дисциплинске одговорности ученика, необавјештавања и непружања информација родитељима ученица директно наведених као оштећене у предметном поступку. Кључну улогу у пружању помоћи дјетету жртви, односно потенцијалној жртви насиља имају образовне институције, органи старатељства, породична савјетовалишта, те полицијски органи. Међутим, управо из тог разлога, надлежни органи требају предузети адекватне мјере и активности с циљем заштите дјете. Упућена је препорука Влади Брчко дистрикта БиХ - Одјељењу за образовање, те Полицији Брчко дистрикта БиХ да у свим активностима које предузимају најбољи интерес дјетета мора бити приоритет, Влади Брчко дистрикта БиХ - Одјељењу за образовање да убудуће, уколико се појаве проблеми у образовној институцији Брчко дистрикта БиХ, без одлагања предузму потребне мјере на рјешавању настале ситуације, односно пруже материјално – техничку и кадровску подршку истој; *да, ојачају и прошире подизање свијести о сваком облику насиља и кроз образовне програме, укључујући кампање, у циљу промовисања позитивних и алтернативних облика дисциплине и поштовања дјечјих права, уз учешће дјеце, уједно подижући свијест о штетним посљедицама које узрокује сваки вид вршњачког насиља; те* Полицији Брчко дистрикта БиХ да преиспита сва поступања у предметној правној ствари, те у складу са позитивним законским прописима утврде могућност предузимања додатних правних радњи. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

7.5.4. Образовање и приступ тржишту рада

Прописујући потребне услове за обављање послова јавни органи утичу на могућност аплицирања на исте, што је оправдано обзиром да се жели постићи да одређене послове обављају само они који су квалификовани за њих, а што је и у јавном интересу. У том процесу власти увијек морају настојати избјећи било какве контрадикторности, питања која се могу двосмислено тумачити и све друго што може неоправдано искључивати особе које на тржишту рада траже запослење. Наведено није само обавеза власти приликом уређивања тржишта рада него и омогућавања појединцу да оствари што више у складу са својим могућностима и образовањем, а и другим актерима на тржишту који запошљавају да добију што више квалификованих кандидата. Омбудсмени БиХ желе нагласити да: *„(...) право на образовање је дјелотворно само ако особа којој се то право осигурава, осим саме могућности образовања, добије и могућност да из свога образовања оствари одређену корист (...)*“⁴³⁴.

⁴³³ Ж-БР-06-202/24, препорука број: П-317/24.

⁴³⁴ Одлука Повјеренства за људска права при Уставном суду Босне и Херцеговине број ЦХ/03/14950 од 19.02.2006. године, ставови 164. и 169.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴³⁵ групе бивших студената биологије који наводе да ради неусклађености академских звања нису у могућности конкурисати на конкурсним процедурама за пријем у радни однос у здравственим и сличним установама. Како наводе на истима су и даље присутна звања попут дипломирани географ или биолог, што факултети више не школују. У конкретном случају Омбудсмени БиХ примјећују да се не доводе у питање квалификације и стручност с којом располажу подносиоци жалбе, нити им било који орган то доводи у питање, спорно је у којој мјери исти могу на тржишту рада аплицирати за одређене послове. Подносиоци жалбе нису у могућности у пуној мјери остварити своја права због непрецизних и непотпуних прописа. Упућена је препорука Влади Федерације БиХ да се у оквиру постојећих мјера ко и оних које тек треба иницирати настоји наћи најадекватније рјешење за питања с којима се суочавају дипломирани биолози. У оквиру тог процеса свакако, уколико се укаже потребним, треба и директно консултовати удружења која их представљају а у сврху проналажења најбољег рјешења. Влада Федерације БиХ је у два наврата прослиједила⁴³⁶ препоруку Федералном министарству здравства, које није доставило одговор Омбудсменима БиХ.

7.6. Здравство

Право на здравље је основно и неотуђиво право које припада сваком човјеку и које је загарантовано од стране Генералне скупштине Уједињених нација и наведено у Општој декларацији о правима човјека који представља први свеобухватни инструмент за заштиту људских права.

Омбудсмени БиХ су запримили извјештај Комисије за заштиту особа са душевним сметњама ЈУ Болнице Травник,⁴³⁷ у којем се наводи да се у односу на претходну годину број интервенција и задржавања на лијечењу особа са душевним сметњама знатно повећао, те је знатан број рецидива као и агресивности према члановима породице. Благи је пораст присилно смјештених особа на лијечење у рецидиву са подручја општина гдје нису успостављени центри за ментално здравље. То показује важност центара, односно служби за ментално здравље у амбулантама у циљу превенције болести.

У 2024. години, Одјељење за праћење економских, социјалних и културних права је регистровало 56 предмета из области здравствене заштите, док су у три предмета издате препоруке.

Упућене препоруке су се односиле на рефундацију трошкова након лијечења, остваривање права запослених у здравству, те усклађивање одредби о образовању са одредбама закона о заштити становништва од заразних болести.

⁴³⁵ Ж-СА-04-993/23, препорука број: П-37/24.

⁴³⁶ Акт број: 03-02-288/2020 од дана 23.2.2024. године и акт број: 03-02-288/2020 од дана 13.9.2024. године.

⁴³⁷ Извјештај од 31.12.2024. године.

7.6.1. Листе чекања

Листе чекања у здравственим установама представљају проблем у Босни и Херцеговини. Уврштавањем пацијента на дугу листу чекања за одређену здравствену услугу се угрожава његово здравље, те су пацијенти са здравственим осигурањем неријетко приморани претраге обављати у приватним ординацијама, уз издвајање значајних новчаних средстава. Омбудсмени БиХ су свјесни да болнице морају организовати свој начин рада, те да због великог броја и прилива пацијената за многе прегледе и захвате сачињавају листе чекања. Но ово питање посебно дотиче труднице. Трудницама, односно будућим мајкама је потребно осигурати сву неопходну здравствену заштиту правовремено и адекватно, како би трудноћа протекла без компликација. Законодавац је регулисао да жена, мајка, треба имати право на посебну заштиту за вријеме трудноће и након порођаја.

Подноситељица жалбе⁴³⁸ је изразила незадовољство пружањем здравствене заштите у Универзитетско-клиничком центру Републике Српске у Бањалуци. Иако је трудница у седмом мјесецу трудноће, запослена у државној институцији, са уредно плаћеним здравственим осигурањем, наводи да је немогуће наручити се редовно на преглед у овој болници без чекања, те је приморана прегледе обављати у приватним амбулантама. Конкретно не може добити термин код васкуларног хирурга. Након покренутог поступка истраживања директор Универзитетско-клиничког центра Републике Српске је доставио одговор у којем је навео да у Клиници за васкуларну хирургију труднице имају предност приликом наручивања на преглед. Истовремено упућује извињење пацијенткици уколико је дошло до неспоразума приликом наручивања на преглед, те обавјештава и пацијенткицу и Омбудсмене БиХ да све труднице могу доћи у ЈЗУ Универзитетско-клинички центар Републике Српске у Клинику за васкуларну хирургију гдје ће приоритетно бити прегледане без чекања.

7.6.2. Рефундација трошкова

Под обавезним здравственим осигурањем, у случајевима и под условима одређеним законима о здравственим осигурањима, осигураницима се осигурава и накнада путних трошкова у вези са кориштењем здравствене заштите.

Подносилац жалбе⁴³⁹, пензионер са минималним примањима, наводи да је током 2023. године у више наврата упућиван на лијечење и прегледе у Универзитетско клиничку болницу Мостар, а притом је редовно од надлежног завода за здравствено осигурање тражио накнаду путних трошкова, које завод није у потпуности исплатио, сматрајући да је исти био хоспитализован у болници. Наводи подносиоца жалбе су провјерени у Амбуланти за лијечење боли УКБ Мостар, која је доставила информацију⁴⁴⁰ да је подносилац жалбе на наручене третмане долазио на тачно одређене датуме и да су третмани трајали око 30 минута. Болесник није био хоспитализован у УКБ Мостар јер Амбуланта за лијечење боли нема могућност хоспитализације пацијената. Узимајући у обзир специфичност третмана на

⁴³⁸ Ж-БЛ-04-806/23.

⁴³⁹ Ж-ЛИ-04-5/24, препорука број: П-150/24.

⁴⁴⁰ Информација број: 01-33-3775/24 од 6.5.2024. године.

који је подносилац жалбе био упућен од стране надлежног доктора, Омбудсмени БиХ сматрају како је завод требао поклонити више пажње овом случају. Посљедице лоше комуникације не могу сносити грађани који редовно уплаћују, или су уплаћивали доприносе за здравствено осигурање, посебно узимајући о обзир да се у овом случају ради о пензионеру. Старије особе би требале имати користи од породице и друштвене заједнице у складу с друштвеним ставом и културним вриједностима друштва у којем живе, те приступ здравственој заштити који ће им омогућити одржавање и постизање најбољег могућег нивоа физичког, душевног и емоционалног благостања, те спријечити или одгодити почетак болести. Препорука Омбудсмена БиХ није реализована, те подносилац жалбе своја права потражује путем суда.

7.6.3. Права запослених у здравству

Запослени у здравству се дијеле на медицинско особље (доктори, медицинске сестре, техничари, помоћно особље на одјељењима) и немедицинско особље (управа, економско-финансијска служба, техничка служба). Темелј рада у здравственим установама је тимски рад.

Право на избор породичног доктора у Босни и Херцеговини је дефинисано законским одредбама на нивоу ентитета и Брчко дистрикта БиХ. Осигураници имају право на слободан избор доктора, уз могућност промјене под одређеним условима. Ова права су кључна за остваривање квалитетне здравствене заштите, омогућавајући пацијентима да имају повјерење и континуирану бригу од стране породичног доктора који одговара њиховим потребама. Ово право доприноси бољој здравственој заштити и већем задовољству пацијената, а што је циљ сваког здравственог система.

Жалба⁴⁴¹ подносиатељице која је докторица је поднесена ради премјештаја са руководећег мјеста у служби опште породичне медицине у амбуланту. Ради одузимања статуса одговорне особе, умањена јој је и плата, што представља вид деградације, без образложења послодавца. Након премјештања подносиатељице жалбе, дошло је до изражавања незадовољства међу пацијентима, што је кулминирало подношењем петиције која није разматрана од стране директора здравствене установе, иако му је достављена. Петицијом је прикупљено 515 потписа пацијената којима је подносиатељица жалбе породична докторица. Омбудсмени БиХ сматрају да је разматрање петиције кључно за очување повјерења у здравствени систем, те да формално и транспарентно приступање проблему, уз кориштење свих доступних средстава комуникације и правних механизма би допринијело постизању рјешења које је у најбољем интересу пацијената. Упућена је препорука директору здравствене установе да у складу са својим овлашћењима и важећим законским прописима, размотри могућност измјене одлуке којом је подносиатељица жалбе премјештена. У одговору на упућену препоруку директор је навео да је подносиатељица жалбе изјавила како жели остати на новом радном мјесту.

⁴⁴¹ Ж-СА-04-372/24, препорука број: П-176/24.

7.6.4. Обавезна имунизација дјеце

Омбудсмени БиХ су разматрали питање обавезне имунизације дјеце у школским и предшколским установама у Републици Српској, поводом дописа⁴⁴² Удружења приватних здравствених установа Републике Српске, у којем се истичу наводи везани за проблем обавезне имунизације у Републици Српској, у контексту чињенице да одређен број родитеља пружа отпор провођену законом прописане имунизације дјеце (посебно МРП вакцине), те предлажу рјешавање ових ситуација кроз доношење законских и подзаконских аката, све у циљу заштите јавног здравља у Републици Српској. Изнесено чињенично стање, акте, стручна мишљења и другу документацију, Омбудсмени БиХ су сагледали у свјетлу домаћег релевантног законодавства. С аспекта опште правне сигурности и промовисања начела добре управе, Омбудсмени БиХ указују да постоји правна неконзистентност у регулисању питања обавезне имунизације у Републици Српској. Неусклађеност правних прописа најбоље је изражена у неусаглашености Закона о основном васпитању и образовању Републике Српске са Законом о заштити становништва од заразних болести. Упућена је препорука Министарству просвјете и културе Републике Српске и Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске да предузму мјере из своје надлежности са циљем усклађивања одредби Закона о основном васпитању и образовању Републике Српске са одредбама Закона о заштити становништва од заразних болести Републике Српске, у складу са најбољом здравственом праксом и најбољим интересима дјетета. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

7.7. Комуналне услуге

Омбудсмени БиХ региструју значајан број предмета који се односе на комуналне услуге. У 2024. г. запримљено 156 жалби, издано је 11 препорука.

Препоруке су се односиле на повреду права на приступ питкој води, што се односи на прекиде у испоруци⁴⁴³, као и искључења са водоводне мреже ради неплаћених рачуна, санацију водоводне инфраструктуре⁴⁴⁴, искључивање купаца са енергетских мрежа, збрињавање комуналног отпада.

7.7.1. Право на приступ питкој води

Вода је јавно добро и као такво треба бити доступно свима, а држава је дужна уредити како се то јавно добро користи. Вода као људско право није довољно препознато и подређено је другим правима, али је предуслов уживања других људских права. Људско право на воду даје свима право на довољну, сигурну, прихватљиву, физички доступну и приступачну воду за личну и кућну употребу.

⁴⁴² Ж-БЛ-04-536/24, препорука број: П-394/24.

⁴⁴³ Ж-БЛ-04-227/24, препорука број: П-196/24.

⁴⁴⁴ Ж-БЛ-04-56/23, препорука број: П-207/23.

Омбудсменима БиХ се обратила подносиатељица жалбе⁴⁴⁵ која наводи како становници појединих насељених мјеста у општини у којој живи већ четири мјесеца немају довољне количине питке воде. Подносиатељица жалбе сматра како се можда ради и о дискриминацији на националној основи. Означено комунално предузеће је оспорило наводе у смислу дискриминације, наводећи како општина генерално има проблем са водоснабдијевањем. Омбудсмени БиХ сматрају да је примарно да општинске власти осигурају адекватно снабдијевање цјелокупног становништва питком водом, примарно насељених мјеста који немају приступ питкој води. Право на редован приступ питкој води је неупитно, те јавна власт, којој је дато повјерење становништва, треба благовремено и без одлагања то право осигурати. Упућена је препорука означеној општини и комуналном предузећу да у што краћем року осигурају приступ питкој води становништву и адекватно снабдијевање питком водом. Препорука је реализована.

Омбудсмени БиХ заступају жалбе⁴⁴⁶ које се односе на повреду права на приступ води ради искључења са водоводне мреже због неплаћених рачуна, а став Омбудсмена БиХ је да комунална предузећа требају предузети мјере и радње у циљу поновног прикључења искљученог домаћинства на водоводну мрежу; да се покуша изнаћи рјешење како би се омогућила отплата дуга, те да се у споровима између корисника комуналних услуга и комуналног предузећа правовремено затражи судска заштита, а комунално предузеће суздржи се од искључивања корисника са водоводне мреже. У конкретном случају, одговорни орган је обавијестио Омбудсмене БиХ како је општина донијела одлуку о субвенционисању дијела дуга корисницима комуналних услуга.

У неким случајевима надлежност Омбудсмена БиХ за поступање је ограничена, јер се ради о мјесним водоводима, које су грађани сами изградили. У вријеме када су сушни периоди све чешћи, те се јављају редукције воде, а тај проблем у много чему мјесне водоводе погађа у већој мјери тиме што исти у начелу имају мање резервоаре и располажу са мањим и ограниченим изворима. Једна од појава која прати све заједнице које се суочавају са овим питањима јест како сагледати проблеме у ширем аспекту, те које мјере предузимати, при томе да имамо што већу сарадњу и информисаност грађана. Омбудсмени БиХ сматрају да јединице локалне самоуправе могу и требају имати улогу у сарадњи са локалном заједницом, њиховој информисаности, управљању и одлучивању. Упућена је препорука Граду Зеница да размотри могућност одржавању састанака и зборова у мјесним заједницама које имају мјесне водоводе свака три мјесеца а у периодима суша и чешће у сврху бољег информисања грађана о свим питањима који се односе на водоснабдијевање.⁴⁴⁷ Препорука је реализована. Запримљен је одговор Града Зеница⁴⁴⁸, у којем је између осталог наведено да је ресорна градска служба сачинила План одржавања састанака/зборова мјесних водовода.

---

⁴⁴⁵ Ж-ЛИ-04-159/24 и Ж-ЛИ-04-160/24, препорука број: П-315/24.

⁴⁴⁶ Ж-ЛИ-04-42/24, препорука број: П-132/24.

⁴⁴⁷ Ж-СА-04-781/24, препорука број: П-286/24.

⁴⁴⁸ Одговор број: 02-45-20634/24 од 27.11.2024. године.

7.7.2. Збрињавање комуналног отпада

Прилагођавањем природе себи, човјек нарушава равнотежу у природи. Један од највећих проблема данашњице представља проблем отпада. Надлежност за заштиту околине је подијељена на ентитете и Брчко дистрикт БиХ, што усложњава и успорава провођење постојећих закона. Такође, комуналне дјелатности су у надлежности локалних заједница. Грађани су често незадовољни проблемима збрињавања отпада, те се обраћају Омбудсменима БиХ, у којим случајевима поједина комунална предузећа, иако не успостављају сарадњу са Институцијом омбудсмена за људска права БиХ након поступања Омбудсмена БиХ позитивно поступају по жалбеним наводима.⁴⁴⁹

7.8. Екологија и заштита животне средине

Босна и Херцеговина је потписница или сукцесор више конвенција, протокола, уговора и споразума када је у питању заштита животне средине:

1. Оквирне Конвенције Уједињених нација о климатским промјенама;⁴⁵⁰
2. Кјото Протокола UNFCCC(Конвенције о климатским промјенама);⁴⁵¹
3. Париског споразума о климатским промјенама;⁴⁵²
4. Базелске конвенције о контроли међуграничних кретања опасног отпада и његовог одлагања;⁴⁵³
5. Конвенције УН – а о борби против деградације земљишта;⁴⁵⁴
6. Конвенције УН – а о биолошкој разноликости;⁴⁵⁵
7. Базелска конвенције о превозу опасног отпада;
8. Протокола из Картагене о биосигурности уз Конвенцију УН о биолошкој разноликости;⁴⁵⁶
9. Конвенције о заштити и одрживом кориштењу ријеке Дунава;⁴⁵⁷
10. Конвенције о водама и *Протокола о води и здрављу*;⁴⁵⁸
11. Конвенције о приступу информацијама, учешћу јавности у одлучивању и приступу правди у питањима везаним за околину, Архус, Данска;⁴⁵⁹

⁴⁴⁹ Ж-БЛ-04-248/24, препорука број: П-197/24.

⁴⁵⁰ Оквирна Конвенција Уједињених нација о климатским промјенама, Рио де Женеиро, 1992. Босна и Херцеговина је ратификовала Конвенцију 20. јула 2000. („Службене новине БиХ” бр. 19/00).

⁴⁵¹ Кјото Протокол UNFCCC (Конвенције о климатским промјенама), (2008), („Службеном гласнику БиХ бр. 3/08“).

⁴⁵² Потписан 22.04.2016. године.

⁴⁵³ Базелске конвенције о контроли међуграничних кретања опасног отпада и његовог одлагања. Босна и Херцеговина је ратификовала Конвенцију у децембру 2000. („Службени гласник БиХ“ 31/00).

⁴⁵⁴ УН-ова Конвенција о десертификацији. Одлука о ратификацији конвенције је објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 12/02.

⁴⁵⁵ Конвенција УН – а о биолошкој разноликости, одлука о ратификацији је објављена у “Службеним новинама БиХ“ бр. 13/02.

⁴⁵⁶ Протокол из Картагене о биосигурности уз Конвенцију УН о биолошкој разноликости, одлуку о ратификацији објављен у „Службеном гласнику БиХ“ бр. 11/08.

⁴⁵⁷ Конвенција о заштити и одрживом кориштењу ријеке Дунава, одлука о ратификацији објављена у „Службеном гласнику БиХ“ бр. 1/05 .

⁴⁵⁸ „Службени гласник БиХ“ бр. 8/2009 и 8/2010.

⁴⁵⁹ Конвенција о приступу информацијама, учешћу јавности у одлучивању и приступу правди у питањима животне средине, Архус, 2008, одлука о ратификацији конвенције је објављена у „Службеном гласнику БиХ,“ број 8/08.

12. Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта.⁴⁶⁰

Потписивањем, одобравањем, ратификацијом и приступањем наведеним, и другим међународним документима, који за предмет имају заштиту животне средине (што подразумијева тло, ваздух, воду, биосферу, као и изграђену (вјештачку) околину, која је настала као резултат активности људског фактора који је уз то и саставни дио животне средине⁴⁶¹, држава Босна и Херцеговина преузела је обавезу извршавања одредби ових докумената, у складу са општим правилима међународног јавног и међународног уговорног права, сходно одредбама Бечке конвенције о уговорном праву из 1969. године чија је Босна и Херцеговина чланица⁴⁶² и то упркос томе што сам Устав Босне и Херцеговине директно не регулише ово право. Међутим, Уставом Босне и Херцеговине и чланом 2. Европске конвенције за заштиту људских права и темељних слобода, која има супремацију над домаћим законодавством, загарантовано је основно људско право - право на живот. Право на живот не може се посматрати одвојено од онога што га директно угрожава са било којег становишта, те у себи садржи и подразумијева и право на здраву животну средину, јер штетни утицаји загађења животне средине представљају опасност по здравље, а тиме и живот човјека. Босна и Херцеговина је од 2008. године потписница Конвенције Економског повјеренства Уједињених нација за Европу (UNECE) – Архурска конвенција, о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима која се тичу животне средине.

У извјештајној години Омбудсмени су запримили 17 жалби које се односе на питања екологије и заштите животне средине а упућено је седам препорука, које су се односиле на остваривање права на здраву средину, очување насада храста лужњака и црне тополе.

Загађење ваздуха је дуго било посматрано као проблем животне средине и здравствени проблем, али се глобално почиње посматрати и као питање људских права. Загађење ваздуха крши права на живот, здравље, права дјетета, а такође крши право на живот у здравом и одрживом окружењу. Колико је ово питање актуелно показује и жалба⁴⁶³ ученице основне школе изјављене ради загађења ваздуха у Граду Бијељина. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку градоначелнику Града Бијељине да у складу са Стратегијом заштите ваздуха Републике Српске, донесе План квалитета ваздуха и краткорочне акцијске планове за Град Бијељину и предузме све потребне мјере у циљу рјешавања наведеног проблема. Град Бијељина је доставио одговор на препоруку из којег је видљиво да је проблем препознат, те да се предузимају конкретне мјере на рјешавању истог. Препорука се сматра испоштованом, те ће Омбудсмени БиХ наставити пратити стање кроз свој даљњи рад бавећи се проблемом заштите животне средине.

⁴⁶⁰ Конвенција о заштити европских дивљих врста и природних станишта, Берн 2008, одлука о ратификацији објављена у „Службеном гласнику БиХ“, број 8/08

⁴⁶¹ Члан 4 Закона о заштити животне средине Ф БиХ.

⁴⁶² Закон о поступку закључивања и извршавања међународних уговора Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број број 29/00 и 32/13).

⁴⁶³ Ж-БЛ-04-677/23, препорука број: П-8/24.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴⁶⁴ изјављену ради заштите права грађана на здраву животну средину, усљед могућности да се на подручју више мјесних заједница Брчко дистрикта Босне и Херцеговине изгради центар за управљањем отпадом, с чим се становници не слажу. Упућена је препорука Влади Брчко дистрикта БиХ да у оквиру своје надлежности, предузме потребне мјере које ће грађанима на предметном локалитету омогућити уживање права на живот у средини подобној за здравље и благостање, уз изостанак опасности по здравље људи, али и животне средине, те да преиспита своја поступања у предметној правној ствари, и у складу са позитивним законским прописима утврде могућност за предузимање додатних правних радњи. Омбудсмени БиХ прате реализацију препоруке.

Омбудсмени БиХ су разматрали жалбу⁴⁶⁵ јавног шумског предузећа у вези са уништењем генеративног насада храста лужњака и клонских насада црне тополе приликом изградње трасе коридора Vc. Предмет разматрања у конкретном предмету, након анализе достављене документације, жалбених навода и изјашњења органа, било је питање адекватне накнаде штете коју трпи подносилац жалбе приликом изградње аутоцесте на коридору Vc. Установљено је да су постојали одређени покушаји договора инволвираних страна, у сврху рјешавања проблема, Омбудсмени БиХ су путем препоруке дали одређене смјернице које би указале странама на примјену законских одредби и правних начела. Омбудсмени БиХ указују да није упитна важност изградње аутоцеста и пратећих објеката на Коридору Vc, имајући у виду његов значај у побољшавању саобраћајних комуникација у Босни и Херцеговини, а који засигурно утичу на јачање економских, трговачких, туристичких и других капацитета у земљи. Спорна је неадекватна алтернатива градње, или накнада за губитак и уништавање шумског богатства, генеративног насада храста лужњака и клонских насада црне тополе, који представљају непроцјењиво богатство, како за научну и академску заједницу, тако и за све грађане Босне и Херцеговине.

Изјашњење подносиоца жалбе свједочи о немоћи супротстављања систему и органима одлучивања, неадекватне информисаности о плановима и пратећим поступцима, немогућности одбране ставова и заступања права заштите животне средине и научних истраживања, посебно у амбијенту који влада у Босни и Херцеговини, гдје се природна богатства свакодневно и некажњено уништавају, гдје свијест доносиоца одлука обично није у хармонији са значајем и заштитом животне средине и у супротности је са мишљењем стручних установа. Ова немоћ се манифесује кроз чињеницу да подносилац жалбе није стављен у улогу одлучиоца, односно учесника приликом доношења одлука, већ се над њим одлуке проводе.

Европски парламент је у својој Резолуцији о европској стратегији за шуме од 8. октобра 2020. године напоменуо важност шума и шумских површина:⁴⁶⁶ „...будући да су шуме наша природна баштина, коју морамо чувати и о којој се морамо бринути; будући да је правилно управљање том баштином пресудно за њезину добробит те да је она носилац биолошке разноликости, али и економског, туристичког и друштвеног богатства;...поздравља

⁴⁶⁴ Ж-БР-04-77/24, препорука број: 335/24.

⁴⁶⁵ Ж-СА-08-206/24, препорука број: П-205/24.

⁴⁶⁶ Резолуција Европског парламента од 8. октобра 2020. о европској стратегији за шуме – даљњи кораци (2019/2157(INI))

пошумљавање и поновно пошумљавање као прикладне алате за побољшање шумског покроба, посебно на напуштеној земљи која није погодна за производњу хране, у близини градских и приградских подручја те према потреби и у планинским подручјима...будући да су адекватно финансирано висококвалитетно истраживање, иновације, прикупљање информација, одржавање и развој база података, размјена најбољих пракси и знања од кључне важности за будућност мултифункционалних шума ЕУ-а...будући да су због мултифункционалности шума, чињенице да је за њихов настанак потребно много времена те важности осигуравања велике разноликости врста, њихово одрживо кориштење, очување и умножавање шумских ресурса битна европска задаћа; ...позива Комисију да учини све што је у њезиној моћи како би гарантовала да се при провођења Фонда за регионални развој посебно потичу иницијативе усмјерене на заустављање губитка биолошке разноликости у шумама, промицање садње мјешовитих и аутохтоних врста и побољшање управљања шумама, да се проводе пројекти и циљано усмјеравају финансијска средства; ...позива државе чланице на осмишљавање иницијатива за очување и по потреби садњу шума високе вриједности у смислу очувања у оквиру којих ће, по потреби, бити доступни нужни потицајни и компензацијски механизми и инструменти намијењени власницима шума, како би се остварио напредак у погледу знања и знаности о шумама те очувала природна станишта...“

Упућена је препорука директору ЈП Аутоцесте Федерације Босне и Херцеговине да у току поступка експропријације предметних некретнина и утврђивања накнаде јавном шумском предузећу, предузме мјере и активности на изналажењу рјешења предметне ствари, а уважавајући став Омбудсмена БиХ изражен у препоруци. Препорука није реализована.

VIII ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРАВА ОСОБА ЛИШЕНИХ СЛОБОДЕ

8.1. Увод

Свим грађанима у Босни и Херцеговини се, како међународним стандардима тако и домаћим законодавством, гарантује право на личну слободу, док је лишавање слободе допуштено само из разлога и по поступку који је предвиђен законом.

У складу са Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама нико не смије бити подвргнут мучењу или нечовјечном или понижавајућем поступању или кажњавању⁴⁶⁷, свако има право на слободу и сигурност личности и нико не може бити лишен слободе осим у случајевима прописаним законом.⁴⁶⁸ Конвенцијом је прописано и да ће свако ко је ухапшен бити одмах обавијештен на језику који разумије о разлозима за његово хапшење и о свакој оптужби против њега.⁴⁶⁹

Европска затворска правила примјењују се на лица која су у затвору због било којег другог разлога, у притвору на основу судске одлуке или су лишена слободе на основу осуђујуће пресуде, те на она лица која су због било којег другог разлога лишена слободе било гдје другдје.⁴⁷⁰ Ограничења за лица лишена слободе бит ће само она која су најмање потребна и пропорционална законској основи на којој су одређена. Са сваким обликом лишења слободе поступаће се на начин који ће поспјешити реинтеграцију лица лишених слободе у друштвену заједницу.⁴⁷¹

Институција омбудсмена остваривање права лица везано за спречавање тортуре и превенцију, прати кроз поступање три одјељења и то: Одјељења за праћење остваривања права лица лишених слободе, Одјељења за праћење остваривања права лица са инвалидитетом, уколико се ради о лицима смјештеним у установе за смјештај лица с интелектуалним и менталним тешкоћама, те Одјељења за праћење остваривања права дјече, уколико се ради о дјечи смјештеној у установе.

Одјељење за праћење права лица лишених слободе поступа по жалбама и по службеној дужности покреће истражне поступке у свим предметима који се односе на евентуалну

⁴⁶⁷ Члан 3 Европске конвенције о људским правима и основним слободама.

⁴⁶⁸ Члан 5 став 1 ЕКЉП: „У случају законитог лишења слободе на основу пресуде надлежног суда, у случају законитог хапшења или лишења слободе због неизвршења законите судске одлуке или ради обезбјеђења испуњења неке обавезе прописане законом, у случају законитог хапшења или лишења слободе ради привођења лица пред надлежну судску власт због оправдане сумње да је извршило кривично дјело, или када се то оправдано сматра потребним како би се предупредило извршење кривичног дјела или бјекство по његовом извршењу, у случају лишења слободе малољетног лица на основу законите одлуке у сврху васпитног надзора или законитог лишења слободе ради његовог привођења надлежном органу, у случају законитог лишења слободе да би се спријечило ширење заразних болести, као и законитог лишења слободе душевно поремећених лица, алкохоличара или уживалаца дрога или скитница, у случају законитог хапшења или лишења слободе лица да би се спријечио његов неовлашћени улазак у земљу, или лица против кога се предузимају мјере у циљу депортације или екстрадиције.“

⁴⁶⁹ Члан 5 став 2 ЕКЉП-а.

⁴⁷⁰ 10, 3. Европска затворска правила.

⁴⁷¹ I дио, Темелјна начела бр. 1, 2 и 6, Европска затворска правила.

повреду права лица лишених слободе. Поступајући по жалбама лица лишених слободе, представници Институције омбудсмена сваке године посјете велики број казнено-поправних установа, а током посјета несметано обављају разговоре са лицима лишеним слободе у посебним просторијама, без присуства других лица и прегледају релевантну документацију.

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су посјетили казнено-поправне установе у Сарајеву⁴⁷², Зеници⁴⁷³, Бихаћу⁴⁷⁴, Тузли⁴⁷⁵, Бањалуци⁴⁷⁶, Добоју⁴⁷⁷ и Мостару⁴⁷⁸.

Омбудсмени БиХ користе прилику да у овом дијелу извјештаја укажу да су их представници делегације Европског комитета за спречавање мучења и нечовјечног поступања или кажњавања (СРТ) упознали са својим прелиминарним запажањима након обављених посјета одабраних институција (полицијске станице, затвори и психијатријске установе).⁴⁷⁹ Након обављених посјета Европски комитет за спречавање мучења и нечовјечног поступања или кажњавања доставио је Прелиминарни извјештај на које власти у БиХ могу дати примједбе, а финални извјештај биће достављен у марту мјесецу 2025. године. Препоруке овог Комитета су значајне Институцији омбудсмена са аспекта даљег поступања, посебно у оквиру превентивног механизма.

8.1.1. Статистика

Током 2024. године запримљено је 107 жалби, што представља повећање у односу на 2023. годину за 21 жалбу. Жалбе су се односиле на здравствену заштиту, условни отпуст, кривичне поступке који се воде пред судовима, побољшање смјештајних капацитета у затворима и других услова у којима бораве осуђена лица, као и на захтјеве осуђених лица за трансфер у друге сусједне државе на издржавање казне затвора.

У истом извјештајном периоду Омбудсмени БиХ су упутили осам препорука. Препоруке су се односиле на побољшање смјештајних капацитета казнено-поправних завода (изградња и санација) у Бихаћу и Зеници, на убрзање кривичног поступка и на додатни опрез приликом хоспитализације притвореника и затвореника.

⁴⁷² 29.05.2024. и 23.07.2024. године посјета КПЗ Сарајево (одјељење у Устиколини).

⁴⁷³ 18.04.2024. године.

⁴⁷⁴ 05.03.2024. године.

⁴⁷⁵ 15.10.2024. године .

⁴⁷⁶ 06.03.2024. и 12.07.2024. године.

⁴⁷⁷ 10.04.2024. године.

⁴⁷⁸ 07.11.2024. године.

⁴⁷⁹ Периодична посјета представника делегације Европског комитета за спречавање мучења и нечовјечног поступања или кажњавања (СРТ) БиХ у периоду од 02. до 13.09.2024. године; обављен разговор са представницима делегације .

8.2. Предмети у Одјелењу за праћење права лица лишених слободе

8.2.1. Смјештајни капацитети

У предмету отвореном по службеној дужности у вези изградње нове зграде I павиљона у Казнено-поправном заводу Зеница⁴⁸⁰ констатовано је да је зграда I павиљона застарјела и неадекватна за боравак осуђеника и да не постоји могућност за реконструкцију или адаптацију. Како су Омбудсмени БиХ установили у току је израда пројекта за изградњу новог објекта процијењене вриједности око 10 милиона КМ. Изградњом новог објекта у потпуности би се испоштовали међународни стандарди и препоруке Европског комитета за спречавање мучења и нечовјечног поступања или кажњавања (величина просторија - најмање четири метра квадратна, на сваку осуђену особу, количина ваздуха, свјетла, гријање и вентилације), а планирана је и изградња канцеларија за рад васпитача. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку⁴⁸¹ Влади Федерације БиХ да у што краћем року обезбједи потребна буџетска средства у циљу изградње. Након издате Препоруке, Омбудсмени БиХ су обавијештени да су закључени одговарајући уговори који подразумевају рушење постојећег објекта и потом израду главног пројекта како би се покренули поступци за добијање урбанистичке и грађевинске сагласности за изградњу објекта. Тек након тога, извршиће се процјена о томе колико је потребно новчаних средстава обезбједити у буџету за реализацију планираних активности. По Препоруци Омбудсмена БиХ није поступљено, о чему је и раније обавијештен Парламент Федерације БиХ. Комисија за заштиту људских права и слобода Представничког дома Парламента Федерације актом број 01.02-02-2553/24 од 28.01.2025. године обавјештава Омбудсмене БиХ да су у складу са чланом 60. Пословника Представничког дома Парламента Федерације БиХ⁴⁸² затражили изјашњење од Владе Федерације БиХ по овом питању.

У 2024. години отворен је предмет по службеној дужности и у вези са завршетком објекта у Казнено-поправном заводу Бихаћ. Током поступка истраживања посјеђена је ова установа⁴⁸³ и јасно је уочено да је у кругу установе изграђен нови објекат, капацитета за 28 осуђених лица (двокреветне собе са засебним купатилом). Након сумирања свих чињеница, упућена је Препорука⁴⁸⁴ Влади ФБиХ да настави са свим потребним активностима и да у што краћем року обезбједи потребна буџетска средства у циљу завршетка новоизграђеног објекта у Казнено-поправном заводу у Бихаћу. Из одговора Канцеларије премијера Владе ФБиХ произлази да су буџетска средства за реализацију овог пројекта планирана за сљедећу 2025. годину, те ће се пратити даља реализација Препоруке.

У прошлогодишњем извјештају за 2023. годину констатовано је да у погледу смјештајних капацитета, проблеми постоје у Казнено – поправном заводу Тузла, што захтијева даљу анализу, али и појачано поступање Федералног министарства правде као надлежног органа. Током 2024. године Омбудсмени БиХ су Влади Федерације БиХ упутили

⁴⁸⁰ Ж-СА-07-438/24.

⁴⁸¹ Препорука број П-116/24.

⁴⁸² „Службене новине Федерације БиХ“, бр. 69/07 и 2/08.

⁴⁸³ Ж-БЛ-07-165/24, посјета обављена дана 11.03.2024. године.

⁴⁸⁴ Препорука број П-89/24 .

Препоруку⁴⁸⁵ да изврше издвајање неопходних буџетских средстава у циљу проширења и неопходне адаптације притворских просторија у Казнено-поправном заводу Тузла, у складу и по узору на стандарде предвиђене Европским затворским правилима у погледу животних и хигијенских услова, као и да издвоје буџетска средства потребна за запошљавање додатног кадра (овлашћених службених лица). Омбудсмени БиХ ће пратити реализацију Препоруке током 2025. године.

8.2.2. Жалбе на рад завода

Омбудсмени БиХ настоје унаприједити механизме заштите људских права особа лишених слободе како би се, између осталог, олакшала реинтеграција притвореника и затвореника у заједници, ускладили закони и добре праксе са међународним стандардима и у крајној линији у што већој мјери обезбиједили правичан и хуман третман лица лишених слободе.

Омбудсмени БиХ су, поводом сазнања из медија да је у Казнено-поправном заводу Мостар убијен осуђеник, отворили предмет по службеној дужности.⁴⁸⁶ У овај поступак истраживања Омбудсмени БиХ су поред Казнено-поправног завода у Мостару, укључили и Федерално министарство правде. Омбудсмени БиХ су и посјетили затвор.⁴⁸⁷ О предузетим радњама обавијештено је надлежно тужилаштво, у заводу је отворена и унутрашња истрага, све у циљу утврђивања свих чињеница и околности под којима се ово убиство десило. Поступак истраживања је у току.

Омбудсменима БиХ су се обратили притвореници због наводног неадекватног и нехуманог третмана у Заводу за извршење кривично правних санкција, притворе и других БиХ, наводећи да су у потпуности изоловани, да се упућују у самицу и сл.⁴⁸⁸ У овом предмету обављен је разговор са управом Завода, извршен је увид у заводске службене евиденције и медицинску документацију притвореника, извршен је обилазак притворских просторија и обављен је разговор са притвореним лицима. Током поступка истраживања утврђено је да притвореници нису били смјештени у самице нити су били подвргнути нехуманом третману.⁴⁸⁹ Све представке притвореника које су упућене управи Завода одмах су размотрене и на њих је одговорено писменим путем. Омбудсмени БиХ указују и да је Уставни суд Босне и Херцеговине у овом случају одбио као неосновану апелацију притвореника коју су поднијели због неадекватног третмана у притвору у односу на члан II/3.б) Устава Босне и Херцеговине и члан. 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Притворено лице у Казнено-поправном заводу Бијељина обраћа се Омбудсменима БиХ, јер су припадници полиције у сарадњи са тужилашвом извршили претрес притворских просторија и спроводили тортуру и злостављање притвореника, на начин да су све

⁴⁸⁵ Ж-СА-07-880/23, препорука број П-310/24.

⁴⁸⁶ Ж-СА-07-1124/24.

⁴⁸⁷ Дана 07.11.2024. године .

⁴⁸⁸ Ж-СА-07-32/24.

⁴⁸⁹ Све одлуке надлежних донијете у складу са чланом 57. став (1) Закона Босне и Херцеговине о извршењу кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ а у вези са чланом 96. став (4) Правилника о кућном реду Завода за извршење кривичних санкција, притвора и других мјера БиХ.

притворенике извели из соба, не обавјештавајући их о разлозима претреса и извођења.⁴⁹⁰ У поступку истраживања Омбудсмени БиХ нису установили кршење и угрожавање права. Управа криминалистичке полиције и полицијски службеници Јединице Жандармерије поступали су по наредби суда за претрес под надзором тужилаштва у складу са законским и подзаконским актима. Предузете су само оне мјере и радње које су биле неопходне како би се обезбиједили докази како је то тражено судском наредбом. Записници о претресању су сачињени у складу са Законом о кривичном поступку Републике Српске и потписани су од стране свједока који нису имали примједбе на поступање полицијских службеника.

Омбудсмени БиХ су запримили жалбу осуђеног лица из Завода за извршење кривичних санкција притвора и других мјера БиХ који је Министарству правде БиХ поднио захтјев за трансфер у Републику Србију чији је држављанин, а на коју ми никада није одговорено.⁴⁹¹ Тек након упућене Препоруке због несарадње⁴⁹² Министарство правде Босне и Херцеговине обавјештава да осуђеник има двојно држављанство и да се сматра држављанином Босне и Херцеговине, а не странцем и да због тога не може бити упућен у Републику Србију на издржавање казне затвора која је изречена у Босни и Херцеговини. По истом основу је било више жалби у 2024. години.⁴⁹³

Омбудсменима БиХ се обратила породица оптуженог који се налазио у притвору Казнено-поправног завода Бијељина, незадовољни дужином трајања судског поступка и извјештавањем бројних медија који су породици оптуженог нанијели бол и штету.⁴⁹⁴ Након сумирања свих чињеница у предмету, Омбудсмени БиХ су упутили надлежном суду Препоруку⁴⁹⁵ захтијевајући да у што скоријем року окончају кривични поступак против оптуженог. У предметном судском поступку донесена је пресуда и препорука је испоштована.

8.2.3. Здравствена заштита

Здравствена заштита у затвору води се истим етичким принципима који важе у заједници и здравствене услуге за особе лишене слободе директно су везане за спречавање лошег поступања. Неадекватан ниво здравствене заштите може брзо довести до ситуација које се могу сврстати у „нечовјечно и понижавајуће поступање“. Затвореницима се мора омогућити приступ доктору, без обзира на режим којем подлијежу и обезбиједити лијекове у складу са њиховим здравственим стањем.

Омбудсменима БиХ се обраћа мајка притвореног лица у Казнено-поправном заводу Бањалука, наводећи да је њен син због упале плућа био хоспитализован и приликом лијечења руке и ноге су му биле везане за кревет, због чега је трпио додатне болове.⁴⁹⁶ Током поступка истраживања утврђено је да је притвореник због наглог погоршања

⁴⁹⁰ Ж-СА-07-272/24.

⁴⁹¹ Ж-СА-07-118/24.

⁴⁹² Препорука број П-155/24.

⁴⁹³ Ж-БЛ-07-753/23.

⁴⁹⁴ Ж-БЛ-07-109/24.

⁴⁹⁵ Препорука број П-73/24.

⁴⁹⁶ Ж-БЛ-07-194/24, Ж-БЛ-07-379/24.

здравственог стања по препоруци љекара спроведен и задржан на болничком лијечењу. У болницу је смјештен уз обезбјеђење припадника Службе обезбјеђења Казнено-поправног завода Бања Лука, али на основу наредбе Окружног суда у Бањалуци обезбјеђење преузимају припадници судске полиције. Послије сумирања свих чињеница у предмету, упућена је Препорука⁴⁹⁷ директору Судске полиције Републике Српске и директору Казнено-поправног завода Бањалука да предузму додатне мјере и напоре како би спријечило објављивање информација и фотографија притвореника приликом одвођења на љекарске прегледе изван казнено-поправне установе. На овај начин се спречава етикетирање и додатна стигматизација притвореника и штити њихово достојанство, али и спречава додатно узнемиравање јавности. Омбудсмени БиХ користе прилику да истакну да је Судска полиције Републике поступила по Препоруци на начин да је свим окружним центрима Судске полиције Републике Српске и Интервентној јединици Судске полиције, који обављају послове спровођења и довођења лица, циркуларно прослиједила Препоруку Омбудсмена БиХ, те обавезала све окружне центре Судске полиције и Интервентну јединицу Судске полиције да анализирају препоруку и предузму све мјере и радње ради њене реализације и да о предузетим мјерама информишу управу Судске полиције. Од свих окружних центара Судске полиције и Интервентне јединице Судске полиције, Омбудсмени БиХ су обавијештени да су са препоруком упознати сви службеници Судске полиције на радним састанцима и приликом извођења стручне наставе.

Поступајући по жалби осуђеног лица због незадовољства пруженим стоматолошким услугама, установљено је да Казнено-поправни завод полуотвореног типа Сарајево - Одјељење Устиколина нема стално запосленог стоматолога, али се осуђена лица спроводе у надлежну здравствену установу и нису уочена угрожавања или кршења права затвореника.⁴⁹⁸ Када је ријеч о Казнено – поправном заводу Сарајеву очекује се окончање радова и стављање у функцију новог објекта на Игману.

Притворено лице се обратило Омбудсменима БиХ наводећи да је ступио у штрајк глађу незадовољан прописаном терапијом и здравственом заштитом.⁴⁹⁹ Представници Институције омбудсмена су одмах ступили у контакт са управом Казнено-поправног завода у Добоју и притворено лице је престало са штрајком у кратком временском периоду. Током поступка истраживања утврђено је да притворено лице по препоруци доктора није више радно ангажован и смјештен је у стационар. У стационару борави сам и установа му је осигурала вентилатор да му олакша врућине и апарат за дисање.

8.2.4. Условни отпуст

Условно отпуштање осуђеног лица представља важан и у скоро свим савременим кривичним системима примјењив кривичноправни, криминалополитички и пенолошки институт који има значајну улогу на осуђеног у смислу његове даље ресоцијализације. Ријеч је о институту којим се смањује репресија у друштву и значајно хуманизују изречене кривичноправне санкције. Кривичним законодавством јасно су прописани поступци и

⁴⁹⁷ Препорука број П-264 /24.

⁴⁹⁸ Ж-БЛ-07-408/24

⁴⁹⁹ Ж-БЛ-07-133/24

услови за условно отпуштање осуђеног лица, али Омбудсмени БиХ посебно наглашавају да је условни отпуст увијек факултативног карактера.

Омбудсмени БиХ запримили су „*Петицију за условни отпуст*“ потписан од стране 78 осуђених лица који се налазе на издржавању казне у Казнено-поправном заводу полуотвореног типа Орашје, који је истовремено упућен Федералном министарству правде, Комисији за условни отпуст Федералног министарства правде, Мисији OSCE-а у БиХ и Transparency International-у БиХ.⁵⁰⁰ Петицијом желе указати на значај примјене условног отпуста као савремене пенолошке институције у процесу ресоцијализације осуђених лица.⁵⁰¹ Надлежни сматрају да Кривични закон не прописује условни отпуст као право осуђене особе, него као могућност погодовања осуђеној особи у процесу извршења казне затвора, а према подацима Федералног министарства правде, за „*период од 17.07.2023. године до 10.06.2024. године Комисија за условни отпуст разматрала је укупно 407 молби, од чега је позитивно ријешено 60 молби. Од укупног броја молби, 254 је имало позитивно мишљење завода...*“ Поступак истраживања је још увијек у току.

Поступајући по жалби осуђеног лица, установљено је да је молба за условни отпуст одбијена, јер нису задовољени критеријуми из члана 108. Закона о извршењу кривичних санкција Федерације БиХ.⁵⁰²

8.2.5. Ванзаводске погодности

Омбудсменима БиХ се, као и претходних година, обраћају осуђеници због немогућности добијања ванзаводских погодности, због негативних полицијских извјештаја.

У жалби осуђено лице износи незадовољство, јер је издржао казну затвора у трајању од шест година и три мјесеца и тражио ванзаводске погодности, али му нису одобрене уз образложење да је добио негативну полицијску провјеру.⁵⁰³ Наводи, како је био узоран осуђеник, који се примјерно владао, да је радио у вешерају, али да је одустао од радног ангажмана због незадовољства, те да му није јасно из којих разлога је провјера била негативна. Подносиоцу жалбе је указано да је коришћење ванзаводских погодности могућност, а не обавеза и да Омбудсмени не могу преиспитивати донесене полицијске процјене. Поред тога, ријеч је тек о првој полицијској провјери која је затражена у његовом предмету. Из тог разлога предложено му је да се поново радно ангажује, настави добро владати и извршавати своје обавезе, како би имао већу могућност да у наредном периоду оствари право на погодности у складу са законским одредбама.

⁵⁰⁰ Ж-СА-05-616/24

⁵⁰¹ Жалбени наводи „...у последњих годину дана, а нарочито последњих пар мјесеци, примјетно је да осуђена лица из КПЗ ПТ Орашје која подnose молбу за условни отпуст према Комисији за условни отпуст у више од 90% случајева добијају одбијенице, па чак и лица која су издржала више од 2/3 казне и која редовно имају позитивна мишљења о постигнутом успјеху и третману, односно препоруке КПЗ Орашје, а које би уз законски омјер издржане казне, требали бити од одлучујућег утицаја за позитиван исход поднесене молбе...“. Сматрају да би законско и заслужено одобравање условног отпуста у великој мјери мотивисало затворенике да током издржавања казне буду примјереног понашања, а што би довело до спречавања рецидивизма и унапређења ресоцијализације.

⁵⁰² Ж-БЛ-07-408/24.

⁵⁰³ Ж-БЛ-07-166/24.

IX ПРЕВЕНТИВНИ МЕХАНИЗАМ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

9.1. Увод

УН Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, (даље Конвенција), резултат је намјере држава чланица ове Конвенције, да повећају успјешност борбе против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака у цијелом свијету. Члан 2. и 16. Конвенције обавезују сваку државу чланицу да предузме ефикасне мјере за спречавање мучења и осталих окрутних, нељудских или понижавајућих поступака или кажњавања на свим државним подручјима која су под њиховом надлежношћу.⁵⁰⁴

Уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака усвојен је Опциони протокол /Optional Protocol to the Convention against Torture-ОРСАТ/ (даље: Опциони протокол) са циљем спречавања мучења и осталих окрутних, нељудских или понижавајућих поступака или кажњавања лица лишених слободе, успостављањем превентивног система редовних посјета мјестима у којима се та лица налазе. Главну, одговорност за успостављање ефикасног система имају државе потписнице протокола а међународни органи задужени за провеођење мјера надопуњавају и јачају националне мјере.

Према одредби члана 17. Опционог протокола: „Свака држава странка ће одржавати, именовати или основати, најкасније једну годину након ступања овога Протокола на снагу или његове ратификације или приступања, један или неколико независних националних механизма за спречавање мучења на националном нивоу. Механизми које су утемелиле децентрализоване јединице могу бити проглашени националним механизмима за спречавање у смислу овога Протокола, ако су у складу с његовим одредбама.”⁵⁰⁵

Пододбор за спречавање мучења, The Subcommittee on Prevention of Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, (даље: SPT) прати како државе које су ратификовале Факултативни протокол уз Конвенцију против мучења испуњавају своје уговорне обавезе, које укључују и успостављање независног превентивног механизма за превенцију.

⁵⁰⁴ Према Конвенцији израз "тортура" означава сваки акт којим се једној особи намјерно наноси бол или тешка тјелесна или душевна патња да би се од те особе или неке треће особе добила обавјештења или признања, или да би се та особа казнила за дјело што га је она или нека трећа особа починила или за чије је извршење осумњичена, да би се та особа застрашила или да би се на њу извршио притисак, или због било којег другог разлога утемељеног на било којем облику дискриминације, ако та бол или те патње наноси службена особа или било која друга особа која дјелује у службеном својству или на њезин подстицај или с њезиним изричитим или прећутним пристанком. Тај се израз не односи на бол или патње које су последица искључиво законских санкција, неодвојивих од тих санкција, или које те санкције узрокују.

⁵⁰⁵ Босна и Херцеговина је донијела Одлуку о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака 2008. године („Сл. гласник Босне и Херцеговине“, бр. 8/08 објављено 26.06.2008. године).

9.2. Успостављање Превентивног механизма у Босни и Херцеговини

Босна и Херцеговина је у циљу провођења обавеза из Опционог протокола приступила измјенама и допунама Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, чиме је креиран правни оквир за успостављање независног превентивног механизма.

Превентивни механизам у Босни и Херцеговини је независни превентивни орган, успостављен у складу са одредбама Закона о измјенама Закона о омбудсмену за људска права БиХ⁵⁰⁶, односно члана 4а став 1. овог Закона, којим је прописано да у складу са чланом 17. Факултативног протокола уз Конвенцију против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања,⁵⁰⁷ Омбудсмени обављају послове превентивног механизма за спречавање тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих поступања и кажњавања у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: Превентивни механизам).

Омбудсмени Босне и Херцеговине усвојили су Правилник о вршењу послова Превентивног механизма за спречавање мучења и других окрутних, нечовјечних или понижавајућих поступака и казни у БиХ⁵⁰⁸ којим се прописују овлаштења и надлежности Омбудсмена за људска права БиХ у вршењу послова Превентивног механизма, годишњи план активности, начин извјештавања, запослени, поступак избора стручних особа и организација цивилног друштва, методологија рада, начин рада независних стручних особа и представника организација цивилног друштва, чување службене тајне.

Омбудсмени су сачинили и Методологију рада Превентивног механизма, која представља оперативни документ са смјерницама за поступање приликом организисовања и обављања посјета установама у којима се налазе лица лишена слободе, наводе принципи дјеловања Превентивног механизма, обавезе и права, однос институција/установа према истом, начин прикупљања информација о злостављању или другом облику кршења људских права, ванредне ситуације које могу наступити током посјете Превентивног механизма, евалуација посјета, кодекс чланова тима Превентивног механизма у БиХ те као додатак матрице за (пр)оцјену стања у полицијским агенцијама и (пр)оцјену стања у затворским установама.

Усвајање правног оквира је био предуслов за предузимање даљих радњи Омбудсмена у циљу фактичког успостављања Превентивног механизма, а потом осигурање финансијских средстава у буџету институција БиХ, у оквиру буџета Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

Након испуњења финансијских претпоставки Омбудсмени су започели са успостављањем Одјељења за вршење послова Превентивног механизма у оквиру Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине у смислу материјално-техничке опремљености и

⁵⁰⁶ Закон о измјенама Закона о омбудсмену за људска права БиХ („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 61/23).

⁵⁰⁷ Конвенција против мучења и других окрутних, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања („Службени гласник БиХ“- Међународни уговори, број 08/08).

⁵⁰⁸ Правилник о вршењу послова Превентивног механизма за спријечавање мучења и других окрутних, нечовјечних или понижавајућих поступака и казни у БиХ („Службени гласник БиХ“62/24).

кадровске попуњености. У времену израде овог Годишњег извјештаја проведена је конкурсна процедура и извршен пријем првих кадрова у Одјељење за вршење послова Превентивног механизма који ће од марта 2025.године започети са својим радом.

Омбудсмени су током извјештајног периода, без обзира на чињеницу везаности успостављања Одјељења са обезбјеђењем финансијских средстава, на темељу својих законских надлежности, дјеловали у циљу заштите права особа лишених слободе кроз рад Одјељења за праћење остваривања права лица лишених слободе и Одјељења за праћење остваривања права лица са инвалидитетом. Обављали су обиласке казнено- поправних установа, свих установа социјалне заштите и здравствених установа у којима су смјештена лица са интелектуалним и менталним потешкоћама, те простора у којима се задржавају лица лишена слободе у оквиру полицијских управа.

9.3. Послови Превентивног механизма и овлашћења

У смислу одредби Закона о Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине лице лишено слободе јесте лице којем је према одлуци судског, управног или другог надлежног органа одређено било какво задржавање, затварање или смјештај у јавно или приватно мјесто чувања под надзором, а које то лице не може напустити својевољно.

Одредбом члана 4а став 2 Закона прописано је да су послови Превентивног механизма :

а) посјете и обиласци мјестима у којима се налазе или би се могла налазити лица лишена слободе или лица којима је ограничено кретање у Босни и Херцеговини ради повећања степена њихове заштите од тортуре и других облика сурових, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања;

б) давање препорука надлежним органима власти у Босни и Херцеговини ради побољшања поступања према лицима лишеним слободе и услова у којима се налазе, односно спречавања тортуре и других облика сурових, нељудских или понижавајућих поступања или кажњавања;

ц) давање приједлога и примједба на законе и друге прописе ради заштите и унапређења људских права и слобода лица лишених слободе;

д) сарадња са Поткомитетом Уједињених нација за превенцију тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих поступања и кажњавања, слање информација и одржавање састанака.

У обављању послова Превентивног механизма, Омбудсмени имају овлашћења обављања најављених и ненајављених обилазака органа или установа те прегледа просторија у којима се налазе особе лишене слободе или гдје би се могле налазити особе лишене слободе, слободног приступа подацима о органима и установама у којима се налазе особе лишене слободе или гдје би се могле налазити особе лишене слободе; приступа подацима о броју особа лишених слободе у органу или установи која се обилази и слободног приступа свим подацима о поступању с особама лишеним слободе у складу са законом.

Омбудсмени имају овлашћења разговарати с особама лишеним слободе по слободном избору и без присуства службеника органа или установе која се обилази и/или разговарати

с другим особама које им могу дати одговарајуће информације везане уз сумњу на кршење људских права поступањем у органу или установи која се обилази.

За обављање послова Превентивног механизма за које су неопходна стручна и посебна специјалистичка знања Омбудсмени могу укључити и друга независна стручна лица из академске заједнице и одговарајућих области, као и представнике организација цивилног друштва регистрованих за обављање дјелатности из области заштите људских права, а који се бирају по основу јавног позива.

Х ПРАВА ДЈЕТЕТА

10.1. Увод

Уживање права и слобода предвиђених Уставом Босне и Херцеговине или оних међународним споразумима наведеним у Анексу I Устава, осигурано је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којем основу као што је пол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус. Полазећи од Анекса I Устава Босне и Херцеговине законодавни оквир представља и УН Конвенција о правима дјетета. Државе ратификацијом Конвенције преузимају одговорност за законодавне, управне и друге мјере за примјену свих права признатих у овој Конвенцији.

Полазећи од УН Конвенције о правима дјетета, дијете би због потпуног и складног развоја своје личности требало да одраста у породичном окружењу, у атмосфери среће, љубави и разумијевања, али много дјеце данас живи у изузетно тешким условима. У области права дјетета постигнути су помаци, али се мора наставити с тим напорима, уклонити постојеће препреке и ријешити нови, искрсли, проблеми, те дефинисати свеобухватна стратегија за заштиту и промовисање права дјеце у данашњем свијету који се непрестано мијења.

Омбудсмени БиХ указују да се права дјетета и даље озбиљно и редовно угрожавају и крше. Дјеца су и даље жртве различитих облика насиља и изложена су социоекономској искључености и дискриминацији. Заједничка је одговорност одраслих да се дјечи и младима осигура живот у заједници у којој ће се њихов глас чути и уважавати, као и у заједници у којој ће сигурно и здраво расти и развијати се.

Генерална је оцјена Омбудсмена БиХ да се мишљења дјеце не узимају довољно у обзир у питањима која су и дјечи важна и да се правима дјетета само декларативно даје приоритет у односу на друга права.

У складу са својим мандатом, Омбудсмени БиХ су задужени за праћење, заштиту и промоцију права дјетета. Извјештавањем о правима дјетета, Омбудсмени БиХ испуњавају своју задаћу и обавезу, али истовремено указују да извјештај о правима дјеце представља и тренутно стање о правима дјеце у Босни и Херцеговини.

У раду на појединачним предметима, настављају се заговарати другачији приступи у раду са дјецом и породицама и од надлежних се захтијева више сензибилитета и флексибилности. Омбудсмени БиХ су често свједоци посвећености професионалаца у чијој су надлежности заштита права и интереса дјеце.

10.1.1. Статистика

Током 2024. године за примљено је 299 жалби, што представља повећање за 68 жалби у односу на прошлу 2023. годину. Повећање броја жалби засигурно указује на бројне изазове са којима ће се и дјеца и родитељи сусретати у будућности. Повреде права дјетета се у

Институцији омбудсмена разматрају и у оквиру других одјељења, најчешће кроз Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације и Одјељења за праћење и остваривања политичких и грађанских права.

Упућене су 24 препоруке које су односиле на кршење и угрожавање права дјетета у области образовања, социјалне и здравствене заштите.

У 2024. године рађено је у 452 предмета, јер доста предмета датира из претходних година који због своје сложености и специфичности захтијевају вишегодишње праћење.

10.2. Дјеца са потешкоћама у развоју

Омбудсмени БиХ су и током 2024. године примили већи број жалби које се тичу права дјеце са потешкоћама у развоју у остваривању права на образовање, али и у остваривању других права. Без обзира на мање помаке, нема довољно разумијевања за особе са инвалидитетом, што има посебан импакт на дјецу са инвалидитетом. Конвенција о правима дјетета и Конвенција о правима особа са инвалидитетом захтијевају признавање сваког дјетета као пуноправног члана своје породице, заједнице и друштва што подразумева и инвестирање у уклањање физичких, културних, економских, комуникацијских препрека за кретање и препрека у ставовима које спречавају остваривање права дјетета, те право на активно укључивање у доношење одлука које утичу на свакодневне животе дјеце.

Омбудсмени БиХ сматрају да је крајње вријеме да се нормативно уреди и дефинишу питања ангажовања асистената у настави. У својој жалби подносиатељица наводи да ради као асистентка у настави у основној школи, те иако има високу стручну спрему, прима плату која је еквивалент средњој стручној спреми и да је запослена на основу уговора о дјелу.⁵⁰⁹ Проблематика асистената у настави је вишеслојна и квалификације за посао, као што су средња стручна спрема и добра воља, недовољни су за овакву врсту посла. Асистенти у настави имају исто радно вријеме као и остало наставно особље, а имају примања која су испод минималног примања и раде без права на здравствено осигурање. Посао асистента би се требао вредновати другачије, имајући у виду да они, поред помоћи дјечи у активностима кретања, хигијене и храњења, често на себе преузимају и образовање дјеце на начин да наставни план и програм прилагоде њиховим могућностима. Главна су спона између дјетета и учитеља, односно наставника, као и школе и родитеља и њихов радни статус није адекватно уређен законом и правилницима, јер је регулисан уговором о дјелу. Омбудсмени БиХ су упутили препоруку Министарству просвјете и културе Републике Српске⁵¹⁰ да предузме мјере којим би се асистентима у настави омогућио третман регулисан законом који уређује област радних односа. Омбудсмени БиХ су запримили одговор у којем Министарство наводи, између осталог, да Република Српска уређује систем у области образовања и да је основно образовање дјелатност од општег друштвеног интереса и сматрају да је законодавац овлаштен да пропише потребне услове за пријем радника у радни однос, а самим тим и начин ангажовања асистената. Будући да послови асистента нису редовни послови у оквиру дјелатности школа, закључује се уговор о дјелу, како је

⁵⁰⁹ Ж-БЛ-04-279/24.

⁵¹⁰ Препорука број П-272/24.

прописано Законом о раду. Министарство наводи да ће препоруке Омбудсмена БиХ имати у виду приликом будућих евентуалних измјена и допуна прописа из области основног васпитања и образовања.

Дневни центри успостављени у локалним заједницама имају ограничене просторне, кадровске и финансијске ресурсе који утичу на њихов рад.⁵¹¹ Службе социјалне заштите у односу на сопствене финансијске могућности и различите тешке и нагомилане социјалне проблеме становништва ограничени су у погледу улагања у ресурсе модела бриге у заједници. Омбудсмени БиХ сматрају да је одговорност и сарадња локалне заједнице и владиних институција кључна како би се створиле што боље могућности за укључивање особа са инвалидитетом у заједницу. Осим тога, неопходно је јачати капацитете за њихов што самосталнији живот са напоменом да пружање услуга у заједници подразумијева и превенцију институционалне заштите која је вишеструко скупља. На бази искустава у погледу пружања услуга у заједници, треба развијати и шире нове услуге, посебно зато што су на том плану остварени значајни резултати са корисницима услуга, које је и заједница препознала. Нажалост, различита друштвена збивања, раст цијена, нестављање у приоритет социјалних услуга у заједници, недовољна друштвена посвећеност социјалној заштити према особама са инвалидитетом, довели су дневне центре у неповољан положај и у питање одрживост услуга. Неспорно потреба за дневним центрима постоји, али је и јасно да се морају унаприједити и усагласити нормативи и стандарди за њихов рад са постојећим приликама и трошковима.

Поступајући по жалби мајке дјетета са проблемима у понашању, која се обратила Омбудсменима БиХ, јер јој је на родитељском састанку, пред свим другим родитељима „саопштено“ да је њено дијете хигијенски запуштено, установљени су пропусти у раду школе.⁵¹² Омбудсмени БиХ су континуирано пратили рад свих надлежних органа водећи рачуна да се успостави адекватна сарадња центра за социјални рад, центра за ментално здравље и школе. Сви настали неспоразуми су ријешени у најбољем интересу дјетета.

Омбудсмени БиХ су запримили захтјеве свих центара за социјални рад у Федерацији Босне и Херцеговине којим се захтијева хитно рјешавање и осигурање смјештајних капацитета за дјецу у систему социјалне заштите.⁵¹³ Посебно је уочен проблем смјештаја и лијечења дјеце са поремећајима у понашању и озбиљним психичким и психијатријским дијагнозама која се већ налазе у установама социјалне заштите.⁵¹⁴ У Босни и Херцеговини не постоји установа у којој би се смјестила и лијечила дјеца са поремећајима или лаким менталним поремећајима у установе.⁵¹⁵ Према посљедњим подацима Владе Федерације БиХ⁵¹⁶ именована је Радна група за рјешавање проблематике смјештаја с поремећајима и лаким менталним поремећајима у установе и на тај начин приступили су рјешавању овог проблема. Неопходно је приступити рјешавању овог проблема, јер се ради о екстремним

⁵¹¹ Ж-БЛ-01-579/22, Ж-БЛ-01-773/23 (Препорука број П-166/24), Ж-БЛ-01-244/24 и Ж-БЛ-02-72/24.

⁵¹² Ж-БЛ-01-553/23.

⁵¹³ Ж-БЛ-01-156/24, Ж-СА-01-83/24.

⁵¹⁴ Посебне потешкоће када се ради о дјецу без родитељског старања или без адекватног родитељског старања (дјеца васпитно занемарена и запуштена).

⁵¹⁵ Ж-БЛ-01-128/24, Ж-БЛ-01-412/24, Ж-БЛ-01-538/24, Ж-БЛ-01-635/24, Ж-БЛ-01-407/23.

⁵¹⁶ Акт број 04-31-480/2024 од 30.10.2024. године .

кршењима права дјетета, првенствено дјевојчица, које најчешће долазе из дисфункционалних породица, жртве су насиља, посебно сексуалног злостављања и искориштавања, занемарене су и запуштене и неопходно им је лијечење.

10.3. Право на накнаду родитељу - његоватељу

Омбудсмени БиХ су континуирано пратили усвајање законских рјешења у Босни и Херцеговини који ће омогућити родитељима његоватељима признавање права на накнаду.⁵¹⁷

Када је ријеч о Федерацији БиХ, Омбудсмени БиХ су заговарали доношење Закона о родитељима његоватељима.⁵¹⁸ Након усвајања Закона о родитељима његоватељима у 2021. години, Омбудсмени БиХ су се током 2022. и 2023. године бавили проблемима у примјени овог Закона и заговарали њихово рјешавање.⁵¹⁹

У погледу остваривања права на накнаду родитељу – његоватељу или његоватељу у Републици Српској, у складу са Законом о дјечијој заштити Републике Српске, Омбудсмени БиХ су у 2024. години запримили одређен број жалби које се односе на остваривање овог права.⁵²⁰ Јавни фонд за дјечију заштиту Републике Српске заштиту прекида управне поступке у којима се одлучује о праву на накнаду родитељу – његоватељу или његоватељу, због рјешавања претходног питања, односно до усклађивања налаза различитих стручних комисија.

Рад стручних комисија прописан је подзаконским прописима и то Правилником о процјени потреба и усмјеравању дјете и омладине са сметњама у развоју⁵²¹ и Правилником о поступку утврђивања потребе за посебном његом дјетета са сметњама у развоју коју пружа родитељ – његоватељ или његоватељ.⁵²² Стручне комисије, након своје експертизе, наводе све могуће видове подршке и права која дјеча и родитељи могу остварити у области социјалне и здравствене заштите, као и у области образовања, са напоменом да су налази комисија само један од доказа у управном поступку који Јавни фонд мора сагледати са свим другим доказима. О признавању права одлучује Јавни фонд. У регистрованим предметима уочено је и да постоје недоумице и различита тумачења у вези са процјенама дјете, ради признавања овог права, о могућностима оспособљавања за рад у струци и наставак школовања. Ове процјене врше се и током основног образовања, а похађање наставе по нивоима у специјализованим установама сматра се као оспособљавање за рад у струци.

⁵¹⁷ Закон о родитељима његоватељима Федерације („Службене новине Федерације БиХ“ бр.75/21) и Закон о дјечијој заштити Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 114/2017, 122/2018, 107/2019, 119/2021 и 112/2023).

⁵¹⁸ Све активности Омбудсмена БиХ презентоване у Годишњем извјештају о активностима Институције омбудсмена за 2021. годину на www.ombudsmen.gov.ba.

⁵¹⁹ Сви подаци доступни у годишњим извјештајима о активностима Институције омбудсмена за 2022. и 2023. годину на www.ombudsmen.gov.ba.

⁵²⁰ Ж-БЛ-01-430/24, Ж-БЛ-01-502/24 и Ж-БЛ-01-643/24.

⁵²¹ „Службени гласник Републике Српске“ бр. 117/12 и 16/18.

⁵²² „Службени гласник Републике Српске“ број 14/20.

Све потешкоће или недоумице у примјени закона и подзаконских аката морају се отклонити у најбољем интересу дјече, јер стицање статуса родитеља његоватеља мора имати ефекте подршке, а не да се стварају компликације и препреке породицама које се већ ионако суочавају са бројним проблемима.

Омбудсмени БиХ сматрају да Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске и Јавни фонд за дјечију заштиту Републике Српске морају у сарадњи и координацији са стручним лицима из комисија заузети ставове и мишљења који ће бити у најбољем интересу дјетета и усклађивати законе и/или подзаконске прописе како би се избјегла тумачења и праксе која нису у корист дјече и њихових родитеља.

Поступајући по жалби мајке дјетета са потешкоћама у развоју на рад Јавног фонда за дјечију заштиту Републике Српске да одуговлаче поступак одлучивања о захтјеву за накнаду родитељу његоватељу или његоватељу, Омбудсмени БиХ су препоручили надлежном Фонду да без одлагања одлуче по захтјеву за остваривање права на накнаду родитељу – његоватељу или његоватељу.⁵²³ Препорука Омбудсмена БиХ је уважена и о захтјеву је одлучено.

10.4. Право на здравствену заштиту

По питању здравствене заштите, Омбудсмени БиХ годинама заговарају једино рјешење које би било у потпуности у складу са УН Конвенцијом о правима дјетета – бесплатну и безусловну здравствену заштиту за сву дјецу.

У односу на раније извјештајне године, Омбудсмени БиХ желе указати да несумњиво постоји потреба за осигурање довољног броја стручњака за ментално здравље дјече који требају пружити дјечи помоћ и подршку у тешким ситуацијама поводом узнемиравајућих догађаја у ближој и широј околини, посебно у мањим срединама које се боре са недостатком ресурса. Тако нпр. троструко убиство у Санском Мосту у средњој школи представља немили догађај који је потресао цијелу локалну заједницу и ширу јавност, али и ученике школе, имајући у виду мјесто извршења кривичног дјела.⁵²⁴ Омбудсмени БиХ прате кривични поступак и суђење⁵²⁵ које се води пред Кантоналним судом у Бихаћу у поступку против осумњиченог/оптуженог М.В. због троструког убиства у Санском Мосту. Заштита менталног здравља дјече и адолесцената мора бити системска и континуирана како би се превенирали тежи проблеми.

Омбудсмени БиХ су захваљујући подршци Уницефа у Босни и Херцеговини, током 2016, 2018. и 2021. године посјетили све установе у којима малољетници у сукобу са законом извршавају кривичне санкције институционалног карактера на подручју Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске и упућене су препоруке надлежним органима. Како су Омбудсмени БиХ закључили неопходно је у свим установама појачати третмански дио рада

⁵²³ Ж-БЛ-01- 430/24, препорука број П-305/24.

⁵²⁴ Омбудсмени БиХ прате кривични поступак и суђење које се води пред Кантоналним судом у Бихаћу у поступку против осумњиченог/оптуженог М.В. због троструког убиства у Санском Мосту (предмет бр. Ж-БЛ-08-680/24).

⁵²⁵ Представници Институције омбудсмена присуствују главним претресима.

с малољетницима, побољшати материјални статус запослених и омогућити им стално стручно оспособљавања и усавршавање, а посебно су указали на проблем постпеналног третмана малољетника који у нашем друштву готово и не постоји, а који је од суштинског значаја за поновну реинтеграцију малољетника у друштво⁵²⁶.

Поступајући по жалби мајке дјетета са потешкоћама у развоју које се лијечи у иностранству⁵²⁷ утврђено је да је, према важећим законским рјешењима, родитељу омогућено право на боловање, уколико се уз дијете налази на болничком лијечењу као пратња до четири мјесеца у току једне календарске године. Фонд солидарности за дијагностику и лијечење обољења, стања и повреда дјете у иностранству Републике Српске одобрио је дјетету лијечење у иностранству на период од шест мјесеци, уз могућност да се лијечење настави. Мајка са дјететом није стационирана на болничком лијечењу, али свакодневно посјећује дијете и остварила је право боловање до четири мјесеца у току 2023. године, а у моменту обраћања Институцији омбудсмена користила је годишњи одмор. Имајући у виду уочену потешкоћу, Омбудсмени БиХ су препоручили⁵²⁸ надлежном Министарству здравља и социјалне заштите Републике Српске да предузму све неопходне радње, како би у својству предлагача, измијенили и допунили члан 73. став 1. тачка 3. Закона о обавезном здравственом осигурању Републике Српске и на тај начин омогућили родитељима дуже одсуство са рада у оваквим случајевима. Током 2025. године пратиће се реализација ове препоруке.

Поступајући по жалби родитеља дјетета које болује од ријетке болести⁵²⁹ Омбудсмени БиХ су установили да се за дијете није набавио лијек и није уврштен у Програм лијекова за 2025. годину услед споре бирократије надлежних здравствених установа. Дуго се чекало позитивно мишљење мултидисциплинарног конзилијума при здравственој установи и тек се након тога покрећу процедуре других надлежних. Како су то Омбудсмени БиХ констатовали, иако није дошло до кршења законских одредби, дијете је ускраћено за набавку лијека током цијеле 2025. године на терет средстава обавезног здравственог осигурања, због споре бирократије и Омбудсмени БиХ су препоручили⁵³⁰ надлежним органима да размотре сваку законску могућност и предузму додатне напоре како би се дјетету обезбиједила набавка лијека на терет средстава обавезног здравственог осигурања. Током 2025. године пратиће се реализација ове препоруке.

У предмету отвореном по службеној дужности, због сазнања из медија да дјецџ обољелој од цистичне фиброзе није доступан лијек, Омбудсмени БиХ су од Завода здравственог осигурања и реосигурања ФБиХ затражили информације о томе да ли је лијек *Калудецо* уврштен на Листу лијекова Фонда солидарности и да ли је извршена набавка лијека.⁵³¹ Током трајања поступка пред Институцијом омбудсмена, Влада ФБиХ је донијела одлуку о измјени листе лијекова Фонда солидарности ФБиХ на који начин се створила могућност

⁵²⁶ На ову тему обављен разговор 05.11.2024. године са предсједавајућим Представничког дома Парламента Федерације БиХ.

⁵²⁷ Ж-БЛ-01-493/24.

⁵²⁸ Препорука број П-270/24.

⁵²⁹ Ж-БЛ-01-399/24.

⁵³⁰ Препоруком број П-306/24.

⁵³¹ Ж-СА-01-1179/24.

за провођење поступка набавке за наведени лијек путем Завода здравственог осигурања и реосигурања ФБиХ.

Омбудсменима БиХ су се обратили родитеља шестогодишњег дјетета који је рођен са одређеним потешкоћама због којих је од свог рођења под контролом неуропедијатра на педијатријској клиници.⁵³² Разлог обраћања је чињеница што дужи временски период чекају преглед код физијатра. Током поступка истраживања утврђено је да је на одјељењу физикалне медицине при клиници запослен само један физијатар и то на пола радног времена, те да дјеца из цијеле Федерације БиХ чекају мјесецима на термин код физијатра и то дјеца чији родитељи нису у могућности да плаћају услуге љекара у приватним ординацијама. Након дјеловања Институције омбудсмена, на основу сагласности Федералног министарства здравства, клиника је расписала јавни оглас за пријем радника на неодређено вријеме, те између осталог, и за љекаре специјалисте физијатре и љекара специјалисте физикалне медицине и рехабилитације.

Поступајући по жалби родитеља који је са дјететом чекао преглед у дому здравља и који је био незадовољан радом медицинске сестре, утврђено је да је надлежна комисија за приговоре пацијената при дому здравља установила да је приговор основан и да је било пропуста у раду дома здравља.⁵³³ Овај примјер указује да би грађани морали, ради заштите својих права, користити све постојеће механизме и да ти механизми могу бити ефикасни.

10.5. Конфликтни разводи

Значајан број жалби у Одјељењу за праћење остваривања права дјете односи се на тзв. високо конфликтне разводе. Омбудсмени БиХ и даље уочавају вишеструке повреде права дјетета у поступцима развода брака или прекида ванбрачне заједнице, повјеравања дјетета једном од родитеља, уређења виђања дјетета и родитеља са којим не живи, осигурања права дјетета на издржавање, на путну исправу, на лијечење итд. Бројни проблеми са којима се сусрећу родитељи у својој комуникацији одражавају се непосредно на дјецу и остваривање њихових права.

Конфликтна понашања бивших брачних супружника изазивају ситуације које доводе дијете у изразито неповољан положај. Омбудсмени БиХ у својим предметима скрећу пажњу на обавезу поштовања правоснажних судских одлука и на неопходност успостављања родитељске комуникације.⁵³⁴ Итекако су значајна поступања центара за социјални рад који морају хитно поступати у збрињавању и заштити живота и сигурности дјетета.

Центри за социјални рад су кључне установе у систему социјалне бриге за дјецу и неопходно је у континуитету јачати центре за социјални рад. Од центара за социјални рад се захтијева да предузму све радње и мјере како би се осигурало законито извршавање родитељских дужности и права, првенствено имајући у виду најбољи интерес дјетета.⁵³⁵

⁵³² Ж-СА-01-98/24.

⁵³³ Ж-СА-01-1003/24.

⁵³⁴ Ж-БЛ-01-704/23, Ж-БЛ-01-776/23, Ж-БЛ-01-618/23, Ж-СА-01-1089/23, Ж-ЛИ-01-12/24, Ж-БЛ-01-587/24, Ж-БЛ-01-203/24, Ж-СА-01-311/24.

⁵³⁵ Ж-БР-01-3/24, уважена препорука број П- 221/24, Ж-БЛ-01-787/23, Ж-ЛИ-01-12/24.

Често је процјена самих родитеља да само они знају шта је најбољи интерес дјетета и инсистирају да се уваже мишљења и ставови дјете, али само јер то њима иде у прилог. Услед поремећене родитељске комуникације и постојања неразријешених партнерских конфликта и обрачуна, родитељи нису у стању објективно сагледати чињенице и прихватити савјете и сугестије стручних лица.⁵³⁶

Омбудсмени БиХ поступајући по жалбама констатују да нема основа за дјеловање према надлежним органима, посебно према суду и центру, те позивају родитеље да преузму примарну одговорност за заједничко дијете. У случају постојања непремостивих разлика у партнерским односима неопходно је велико залагање обје стране и константан труд да се проблеми у родитељској комуникацији превазиђу. Родитељи су дужни у други план ставити сопствени, субјективни доживљај бившег партнера и његових ставова, те константно и искључиво водити рачуна о правима дјетета. Родитељима се увијек указује на то да је од круцијалног значаја да успоставе минимум партнерске и родитељске комуникације, те постигну договор уз чињење узајамних уступака и компромиса, а да потом постепено укључе и друге сроднике у живот дјетета.⁵³⁷

Конфликти родитеља се рефлектују на све сфере живота дјетета,⁵³⁸ па и на право дјетета на путну исправу.

Поступајући по жалби мајке дјетета⁵³⁹ Омбудсмени БиХ су утврдили да је суд одбио мајку у дијелу тужбеног захтјева који се односи на њено право, као законске заступнице, да самостално прибавља путну исправу за дијете без сагласности оца. Од стране суда је упућена да ово право може остварити путем центра за социјални рад у складу са чланом 141. став (3) Породичног закона Федерације БиХ. Како из министарства унутрашњих послова наводе у оваквим случајевима центар за социјални рад даје своје мишљење о сагласности за издавање путне исправе дјетету, али то није био случај у овом предмету. Омбудсмени БиХ су издали препоруку⁵⁴⁰ којом је указано надлежном центру да се морају руководити најбољим интересом дјетета и да је неопходно да исцрпе све законске и професионалне могућности и одлуче, односно прецизирају своје мишљење о прибављању путне исправе за дијете, као и да у процесно-правном смислу образложе своја поступања и своју одлуку. Током 2025. године пратиће се реализације ове препоруке.

Омбудсмени БиХ су запримили жалбу којом је затражена помоћ да се поништи закључени споразум о посредовању из 2022. године код надлежне службе социјалне заштите, услед мана воље, односно, како је странка тврдила, споразум је закључен под пријетњом, присилом и принудом од стране супруга.⁵⁴¹ Из достављеног изјашњења органа старатељства јасно је закључено да су записник о посредовању супружници потписали, без изношења примједби и да као такав остаје на снази до окончања покренутог судског

⁵³⁶ Ж-БЛ-01-28/23, Ж-БЛ-01-36/24, Ж-БЛ-01-503/24, Ж-БЛ-01-787/23, Ж-СА-01-787/24.

⁵³⁷ Ж-БЛ-01-557/23, Ж-БЛ-01-574/23, Ж-БЛ-01-598/24, Ж-БЛ-01-756/23, Ж-БЛ-01-339/24, Ж-БЛ-01-587/24.

⁵³⁸ Ж-СА-01-1089/23, нпр. на остваривање права дјетета на дјечији додаток.

⁵³⁹ Ж-МО-01-140/24.

⁵⁴⁰ Препорука број П-333/24.

⁵⁴¹ Ж-СА-01-637/24.

поступка. Истовремено је уочено да родитељи дјетета не остварују нити минимум комуникације и не сарађују са надлежним органом старатељства. Како се пред судом води бракоразводни поступак, у којем ће се између осталог одлучити о повјеравању, бризи и старању дјетета, Омбудсмени БиХ нису установили неправилности у раду службе социјалне заштите.

Поступајући по жалби на рад надлежног центра за социјални рад због упућеног упозорења на пропусте при родитељском старању, Омбудсмени БиХ су установили да је наведено упозорење основано из разлога што родитељи не остварују минимум комуникације и не прихватају савјете стручних радника – органа старатељства, а што није у најбољем интересу заједничке малољетне дјеце.⁵⁴²

Омбудсмени БиХ годинама безуспјешно заговарају успостављање алиментационих фондова у Републици Српској и у Федерацији Босне и Херцеговине. Предмети у Одјељењу за праћење остваривања права дјеце јасан су индикатор да многи родитељи, којима су дјеца повјерена, имају бројне потешкоће у случајевима принудног извршења судских одлука у дијелу који се односи на обавезу другог родитеља да доприноси издржавању дјетета.⁵⁴³

10.6. Забрана злоупотребе дјеце у политичке сврхе

Питању злоупотребе дјеце у политичке сврхе увијек треба приступити са великим опрезом и обавеза је свих заштитити дјецу од манипулација у политичким кампањама и свим другим политичким активностима.

Омбудсмени БиХ и током 2024. године биљеже одређени број предмета који су се односили на забрану злоупотребе дјеце у политичке сврхе.

Омбудсмени БиХ су Препоруком⁵⁴⁴ позвали Централну изборну комисију Босне и Херцеговине да предузму неопходне радње и мјере како би се превенирао и спријечио сваки вид укључивања дјеце у активности које могу бити повезане с политичким заговарањем или промоцијом. Препорука Омбудсмена је уважена.

Школе морају спријечити злоупотребу дјеце у политичке сврхе и заштити право на приватност дјетета.⁵⁴⁵

10.7. Заштита приватности дјетета

Чланом 16. *Конвенције о правима дјетета* сваком дјетету се гарантује право на законску заштиту против мијешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту против незаконитих напада на његову част и углед. Право на заштиту личних података једно је од основних права сваког човјека, па тако и дјетета, а сврха заштите личних

⁵⁴² Ж-СА-01-787/24.

⁵⁴³ Ж-БЛ-01-550/23, Ж-БЛ-01-307/24, Ж-БЛ-01-407/24, Ж-БЛ-01-599/24.

⁵⁴⁴ Ж-БР-01-149/24, препорука број П-219/24.

⁵⁴⁵ Ж-БЛ-01-482/24, препорука број П-269/24, Ж-БЛ-01-578/24.

података је заштита приватног живота и осталих људских права и основних слобода у прикупљању, обради и кориштењу личних података. Право дјетета на приватност подразумијева и да се у школама развија и његује атмосфера разумијевања, уважавања и прихватања различитости као богатства, као и дужност одраслих да смање ризик од исмијавања, омаловажавања и ругања према дјечи која се разликују од већине.

Поступајући по жалби родитеља дјетета, ученице средње школе, Омбудсмени БиХ су утврдили да је други ученик фотошопирао лице ученице на тијело обнажене женске особе и потом ту фотографију прослиједио другој дјечи у школи.⁵⁴⁶ У конкретан предмет укључили су се и сви други надлежни, од полиције, тужилаштва, преко центра за социјални рад и центра за ментално здравље на подручју локалне заједнице. Према оцјени Омбудсмена БиХ, школа је предузела све неопходне активности да се отклоне посљедице кршења и угрожавања права дјетета, али ће се и даље пратити случај.

10.8. Насиље над дјецом

Надлежни органи свих нивоа власти требали би имати за циљ смањење насиља у породици, школи, заједници и дигиталном простору. Насиље има несагледиве посљедице по дијете. Поред непосредних ризика за њихов живот и физичко здравље, насиље угрожава емоционалну добробит дјеце, а посебно је опасно што се насиље преноси из једне у другу генерацију и дјеца која трпе насиље могу стећи утисак да је такво понашање „нормално“ и друштвено прихватљиво.

Када је ријеч о заштити права дјетета од сексуалног искориштавања и злостављања и усклађивању кривичног законодавства са Конвенцијом Савјета Европе о заштити дјеце од сексуалног искориштавања и сексуалне злоупотребе (Ланзароте конвенција), у Федерацији БиХ, Федерално министарство правде финализовало је Нацрт закона о измјенама и допунама Кривичног закона Федерације БиХ и Нацрт Закона о заштити од насиља у породици и насиља према женама у Федерацији БиХ.⁵⁴⁷ Овим прописима се у законодавство Федерације БиХ имплементирају принципи Истанбулске⁵⁴⁸ и Ланзароте конвенције, као и препоруке GREVIO Комитета⁵⁴⁹.

Закључком Владе Федерације БиХ⁵⁵⁰ подржан је став Федералног министарства правде, као обрађивача Кривичног закона Федерације БиХ, о потреби поопштравања санкција за кривична дјела насиља у породици, а све је имплементирано у наведене нацрте закона.

У Федерацији БиХ ступио је на снагу Закон о посебном Регистру особа правоснажно осуђених за кривична дјела против полне слободе и морала према дјечи и малолетницима у Федерацији БиХ.⁵⁵¹ Федерални министар правде потом доноси Правилник о начину вођења посебног регистра лица правоснажно осуђених за кривична дјела против полне

⁵⁴⁶ Ж-ЛИ-01-187/24.

⁵⁴⁷ Ж-БЛ-01-569/24, одговор на акт Федералног министарства правде број 02-45-3441/24 од 01.11.2024. године.

⁵⁴⁸ Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици.

⁵⁴⁹ Надлежни орган Савјета Европе за праћење имплементације Истанбулске конвенције.

⁵⁵⁰ Од 06.03.2024. године.

⁵⁵¹ „Службене новине Федерације БиХ“, број 13/24.

слободе и морала према дјечи и малољетницима у Федерацији БиХ⁵⁵². Према наводима Федералног министарства правде, Федерално министарство унутрашњих послова започело је активности на оперативном успостављању Регистра.

Према наводима Правосудне комисије БДБиХ⁵⁵³ сачињен је Нацрт Закона о посебном регистру лица правоснажно осуђених за кривична дјела против полне слободе и морала према дјечи и малољетницима у Брчко дистрикту БиХ. На подручју Брчко дистрикта БиХ, Одјељење за здравство и остале услуге предузело је потребне радње на измјенама и допунама Закона о заштити од насиља у породици Брчко дистрикта БиХ због усклађивања са Истанбулском конвенцијом, те очекују да ће се све активности завршити у другој половини 2025. године.⁵⁵⁴ Скупштина Брчко дистрикта БиХ⁵⁵⁵ усвојила је Закон о измјенама и допунама Кривичног закона Брчко дистрикта БиХ, а разлог за доношење измјена и допуна овог Закона је имплементација међународних конвенција које је Босна и Херцеговина ратификовала⁵⁵⁶.

У свјетлу догађаја око претварања казне затвора у новчану казну за кривично дјело на штету полног интегритета малољетника о којем се у великој мјери извјештавало и говорило у свим медијима у Босни и Херцеговини у 2024. години, Омбудсмени БиХ су уочили да у Федерацији БиХ и Брчко дистрикту БиХ постоји законска могућност да се казна затвора до једне године на захтјев осуђеног лица претвори у новчану и за кривична дјела почињена на штету дјетета.⁵⁵⁷ У Федерацији БиХ предложена је допуна члана 43а Кривичног закона Федерације БиХ, Нацртом Закона о измјенама и допунама Кривичног закона Федерације БиХ, како би се искључила могућност замјене казне затвора новчаном казном.⁵⁵⁸

Током 2024. године запримљено је више пријава насиља од стране Удружења „Нова генерација“ Бањалука које запримају посредством СОС Плавог или Храброг телефона. Пријаве се истовремено просљеђују надлежним органима – центрима за социјални рад, полицији и тужилаштвима, као и Омбудсменима БиХ.⁵⁵⁹ Поступајући по пријавама насиља,

⁵⁵² „Службене новине Федерације БиХ“, број 73/24.

⁵⁵³ Акт број СуПК-03-815/24-ИХ од 20.11.2024. године.

⁵⁵⁴ Акт Градоначелника БДБиХ број предмета 34-000515/24 од 17.10.2024. године.

⁵⁵⁵ На 56. редовној сједници одржаној 14.марта 2024. године.

⁵⁵⁶ Ж-БЛ-01-569/24.

⁵⁵⁷ Измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске из 2021. године (“Службени гласник Републике Српске“ број 15/21) прописано је чланом 46а. став 3...“ Изречена казна затвора која не прелази једну годину дана, може се на захтјев осуђеног замијенити новчаном казном, сходно одредби члана 50. ст. 2. и 3. овог законика.” Међутим, измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске из 2023. година искључена је ова могућност...“ Одредба из става 3. члана 46а неће се примјењивати на учиниоце кривичних дјела из члана 146. (Трговина дјецом), члана 147. (Удруживање ради вршења кривичних дјела трговине људима и дјецом), Главе XV(Кривична дјела сексуалног злостављања и искориштавања дјетета), Главе XXII Главе XXII (Кривична дјела против уставног уређења и безбједности Републике Српске), Главе XXIII (Кривична дјела тероризма), као и на учиниоце који су раније два или више пута осуђени за истоврсно кривично дјело.“

⁵⁵⁸ Нови став – 4.

„Казна затвора изречена у трајању до једне године не може се замијенити новчаном казном за кривична дјела против уставног поретка Федерације, трговине људима и организоване трговине људима, кривична дјела против полне слободе и морала, кривична дјела полног злостављања и искориштавања дјетета и кривична дјела против брака, породице и младежи.“

⁵⁵⁹ Пријаве упућене Омбудсменима Босне и Херцеговине тичу се рада и поступања надлежних у Федерацији Босне и Херцеговине, јер се пријаве које се тичу рада и поступања надлежних у Републици Српској, упућују, према наводима представника овог удружења, Омбудсману за дјецу Републике Српске.

Омбудсмени прате поступања надлежних и по потреби реагују и захтијевају поступања. Плави телефон савјетодавна је линија за анонимну и бесплатну помоћ младима и дјецу у Босни и Херцеговини. Најчешћи разлози због којих им се дјеца обраћају, тичу се менталног здравља, насиља или злостављања⁵⁶⁰ и из године у годину број позива, посебно позива који се тичу менталног здравља, константно се повећавају. Савјетодавне линије као што је и Плави телефон су важне у промоцији и остваривању дјечијих права, јер пружају сигурну и приступачну платформу за дјецу и младе да добију подршку која им је потребна.

Омбудсмени БиХ су поступајући по жалби установили да су супруга и дијете током трајања брачне заједнице трпјели физичко и економско насиље, са напоменом да је супруга трпјела и сексуално насиље, али насиље није пријављивала из страха.⁵⁶¹ Супруга је прекинула брачну заједницу и покренула бракоразводни поступак и насиље пријавила. Након обраћања Омбудсменима БиХ, надлежни органи (служба социјалне заштите и полиција) предузели су низ активности из своје надлежности у циљу рјешавања проблема и реагвали су у складу са својим мандатом.

Поступајући по пријави да су дјеца занемарена од стране родитеља⁵⁶² Омбудсмени БиХ су се одмах обратили надлежној служби социјалне заштите која је обавила ненајављену теренску посјету породици, утврдила стање на терену и издала родитељима упозорење да ће, уколико не поступи по њиховим упутствима дијете смјестити у установу или повјерити на чување и васпитање другој особи. Омбудсмени БиХ и даље прате конкретан случај.

Омбудсменима БиХ се обратила подносиатељица жалбе наводећи да бивши партнер прогони њу и дијете, након издржане казне затвора.⁵⁶³ Насиље је пријавила полицији. У конкретном случају закључено је да су надлежни предузимали законом прописане мјере, али је истовремено уочено и да је тужилаштво дало налог за провођење додатних истражних радњи полицији без достављања временског рока у којем се одређене посебне истражне радње требају предузети. Стога су Омбудсмени БиХ надлежном тужилаштву препоручили да без одлагања предузму ефективне мјере и радње ради окончања наведених истрага и доношења тужилачке одлуке.⁵⁶⁴ Током 2025. године пратиће се реализације препоруке.

Поступајући по жалби мајке дјетета које је одвојено од ње и смјештено у установу за дјецу без родитељског старања,⁵⁶⁵ Омбудсмени БиХ су предузели низ активности како би се дјеловало у најбољем интересу дјетета. Одржан је састанак са представницима социјалне

⁵⁶⁰ Подаци узети са званичне веб странице Удружења „Нова генерација“ Бањалука које води Плави телефон; напомена да ово Удружење просљеђују пријаве насиља у породици и/или насиља над дјецом које се у Институцији омбудсмена региструју као предмети и потом се предузимају све потребне радње да се утврди чињенично стање.

⁵⁶¹ Ж-СА-01-311/24, облици насиља након прекида брачне заједнице: игнорисање дјетета, избјегавање плаћања издржавања, одузимање путне исправе дјетета, пријетње да ће одузети и уништити имовину, понижавање и вријеђање подносиатељице жалбе као родитеља пред дјететом, ускраћивање и држање супруге у економском односу зависности и подређености, разне пријетње и у току трајања брачне заједнице те потпуна контрола финансија и новца, забрана приступања банковним рачунима, наговарање подносиатељице жалбе на разна задуживања итд.

⁵⁶² Ж-СА-01-1088/24...“ *Већином су гола, боса, прљава, гладна, неухрањена, остају сами кући, од шестеро дјеце, троје дјеце је са потешкоћама у развоју...*“

⁵⁶³ Ж-СА-05-848/24.

⁵⁶⁴ Препорука број П-311/24.

⁵⁶⁵ Ж-СА-01-184/24.

службе и тужилаштва, а особље Институције омбудсмена је било у сталној комуникацији са подносиатељцом жалбе и њеним сродницима. Омбудсмени БиХ су препоруком⁵⁶⁶ позвали надлежну службу социјалне заштите да предузму све законом прописане активности и мјере како би се у будућим поступањима, осигурала примјена прописа и онемогућила свака злоупотреба права странака, надлежном министарству да изврше стручни надзор над радом службе социјалне заштите, а тужилаштву да донесу тужилачку одлуку у предметима у што скоријем року. Препорука Омбудсмена БиХ је уважена.

Хранитељи дјетета, чији је отац *наводно* сексуално злостављао њеног брата и са мајком која је то све *наводно* знала и при томе ништа није предузела, обратили су се Омбудсменима БиХ. Они су изразили забринутост и сматрали су да се дијете не треба вратити у биолошку породицу.⁵⁶⁷ Дијете је принудним извршењем судске одуке враћено мајци, али центар за социјални рад и даље врши надзор над вршењем родитељског права и Омбудсмени БиХ и даље прате поступања надлежних у конкретном случају.

10.9. Вршњачко насиље

Сваки облик насиља над дјецом сматра се недопустивом радњом и представља један од најтежих облика угрожавања и повреде права дјетета. У превенцију и спречавање вршњачког насиља мора се укључити цјелокупно друштво и само стручни наставници и едуковани родитељи и дјеца могу осигурати да не долази до насиља међу вршњацима. Школе би требале више радити на спречавању вршњачког насиља, али је школама потребно пружити системску подршку. Потребна је шира друштвена акција која подразумева постојање јасних властитих политика и смјерница (протокола) образовних институција, како би се дјеца заштитила од вршњачког насиља и стални савјетодавни рад са дјецом и надзор над дјецом, уз остваривање квалитетне сарадње са родитељима дјете. Школа не може, нити треба да се сама носи са проблемима и свакодневним изазовима у раду са дјецом, али као институција која прва препозна и уочи забрињавајућу околност, има обавезу да укључи друге релевантне факторе у рјешавање проблема. Омбудсмени БиХ надлежним органима власти и образовним установама континуирано указују на важност предметног питања, те препоручују да предузму све неопходне радње како би се превенирало вршњачко насиље.

Вршњачко насиље поприма многе облике, а предмети у Институцији омбудсмена указују на то да га и дјеца и родитељи доживљавају на различите начине, јер се другачије дефинишу границе прихватљивог понашања. Код вршњачког насиља мора постојати намјера да се друго дијете повриједи и да му се нанесе неки облик штете. Увијек мора постојати неједнакост - неравноправност моћи између жртве и починиоца насиља и насиље мора трајати извјесно вријеме и/или жртва живи са пријетњом да ће се поновити.

Поступајући по жалби родитеља дјетета Омбудсмени БиХ су установили да је дијете жртва вршњачког насиља⁵⁶⁸ са констатацијом да школа прије инцидента није имала сазнања о

⁵⁶⁶ Препорука број П-152/24.

⁵⁶⁷ Ж-СА-01-268/24.

⁵⁶⁸ Ж-БЛ-01-261/23.

томе да је дијете жртва вршњачког насиља⁵⁶⁹ иако из свих утврђених чињеница и околности произлази и да је прије инцидента било проблема у вршњачкој комуникацији. Истовремено, школа је након инцидента поступила у складу са законским и подзаконским прописима и санкционисала починиоце вршњачког насиља, са напоменом да је у конкретном случају утврђена и кривична одговорност малољетних починилаца кривичног дјела.

Мајка дјетета се обратила Омбудсменима БиХ због чињенице што је њено дијете жртва вербалног насиља и узнемиравања од стране друге дјеце у разреду, а због чега је дијете престало похађати школу.⁵⁷⁰ У конкретном случају није се могло са сигурношћу установити да се ради о вршњачком насиљу, али уочено је да су постојали проблеми у разреду и да су ти проблеми последица неслагања и обрачуна родитеља (на друштвеним мрежама и вербални испади). Омбудсмени БиХ немају мандат да некога од актера прогласе одговорним или кривим за штету (материјалну и нематеријалну) или да некога „натјерају“ да сноси последице због нечињења/пропуштања у вршењу професионалне дужности или дужности родитеља, али могу инсистирати од свих надлежних да буду додатно опрезни и прате ситуацију међу дјецом и међу родитељима. Стручно особље школе позвано је да изврши стручну процјену и дефинише јасне мјера ради превенирања било каквих сукоба. При томе, улога центра за социјални рад је увијек од кључног значаја, како би се пружила подршка дјечи и родитељима, али и школи. Омбудсмени БиХ су своје приједлоге и мишљења доставили свим надлежним органима како би се у будућим поступањима дјеловало у најбољем интересу дјеце и у што већој мјери превенирали проблеми.

Родитељ дјетета се обраћа Омбудсменима БиХ зато што је његово дијете жртва вршњачког насиља што дознаје тек након објављивања видео садржаја на интернету из учионице.⁵⁷¹ Након објављивања видео садржаја на друштвеним мрежама дијете више не жели ићи у школу. Родитељ је насиље и објављивање снимка пријавио школи, полицији и центру за социјални рад. Омбудсмени БиХ су се обратили школи и из изјашњења школе је закључено да је школа предузела све потребне активности које су резултовале рјешењем настале ситуације (обавијештени полиција и центар за социјални рад, ангажовано стручно особље школе како би се са дјецом разговарало, сазвана сједница Наставничког вијећа и одржан родитељски састанак). У случајевима вршњачког насиља, све се додатно компликује по дијете, уколико се различити видео садржаји или фотографије објављују на друштвеним мрежама.

У предметима у Одјелењу за праћење остваривања права дјеце често се поставља питање да ли је и када потребно укључити родитеље у поступак конфликтних ситуација. С једне стране, инволвирање родитеља се гледа као немоћ школе да сама, у комуникацији с учеником ријешити проблем, а с друге стране сматра се пожељном васпитном мјером, гдје се заједничким напорима, кроз заједничке разговор, покушава докучити срж проблема и дати евентуални одговори на насталу ситуацију. Школа приликом провођења својих правила свакако треба задржати ауторитет како би задржала дисциплину, али тај ауторитет ни у

⁵⁶⁹ Током поступка истраживања Омбудсмени нису могли са сигурношћу утврдити да ли је школа имала извјесна сазнања о насиљу које је дијете трпјело током трајања наставе у школи.

⁵⁷⁰ Ж-БЛ-01-335/24.

⁵⁷¹ Ж-БЛ-01-422/24.

којем случају не значи самовољно одлучивање без утврђивања свих релевантних чињеница.⁵⁷²

10.10. Право на образовање

У складу са чланом 2. Протокола број 1 уз Европску конвенцију никоме се не смије ускратити право на образовање. У вршењу свих својих функција које преузима у односу на образовање и наставу држава поштује право родитеља да осигурају образовање и наставу који су у складу са њиховим властитим вјерским и филозофским увјерењима.

Као и ранијих извјештајних година, жалбе које се тичу права дјетета и права на образовање најчешће се односе на рад образовних установа и просвјетних радника (изрицање дисциплинских санкција, организовање наставе продуженог боравка, незадовољство због оцјена или понашања наставника, професора итд.).

Због повећања безбједности и заштите ученика укинута је досадашња пракса дежурања ученика у основним и средњим школама у Брчко дистрикту БиХ.⁵⁷³ Рјешење је издала надлежна инспекција на основу препоруке Одјељења за образовање Владе Брчко дистрикта, усљед недавних немилих догађаја у БиХ и сусједним земљама, у којима су забиљежени физички напади на ученике и просвјетне раднике. Стога Омбудсмени БиХ позивају и друге надлежне образовне институције свих нивоа власти да размотре ово питање ради безбједности ученика.

Омбудсмени БиХ и од родитеља и од школе инсистирају да се настале ситуације ријеше мирним путем, сарадњом свих релевантних актера и увијек у најбољем интересу дјетета. На школи је одговорност да у властитој средини допринесе стварању културе која поштује људска права и основне слободе свих грађана. Уколико постоји проблем у односу наставника и ученика или међусобних односа ученика, то захтијева ургентно дјеловање менаџмента, наставног особља, али и родитеља ученика, како би се спријечиле нежељене посљедице.⁵⁷⁴

Омбудсмени БиХ заговарају и сматрају изузетно значајном сарадњу школе и родитеља.⁵⁷⁵ Од школа се захтијева предузимање додатних напора како би се остварила што квалитетнија сарадња са родитељима. Како то Омбудсмени БиХ у овим предметима указују, међусобним поштовањем и партнерством породице и школе најбоље се уважавају и осигуравају потребе дјетета. Сарадња породице и школе доприноси активирању и оспособљавању родитеља за васпитну дјелатност, омогућује им увид у оно што школа ради, колико јој је и како могуће помоћи. Школа омогућава родитељима увид у резултате, пропусте и настојања те их упознаје с реформама које се врше у школи, како би их они схватили и прихватили. Исто тако указује им се на нужност рјешавања свих одгојних проблема у складу са циљевима и задацима школе, као васпитно-образовне установе.

⁵⁷² Ж-СА-01-422/23, Ж-БР-06-68/24 (Препорука број П-159/24).

⁵⁷³ Информација онлајн портала са подручја Брчко дистрикта БиХ од 16.01.2024. године.

⁵⁷⁴ Ж-БЛ-01-168/24, Ж-БЛ-01-211/24.

⁵⁷⁵ Ж-БР-04-288/23 (Препорука број П-86/24).

Неопходно је успоставити квалитетне програме који омогућавају грађење партнерства са породицом, а који морају задовољити нужне претпоставке како би се у садашњим условима развили, дугорочно опстали и дали своје резултате. Учитељи/наставници и родитељи требају бити савезници у том процесу радећи на истом задатку, а то је добробит дјетета.

Омбудсменима БиХ се обратио Савјет родитеља једне основне школе са подручја Брчко дистрикта БиХ, захтијевајући помоћ да се из школе измјесте канцеларије Одјељења за образовање Владе БДБиХ.⁵⁷⁶ Одмах након првог обраћања Омбудсмена БиХ, Влада Брчко дистрикта БиХ обавјештава да су предузете радње како би се ријешило дугогодишњи проблем и школа била искључиво простор за васпитање и образовање дјете.

Ученик средње школе је на поновљеном поправном испиту пред комисијом успјешно положио предмет Математика, али је након тога, судећи по жалбеним наводима кренула „одмазда професорице математике према дјетету“.⁵⁷⁷ Током поступка истраживања Омбудсмени БиХ су утврдили да је надлежно министарство образовања од школе затражило да изврше другачију прерасподјелу наставника из предмета математика, да је извршен инспекцијски преглед, као и стручни надзор од стране надлежног педагошког завода. Уочено је и да су покренути бројни судски поступци у вези са радним правима наставног особља, што очигледно усложњава радну атмосферу у школи. Након бројних предузетих радњи од стране надлежних, Омбудсмени БиХ су констатовали да се стање поправило и да има помака у цјелокупној ситуацији.

Омбудсменима БиХ су се обратили родитељи дјете која похађају предшколско васпитање и образовање у приватним предшколским установама на подручју Града Бањалука, а жалбом се указују да градске власти крше УН Конвенцију о правима дјетета. Мишљење је родитеља да Град дискриминише дјетцу, јер финансијски различито третирају дјетцу предшколског узраста која похађају јавне у односу на дјетцу која похађају приватне вртиће. Родитељи дјете која похађају приватне вртиће издвајају више новчаних средстава, без обзира на субвенције, јер за њихову дјетцу нема мјеста у јавним вртићима. Током трајања поступка истраживања, Град је током 2024. године донио Правилник о измјенама Правилника о суфинансирању трошкова услуге боравка дјете у приватној предшколској установи на територији Града Бањалука. Правилником је повећана субвенција за боравак дјете у приватним предшколским установама и из градске управе су нагласили да су у току радови на доградњи још једног вртића чиме ће се обезбиједити додатна мјеста за боравак предшколаца.

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су разматрали и жалбу којом се указивало и на различит третман дјете која похађају приватне вртиће, јер се жалбом указивало да поједини родитељи чија дјета која похађају приватне вртиће примају субвенције, док други родитељи у истој позицији не примају субвенције.⁵⁷⁸ Родитељи се питају који се критеријуми користе у одабиру дјете, односно родитеља приликом подјеле субвенција. Омбудсмени БиХ су упутили Препоруку Влади Брчко дистрикта БиХ, Одјељењу за образовање, да осигурају

⁵⁷⁶ Ж-БР-01-316/23 са напоменом да је предмет успјешно ријешен у 2024. години.

⁵⁷⁷ Ж-БЛ-01-614/23.

⁵⁷⁸ Ж-БР-01-20/24, Препорука број П-129/24.

ефикасан механизам праћења и надзора над додјелјивањем субвенција за упис дјецe у предшколске установе/вртиће на подручју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине. Током 2025. године пратиће се реализација препоруке.

Поступајући по жалби којом се указује да се крше права дјетета на инклузивно образовање⁵⁷⁹ Омбудсмени БиХ су установили да је надлежни инспекцијски орган извршио инспекцијски преглед и наложио школи да отклони недостатке везане за дискриминацију дјетета, како би се дјетету омогућиле једнаке могућности у образовању. Предмет је успјешно завршен.

Омбудсменима БиХ се обратила мајка дјетета, јер је њеном дјетету, ученику III разреда онемогућено да користи услуге продуженог боравка.⁵⁸⁰ Како јој је саопштено, за ученике трећих и четвртих разреда у основној школи на подручју Кантона Сарајево нема капацитета за пружање ове услуге. Током трајања поступка код Институције омбудсмена, надлежна просвјетна инспекција извршила је ванредни инспекцијски надзор и наложила школи да се дијете прими у програм продуженог боравка и школа је тако и поступила.

Мајка ученика III разреда средње школе је затражила помоћ Омбудсмена БиХ, сматрајући да је њено дијете дискриминисано од стране школе, јер је школа одбила њену молбу за прелазак дјетета у друго одјељење.⁵⁸¹ Мајка је нагласила да су прелазак у друго одјељење битни за његово даље образовање и лични развој и сматра спорним што је школа одобрила прелазак за око десетак ученика, а њеном дјетету се то ускратило. Након што су се Омбудсмени БиХ обратили школи, поводом насталог проблема, одржана је сједница школског одбора, школа је упутила захтјев према надлежном министарству захтијевајући сагласност за формирање комбинованог одјељења и одржан је састанак са родитељима ученика. Школа је примила сагласност надлежног министарства за рад комбинованог одјељења и проблеми на које се указивало жалбом су ријешени.

Омбудсменима БиХ обратио се отац ученице средње школе из разлога што је његова малољетна кћерка остала неоцијењена из предмета Рачуноводство, а због чега је у обавези да полаже разредни испит у школској 2023/2024. години.⁵⁸² Износи и наводе о недоличном понашању предметне професорице и износи притужбе на њен рад. У поступак истраживања били су поред школе, укључени и просвјетна инспекција и министарство образовања. Ученица је упућена на полагање разредног испита из разлога што је оправдано изостала са наставе више од једне трећине планираних часова у другом полугодишту, а утврђено је и да се професорица није недолично понашала према ученици.

10.11. Забрана пушења лицима млађим од 18 година

У предмету отвореном по службеној дужности⁵⁸³ Омбудсмени БиХ су установили да на подручју Брчко дистрикта БиХ постоје законски прописи којима се регулише забрана

⁵⁷⁹ Ж-БЛ-01-715/23, школа својом одлуком раскинула уговор о кориштењу продуженог боравка.

⁵⁸⁰ Ж-СА-01-1022/24.

⁵⁸¹ Ж-СА-01-963/24.

⁵⁸² Ж-СА-01-608/24.

⁵⁸³ Ж-БЛ-01-608/23.

пушења и других облика употребе дувана и дуванских производа, наргиља и електронских цигарета на јавним мјестима, као и законски прописи о контроли забрана. У Републици Српској, према Закону о дувану Републике Српске⁵⁸⁴ тзв. „*vape*“ не спада у групу дувана и дуванских производа.

У Федерацији БиХ, Закон о контроли и ограниченој употреби дувана, дуванских и осталих производа за пушење у Федерацији БиХ⁵⁸⁵ ступио је на снагу и којим је, између осталог, јасно дефинисано шта се све сматра дуваном и дуванским производима, те је прописана забрана продавања и поклањања и осталих производа за малолетнике. На свим мјестима на којима се продају дуван и дувански производи мора бити видно истакнута ознака о забрани продаје дуванских производа и осталих производа за пушење лицима млађим од 18 година.

Омбудсмени БиХ сматрају да је неопходно и да се у Републици Српској новим законским рјешењима заштити право дјецe на здравље и обухвате сви нови облици дувана и дуванских производа и позивају доносиоце одлука да приступе рјешавању овог уоченог проблема.

---

⁵⁸⁴ „Службени гласник Републике Српске“ број 72/12.

⁵⁸⁵ „Службене новине ФБиХ“ број 38/22.

XI ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

11.1. Увод

Конвенција о правима особа са инвалидитетом⁵⁸⁶, као темељни међународни инструмент у области заштите права особа са инвалидитетом, утврђује основна људска права ове категорије с циљем промоције, заштите и осигуравања пуног и једнаког уживања свих људских права и основних слобода особа са инвалидитетом, као и унапређивање поштовања њиховог урођеног достојанства (члан 2).

УН Комитет о правима особа са инвалидитетом истакао је да су у складу са чланом 4. Конвенције, све државе потписнице Конвенције, укључујући власт на локалном нивоу, дужне поштовати права особа са инвалидитетом, те поштовати, штитити и остваривати ова права.⁵⁸⁷

Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2024. годину⁵⁸⁸ указује да иако постоје озбиљни изазови које је потребно адресирати у погледу запошљавања, приступа образовању, здравственој заштити, друштвеној инклузији и заштити, као и социјалној помоћи, одређени помаци су предузети посебно у контексту оснивања Савјета за особе са инвалидитетом, које је потребно укључити у све релевантне процесе. Особе са инвалидитетом и даље представљају једну од најрањивијих група друштва. Иако је правни и институционални оквир увелико усклађен са УН Конвенцијом о правима особа са инвалидитетом, недостатак намјенских средстава спречава побољшања у овој области. Међу забринутостима је истакнуто да значајан број препорука и запажања УН Комитета за права особа са инвалидитетом, примљених 2017. године, остају незапажени, те да особе са инвалидитетом још увијек могу бити лишене пословне способности судским путем. Извјештај је указао на потребу за хитним сачињавањем, усвајањем и провођењем стратегије деинституционализације како би се кренуло ка самосталном живљењу и укључивању особа са инвалидитетом у заједницу.

Европски суд за људска права у Стразбуру донио је пресуду у предмету Хаџимејлић и други против Босне и Херцеговине⁵⁸⁹, којом је утврдио да је Босна и Херцеговина прекршила члан 5. Европске конвенције за заштиту људских права и темељних слобода и повриједила права особа којима је одузета пословна способност и које су смјештене у установе социјалне заштите, без ваљаног правног основа, односно, без судске одлуке. Још увијек нису усвојене

⁵⁸⁶ Усвојена у Њујорку 13.12.2006. године и Факултативни протокол уз Конвенцију о правима особа са инвалидитетом, а које је министар за људска права Босне и Херцеговине потписао у Њујорку 30.07.2009. године, а Представнички дом Парламентарне скупштине БиХ на 65. сједници, одржаној 07. 12. 2009. године, дао сагласност за ратификовање УН-ове Конвенције о правима особа са инвалидитетом и Опционалног протокола.

⁵⁸⁷ <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/statements-declarations-and-observations>.

⁵⁸⁸ Извјештај Европске комисије о Босни и Херцеговини за 2024. годину - Радни документ особља Комисије, Извјештај о Босни и Херцеговини за 2024. годину, Брисел 30.10.2024. године SWD (2024) 691 https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/451d6011-6779-40ea-634b-a0eeda451746_en?filename=Bosnia%20and%20Herzegovina%20Report%202024.pdf&prefLang=hr.

⁵⁸⁹ Пресуда Хаџимејлић и други против Босне и Херцеговине, доступно на https://www.mhrr.gov.ba/ured_zastupnika/odluke/PRESUDA%20HADZIMEJLIC%20I%20DRUGI%20protiv%20BiH.pdf.

измјене и допуне Породичног закона Федерације БиХ, као и Закона о ванпарничном поступку Федерације Босне и Херцеговине, ради имплементације принципа на које је указао Европски суд за људска права у наведеној пресуди.⁵⁹⁰

Институција је у 2024. години Комитету Уједињених нација за права особа са инвалидитетом доставила поднесак Омбудсмена БиХ о примјени УН Конвенције о правима особа са инвалидитетом у БиХ, којим су истакнути позитивни аспекти, односно најважнији документи које су донијеле надлежне власти у БиХ усмјерени на реализацију Препорука УН Комитета за права особа са инвалидитетом. Овим поднеском указане су и генералне забринутости које се односе на неиспуњавање обавеза БиХ у различитим аспектима права особа са инвалидитетом (равноправност и дискриминација, дјеца са инвалидитетом, приступачност, једнакост пред законом, приступ правди, независно живљење и укљученост у заједнице, образовање, здравствена заштита и др.).

Уставом БиХ гарантује се свим грађанима БиХ највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода, без дискриминације по било којем основу као што је пол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус. Ово начело такође произлази из одредаба Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и њених протокола.

У БиХ област социјалних, економских и културних права је у надлежности два ентитета и Брчко дистрикта БиХ.

У БиХ не постоји јединствена дефиниција, нити јединствени регистар особа са инвалидитетом како би се системски могло радити на побољшању положаја особа са инвалидитетом.

У Федерацији Босне и Херцеговине још увијек није усвојен Закон о јединственим начелима и оквиру материјалне подршке особа са инвалидитетом.⁵⁹¹ Овим законом уредили би се основни принципи заштите особа са инвалидитетом, дефиниција особе са инвалидитетом и инвалидитет, као и друга питања од значаја за остваривање основних права особа са инвалидитетом на подручју Федерације Босне и Херцеговине.⁵⁹²

Препознавајући посебни значај друштвене заштите и подршке према особама са инвалидитетом Република Српска донијела је Стратегију унапређења друштвеног положаја особа са инвалидитетом за период од 2017-2026. У Федерацији још увијек није усвојена нова Стратегија⁵⁹³. Стратегија за унапређење права и положаја особа са инвалидитетом у

⁵⁹⁰ Према доступним информација у току је фаза јавне расправе ради усаглашавања ставова различитих страна у циљу усвајања што квалитетнијег законског рјешења.

⁵⁹¹ На приједлог Федералног министарства рада и социјалне политике, Влада Федерације БиХ утврдила је Приједлог закона о јединственим начелима и оквиру материјалне подршке особа са инвалидитетом у Федерацији БиХ, те га упутила у даљу парламентарну процедуру.

⁵⁹² Омбудсмени БиХ су претходно дали Прелиминарни коментар на Нацрт Закона о јединственим начелима и оквиру материјалне подршке особа са инвалидитетом број: Ои-К-БЛ-203/23 од 13.03.2023. године.

⁵⁹³ Влада Федерације БиХ донијела је *Одлуку о изради Стратегије за унапређење права и положаја особа са инвалидитетом у Федерацији Босне и Херцеговине 2022-2027. године*.

Федерацији Босне и Херцеговине 2016-2021. донесена је ради дефинисања стратешких приоритета, циљева и активности у области права особа са инвалидитетом, а с циљем унапређења положаја особа са инвалидитетом, кроз мултисекторски приступ.

11.1.1. Статистика

Током 2024. године, Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом запримио је 63 жалбе. Уколико се пореди са 2023. годином када је запримљено 56 жалби, дошло је до благог повећања регистрованих жалби. Омбудсмени БиХ истичу да наведена статистика не одражава нужно стварно стање повреда права у овој области, с обзиром да се у великом броју предмета у Одјељењу за праћење остваривања права особа са инвалидитетом указује и на друге повреде права као што су права дјете, грађанска права, економска и социјална права, дискриминација и др., те овај број може бити знатно већи.

У 2024. години издато је шест препорука, а односиле су се на обезбјеђивање паркинг мјеста за особе са инвалидитетом, приступ информацијама, именовање Савјета за особе са инвалидитетом, те измјене Закона о материјалној подршци породицама са дјецом у Федерацији Босне и Херцеговине.

Жалбе у Одјељењу за праћење остваривања права особа са инвалидитетом у 2024. години односиле су се на недостатак приступачности особама са инвалидитетом, остваривање права на личну или породичну инвалиднину, смјештај у установе за збрињавање особа са менталним и интелектуалним потешкоћама, одузимање пословне способности и др.

11.2. Смјештај особа с интелектуалним и менталним тешкоћама у установе социјалне заштите

УН Конвенција о правима особа са инвалидитетом указује да су особе са инвалидитетом оне особе које имају дуготрајна тјелесна, ментална, интелектуална или чулна оштећења, која у међудјеловању с различитим препрекама могу спречавати њихово пуно и ефикасно учествовање у друштву на равноправној основи с другима⁵⁹⁴.

Омбудсмени БиХ у свом раду посебну пажњу посвећују особама с интелектуалним и менталним потешкоћама смјештеним у установе, имајући у виду да је значајном броју ових особа одузета пословна способност и да оне у многим случајевима не учествују у доношењу одлука које се тичу њиховог статуса. Подршка овој категорији становништа значајно је повећана уколико се узме у обзир важност личне аутономије и независности особа са инвалидитетом, укључујући и слободу избора.

УН Конвенција о правима особа са инвалидитетом прописује да свака особа са инвалидитетом има право на поштовање свог тјелесног и менталног интегритета на равноправној основи с другима⁵⁹⁵. Државе имају обавезу предузимања дјелотворних и одговарајућих мјера како би се особама са инвалидитетом омогућило стицање и одржавање

⁵⁹⁴ Члан 1. Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом.

⁵⁹⁵ Члан 17. Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом.

највеће могуће независности, и потпуну тјелесну, менталну, друштвену и професионалну способност, те пуну укљученост и учествовање у свим подручјима живота.⁵⁹⁶

Омбудсмени БиХ сматрају да установе у којима су смјештене особе с интелектуалним и менталним потешкоћама морају имати осигуране све неопходне услове (становање, исхрана, одијевање, њега, помоћ, брига, васпитање и образовање, оспособљавање за привређивање, радне, културно-забавне, рекреативно-рехабилитационе активности, здравствена заштита и друге услуге) како би се извршила интеграција ове категорије у заједнице, те осигурала њихова добробит.

У 2024. години Институција је издала Пратећи извјештај о стању у установама у којима су смјештена лица с интелектуалним и менталним потешкоћама у БиХ. Основни циљ овог Извјештаја је сагледавање тренутног стања у контексту реализације раније издатих препорука, али и идентификовања области у којима се десио напредак, односно у којима је стање остало непромијењено. Омбудсмени БиХ су указали да мониторинг стања у установама у којима су смјештене особе са менталним и интелектуалним потешкоћама, као и подношење извјештаја надлежним органима и јавности, представљају добру полазну основу за предузимање активности у циљу унапређења њиховог дјеловања.

Институција омбудсмена је у протеклом периоду за примила неколико жалби које су се односиле на стање у установама за збрињавање особа са менталним и интелектуалним потешкоћама, посебно у ЈУ Заводу за специјално образовање и одгој дјеце „Мједеница“ Сарајево⁵⁹⁷ и Установи за социјално збрињавање, здравствену његу, одгој и образовање Пазарић.⁵⁹⁸

Омбудсменима БиХ су се обратили родитељи ученика с потешкоћама у развоју ЈУ Завод за специјално образовање и одгој дјеце „Мједеница“ Сарајево, због чињенице „да су радионице за дјецу са потешкоћама у развоју у ЈУ Заводу за специјално образовање и одгој дјеце "Мједеница" у Сарајеву закључане.“^[1] Установљено је да се ради о радионицама које нису за дјецу, него за одрасле особе са инвалидитетом, те да питање бриге и окупационих терапија одраслих особа и особа које нису ученици Завода није могуће прописати актима који уређују област васпитања и образовања, нити су дневне/радно-окупационе радионице препознате као облик васпитно-образовног рада. Како би се премостила настала ситуација, Влада Кантона Сарајево је донијела одлуку^[2] о наставку рада радионица, а након тога^[3] Уредбу којом је омогућено несметано функционисање радионица за радну окупацију у Заводу за специјално образовање и васпитање дјеце убудуће.

Поштујући значај рада Омбудсмена БиХ у области заштите права особа са инвалидитетом, посебно особа са душевним и менталним тешкоћама, јавне установе о својим активностима понекад обавјештавају Омбудсмене БиХ путем својих извјештаја.

⁵⁹⁶ Члан 26. Конвенције УН-а о правима особа са инвалидитетом.

⁵⁹⁷ Ж-СА-02-800/24 и Ж-СА-01-881/24.

⁵⁹⁸ Ж-БЛ-02-115/24.

[1] Ж-СА-01-881/24.

[2] На сједници од 13.09.2024. године.

[3] Дана 26.09.2024. године.

Јавна установа болница Травник доставила је Институцији омбудсмена Извјештај о раду Комисије за заштиту особа са душевним сметњама⁵⁹⁹. Извјештајем је наведено да је у 2024. години Комисија одржала 67 састанака, на којим се расправљало о присилном задржавању на лијечењу 110 пацијената са душевним сметњама, чиме се број интервенција и задржавања на лијечењу у односу на претходну годину знатно повећао. Комисија је током свог рада констатовала да није било повреда људских права, те да се лијечење особа са душевним сметњама одвијао тако да се у најмањој могућој мјери ограничавала слобода пацијента, те да се поштовала њихова личност и људско достојанство. Увидом у медицинску и пратећу документацију, код већине пацијената, уз асистенцију полиције били су присутни њихови сродници тако да се ни једном није десило прекорачење овлашћења полиције приликом привођења на лијечење душевних болесника. Извјештај Комисије је указао да се број покушаја суицида дупло увећао у односу на претходне године, те да је даље присутан знатан број рецидива као и агресивности према сродницима, насиља у породици, насиља у заједници и пријетњи убиствима, као и примјетан раст прекомјерног конзумирања алкохола и недозвољених психоактивних супстанци. Бројчани индикатори за 2024. годину показали су да је дошло до благог повећања и присилно смјештених на лијечење у рецидиву са општина гдје нема службе менталног здравља у амбулантама што значи да треба радити на јачању служби за ментално здравље чиме би се смањило број одлазака на болничко лијечење психијатријских болесника. Комисија је сматрала да би свака општина Средњобосанског кантона требала порадити на формирању центара за ментално здравље или на јачању капацитета тамо гдје је већ формиран.

11.3. Рад и запошљавање особа са инвалидитетом

Особе са инвалидитетом свакодневно се суочавају са препрекама у погледу права на рад и остваривања једнаких могућности на тржишту рада. УН Конвенција о правима особа са инвалидитетом указује на значај права на рад особа са инвалидитетом, на равноправној основи с другима, а што укључује право на могућност зарађивања за живот од рада, слободно одабраног или прихваћеног на тржишту рада и у радном окружењу које је отворено, укључујуће и доступно особама са инвалидитетом.⁶⁰⁰

Омбудсмени БиХ препознају важност радног ангажмана особа са инвалидитетом, како би сопственим радом и залагањем остваривали егзистенцију и финансијску независност и били подједнако укључени у друштвену заједницу. Омбудсмени БиХ сматрају да систем социјалног осигурања и социјалне заштите није довољно ефикасан како би особе са инвалидитетом оствариле своја права и искористиле своје пуне капацитете⁶⁰¹.

⁵⁹⁹ Број: 10-318/4 од 14.01.2025. године.

⁶⁰⁰ Члан 27. Конвенције.

⁶⁰¹ Током 2021. године Омбудсмени БиХ израдили су „Специјални извјештај о ефикасности законских рјешења о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом, а с циљем прикупљања информација о примјени законских прописа из области професионалне рехабилитације у пракси, те оспособљавања и запошљавања особа са инвалидитетом.

Поступајући по жалби подносиоцице Омбудсмени БиХ су издали Препоруку⁶⁰² којом је Кантоналном заводу за запошљавање Ливно предложено да преиспита Одлуку о пријему у радни однос на неодређено вријеме, те да приликом будућих конкурса предузме конкретне мјере ради омогућавања запошљавања особа са инвалидитетом, у складу са чланом 59. Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању особа са инвалидитетом и налазима из Препоруке. Омбудсмени БиХ су истакли да није кључно питање да ли афирмативне мјере треба примјенити прије или после бодовања, него да ли су исте у конкретном случају оправдане и пропорционалне. Иако Омбудсмени БиХ нису у могућности валоризовати исказане способности и општи утисак кандидата на интервју, нити су у могућности утврдити повреду начела квалитета, сматрају да би примјена афирмативних мјера у конкретном случају била оправдана. Препорука је дјелимично реализована.

У жалби подносиоца⁶⁰³, који је указивао на немогућност трајног запослења његовог сина, који је особа са инвалидитетом, Омбудсмени Босне и Херцеговине су навели да се радни однос заснива закључивањем уговора о раду, након провођења процедуре обавезног јавног оглашавања за пријем у радни однос, прописане правилником о раду послодавца⁶⁰⁴, те да је сврха провођења конкурсне процедуре избор најквалитетнијег кандидата. Омбудсмени БиХ су истакли да закључивање уговора о раду, на основу Јавног позива Фонда за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом ФБиХ није створило обавезу послодавцу, да истеком рока на који је уговор закључен понуди подносиоцу жалбе закључивање уговора на одређено/неодређено вријеме. Право је послодавца да у складу са финансијским средствима којима располаже и потреби за попуњавањем систематизованих радних мјеста, покрене процедуру јавног оглашавања за пријем у радни однос. Предмет је одлуком Омбудсмена БиХ затворен.

Омбудсмени БиХ разматрали су жалбене наводе који су се односили на неисплате стварних трошкова превоза особама са инвалидитетом, од мјеста становања до мјеста рада⁶⁰⁵. Имајући у виду да је потребно системски ријешити предметно питање Влади Републике Српске упућена је препорука да приликом сачињавања приједлога измјена и допуна одредби Закона о професионалној рехабилитацији, оспособљавању и запошљавању инвалида Републике Српске, размотри питање стварне накнаде за превоз запослених особа са инвалидитетом, на начин да се особама са инвалидитетом загарантује одговарајућа накнада за превоз од мјеста рада од мјеста становања, без обзира на удаљеност. Препорука је прихваћена. Влада Републике Српске, Генерални секретаријат и Министарство рада и борачко-инвалидске заштите⁶⁰⁶ као обрађивач закона, препоруку Омбудсмена БиХ су оцијенили оправданом, уз назнаку да ће се приликом измјена и допуна предметног закона размотрити модалитети остваривања права с обзиром да могу настати повећани трошкови у односу на остале раднике.

⁶⁰² Ж-ЛИ-02-205/23, препорука број: П-80/24 од 22.02.2024. године.

⁶⁰³ Ж-ЛИ-02-10/24.

⁶⁰⁴ Члан 20.

⁶⁰⁵ Ж-БР-02-116/22, препорука број: П-192/24.

⁶⁰⁶ Влада Републике Српске, Генерални секретаријат акт број:04.2.01/052-35/25 од 04.02.2025.године, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите акт број:16-04/1.1.-051-27/25 од 31.01.2025.године,

11.3.1. Утврђивање радне способности

Институцији Омбудсмена се обратио подносилац жалбе наводећи да је у 2023. години био на комисији у Институту за медицинско вјештачење здравственог стања, те да још увијек чека позив од исте комисије, ради вјештачења здравственог стања и тражи помоћ у прибављању одлуке којом се утврђује инвалидитет. Институт за медицинско вјештачење здравственог стања је у предмету подносиоца ради утврђивања здравствене способности навео да се у таквом поступку вјештачи по службено заprimљеном захтјеву надлежног МИО/ПИО завода, те се у поступку утврђује да ли је странка здравствено способна за обављање послова за које има закључен уговор о раду. Истим поступком не утврђује се постотак оштећења организма, већ само да ли особа на конкретно радно мјесто на којем је запослена здравствено удовољава или не, односно да ли постоји губитак радне способности, промјењена радна способност, да ли је лијечење завршено или инвалидност на конкретно радно мјесто не постоји. Након интервенције Омбудсмена БиХ Комисија је позвала подносиоца жалбе ради наставка поступка.⁶⁰⁷

У жалби подносиатељице Федерални завод за пензијско и инвалидско осигурање је донио Рјешење о постојању промјењене радне способности због болести. Послодавац Здравствена установа „Љечилиште Гата“ Бихаћ, у складу са Правилником о раду, подносиатељици жалбе је усмено понудио обављање послова медицинске сестре, што иста није прихватила због рада у смјенама, након чега је распоређена на обављање послова медицински администратор за послове рецепције, чиме иста није задовољна због смањења плате. Омбудсмени БиХ су истакли да се приликом одређивања радног мјеста након промјењене радне способности послодавац треба осврнути на опис радног мјеста које је дефинисано Рјешењем о постојању промјењене радне способности, а из документације произлази да је подносиатељица жалбе одбила предложено из разлога који није наведен у Рјешењу.⁶⁰⁸

11.4. Приступачност

Конвенција УН-а о правима особа са инвалидитетом дефинисала је мјере идентификације и уклањања препрека и баријера приступачности, а које се односе на грађевине, путеве, превоз и друге затворене и отворене просторе, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене установе и радна мјеста; информације, комуникације и друге услуге, укључујући електроничке услуге и службе хитних интервенција.⁶⁰⁹

Општи коментар број 2 на члан 9. УН Конвенције о правима особа са инвалидитетом указује да је приступачност предуслов да особе са инвалидитетом могу независно живјети, те потпуно и равноправно бити дио друштва.

Омбудсмени БиХ су током 2022. године сачинили документ под називом „Смјернице за унапређење свакодневне комуникације са особама са инвалидитетом“⁶¹⁰, који има за циљ

⁶⁰⁷ Ж-СА-02-539/24.

⁶⁰⁸ Ж-БЛ-02-637/24.

⁶⁰⁹ Члан 9. Конвенције.

⁶¹⁰ Доступно на: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2022120108585014bos.pdf.

подизање свијести јавности, јавних органа и правних лица о важности поштовања интегритета, достојанства и равноправности особа са инвалидитетом. Овим документом указано је да постоје одређене специфичности у раду с особама са инвалидитетом у зависности од врсте инвалидитета, те су смјернице дате у погледу рада и комуникација с особама са тјелесним оштећењима, с оштећењем слуха, с оштећењима вида, с говорним потешкоћама, као и рад и комуникација с особама са интелектуалним и/или менталним потешкоћама.

Рјешавање питања приступачности и мјере које се предузимају морају се сагледавати у контексту комплексности овог појма, јер исто обухвата: физичко окружење - мјере морају укључивати идентификацију и уклањање препрека и баријера приступачности, а односе се на: (а) грађевине, путеве, превоз и друге затворене и отворене просторе, укључујући школе, стамбене објекте, здравствене установе и радна мјеста, као и информације и комуникацију и услуге - мјере морају укључивати електронске услуге и службе хитних интервенција.

Омбудсмени БиХ су разматрали питање превоза дјетета са инвалидитетом у Кантону Сарајево.⁶¹¹ Министарство за одгој и образовање Кантона Сарајево је доставило изјашњење којим су детаљно образложене све могућности превоза у складу са Законом о одгоју и образовању у основној и средњој школи у Кантону Сарајево.⁶¹² Омбудсмени БиХ су у конкретном предмету нашли да су одговорни органи предузимали активности и мјере на начин прописан законима којима је уређена предметна област.

Питање превоза разматрано је по жалби ученика који похађа ЈУ Центар за дјецу и омладину са посебним потребама "Лос Росалес" Мостар. У току поступка, Омбудсмени БиХ су обавијештени да је ученику поновно дозвољен превоз у школу од стране Града Чапљина.⁶¹³

Омбудсмени БиХ су у протеклој години пратили поступак у предмету отворен по службеној дужности под називом „Приступ особама са инвалидитетом према Заводу здравственог осигурања Херцеговачко-неретванског кантона“⁶¹⁴, а ради прибављања информација у вези са издавањем урбанистичке сагласности за отклањање грађевинских баријера како би се

⁶¹¹ Ж-СА-02-819/24.

⁶¹² Министарство за одгој и образовање Кантона Сарајево доставило је одговор: „...Закон о одгоју и образовању у основној и средњој школи у Кантону Сарајево⁶¹² ... прописао да Кантон, у сарадњи са Градом Сарајево, општинама и другим заинтересованим субјектима обезбјеђује средства за финансирање трошкова превоза ученика основних и средњих школа са подручја Кантона... прописано је да се пријевоз ученика може организовати у систему организованог линијског пријевоза путника или ванлинијског пријевоза путника и да сви ученици основне и средње школе имају право на бесплатан јавни линијски пријевоз током цијеле школске године... у случају да ученик има већих проблема у кретању, има право на бесплатан пријевоз и на мањој удаљености од два километра од школе коју похађа и мјеста становања ученика, и то кориштењем пријевоза како је организован у школи коју похађа и за ученике који станују на удаљености већој од два километра. Ученицима са тешкоћама и ученицима са инвалидитетом који похађају центре или друге образовне установе и немају посебно организован пријевоз за ученике, осигурава се накнада за пријевоз ... и то кориштењем права на један од начина како слиједи: а) уколико ученик има могућност кориштења јавног линијског пријевоза путника одобрити средства за куповину мјесечног купона ... и б) уколико ученик нема могућност кориштења јавног линијског пријевоза путника одобрити средства у висини трошкова горива по пређеном километру...“

⁶¹³ Ж-МО-02-129/24.

⁶¹⁴ Ж-МО-02-154/23.

омогућио несметан приступ особама са инвалидитетом. С обзиром да се предметна зграда налази унутар обухвата националног споменика дошло је до усложњавања поступка издавања одобрења. У току поступка прибављено је позитивно стручно мишљење Завода за заштиту споменика, а тренутно се ради на предузимању активности за усклађивање идејног пројекта са Уредбом⁶¹⁵ о уређењу градилишта, обавезној документацији на градилишту и учесницима у грађењу. Поступак пред Институцијом је још увијек у току.

Омбудсмени БиХ истичу важност аутомобила и мобилности за особе са инвалидитетом, јер исто омогућава активно укључивање ових особа у свим подручјима јавног и приватног живота, ради чега су отворили предмет по службеној дужности везан за полагања возачког испита за особе са инвалидитетом, односно прилагођавању аутомобила горњих и доњих команди за управљање особа са инвалидитетом.⁶¹⁶ У појединим случајевима особе са инвалидитетом не могу полагати возачки испит, јер у њиховом граду или мјесту становања не постоји ауто-школа која има аутомобил прилагођен за њих (ауто-школе би морале имати прилагођене горње или доње команде). Поступак истраживања и провођење активности су и даље у току.

У погледу приступачности објектима особа са инвалидитетом, односно питања осигуравања паркинг простора за особе са инвалидитетом, Институција је у протеклој години разматрала неколико оваквих предмета, што свакако свједочи о сталној и континуираној потреби.

У жалби подносиоца⁶¹⁷, особе са инвалидитетом, који је поднио захтјев за додјелу паркинг мјеста на адекватној позицији у близини улаза у своју зграду, Омбудсмени Босне и Херцеговине су донијели препоруку Граду Зеница да предузме све неопходне мјере и радње у циљу додјеле паркинг мјеста подносиоцу жалбе, као и да истог јасно и прецизно упуту на који начин може да оствари своје право. Неостваривање приступачности је повреда уставног права на једнакост, а такође представља и дискриминацију особа са инвалидитетом у односу на особе без инвалидитета. Препорука је реализована.

11.5. Именовање Савјета за особе са инвалидитетом

Омбудсмени БиХ, у складу са својим надлежностима, надгледају активности институција у БиХ посебно у погледу извршавања својих обавеза насталих у складу са међународним документима. Конвенција о праву особа са инвалидитетом, прописује обавезу државама, да у складу са својим правним и управним системом, одржавају, јачају или успостављају, на националном нивоу оквир, укључујући један или више независних механизма, када је то примјерено, ради унапређења, заштите и надзирања провођења Конвенције. Приликом именовања или успостављања тог механизма, државе ће узети у обзир начела која се односе на статус и функционисање националних институција за заштиту и унапређење људских

⁶¹⁵ „Службене новине ФБиХ“, бр.: 25а/22, 42/22 и 93/22.

⁶¹⁶ Ж-МО-02-192/23.

⁶¹⁷ Ж-СА-02-442/24, препоруку број: П-173/24 од 09.07.2024. године.

права, а грађанско друштво, посебно особе са инвалидитетом и организације које их представљају, бит ће укључени и потпуно учествовати у процесу праћења.⁶¹⁸

Омбудсмени БиХ су у 2024. години пратити активности у циљу именовања Савјета за особе са инвалидитетом. Институција је током 2021. године сачинила и објавила Специјални извјештај о ефикасности законских рјешења у области професионалне рехабилитације и запошљавања особа са инвалидитетом у Босни и Херцеговини.⁶¹⁹ Поступајући по Препоруци Омбудсмена БиХ Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, усвојио је Закључак⁶²⁰ којим се налаже Савјету министара Босне и Херцеговине да у року од 30 дана започне процедуру избора новог сазива Савјета за особе са инвалидитетом.

Омбудсмени БиХ регистровали су предмет по службеној дужности, у циљу праћења извршење наведеног Закључка Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.⁶²¹

Савјет министара БиХ је на приједлог Министарства за људска права и избјеглице БиХ донијело Одлуку о формирању Савјета за особе са инвалидитетом БиХ.⁶²² Овом Одлуком прописано је да Савјет за особе са инвалидитетом БиХ има 30 чланова, чију једну половину чине представници јавних органа Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, док другу половину чине представници организација особа са инвалидитетом са подручја Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.⁶²³ Поставља се питање да ли овакав састав Савјета за особе са инвалидитетом БиХ може у потпуности осигурати укљученост организација особа с инвалидитетом у процесе доношења одлука, односно имати утицај у сам процес одлучивања.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ је донијело Рјешење о именовању чланова и замјенских чланова Савјета за особе са инвалидитетом БиХ⁶²⁴, чиме је препорука Омбудсмена испоштована.

Након провођења избора и именовања представника Савјета за особе са инвалидитетом, Омбудсмени БиХ запримили су жалбу гдје је као одговорна страна означено Министарство за људска права и избјеглице БиХ. Подносиатељица је жалбом указала да је Одлука о формирању Савјета за особе са инвалидитетом дискриминаторна на начин да омогућава учешће у избору само особама које су чланови удружења особа са инвалидитетом. Подносиатељица жалбе наводи да је била један од кандидата, али да је њена пријава одбачена из разлога што није доказала да је члан удружења особа са инвалидитетом, без обзира што, како тврди испуњава све друге услове, посебно оне који се односе на стручност и квалитет.

⁶¹⁸ Видјети члан 33. Конвенција о правима особа са инвалидитетом.

⁶¹⁹ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2021072208592983bos.pdf.

⁶²⁰ Закључак Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, број 01-50-1-15-28/22 од 27.04.2022. године, усвојен на 28. сједници, одржаној дана 27.04.2022. године.

⁶²¹ Ж-СА-02-508/22.

⁶²² „Службени гласник БиХ“, број: 57/23.

⁶²³ Члан 4. Одлуке о формирању Савјета за особе са инвалидитетом.

⁶²⁴ Број: 01-37-1-946-100/22.

Омбудсмени БиХ упутили су препоруку Министарству за људска права и избјеглице БиХ те предложили да проведе поступак именовања Савјета за особе са инвалидитетом, у складу са мишљењем Омбудсмена БиХ на начин да у јавном позиву јасно наведе који су услови избора и како се ти услови доказују.⁶²⁵ Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине доставило је одговор на Препоруку да ће приликом расписивања јавног позива за избор сљедећег сазива Савјета за особе са инвалидитетом водити рачуна да ће у јавном позиву јасно бити наведени услови као и докази којима се доказује испуњавање наведених услова у циљу разрјешења свих будућих недоумица лица која се пријављују на јавни позив.

11.5.1. Признавање права на инвалиднину

Остваривање права на инвалидинину проводи се у складу са законским одредбама, које захтијевају испуњеност свих услова како би се утврдило признавање права, као што је и само дефинисање појмова.

Поступајући по жалби подносиоцице којом се њен захтјев за признавање права на породичну инвалиднину, иза несталог-погинулог супруга одбија, Омбудсмени Босне и Херцеговине су скренули пажњу на услове прописане чланом 17. Закона о правима бранилаца и чланова њихових породица⁶²⁶ којим је прописана категорија особа које се сматрају члановима породице погинулог, умрлог, несталог браниоца и умрлог ратног војног инвалида, у смислу овог Закона. С обзиром да је у току поступка утврђено да постоје одређене околности због којих се не може признати брачна заједница подносиоцице, Омбудсмени Босне и Херцеговине су мишљења да је орган поступао у складу са законом како је уређена предметна област.⁶²⁷

---

⁶²⁵ Ж-БЛ-02-116/24, препорука број: П- 120/24.

⁶²⁶ „Службене новине ФБиХ“, број: (33/04, 56/05, 70/07, 9/10, 90/17 и 29/22.

⁶²⁷ Ж-СА-02-284/24.

ХП ДИСКРИМИНАЦИЈА И ЗАШТИТА ПРАВА НАЦИОНАЛНИХ И ВЈЕРСКИХ МАЊИНА

12.1. Општа разматрања

Институција омбудсмена примјењује Закон о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини у складу са унапријеђеним законским оквиром за заштиту од дискриминације, који је проистекао из измјена Закона из 2016. године, а који подразумијева проширен обим надлежности Институције омбудсмена и Одјељења за елиминацију свих облика дискриминације. Ово се нарочито огледа у проширивању листе основа по којима је забрањена дискриминација⁶²⁸, прописивању тежих облика дискриминације⁶²⁹, побољшању процедуралних аспеката Закона⁶³⁰ и дефинисању правне снаге препорука Омбудсмена у доказном поступку пред судовима.⁶³¹ Такође, предвиђена је знатно већа улога Омбудсмена у активностима промоције антидискриминацијске заштите, која се огледа у информисању јавности, подизању свијести, провођењу кампања и другим облицима превенције дискриминације.⁶³²

Закон о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини⁶³³ повјерава Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине статус „централне институције надлежне за заштиту од дискриминације” и у ту сврху предвиђа оснивање и рад посебног одјељења с искључивим задатком разматрања предмета дискриминације коју је починила било која правна или физичка особа у било којој области живота. Од усвајања измјена Закона о забрани дискриминације из 2016. године, жалбе из области дискриминације су све комплексније, јер је препорукама Омбудсмена дата снага доказног средства у судском поступку.

Ово несумњиво представља напредак у провођењу Закона о забрани дискриминације, али поставља питање капацитета јер су за овакву улогу у другим земљама основане засебне институције (органи за равноправност), али и питање подршке оваквој улози Омбудсмена за људска права која није довољно препозната. Ово је посебно изражено у чињеници да до обезбјеђивања буџетских средстава за ту функцију овог органа никада није дошло иако таква обавеза произлази из члана 7. поменутог Закона. Омбудсмени сваке године уз свој основни буџетски захтјев Министарству финансија и трезора достављају анекс којим траже средства за извршење ове законске обавезе. Овај захтјев је поднесен и у оквиру буџета за 2024. годину и исти није прихваћен.

⁶²⁸ Кроз ове измјене закона сексуална оријентација и родни идентитет су термилошки исправно именоване као основе на којима је забрањена дискриминација. Поред тога, као забрањени основ дискриминације наведене су и полне карактеристике, старосна доб и инвалидитет.

⁶²⁹ Вишеструка дискриминација (члан 4, став 4), поновљена дискриминација (члан 4, став 5) и продужена дискриминација (члан 4, став 6).

⁶³⁰ У погледу одредаба о хитности поступка (члан 11), посебним тужбама (члан 12), надлежности судова и роковима (члан 13), прописивањем мјера осигурања (члан 14), прерасподјеле терета доказивања (члан 15), учествовања трећих особа (члан 16), могућност подношења колективних тужби (члан 17).

⁶³¹ Члан 15, став 9.

⁶³² Члан 7, став 2, тачка (л).

⁶³³ Закон о забрани дискриминације Босне и Херцеговине, „Службени гласник Босне и Херцеговине“, бр. 59/09 и 66/16.

Иако је из претходно наведеног видљиво да је дошло до повећања буџета Институције омбудсмена од 2022. године, претходно је везано уз раст плата и накнада свих запослених у јавном сектору. Институција је, дакле, и даље суочена са ограничењима у погледу јачања капацитета, што се огледа у недовољним финансијским средствима, а посебно просторним капацитетима.

12.1.1. Статистика

У години извјештавања Институција омбудсмена поступала је по жалбама на мобинг (40), на основу политичког и другог увјерења (27) дискриминацију по основу етничке припадности (12), на основу образовања (11), узнемиравање (6), на основу сексуалне оријентације (4), националног и социјалног поријекла (4), инвалидитета (2), сексуално узнемиравање (2), те по једна жалба на основу расе, вјере, друштвеног положаја и пола, родног идентитета, старосне доби, говор мржње, насиље у породици и вршњачко насиље.

Закон о забрани дискриминације прописује да је терет доказивања на субјекту који је у жалби означен као кршилац права. Поднесене жалбе понекад не садрже чињенице којима се поткрепљују наводи из жалбе, чиме се не испуњава основни законски услов, да жртва дискриминације треба дискриминацију учинити вјероватном. Истовремено, на страни одговорних органа није развијена спознаја снаге ове законске одредбе што умањује њену примјену у пракси, тако да Институција омбудсмена у комуникацији често добија парцијалне и уопштене одговоре, што отежава доношење одлуке која може на недвосмислен и коначан начин обухватити, истражити и оцијенити све наводе из жалбе. Ово указује на потребу подизања свијести код свих субјеката, о поступку доказивања у предметима дискриминације, стандардима доказивања постављеним од стране ауторитативних јавних органа, а нарочито Европског суда за људска права, како би се степен заштите од дискриминације у друштву подигао на виши ниво.

Статистички индикатори, као и структура жалби указују да ова област захтијева стално јачање капацитета гдје би се фокус више требао усмјерити на проактивно дјеловање, како би се смањио број жалби које се подносе, као и већу имплементацију одлука Омбудсмена. Пракса је показала неуједначеност судског поступања у примјени одредбе према којој је суд дужан узети препоруке Омбудсмена у разматрање, што представља индикатор потребе едукације судија о овом питању. Према процјенама Омбудсмена, и даље постоје непријављени случајеви дискриминације због генералног неповјерења у институције као и због страха од евентуалних негативних посљедица по лични статус жртава.

Провођење препорука Омбудсмена БиХ, није на задовољавајућем нивоу, због чега је Институција омбудсмена, први пут од оснивања 1996. године одлучила израдити Специјални извјештај о провођењу препорука Омбудсмена за људска права, који анализира разлоге изостанка сарадње од стране јавних органа, означава јавне органе који не проводе препоруке Омбудсмена БиХ, а који је јавно представљен законодавним органима на свим нивоима власти током 2024. године.

У години извјештавања регистровано је 196 предмета дискриминације што представља благо повећање од девет предмета у односу на претходну годину. Упућено је 48 препорука које се односе на мобинг (12), дискриминацију по основу националног и социјалног поријекла (2), на основу политичког и другог увјерења (2) образовања (4), по основу етничке припадности (3), на основу родног идентитета (1), као и дискриминацију по основу синдикалног дјеловања (1).

Треба имати на уму да се предмети дискриминације особа са инвалидитетом, као и дискриминације националних и вјерских мањина, региструју и у припадајућим одјељењима, а не у Одјељењу за елиминацију свих облика дискриминације. Ово је случај и у другим одјељењима, гдје наводи жалбе указују на дискриминаторан третман, али се региструју као жалбе које се односе на полицију, радне односе, образовање или социјална права.

У случају мобинга, препорукама је конкретно захтијевано усклађивање интерних аката правних лица, како институција у јавном сектору тако и привредних друштава у приватном власништву, са чланом 24. Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини, предузимање мјера на превенцији дискриминације генерално, предузимање корака ка покушају проналазка споразумног рјешења спора и успостављање других механизма за пријављивање и заштиту од дискриминације унутар саме организације. Омбудсмени подсећају да је чланом 24. прописано да су сви јавни органи те остала правна лица дужни да својим општим правним актима, или посебним правним актима, регулишу принципе једнаког поступања, те да осигурају ефикасне интерне процедуре заштите од дискриминације. Истим чланом остављен је рок од годину дана да се сви закони и општи прописи усагласе с одредбама овог закона, од дана његовог ступања на снагу, што није у потпуности и систематски проведено. У случајевима дискриминације на основу етничке припадности, препорукама је захтијевано приоритетно обнављање инфраструктуре у повратничким срединама, једнаке могућности у кориштењу јавних ресурса, благовремено поступање у остваривању права на пензију пред надлежним фондовима, те једнаке могућности приликом конкурисања на јавне позиције, што укључује равномјерну заступљеност конститутивних народа у органима јавне власти.

У контексту права на заштиту од дискриминације, Институција омбудсмена је информисана да се као аргумент за постојање повреде права у судским поступцима све чешће користе специјални извјештаји по одређеним темама или категоријама угрожених права што такође представља позитиван развој. Истовремено, статистички индикатори, као и структура жалби указују да ова област захтијева стално јачање капацитета гдје би се фокус више требао усмјерити на проактивно дјеловање, како би се смањио број жалби које се подносе. Надаље, Закон о забрани дискриминације, предвидио је и друге механизме за рјешавање случајева дискриминације, који се недовољно користе у пракси због неизграђених капацитета, као што је медијација.

У коначници, у многим случајевима, посебно када говоримо о мобингу, случајеви завршавају у судском одлучивању, што захтијева преиспитивање поступања судова у односу на обавезе које произлазе из Закона о забрани дискриминације, према којем су судови дужни да узму у разматрање препоруке Омбудсмена за људска права у разматрање

у предметима дискриминације. Омбудсмени и овом приликом подсјећају на веома квалитетно и јединствено законско рјешење у Закону о забрани дискриминације према којем, уколико је издата препорука у предмету спора пред судом, суд је дужан узети препоруку у разматрање. Пракса је показала неуједначеност судског поступања у примјени ове одредбе што представља индикатор потребе едукације судија о овом питању. У случајевима да означени одговорни орган ни након ургенције не проведе препоруке Омбудсмена за људска права, странка се поучава да препоруку, ургенцију, као и све друге акте произашле из поступка, може користити као званичан и мериторан став Институције омбудсмена за људска права и у другим поступцима вођеним истим поводом.

12.2. Кључна запажања и трендови у години извјештавања

Поступак по појединачним жалбама грађана представља најзначајнији вид заштите људских права. У Институцији омбудсмена у 2024. години, регистровано је укупно 196 предмета дискриминације. Омбудсмени истичу да су одређени предмети ријешени позитивно и прије издавања препоруке, посредовањем, подстицањем пријатељског рјешења или споразумно, а понекад и одговорни јавни орган сам коригује своје поступање након првог обраћања Омбудсмена, што ће у сљедећим поглављима бити илустровано конкретним примјерима.

12.2.1. Говор мржње

Законодавство на ентитетском нивоу криминализује говор мржње само када распирује националну, вјерску и расну мржњу. Такође, док кривични закони постоје на сваком од ових нивоа, закони којима се уређује одређена материја у неким случајевима прописују одређене активности као кривична дјела. Кривична дјела говора мржње су начелно усклађена у цијелој БиХ. Међутим, кривичноправна пракса има ограничен домет и примјењива је само на говор који распирује националну, расну и вјерску мржњу. Остале основе нису обухваћене. Поред тога, број људи против којих је вођен судски поступак због кривичног дјела говора мржње је релативно мали у поређењу са релативно великом заступљеношћу говора мржње у јавном простору.

Додатни проблем представља и нејасноћа у погледу израза кориштених у прописивању кривичног дјела говора мржње. На примјер, уз изузетак Кривичног закона Брчко дистрикта, ниједан од закона не даје дефиницију израза „мржња“. Поред тога, БиХ је приступила Конвенцији Савјета Европе о високотехнолошком криминалу и њеном додатном протоколу и ратификовала је, али је она само дјелимично имплементирана. Кривичним законима није прописано ниједно посебно кривично дјело које се односи на забрањени говор на интернету.

За разлику од неких европских земаља⁶³⁴, БиХ нема *lex specialis* законе о говору мржње. Сва кривична дјела која се тичу говора мржње прописана су кривичним законима. Поред ових, низ других закона регулише елементе забране говора мржње, укључујући Закон о

⁶³⁴ УК, Шведска, Немачка.

забрани дискриминације, Закон о равноправности полова, Закон о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у БиХ, те Изборни закон.

Када су у питању жалбе⁶³⁵ у домену говора мржње, може се закључити да постоје манифестације говора мржње на националној основи, вјерској основи, као и инциденти усмјерени према вјерским симболима, говор мржње усмјерен према особама које су припадници LGBTI популације.

Подаци о говору мржње на интернету су недоследни, али већина актера наводи да се чини да је он у порасту и да се интернетске платформе често користе за распиривање мржње и ширење лажних вијести.

Омбудсмени за људска права БиХ су става да питање кршења људских права путем високотехнолошких активности представља изазов, не само за правнике и особе које се баве заштитом и промоцијом људских права, већ за сваку особу, а с обзиром да високе технологије улазе у све сфере живота. Високе технологије добијају на значају када се користе за активности које дотичу права појединца, посебно када улазе у сферу његовог приватног живота и када постају објекат путем којег се крши право на приватност или се угрожава сигурност особе, и отвара питање регулације дигиталних медија који се често користе као инструмент за говор мржње.

Омбудсмени за људска права БиХ су подржали иницијативу⁶³⁶ “Центра за правну помоћ женама” из Зенице за измјене и допуне Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине, која потиче из 2019. године, и упутили Парламенту Федерације Босне и Херцеговине препоруку⁶³⁷ „да измијени и допуни Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине у циљу стварања законских претпоставки за санкционисање особа које врше одређене радње кориштењем информационо-комуникацијских технологија, а које за последицу имају повређивање права појединаца“.⁶³⁸ Захваљујући овој иницијативи, као и иницијативама невладиних организација и појединаца сачињен је Приједлог измјена и допуна Кривичног закона достављен Парламенту ФБиХ у 2024. години а у циљу промоције овог законског рјешења, Омбудсмени су учествовали на неколико састанака, укључујући тематске сједнице и јавне расправе при изради новог Закона о забрани од насиља над женама и родно заснованог насиља и измјена и допуна Кривичног закона.

У Препоруци Савјета Европе (97) је истакнуто да се у тексту домаћих закона и у пракси о говору мржње треба направити јасна разлика између одговорности аутора изјаве која представља говор мржње и одговорности медија због објављивања такве изјаве као дијела њихове мисије да пренесе информације и идеје о питањима од јавног интереса. Претпоставља се да би обавеза сваког портала требала бити предузимање додатних мјера како би се спријечио говор мржње у коментарима својих корисника, и како би такве коментаре требао уклонити без одлагања и без посебног захтјева.

⁶³⁵ Ж-СА-06-278/24; Ж-БЛ-06-784/24.

⁶³⁶ <https://cenppz.org.ba/2017/11/14/predata-inicijativa-za-izmjene-i-dopune-krivicnog-zakona-fbih/>.

⁶³⁷ Број П- 42/18.

⁶³⁸ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2021111511252845bos.pdf.

12.2.2. Дискриминација на основу етничке припадности

Споразумом о избјеглицама и расељеним лицима предвиђена је обавеза државе и њених ентитета да створе политичке, привредне и социјалне услове за добровољни повратак. Повратници права остварују у складу са државним, ентитетским и кантоналним законима који најчешће нису међусобно усклађени, због чега иако су остварили право на здравствену, социјалну или други вид заштите, у случају промјене мјеста пребивалишта или повратка у пријератну средину, подручје другог ентитета, морају поновно пролазити процедуру увођења у право. Ти прописи су: Закон о избјеглицама из БиХ и расељеним особама у БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 23/99, 21/03 и 33/03), Закон о расељеним особама и повратницима у ФБиХ и избјеглицама из БиХ⁶³⁹ и Закон о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у РС.⁶⁴⁰

Питања немогућности обнове оштећених објеката, процедура јавних позива, права повратника у области образовања, запошљавања и даље се појављују као жалбени основи пред Институцијом омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.⁶⁴¹

Одрживост повратка је генерално и првенствено угрожена због недостатка прилике за запошљавање. Из перспективе Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине недостатак могућности и системских рјешења за запошљавање повратника представља дискриминацију на основу етничког поријекла.

Конкретније, жалбе⁶⁴² се односе на проблем обезбјеђења основних комуналних услуга, од којих зависи остваривање права на минималан стандард живота, као што је право на приступ дому (и самим тим неометано уживање дома) или приступ водоводној мрежи, што представља основни услов боравка на било којем подручју, а посебно у повратничким срединама. Анексом VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини прописана је обавеза јавних органа да створе политичке, привредне и социјалне услове погодне за добровољни повратак, што подразумева несметану слободу кретања, слободу приступа јавним површинама, пружање комуналних услуга и уопште стварање несметаних услова живота. Исто тако, према препоруци Савјета Европе, добра управа подразумева вршење дискреционих овлаштења од стране управних органа с циљем постизања резултата који испуњавају потребе грађана, имајући у виду да институције одговарају онима којима су те мјере или одлуке намијењене (Препорука Комитета министара Савјета Европе по. R(80)2).

Коначно, Институција омбудсмена је у периоду извјештавања примила неколико жалби⁶⁴³ које се односе на електрификацију повратничких насеља⁶⁴⁴, која су прије рата имала уредно плаћен прикључак на мрежу. Представници Институције омбудсмена по обављеним

⁶³⁹ Закон о расељеним особама и повратницима у Федерацији Босне и Херцеговине и избјеглицама из Босне и Херцеговине, „Службене новине Федерације БиХ“, број: 01-78/05.

⁶⁴⁰ Закон о расељеним лицима, повратницима и избјеглицама у Републици Српској, „Службени гласник РС“, бр. 42/05.

⁶⁴¹ Ж-СА-05-1284/24, Ж-СА-05-117/24; Ж-БЛ-08-733/23; Ж-БЛ-06-746/24; Ж-БЛ-08-788/23; Ж-БЛ-05-711/23.

⁶⁴² Ж-БЛ-04-285/24, Ж-БЛ-04-410/24.

⁶⁴³ Нпр. Ж-БЛ-06-782/23.

⁶⁴⁴ Ж-БЛ-04-474/23.

састанцима са представницима локалне власти инсистирају на безусловном прикључењу повратника на електричну и водоводну мрежу, без додатних административних баријера које се сада пред њих постављају, у виду финансијских услова или промјене пребивалишта, што би угрозило њихов социјални статус или право на здравствену заштиту.

Забилежен је забрињавајући тренд напада на повратнике у којим случајевима Омбудсмени траже од поступајућих органа кривичног гоњења информације о предузетим радњама на расвјетљавању и санкционисању инцидента.⁶⁴⁵ Питање сигурности је кључни предуслов за повратак, па је неопходно осигурати посебно физичку сигурност кроз питање ефикасног поступања надлежних институција и ефикасних истрага, узимајући у обзир статус жртве, нападе на вјерске објекте и скрнављење гробља и сл. Уз то, неопходно је нагласити и даље присутну економску неодрживост поврата и повратника на свим странама.

Дискриминација по националној припадности, укључује и питање запошљавања посебно у јавну службу, непоштовање уставне обавезе осигурања заступљености и запошљавања запослених по попису из 1991. године, о чему је у години извјештавања усвојен и Закључак Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

У области остваривања права конститутивних народа и осталих и заштите од дискриминације по основу етничке припадности, појављује се питање⁶⁴⁶ слободе одређања и промјене националне припадности код конкурисања на јавне позиције.

Уставни суд Босне и Херцеговине је, тако, пресудио⁶⁴⁷ да одлука надлежног органа, Централне изборне комисије, да не узме као релевантну промјену националног изјашњења кандидата на изборима обзиром да се претходно изјаснио другачије, не представља повреду његових уставом загарантованих права. У образложењу одлуке наводи се:

да су ЦИК и Суд БиХ своје одлуке утемељили на релевантним одредбама Изборног закона, Правилника и Упутства, имајући у виду одредбе члана 4.19 ст. 5. и 6. Изборног закона које прописују да је изјашњење о националној припадности конститутивном народу или групи Осталих основа за остваривање права на изабрану, односно именовану функцију. Уставни суд запажа да је ЦИК приликом провјере података, сходно одредби члана 26. Упутства, уочио да су апеланти у релевантном изборном периоду мијењали националну припадност изјашњавајући се као Бошњаци, односно Остали, те, коначно, Срби, и то у јуну 2014. године, што је био разлог за ЦИК да одбије да овјери кандидатске листе апеланата. Уставни суд запажа да су ЦИК и Суд БиХ приликом одлучења посебно имали у виду да су апеланти изјашњење о националној припадности мијењали у току актуелног изборног циклуса (локални избори 2012-2016, односно Општи избори 2010-2014). Уставни суд, такође, примјећује да ЦИК и Суд БиХ нису имали дилему о томе да се промјена изјашњења о националној припадности догодила у актуелном изборном циклусу, налазећи упориште за то у одредбама члана 1.1а тачка д) алинеја 4) и члана 1.3а став 2. Изборног закона, чиме су апеланти узурпирани право легитимних представника у Скупштини Кантона Сарајево,

⁶⁴⁵ Ж-СА-05-117/24.

⁶⁴⁶ Ж-СА-05-1069/24.

⁶⁴⁷ АП 66/15, пресуда објављена у „Службеном гласнику БиХ“, број 17/15 од 02.03.2015.г.

односно у другим кантоналним скупштинама, да буду изабрани у Дом народа, у складу са Изборним законом.

Дакле, имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да су ЦИК и Суд БиХ у поступку овјеравања кандидатских листа поступали у складу са Изборним законом и Упутством, а све да би заштитили сложени изборни систем у Босни и Херцеговини од свих облика злоупотреба, те да су предузете мјере биле пропорционалне циљу којем се тежило.

12.2.3. Дискриминација по основу доби (права пензионера)

Институција омбудсмена редовно захтијева од органа власти Босне и Херцеговине да испуне своје обавезе везане за подизање животног стандарда грађана и остваривање основних права у области социјалне и пензијске заштите. Ове активности Институције омбудсмена реализују се кроз упућивање извјештаја Комитету за праћење економских, социјалних и културних права, кроз Универзални периодични преглед о стању људских права у Босни и Херцеговини као и кроз упућивање препорука надлежним јавним органима у појединачним случајевима гдје је закон повријеђен или погрешно протумачен на штету грађана.

То се дешава у случају дуготрајних првостепених и другостепених поступака за остваривање права на пензију, неправилности током обрачуна висине пензије, одређивању сразмјерног дијела пензије који пада на терет различитих носилаца осигурања, у складу са домаћим правним оквиром⁶⁴⁸ и споразумима о социјалном осигурању које је Босна и Херцеговина закључила са другим државама.

Велики број повратника у Републику Српску, укључујући и пензионере, остао је да живи на територији Федерације БиХ због остваривања права на здравствену, социјалну и др. заштиту, али пензију прима из ПИО РС. Пензионери⁶⁴⁹ који имају пребивалиште у Федерацији Босне и Херцеговине, а примају пензију из Пензијског фонда Републике Српске, ускраћени су за право на финансијска средства подршке Европске уније Босни и Херцеговини, стављена на располагање ради ублажавања негативног социо-економског утицаја енергетске кризе.⁶⁵⁰ Федерални министар рада и социјалне политике објавио је Јавни позив за додјелу средстава с позиције текућег трансфера другим нивоима власти и фондовима - подршка Европске уније Босни и Херцеговини у циљу ублажавања негативног социо-економског утицаја енергетске кризе а да би остварила право на додјелу ових средстава заинтересована домаћинства морала су испунити опште и посебне услове наведене у тексту Јавног позива. Омбудсмени Босне и Херцеговине закључили су да

⁶⁴⁸ Закон о пензијском и инвалидском осигурању Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број: 134/11, 83/13 и 103/15) и Закон о пензијском и инвалидском осигурању Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“, бр. 13/2018 и 93/2019 - одлука Уставног суда 90/2021 и 90/2021 од 09. новембра. 2021г и 19/2022 и 47/2024 од 21.06.2024).

⁶⁴⁹ Ж-БР-06-36/24.

⁶⁵⁰ На основу Одлуке о усвајању Програма утрошка средстава с позиције Текућег трансфера другим нивоима власти и фондовима - Подршка Европске уније Босни и Херцеговини у циљу ублажавања негативног социо-економског утицаја енергетске кризе („Службене новине Федерације БиХ“, број: 46/23) и Одлуке о расписивању Јавног позива за расподјелу средстава с позиције Текућег трансфера другим нивоима власти и фондовима-Подршка Европске уније Босни и Херцеговини у циљу ублажавања негативног социо-економског утицаја енергетске кризе, број: 05-11/13-1964/23 од 16.10.2023. године.

прописани општи и посебни услови, формално-правно гледано, не искључују могућност да корисници пензије који имају пребивалиште на територији Федерације Босне и Херцеговине, а примају пензију из Пензијског фонда Републике Српске, остваре право на додјелу предметних средстава и да је учињен пропуст у провођењу ове одредбе из разлога што сви пензионери који су испуњавали претходно цитиране услове нису остварили право на учешће у расподјели ових новчаних средстава, а потом и током техничке реализације програма. Омбудсмени су Федерацији Босне и Херцеговине, Влади Федерације Босне и Херцеговине, Федералном министарству рада и социјалне политике упутили препоруку⁶⁵¹ да приликом провођења било које врсте програма финансијске или друге подршке и помоћи домаћинствима/грађанима, имају у виду одредбе Устава Босне и Херцеговине, међународних докумената људских права која се налазе у додатку Устава и Закона о забрани дискриминације Босне и Херцеговине, те осигурају остваривање права грађана по принципу недискриминације и да предузме неопходне радње како би евиденције грађана биле потпуне и у сваком случају одговориле захтјевима расписаних процедура. У поступку праћења реализације препоруке за примљен је акт Федералног министарства рада и социјалне политике број: 04-45-501/24 ИД од 15.04.2024.године, у којем се наводи:“... *обавјештавамо Вас да ће Федерално министарство рада и социјалне политике приликом провођења будућих програма финансијске или друге подршке и помоћи домаћинствима/грађанима, имати у виду горе наведену Препоруку.*”

У предметима дискриминације у остваривању накнаде у случају смрти, након упућивања Препоруке⁶⁵² Институције омбудсмена за људска права, у Службеним новинама Федерације БиХ⁶⁵³ објављене су измјене Правилника о накнади трошкова у случају смрти корисника пензије. Измјене се састоје у томе да је избрисан члан два који је заправо био дискриминишући, а у којем је стајало да право на накнаду имају породице пензионера који су живјели на подручју Федерације БиХ и Брчко дистрикта. Сада право на накнаду имају и породице пензионера који су живјели у Републици Српској, а примали пензију путем Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање.

12.2.4. Дискриминација на основу сексуалне оријентације

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је током 2024. године била укључена у праћење провођења Акционог плана за заштиту права LGBT особа 2021-2024., пошто је претходно учествовала и у његовој изради, усвајању и промоцији. Према истраживањима организација цивилног друштва⁶⁵⁴ Босна и Херцеговина је направила видан напредак у заштити и подршци људским правима LGBTI особа током протеклих двадесет година LGBTIQ активизма, који је резултовао континуираним одржавањем поворке поноса, фестивала квир културе и умјетности и усвајањем Акционог плана за унапређење људских права LGBTI особа.

⁶⁵¹ Препорука број: П-95/24.

⁶⁵² П-156/21, више о томе на:

<https://www.ombudsmen.gov.ba/Novost.asph?newsid=2208&lang=BS>.

⁶⁵³ Број 2/25.

⁶⁵⁴ „Бројеви који равноправност значе: Анализа резултата истраживања потреба LGBT особа у Босни и Херцеговини“, Сарајевски отворени центар, 2013 и 2017.

Усвајањем и провођењем Акционог плана LGBT Босна и Херцеговина испуњава један од кључних приоритета у претприступном процесу придруживања Европској унији, али и обавезе проистекле из међународних конвенција. То је уједно и један од начина за сузбијање предрасуда и стереотипа присутних у друштву.

С друге стране, Омбудсмени су дужни указати да ни у години извјештавања напади на активисте невладиних организација и новинаре који су се десили у марту 2023. године у Бањалуци нису адекватно санкционисани, јер нису пронађени починиоци, нити је истрага дала конкретне резултате.

Исто тако, неки од проблема који су укоријењени у друштву укључују мањак социјалне подршке, економских могућности те мањкавости у законодавству које им не пружа одговарајућу заштиту. Иако постоји потреба за широм едукацијом друштва, али и саме заједнице о LGBTI питањима како би се смањила стигма и повећала прихваћеност, ипак указујемо и на неке позитивне помаке. Подаци⁶⁵⁵ који су представљени Институцији омбудсмена показују да у 9,38% случајева када су испитаници одлучили пријавити дискриминацију на основу сексуалне оријентације углавном су се одлучивали подршку потражити у организацијама цивилног друштва (35% њих), те у Институцији омбудсмена за људска права (15%), што упућује на низак ниво повјерења у правосудне институције. Оно што је позитивно јесте медијско извјештавање које је професионално и позитивно по LGBT питањима.⁶⁵⁶

Према скоријем истраживању Сарајевског отвореног центра⁶⁵⁷ потврђен је позитиван тренд у прихватању LGBTI особа у ближем окружењу: нпр. само 35,3% испитаника сматра LGBTI особе болеснима, док 41,8% вјерује да LGBTI особе нису болесне и да их не треба лијечити или само 11% испитаника има изразито негативне ставове.

Све наведено упућује на потребу унапређења програма едукације и сензибилизације представника правосуђа и органа кривичног гоњења за рад на предметима кривичних дјела из мржње по основу сексуалне оријентације.

12.2.5. Родна дискриминација

Институција омбудсмена је и прије трагичних догађаја у Градачцу и другим мјестима, закључком са сједнице од 19.05.2023. године, након што је препознала потребу системског праћења и унапређења оквира за борбу против родно заснованог насиља, одлучила приступити изради „Специјалног извјештаја о родно заснованом насиљу према женама у Босни и Херцеговини“.

Као полазна тачка за израду оваквих суштинских докумената идентификована је потпуна информација о раширености и присутности дјела ове врсте у нашем друштву, јер их често прати повишен степен стигматизације и различитих препрека у пријављивању, што

⁶⁵⁵ Ибид.

⁶⁵⁶ Ибид.

⁶⁵⁷ Извјештај „Прихватање с дистанце, ставови према хомосексуалности, бисексуалности, трансродности и интерполности у Босни и Херцеговини“, 2023, Сарајевски отворени центар.

укључује и негативне родне стереотипе (према женама углавном), осуду јавности, минимизирање посљедица или прихватљивост спорних понашања, што укључује физичко насиље унутар породице. Истовремено, неопходно је сагледати примјену и адекватност предвиђених заштитних мјера, као што су забрана приласка жртви, санкције за кршење ових мјера, санкционисање повратника у вршењу дјела и слично. У појединим правним системима, предвиђена је и олакшана позиција и подршка жртвама у току кривичног поступка, што укључује право на пратњу особе од повјерења, али и строжије прекршајне и кривичне санкције, укидање застареле за полно злостављање дјетета и слично. У сваком случају, циљ законских измјена и предложених мјера треба бити елиминација насиља над женама и оснаживање права жена жртава насиља, између осталог и путем строжијег санкционисања свих облика родно утемељеног насиља. То укључује, као један од првих или кључних корака, специјализацију судија и тужилаца, као и обавезне едукације о родно заснованом насиљу те ширење система подршке жртвама и свједоцима.

Примјера ради, Омбудсмени БиХ су у предмету који се водио пред Институцијом истакли да, имајући у виду факторе када је пријављено дјело, те дуготрајност поступања полиције Брчко дистрикта БиХ и Основног суда Брчко дистрикта БиХ, исти потврђују забрињавајуће разлоге због којег већина жена жртава насиља нема повјерења у институције система, што резултује акумулирањем страха код жена жртава насиља и непријављивањем случајева насиља.⁶⁵⁸

Поједини предмети⁶⁵⁹ повлаче питање важности проактивног дјеловања, имајући у виду да је у појединим случајевима насиља у породици реакција закашњела када до најтежих облика насиља већ дође. Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине обратило се Удружење грађана „Нова генерација“ из Бањалуке, поводом пријаве насиља у породици. Поступајући по пријави, Институција омбудсмена се обратила надлежној полицијској станици, тражећи информације о овом случају. Командир полицијске станице је доставио изјашњење у којем се наводи хронологија догађаја везана за предметни случај и радње које су предузете од стране службених лица у оквиру своје надлежности. С обзиром на чињеницу да је територијално надлежна полицијска станица упозната са проблемом који је пријављен подносиоцима жалбе, да нема доказа о томе да су направљени пропусти у погледу поступања по пријавама било које стране, Омбудсмени Босне и Херцеговине нису могли утврдити да је дошло до повреде Уставом и законима Босне и Херцеговине, заштићених људских права и основних слобода лица у чије име је упућена жалба, а које би оправдале интервенцију Институције омбудсмена у било којем правцу.

Нажалост, тешко кривично дјело од 11.08.2023. године у Градачцу⁶⁶⁰ указало је на потребу превентивног дјеловања, питања изрицања мјера безбједности као и казнене политике, која би имала између осталог и адекватну одвраћајућу улогу. Неопходно је напоменути да је потребно сагледати примјену кривичних закона у свјетлу Истанбулске конвенције коју је БиХ ратификовала још 2013. године. Истанбулска конвенција не захтијева да се пропише посебно кривично дјело феминицида, него држава има слободну процјену како ће

⁶⁵⁸ Ж-БР-05-324/23; Ж-БР-08-326/23, препорука број: П-36/24.

⁶⁵⁹ Ж-БЛ-06-682/23.

⁶⁶⁰ Ex officio Ж-БЛ-06-489/23.

обезбиједити заштиту од родно заснованог насиља. То значи да државе могу постићи и ову сврху прописивањем квалификованих облика кривичних дјела када је жртва женског рода. Неопходно је извршити оцјену примјене кривичноправних санкција код оваквих насилних кривичних дјела, посебно везано за огроман број изречених условних осуда, а и чињеницу да је потпуно изостало изрицање таквих осуда са заштитним надзором, који надзор у себи конзумира мјере помоћи, бриге, надзора кроз судску заштиту жена и чланова породице, као жртва насиља. Судови и тужилаштва често правдају своје поступање одустанком жртве од пријаве, свједочења и гоњења. Омбудсмени подсјећају да мишљење жртве не може бити одлучујуће у доношењу одлуке о обустављању кривичног гоњења и подсјећају да постоји низ доказних механизма којима се може утврдити постојање кривичног дјела и кривичне одговорности. Ово указује на важност осигурања примјене Истанбулске конвенције али и реферисања на Директиву о жртвама насиља (*EU Directive 2012/29*) како би се у самом моменту пријављивања дјела успоставио механизам процјена потреба жртве, укључујући и питање њене сигурности јер управо ови фактори, укључујући и економску зависност о насилнику, имају значајну улогу код одлучивања жртве да пријави дјело и учествује у поступку.

Потреба стратешког приступа родно заснованом насиљу над женама узрокована је између осталог и појачаним, превасходно негативним, сензибилитетом грађана везаним за адекватност одговора правосуђа везаног и за поменута кривична дјела која штите од насилних радњи жене и чланове породица. Поштујући уставна начела подјеле власти, али и законску одредбу према којој Институција омбудсмена нема надлежност да се мијеша у рад правосудних органа, неопходно је дати осврт и генералну оцјену рада полицијских и тужилачких органа која се не може свести само на оцјену институционалне и формалне продуктивности, него и проактивног приступа и превенције тежих кривичних дјела, што јесте норма из кривичног закона. На овај начин у први план би били стављени суштински проблеми у благовременом откривању и гоњењу починилаца поменутих кривичних дјела, али уз осигурање и осталих захтјева из Истанбулске конвенције.⁶⁶¹ Све наведено би сигурно имало утицаја на укупно повјерење грађана у институције власти и може вратити утисак о успјешности у раду правосуђа у БиХ.

Омбудсмени су свјесни чињенице да у Босни и Херцеговини генерално постоји проблем остваривања права породиља у зависности од мјеста пребивалишта, што их доводи у незавидан положај и ускраћује им се новчана накнада, на коју несумњиво имају право, узимајући у обзир чињеницу да се износ намијењен за порезе и доприносе уплаћује у мјесту запослења, односно сједишта послодавца. Ово питање Омбудсмени су разматрали у контексту изазова које са собом носи уставно уређење Босне и Херцеговине, гдје је надлежност за област социјалне заштите повјерена ентитетима, а у Федерацији БиХ је заједничка надлежност Федерације БиХ и кантона. Наиме, чланом 15. Закона о министарствима и другим органима управе Босне и Херцеговине прописано је да " *Министарство је надлежно за обављање послова и извршавање задатака који су у надлежности Босне и Херцеговине и који се односе на утврђивање основних принципа координисања активности, усклађивања планова ентитетских органа власти и*

⁶⁶¹ Истанбулска конвенција подсјећа на обавезе државе које почивају на четири нивоа: превенција (*prevention*), заштита (*protection*) кривично гоњење (*prosecution*) и координисане политике (*co-ordinated policies*).

дефинисање стратегије на међународном плану у подручјима: - здравства и социјалне заштите; - пензија; - науке и образовања; - рада и запошљавања; - културе и спорта; - геодетским, геолошким и метеоролошким пословима.." Изостанак ефикасне координације резултује да грађани не уживају под једнаким условима права у области социјалне заштите на што је указао и Комитет за економска, социјална и културна права у својим закључним разматрањима⁶⁶², те препоручио властима Босне и Херцеговине да до сљедећег периодичног извјештаја предузму мјере у циљу отклањања ових слабости у систему. Један од илустративних примјера показује да подносиатељица жалбе⁶⁶³ живи у Републици Српској, општина Рогатица, а ради у Федерацији Босне и Херцеговине, општина Сарајево, Центар. Њен послодавац је привредно друштво које измирује све обавезе прописане законом, а доприноси за њу се уплаћују у Федерацији Босне и Херцеговине на територији општине Сарајево, Центар, гдје је сједиште њеног послодавца. Суштину жалбе представља навод да се обраћала општини Центар, Сарајево гдје је сједиште њене компаније и да је добила информацију да се накнаде плате породиљама исплаћују искључиво за мајке које имају пребивалиште у општини Центар Сарајево и да не може добити никакву писмену потврду ове тврдње, већ само поднијети захтјев када за то дође вријеме, а да ће исти бити одбијен са горе наведеним образложењем јер општина Центар Сарајево поступа по закону који је на снази у ФБиХ. Омбудсмени сматрају да подносиатељици жалбе припада законско право на породилско одсуство, али да она остаје ускраћена за право на новчану накнаду за вријеме трајања породилског одсуства јер њено пребивалиште није у Кантону Сарајево, иако је запослена у Кантону Сарајево и доприноси су уплаћени у Кантону Сарајево.

Омбудсмени подсећају да је свако издвајање према Закону о основама социјалне заштите и заштите породица са дјецом једнако битно, те сходно томе се ниједна категорија становништва без обзира на пребивалиште не смије занемаривати и излагати кршењу основних људских права.

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине примила је жалбу⁶⁶⁴ Иницијативе „Грађанке за уставне промјене“ која се односи на недостатак родно осјетљивог језика и инкорпорације родне компоненте у Устав Босне и Херцеговине. Непосредним увидом у текст Устава Босне и Херцеговине, доступан на званичној интернет страници Уставног суда Босне и Херцеговине, утврђено је да су основани наводи да није заступљен родно осјетљив језик, односно да Устав Босне и Херцеговине тренутно, језички и граматички, не приказује постојање женског рода и да је мушки граматички род кориштен за све називе титула и звања. Женски род се претпоставља, а у самом тексту Устава Босне и Херцеговине, у члану II/4, наводи се да је свим лицима у Босни и Херцеговини осигурано уживање права и слобода без дискриминације по било ком основу као што је (између осталог) и пол. Међутим, кориштење само једног граматичког рода као генеричког појма у језику, може се посматрати у контексту онога што се често назива језичком или граматичком родном пристраношћу, и што одражава и учвршћује друштвене ставове и стереотипе. Европски суд за људска права препознао је значај језика у контексту дискриминације и бавио се тим питањем у неколико случајева, признајући да језик игра важну улогу у обликовању перцепције и утицаја на понашање. Иако само кориштење језика,

⁶⁶² E/C.12/BiH/CO/3: Committee on Economic, Social and Cultural Right: Concluding observations on the third periodic report of Bosnia and Herzegovina, Published 11 November 2021 UN symbol E/C.12/BiH/CO/3.

⁶⁶³ Ж-БЛ-06-81/24.

⁶⁶⁴ Ж-БЛ-06-90/24.

не треба изједначавати са дискриминацијом, Европски суд за људска права је нагласио потребу за родно неутралним и укључивим језиком у правним и службеним документима (*Konstantin Markin v. Russia*, no. 30078/06, ECtHR 2012; *E.B. v. France* no. 43546/02, ECtHR 2008). Омбудсмени такође подвлаче да је стандард родно осјетљивог језика могуће одржати и употребом јединствене генеричне одредбе, најчешће у уводу акта, да се сви кориштени термини једнако односе на мушки и женски граматички род. У сваком случају, Омбудсмени изражавају начелан став да се у поступку правног нормирања првенствено треба руководити правилима лингвистике и стандардима језика, па је упућена Препорука (П-114/24) Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине да у складу са уставним и законским одредбама који прописују надлежности институција Босне и Херцеговине, предузме мјере из своје надлежности са циљем кориштења родно осјетљивог језика у изради, измјени или преводу Устава Босне и Херцеговине, када се таква питања нађу на дневном реду. Препорука је начелно прихваћена, након чега су Омбудсмени за људска права одржали консултативне састанке са надлежним комисијама Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Омбудсмени су поступали и у предмету⁶⁶⁵ гдје је подносиатељица жалбе истакнула да је дужи временски период била одсутна с радног мјеста (због високоризичне трудноће), да је за то вријеме послодавац мимо одредби Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине и Правилника о унутрашњој организацији Независног оператера система у Босни и Херцеговини са описом радних мјеста примио на радно мјесто на којем је била запослена подносиатељица жалбе и за коју позицију је био предвиђен један извршилац, другу особу на неодређено вријеме, а да је подносиатељици жалбе након промјене правилника понуђено радно мјесто нижег ранга, у односу на позицију коју је обављала прије трудноће. По проведеном истражном поступку Омбудсмени су утврдили да је подносиатељица жалбе била жртва дискриминације по основу пола - трудноће, а у области рада и радних услова, те су Независном оператеру система у Босни и Херцеговини упутили Препоруку⁶⁶⁶ да предузме активности које ће резултовати уклањањем почињене дискриминације. Препорука није испоштована. Подносиатељица жалбе је потом Суду БиХ поднијела тужбу ради заштите права из радног односа, те је тражила да се утврди да ју је тужени дискриминисао на основу пола у области радних односа, и то тако што је због њене трудноће расписао конкурс за попуну њеног радног мјеста вишег стручног сарадника за финансије и рачуноводство - главног рачуновође. Пресудом Суда БиХ⁶⁶⁷, која је потврђена пресудом другостепеног вијећа Суда БиХ⁶⁶⁸ одбијен је тужбени захтјев у потпуности као неоснован. Пресудом ревизијског вијећа Суда БиХ⁶⁶⁹ одбијена је и ревизија против другостепене пресуде.

Дана 11.07.2024. године Уставни суд Босне и Херцеговине донио је Одлуку о допустивости и меритуму АП-2758/21 којом се *Дјелимично се усваја апелација С. М. Утврђује се повреда права на забрану дискриминације из члана 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, по основу пола - трудноће. Укида се пресуда Суда Босне и Херцеговине у дијелу који се односи на забрану дискриминације по основу пола*

⁶⁶⁵ Ж-СА-06-202/18.

⁶⁶⁶ 4 Препоруку број П-315/18.

⁶⁶⁷ Број С1 3 П 031618 19 П од 8. јануара 2020. године.

⁶⁶⁸ Број С1 3 П 031618 20 Гж од 12. јуна 2020. године.

⁶⁶⁹ Број 86 0 П 024899 20 Рев 2 од 11. новембра 2020.

- *трудноће. Предмет се враћа Суду Босне и Херцеговине, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са с правом на забрану дискриминације из члана 1. Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, по основу пола - трудноће.*

Овај примјер показује да је потпуно провођење закона о дискриминацији могућа и тек након исцрпљивања свих правних лијекова пред редовним судовима. Без обзира колико је времена протекло од доношења Закона о забрани дискриминације у БиХ, очигледно је да постоји потреба бољег разумијевања ових правних института од стране носилаца правосудних функција.

12.2.6. Мобинг (посебни облици дискриминације)

Мобинг представља посебан облик дискриминације, чија је специфичност да се може јавити у контексту радних односа, али и у образовању. Сваке године Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине, у оквиру Одјељења за елиминацију свих облика дискриминације приме значајан број жалби из ове области, али нису ријетки случајеви и да се предмети мобинга региструју и у Одјељењу за праћење економских, културних и социјалних права, обзиром да се подносиоци жалбе приликом изјављивања жалбе, позивају на повреду права из радних односа, да би у неком моменту истакнули и да су изложени мобингу. Битно је истакнути да се свака повреда права из радног односа не може дефинисати као мобинг, нарочито у случајевима када странка има могућност кориштења редовних правних лијекова. Наводи странака који се односе на мобинг у највећем броју предмета базирани су на усменим наводима, за које Омбудсмани за људска права БиХ немају механизме утврђивања њихове истинитости, провођења свеобухватног доказног поступка који укључује: испитивање свједока, вјештачења, а што у великој мјери отежава поступање по овим жалбама. У овим предметима Омбудсмани за људска права Босне и Херцеговине своје поступање усмјеравају на мирно рјешавање спора, или се упућује препорука одговорној страни да сама покуша у оквиру своје организације наћи рјешење настале ситуације на задовољство свих инволвираних, или на имплементацију одредбе члана 24. Закона о забрани дискриминације, што ће бити приказано кроз дате примјере.

Чланом 15. Закона регулисано је да је терет доказивања на противној страни, односно прекршилац је дужан доказати да није прекршио начело једнаког поступања. Европски стандард у погледу доказивања једнаког поступања огледа се у приступу према којем особа, која се позива на дискриминацију, мора учинити вјероватним да је дошло до дискриминације, те учинити вјероватним (доказати оправдану сумњу) да би због неједнаког поступања могло доћи до дискриминације, при чему терет доказивања (*onus probandi*) чињенице да до неједнаког поступања није дошло због дискриминације лежи на противној страни, односно на страни туженог. Разлог за увођење оваквог приступа се може пронаћи у концепту жртве с обзиром на заштићено право, односно забрањено понашање, које често жртви није могуће доказати због недоступности доказа. Због тога и став 2. овог члана уводи

могућност кориштења статистичких података и података похрањених у базе података које су, у највећем броју случајева, жртви недоступне.⁶⁷⁰

Институција омбудсмена примила је жалбу⁶⁷¹ П.Д. а жалбени наводи односе се на наводне повреде одредаба Закона о забрани дискриминације у смислу мобинга на радном мјесту у јавном тужилаштву гдје је подносиатељица жалбе запослена на радном мјесту Секретар тужилаштва. Узнемиравање се према наводима у жалби огледа у прекомјерном оптерећивању послом, искључивању из свих процеса одлучивања, стварању на разне начине непријатељског окружења за подносиатељицу жалбе у радном колективу, извргавању јавној критици, омаловажавању и нарушавању њеног личног и професионалног интегритета као секретара Тужилаштва, неоснованом кажњавању кроз незаконите дисциплинске поступке, суспензији са посла и подношењу неосноване кривичне пријаве, а све у циљу навођења да самоиницијативно откаже уговор о раду, односно да напусти Тужилаштво. Из изјашњења означене одговорне стране произлази да су против подносиатељице жалбе покренута три дисциплинска поступка, која нису окончана с обзиром да именована свјесно тражи одлагања заказаних рочишта, као и да је против именоване поднесена кривична пријава и да је поступак у току.

У ситуацији када су документација одговорне стране и подносиатеља/ице жалбе, те достављена писмена изјашњења високо супротстављени, Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине немају механизме провођења свеобухватног доказног поступка који би укључивао поступак утврђивања чињеница кроз саслушавање свједока и суочавање подносиатеља/ице жалбе и особа које су означене одговорним за узнемиравање. Омбудсмени Босне и Херцеговине сматрају да би одговорна јавна институција морала имати капацитет да самостално рјешава ову врсту проблема унутар своје институције, дакле да детаљно сагледа цјелокупну ситуацију, утврди праве узроке проблема, а затим и мјере које ће се предузети. Полазећи од свог мандата посредовања и медијације са циљем споразумног рјешења спора, Омбудсмени Босне и Херцеговине у разматраном предмету примјећују очит недостатак квалитетне комуникације између послодавца и запослених, као и непостојање интерне процедуре за рјешавање проблема и пријава ове врсте унутар радног колектива, али не може се са сигурношћу утврдити да је именована жртва мобинга имајући у виду озбиљност оптужби које су изнесене. Запослени би у случају мобинга требали знати кога о томе треба извјестити, како изгледа истрага и у којем ће се року провести, а особа која проводи истрагу треба разговарати с обје стране и бити праведна и објективна. У поступку би требало све документовати, притужбе, одговоре и разговоре, а по потреби омогућити и анонимност односно заштиту особа које се обраћају и гарантовати да неће доћи до виктимизације. Омбудсмени су стога указали на обавезу примјене члана 24 став 4 Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини према којем су сви јавни органи те остале правне особе дужни да својим општим правним актима или посебним правним актима, регулишу принципе једнаког поступања, те да осигурају ефикасне интерне процедуре заштите од дискриминације.

⁶⁷⁰ Пребацивање терета доказивања на активну дискриминацијску страну је у складу са начелима из Смјернице 2000/78/ЕЦ и 97/80/ЕЦ од 15. децембра 1997. године Савјета ЕУ у случају дискриминације утемељене на полној припадности.

⁶⁷¹ Ж-СА-06-529/24.

По окончању истражног поступка Институција омбудсмена упутила је Препоруку број: П-237/24 главној тужитељици да предузме кораке ка споразумном проналажењу рјешења за спорне ситуације, с циљем превладавања нарушених односа или недостатка комуникације, на начин да се покушају утврдити узроци, посљедице и заједничка рјешења те да се успостави механизам за превенцију и заштиту од свих облика дискриминације у складу са чл. 24 став 4 Закона о забрани дискриминације и да се осигура да се у радно-правним односима са запосленим поштују одредбе Закона о забрани дискриминације БиХ и принципи једнаког поступања. Препорука је реализована и предмет је затворен.⁶⁷²

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине запримила је притужбу⁶⁷³ запослених (ватрогасаца) у Територијалној ватрогасној јединци Власеница, којима је по покретању судског поступка за остваривање заштите права из радног односа радни однос престао услед доношења Одлуке о укидању Територијалне ватрогасне јединице Власеница. Министарство управе и локалне самоуправе Републике Српске доноси Мишљење у вези са Одлуком о укидању Територијалне ватрогасне јединице Власеница у којем се између осталог наводи да Скупштина Општине треба да у што краћем року спроведе процедуре измјене постојећег или доношења новог плана заштите од пожара, на основу којег би се успјешно спровеле мјере заштите од пожара, односно организација ватрогасно-спасилачке службе на територији општине Власеница и њено финансирање, у складу са законом. Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине мишљења су да доношење Одлуке о укидању Територијалне ватрогасне јединице Власеница, имајући у виду Мишљење Министарства за локалну управу и самоуправу Републике Српске у којем су изнесени сви пропусти Скупштине Општине Власеница настали приликом и након њезиног доношења спорне Одлуке није посљедица дугорочнијег планирања и рационализације трошења финансијских средстава у Општини Власеница, већ да представља вид мобинга, односно притисак, застрашивање и на крају одмазду притужиоцима за покренути судски поступак. Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине упутили су Препоруку број П-240/24 Општини Власеница да одмах по пријему препоруке успостави сарадњу са Институцијом омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине те да у што краћем року спроведе процедуру измјене постојећег плана или доношења новог плана заштите од пожара, односно организација ватрогасно-спасилачке службе на територији Општине Власеница и њено финансирање, а како је то и истакнуто у Мишљењу Министарства управе и локалне самоуправе Републике Српске. Препорука није испоштована.

У контексту остваривања радних права по принципу једнакости, што укључује и накнаде из радног односа, Омбудсмени су разматрали питање опорезивања и финансијског оптерећивања особа које се баве самосталним радом – *freelance*. Срж проблема представља обавеза ових особа да уплаћују доприносе за пензијско и здравствено осигурање, а да при томе не остварују статус корисника. Ни уплаћени доприноси за пензијско осигурање не урачунавају им се у пензијски стаж јер Закон о пензијском и инвалидском осигурању није хармонизован са Законом о доприносима ФБиХ. У Републици Српској, Закон о доприносима прописује *фриленсерима* обавезу плаћања доприноса за пензијско и

⁶⁷² Слична препорука упућена је и музичкој школи у предмету Ж-БР-06-63/24 или Агенцији за статистику у предмету број Ж-СА-06-251/24.

⁶⁷³ Ж-СА-06-198/24.

инвалидско осигурање по стопи од 18,5%, која је јединствена за све видове осигурања. Уплате по основу доприноса за пензијско и инвалидско осигурање се прерачунавају у стаж. *Фриленсери* с пребивалиштем у Брчко дистрикту БиХ дужни су плаћати порез на доходак у износу од 10%, што је прописано Законом о порезу на доходак Брчко дистрикта БиХ. Уплаћивање доприноса за здравствено осигурање није обавеза за *фриленсере* у том дијелу БиХ. Када је ријеч о пензијском и инвалидском осигурању, *фриленсери* могу бирати између два ентитетска фонда којима ће, на добровољној основи, уплаћивати доприносе. Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине запримила је притужбу⁶⁷⁴ Удружење “Freelance” у Босни и Херцеговини⁶⁷⁵, која је изјављена због системске дискриминације која се врши примјеном Закона о доприносима⁶⁷⁶ и Правилника о начину обрачунавања и уплате доприноса⁶⁷⁷. Пritужииоци наводе да је тренутни законски оквир, конкретно одредбе члана 16. тачка 11) и одредба члана 10а. Закона о доприносима⁶⁷⁸ те одредбе члана 16. и 22. Правилника о начину обрачунавања и уплате доприноса⁶⁷⁹, дискриминаторан према фриленсерима јер им не омогућавају остваривање права пропорционално висини уплаћених доприноса. Наиме, наведени чланови доводе у неједнак положај „лица која остварују примања од друге самосталне дјелатности и повременог самосталног рада [...]“ и „лица у радном односу“ на начин да лица која остварују примања од друге самосталне дјелатности и повременог самосталног рада су обавезници плаћања обавезних доприноса социјалног осигурања, без могућности приступа правима у случају када наступи неки од осигураних случајева (у конкретном случају болест, инвалидска пензија, старосна пензија). Омбудсмени су утврдили да фриленсери, лица која раде по основу уговора о дјелу и сл., плаћају доприносе, и на темељу те чињенице имају „леgitимно очекивање“ да ће на одређени начин и под одређеним условима, остварити неки вид компензације за своје давање, конкретно, под одређеним условима приступ социјалним услугама, правима из здравственог и пензијског осигурања. У складу са наведеним „леgitимно очекивање“ прераста у право на имовину у смислу члана 1. Протокола број 1., имајући у виду да уплаћена новчана средства, представљају њихову имовину. Наиме, пропуштањем означених одговорних органа да регулишу статус ове категорије пореских обавезника, доводи до мијешања у њихово право на имовину загарантовано чланом 1. Протокола број 1. уз Европску конвенцију. Истакнуто је да су мијешање у право и различит третман ових категорија пореских обавезника засновани на Закону о доприносима Федерације Босне и Херцеговине и имају легитиман интерес⁶⁸⁰, али ово мијешање није сразмјерно циљу који се жели постићи. Наиме, умјесто да свим пореским обавезницима под одређеним условима, на темељу њихових давања, и на принципима солидарности, буду доступне социјалне услуге, права из пензијског и здравственог осигурања, притужииоци су у потпуности лишени истих. Упућена је Препорука⁶⁸¹ Влади Федерације Босне и Херцеговине, Федералном министарству здравства, Федералном министарству финансија,

⁶⁷⁴ Ж-СА-06-310/24.

⁶⁷⁵ Ж-СА-06-310/24.

⁶⁷⁶ „Службене новине ФБиХ” бр. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21, 6/23 и 28/23.

⁶⁷⁷ „Службене новине ФБиХ”, бр. 64 од 15/08, 81/08, 98/15, 6/17, 38/17, 39/18, 12/21, 6/22, 19/23, 97/23.

⁶⁷⁸ „Службене новине ФБиХ” бр. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02, 17/06, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19, 4/21, 6/23 и 28/23.

⁶⁷⁹ „Службене новине ФБиХ”, бр. 64 од 15/08, 81/08, 98/15, 6/17, 38/17, 39/18, 12/21, 6/22, 19/23, 97/23.

⁶⁸⁰ Регулисање обавезних доприноса, као основних инструмената за финансирање обавезног: пензијског и инвалидског осигурања, здравственог осигурања и осигурања од незапослености.

⁶⁸¹ П-254/24.

Федералном министарству рада и социјалне политике да имајући у виду своја овлаштења приступе сачињавању приједлога измјена Закона о здравственом осигурању које ће бити усклађен са приједлогом Закона о доприносима и којим ће се регулисати права из здравственог осигурања предметне категорије лица; да приступе сачињавању приједлога измјена Закона о пензијском и инвалидском осигурању којим ће се регулисати права из области пензијског и инвалидског осигурања предметне категорије лица; те да размотре могућност измјена и тренутно важећих законских одредби Закона о доприносима којима је такође прописана обавеза уплате доприноса за здравствено осигурање ове категорије лица, при чему не остварују права из области здравствене заштите; као и Парламенту Федерације Босне и Херцеговине да размотри могућност истовременог разматрања и усвајања приједлога Закона о доприносима и измјена Закона о здравственом осигурању и измјена Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Праћење провођења препоруке је у току.

12.3. Промоција заштите од дискриминације

Институција омбудсмена за људска права је у складу са унапређеним законским оквиром интензивно предузимала активности промоције антидискриминацијске заштите, које се огледају у информисању јавности, подизању свијести, провођењу кампања и другим облицима превенције дискриминације.⁶⁸²

У 2024. години, најзначајније од таквих активности биле су:

- Израда поднесака према Комитету за елиминацију расне дискриминације Уједињених нација, (CERD), који је тим поводом и јавно представљен на 113. сједници Комитета за елиминацију расне дискриминације, 12.08.2024. године. Том приликом, шеф Одјељења за елиминацију свих облика дискриминације је представио напредак и изазове у примјени Конвенције о елиминацији расне дискриминације.
- Пројекти Европске уније и Савјета Европе:
  - EU4INCLUSION,
  - Јачање демократских иновација и промоција људских права на локалном нивоу;
  - Интеграција Рома;
  - Презентација Извјештаја о браниоцима људских права Канцеларије OEBS-а за демократске институције и људска права (ODIHR), дана 17.10.2024. године у Сарајеву и 29.11.2024. године Бањалуци;
  - Праћење и провођење Акционог плана за унапређење људских права и основних слобода LGBTI особа у Босни и Херцеговини (2021 – 2024);
  - Израда и промоција Специјалног извјештаја о реализацији препорука Омбудсмена за људска права БиХ;
  - Пројекат Horizontal Facility Савјета Европе.

⁶⁸² Члан 7, став (2), тачка л) Закона о забрани дискриминације у БиХ.

Најбитнији догађај у години извјештавања је организовање Регионалне конференције Тијела за једнакост у Сарајеву (26-28. новембар), чији домаћин је била Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, а која је организована у сарадњи са Мисијом OEBS-а у Босни и Херцеговини. Конференција је носила назив „Обавезе у односу на Директиве о јачању тијела за једнакост“, а окупила је представнике тијела за једнакост Босне и Херцеговине, Црне Горе, Сјеверне Македоније, Србије, Албаније, као и Европске мреже тијела за једнакост (EQUINET), представнике државне и ентитетске власти, УН агенције заступљене у Босни и Херцеговини, представнике Европске уније, Савјета Европе, Мисије OEBS-а у Босни и Херцеговини и невладиних организација.

Конференција је посвећена двјема европским директивама, усвојеним у мају 2024. године, којима се јачају тијела за једнакост у државама чланицама ЕУ. Конкретно, ради се о сљедеће двије директиве:

- Директива Савјета о стандардима тијела за једнакост у подручју једнаког поступања према особама у питањима социјалне заштите те у приступу и набавци роба и услуга.⁶⁸³
- Директива Европског Парламента и Савјета о стандардима за тијела за једнакост у подручју једнаког поступања према женама и мушкарцима те њихових једнаких могућности у питањима запошљавања и рада.⁶⁸⁴

Сврха Директива је утврдити минималне захтјеве за функционисање тијела за промоцију једнаког поступања (тијела за једнакост). Директиве одређују мандат, независност, ресурсе, задатке и овлашћења тијела за једнакост да учествују у спречавању дискриминације и подизању свијести, и пружању помоћи жртвама, те дијеле сличне минималне стандарде. Циљ одржавања Конференције је унапређење сарадње између тијела за једнакост Југоисточне Европе кроз размјену знања, најбољих пракси и искустава о изазовима које ове двије директиве и њихова имплементација стављају пред државе чланице Европске уније и земље кандидате у циљу постизања минималних стандарда заштите од дискриминације. Добро је позната чињеница да и земље кандидати за чланство имају обавезу усклађивања свог правног система са правном стечвином Европске уније – *acquis communautaire*, коју сада чине и поменуте Директиве.

Расправа о јачању тијела за равноправност у свјетлу Европских директива дио је шире расправе о примјени европских стандарда заштите људских права у земљама кандидатима за чланство, а Конференција је окупила представнике многих од њих. Конкретније, од 14 приоритета које Босна и Херцеговина треба да испуни на путу ка чланству у Европској унији, њих шест (приоритети 9-13, као и приоритет број 4) се односи на људска права, а приоритет број 9 изричито предвиђа да држава треба: „Јачати заштиту права свих грађана, посебно осигуравањем провођења закона о недискриминацији и о родној равноправности.“ У свјетлу наведеног, Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је припала веома одговорна улога тумача и предводника у примјени европских стандарда заштите људских права у домаћем контексту. Тим прије што Институција омбудсмена за људска права поред функције државног механизма за заштиту људских права, обавља

⁶⁸³ Директива Савјета (ЕУ) 2024/1499.

⁶⁸⁴ Директива (ЕУ) 2024/1500.

функцију и органа за равноправност, органа надлежног за примјену закона о слободи приступа информацијама, закона о министарским, владиним и другим именованима, те од септембра 2024. године и превентивног механизма за праћење права особа лишених слободе.

Због тога је императив да се Институција омбудсмена и Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације директно суочи са овим изазовима, прилагоди свој рад постављеним захтјевима и искористи прилике које се пружају. У том смислу, Институција и Одјељење кроз свој рад појашњавају обавезе које земље имају у свјетлу усвојених директива, идентификују потенцијалне празнине у домаћем законодавству које треба ријешити, и уопште, подржавају ефикасну транспозицију и имплементацију европских стандарда заштите људских права у нашој земљи.

12.4. Права националних и вјерских мањина

Босна и Херцеговина је слиједећи обавезе преузете ратификовањем Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, донијела Закон о заштити права припадника националних мањина БиХ, који прописује низ права која власти у БиХ требају осигурати мањинама. Прихватањем међународних стандарда људских права и усклађивањем националног законодавства, у значајној мјери успостављен је оквир унутар којег се требају развијати институционални механизми и процедуре које ће осигурати стварни приступ прихваћеним правима. Закони о заштити права припадника националних мањина на нивоу државе, ентитета и кантона прописују низ права која органи власти требају осигурати мањинама укључујући право на језик, информисање, осигурање уживања економско-социјалних права, те учествовање у органима власти.

У 2024. години регистровано је 10 предмета из области права националних, вјерских и других мањина и издата је једна препорука.

Жалбе су у највећем броју изјављене од стране Европског центра за права Рома (European Roma Rights Centre AISBL), из Брисела, Краљевина Белгија односно њихове регионалне канцеларије из Скопља, Република Сјеверна Македонија, и односе се на положај припадника ромске националне мањине ради отежане легализације ромских кућа и насеља у више јединица локалне самоуправе у Босни и Херцеговини⁶⁸⁵, неједнаког приступа води, инфраструктури и социјалној заштити,⁶⁸⁶ обезбјеђења алтернативног смјештаја ромским породицама итд.⁶⁸⁷

Омбудсмени БиХ у поступку по жалби⁶⁸⁸ ради одлуке органа локалне власти о уклањању импровизованих стамбених објеката у којима су боравили припадници ромске националне мањине, упутили су препоруку Министарству за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине да у наредном периоду, у оквиру постојећих планова и програма, сагледа

⁶⁸⁵ Ж-СА-03-603/24.

⁶⁸⁶ Ж-СА-03-604/24.

⁶⁸⁷ Ж-СА-03-749/24.

⁶⁸⁸ Ж-СА-03-498/23, препорука број П-137/24.

евентуалне ефекте које постојећи прописи о пребивалишту и боравишту имају на регулисање кретања и боравка ромске популације и њихову могућност запошљавања, у смислу да ли исти доприносе настајању импровизованих насеља. У одговору Министарства је између осталог наведено⁶⁸⁹: „На основу Декларације партнера Западног Балкана у интеграцији Рома/Ромкиња у склопу процеса проширења ЕУ (Познанска Декларација) надлежне институције у Босни и Херцеговини, између осталог, имају обавезу да повећају стопу запошљања Рома на најмање 25% и гдје год је то могуће, легализовати сва неформална насеља гдје живе Роми или осигурати трајан, пристојан и повољан смјештај који уклања сегрегацију Рома који тренутно живе у неформалним насељима која не могу бити легализована из оправданих разлога.”

Као посљедица ниске стопе запошљавања Рома и тешке економске ситуације, евидентно је њихово номадско кретање на подручју Босне и Херцеговине у потрази за доступним видом зараде који се најчешће огледа у пословима везаним за прикупљање и трговину секундарним сировинама. Бројни су проблеми са којима се приликом таквог начина живљења сусрећу. Стамбени објекти, односно насеља која формирају су најчешће неусловни за живот, неиспуњавању услове за евентуалну легализацију, отежан је приступ води и инфраструктурним капацитетима. Неријетко је присутан отпор домицилног становништва.

Роми се такође суочавају с посебним изазовима када је ријеч о пријави пребивалишта и боравишта, што је кључно за могућност запошљавања, приступ здравственим и социјалним услугама те интеграцији у друштво. Упис у матичне евиденције и посједовање личних докумената су предуслови за остваривање свих других права али истовремено и вид заштите од опасности да постану жртве трговине људима.

Омбудсмени указују да је неопходно континуирано предузимати радње у циљу осигурања идентификационих докумената свим особама ромске националне мањине. Интензивно радити на уклањању препрека и пружању подршке циљу побољшања положаја Рома у области стамбеног збрињавања, здравствене заштите, образовања и свих облика укључености у друштвене, социјалне, културне и политичке токове живота. Унаприједити питање запошљавања Рома, у јавном и приватном сектору, кроз имплементацију стратегија које ће укључивати различите видове оспособљености за послове на тржишту рада, развијање програма подстицаја послодавцима за запошљавање и успостављање независних механизма надзора.

Неопходно је активно и системски у свим сферама јавног мњења промовисати темељне вриједности прихватања различитости, толеранције али и емпатије у односу на оне који нису истих националних припадности, економског статуса и поријекла.

Институција омбудсмена за људска права је у току године извјештавања учествовала у реализацији пројекта интеграције Рома који проводи Савјет Европе, са циљем унапређења друштвене инклузије Рома и борбе против стереотипа и стигматизације. Почетна фаза овог

⁶⁸⁹ Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине акт број: 07-12-1-1484-3/24 од дана 27.05.2024. године.

пројекта подразумијева провођење истраживања, чији је циљ испитати перцепције, ставове и искуства у вези са положајем Рома у Босни и Херцеговини, с посебним фокусом на препознавање евентуалних облика дискриминације и друштвених неједнакости. Правни оквир који служи као полазна основа за провођење истраживања и даљи рад на пројектним активностима представљен је кроз *Акциони план Босне и Херцеговине за друштвену инклузију Рома и Ромкиња за период 2021 – 2025. године*, који је усвојило Министарство за људска права и избјеглице БиХ, *Специјални извјештај о положају Рома у Босни и Херцеговини* из 2014. године као и Извјештај о реализацији препорука омбудсмена БиХ из Специјалног извјештаја о положају Рома у БиХ из 2016. године, који је сачинила Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

ХИИ САРАДЊА С ОРГАНИМА И ИНСТИТУЦИЈАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА И ЦИВИЛНИМ СЕКТОРОМ

13.1. Сарадња с организацијама и институцијама у Босни и Херцеговини

Институције власти у Босни и Херцеговини дужне су осигурати грађанима примјену и заштиту људских права и основних слобода. Институција омбудсмена представља канал комуникације између грађана и власти и од квалитета сарадње са институцијама власти зависи рјешавање конкретних предмета. Мандат Институције омбудсмена од посебне је важности, јер обухвата превенцију кршења људских права, промоцију стандарда људских права које је држава ратификацијом међународних уговора преузела као обавезу. То укључује доношење законодавних, административних и других мјера ради њихове потпуне имплементације.

Омбудсмени БиХ су током 2024. године представили законодавним органима на свим нивоима власти сљедеће извјештаје: Годишњи извјештај о резултатима активности Институције омбудсмена за 2023. годину, Специјални извјештај у вези са спречавањем ризика апатридије у Босни и Херцеговини, Специјални извјештај о стању у просторијама за задржавање у појединим полицијским управама у Босни и Херцеговини, Пратећи извјештај о стању у установама за смјештај особа с интелектуалним и менталним потешкоћама у Босни и Херцеговини, те Анализу реализације препорука омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

У току 2024. године Омбудсмени БиХ су учествовали и у раду комисија Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и Одбора за унутрашњу политику Савјета министара Босне и Херцеговине. Комисије су разматрале годишњи и специјалне извјештаје Институције омбудсмена, модалитете успостављања и функционисања Одјељења превентивног механизма као и планирања буџета Институције омбудсмена за 2025. годину. Омбудсмени БиХ су такође учествовали и у раду ентитетских комисија Парламента Федерације Босне и Херцеговине, сједница Владе Брчко дистрикта, које су на тим нивоима разматрале годишњи и специјалне извјештаје Институције омбудсмена. Присутствовали смо и Тематској сједници о „*Институционалном одговору на насиље у породици и насиље над женама*“ у организацији Комисије за једнакоправност полова оба дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине, Комисије за безбједност Представничког дома и Комисије за људска права и слободе Дома народа као и сједницама Законодавно-правне комисије и Комисије за заштиту људских права и слобода Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине.

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и Тужилаштво Босне и Херцеговине наставили су конструктивну сарадњу, фокусирајући се на размјену информација и рјешавање конкретних предмета. Исказана је спремност за даљи рад у оквиру својих надлежности, чиме се унапређује међусобна координација и ефикасност у обављању њихових задатака.

Омбудсмени БиХ су учествовали на састанку Радне групе за измјене и допуне Породичног закона Федерације Босне и Херцеговине. Састанак је имао за циљ припрему иницијативе за измјену одредбе о поступку посредовања у бракоразводним поступцима и других одредаба. Састанак је организовао Центар женских права из Зенице, а учесници су били практичари и експерти из ове области права. Састали смо се и са представницима Центра за социјални рад Тешањ и Полицијске управе Тешањ у циљу ефикасније сарадње на терену, присуствовали скупштини Удружења послодаваца Федерације Босне и Херцеговине

Учешће на скуповима и догађајима посвећеним људским правима, попут тематских сједница које организују Омбудсмени Босне и Херцеговине, законодавни органи и други релевантни субјекти омогућило је вођење конструктивних консултација о кључним питањима из области људских права. Овај процес има посебан значај јер подразумева важност заједничког договора и успостављања дијалога са јавним органима и државним институцијама. Кроз овакве консултације не само да се омогућава свеобухватно сагледавање проблема већ се доприноси јачању Институције омбудсмена, повећању њене видљивости и препознатљивости у друштву. Осигурава се оквир за будуће препознавање важности омбудсменских препорука од стране надлежних институција и органа, чиме се доприноси заштити људских права и унапређењу рада институција на свим нивоима. Тако је Институција омбудсмена учествовала на округлом столу под називом *"Имам право на питку воду и чист зрак"*⁶⁹⁰, који је одржан у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине у Сарајеву, истакнувши значај заштите права на питку воду и чист ваздух као основних људских права. Округли сто имао је за циљ подизање свијести о еколошким изазовима и јачање заједничких напора за заштиту животне средине, што је кључно за осигурање квалитета живота свих грађана Босне и Херцеговине. Омбудсмени Босне и Херцеговине су учествовали и на Округлом столу о превенцији и борби против трговине људима у сврху радне експлоатације. Дискутовало се о изазовима са којима се суочавају жртве трговине људима у приступу правди, релевантној пракси Европског суда за људска права и Суда Босне и Херцеговине те нацрту Стратегије за сузбијање трговине људима у Босни и Херцеговини 2024-2027. Округли сто је организован у сарадњи с Министарством безбједности Босне и Херцеговине као дио пројекта подршке имплементацији Акционог плана Савјета Европе. Били смо и дио рада Округлог стола на тему *„Насиље над женама с инвалидитетом“*, у организацији Координационог одбора удружења особа са инвалидитетом Кантона Сарајево (КОО КС) и заједничком раду на унапређењу капацитета за пружање подршке, подижући свијест о важности заштите и поштовања права жена с инвалидитетом. Омбудсмени су остварили учешће и у раду Округлог стола на тему *„Одговор правосудних институција на изазове трговине људима у Босни и Херцеговини“* с фокусом на улогу правосудних институција у заштити жртава трговине људима и процесуирању починилаца кривичних дјела, актуелне трендове и изазове у откривању, прикупљању доказа и процесуирању кривичних дјела кријумичарења људи и међународне трговине људима као и заштиту жртава трговине људима кроз Стратегију за супротстављање трговини људима БиХ и Правосудне смјернице. Као Институција која се залаже за очување животне средине и заштиту околине, присуствовали смо свечаном пријему поводом обиљежавања 15. годишњице Државне регулаторне агенције за

⁶⁹⁰ 26.11.2024. године.

радијацијску и нуклеарну безбједност, која се посвећује заштити здравља грађана и животне средине од ризика радијације и нуклеарних материјала.

Поред сарадње са законодавним органима, Омбудсмени БиХ су интензивирали сарадњу са извршном влашћу. Одржани су састанци са министром за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине, министром здравља и социјалне заштите Републике Српске, министром трговине и туризма Републике Српске, предсједавајућим Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине, предсједником Владе Западнохерцеговачког кантона, министром финансија Херцеговачко-неретванског кантона, Удружењем послодаваца у Федерацији Босне и Херцеговине, Унијом послодаваца у Републици Српској, те представницима локалне власти у Добоју, Бањалуци, Бихаћу, Вогошћи, Дрвару, Гламочу и Тешњу.

Омбудсмени Босне и Херцеговине, на позив извршних органа власти као предлагача закона и подзаконских аката, достављају приједлоге, примједбе и сугестије, учествујући у јавним и стручним расправама с посебним фокусом на заштиту права дјетета и борбу против насиља над женама.

13.2. Активности на промоцији људских права

Најзначајније активности на промоцији људских права су едукативни садржаји, конференције, тематски састанци, радионице, медијска обраћања и слично. За остваривање ове активности кључна је сарадња са академском заједницом, заштитницима и промоторима људских права, медијима и другим субјектима који се баве темом људских права.

У оквиру континуиране сарадње са универзитетима у Босни и Херцеговини, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је интензивно током 2024. године радила на јачању партнерства с правним факултетима у Источном Сарајеву, Сарајеву, Бањој Луци, Мостару и другим високошколским установама. Ова сарадња обухватила је организацију стручних семинара, предавања, размјену искустава и промоцију стандарда људских права с циљем јачања свијести о важности људских права унутар академске заједнице.

Активност којој се Институција омбудсмена сваке године одазове и активно учествује у улози члан-а/ице судског савјета⁶⁹¹ је државно такмичење “*Ius versus Iustitiam*”, које окупља студенте права из цијеле државе. Током такмичења, студенти имају прилику примијенити стечено знање и правне вјештине кроз симулацију судских поступака, док омбудсмени активно доприносе оцјењивању њихових наступа и пружају смјернице за унапређење најбољих пракси у правној професији. Ова сарадња представља важан корак ка повезивању теоријског знања и практичних вјештина, уз јачање свијести о људским правима међу будућим правним стручњацима. У оквиру успјешне сарадње Правног факултета у Сарајеву и Институције омбудсмена, и у академској 2023/2024. години реализована је студентска пракса из предмета Управно право II. Фокус праксе био је на практичној примјени закона о слободи приступа информацијама. У том контексту, одржана је радионица на тему: „*Како*

⁶⁹¹ Мостар у периоду 2- 4.10.2024. године.

и када написати жалбу Институцији омбудсмена за људска права БиХ?“, на којој је представљена улога Институције омбудсмена у заштити права на приступ информацијама, поступак пред Институцијом омбудсмена као и утицај препорука. Интерактивна сарадња је остварена и са студентима Факултета политичких наука у Бањој Луци под називом „Град инклузије“, у поводу обиљежавања Међународног дана особа са инвалидитетом. Циљ радионице био је подстицање свијести о свакодневним изазовима са којима се особе са инвалидитетом суочавају. Организована од стране Уније студената социјалног рада Факултета политичких наука Универитета у Бањој Луци, радионица је истраживала начине за унапређење инклузије и равноправности у друштву, пружајући прилику за активну и инклузивну сарадњу са студентима у циљу заједничког обликовања бољег и праведнијег окружења. Институција омбудсмена остаје посвећена наставку рада с академским партнерима у циљу унапређења правне едукације и промовисања људских права као темељног принципа у образовању и пракси. Омбудсмени Босне и Херцеговине су учествовали и као чланови жирија на Првенству кикиндских средњих школа у дебати за 2024. годину. Такмичење је организовано с циљем развоја говорничких вјештина ученика, промоције људских права и подизања свијести о важности људских права и слобода. Реализован је и контакт са представницима Норвешког центра за људска права при Универзитету у Ослу.

Током 2024. године, Омбудсмени Босне и Херцеговине су учествовали у бројним стручним скуповима, укључујући савјетовања правника као што су *Октобарски правнички дани у Теслићу*, конференције о правима маргинализованих група, семинари о јачању владавине права те радионице посвећене анализи и унапређењу рада јавне управе.

На овим догађајима представници Институције омбудсмена одржали су излагања на теме као што су „Анализа примјене препорука Институције омбудсмена за људска права у јавној управи у Босни и Херцеговини“ и „Улога омбудсмена у заштити људских права у сложеним правним системима“. Излагања су истакла значај имплементације препорука Омбудсмена као кључног фактора за унапређење рада јавне управе, заштиту људских права и јачање демократских процеса. Институција омбудсмена је, кроз своје активности на овим скуповима, доприносила размјени знања међу правницима, академицима и стручњацима из Босне и Херцеговине, регије и шире, с циљем јачања правног система и промоције људских права.

Сарадња са судским и правосудним органима је настављена и у 2024. години, посебно имајући у виду мандат Институције омбудсмена и теме које су биле везане за елиминисање узрока који доводе до обраћања грађана Омбудсменима са жалбама на поступање правосудних институција, али и питања која се тичу одређених системских проблема.

Током извјештајног периода, Институција омбудсмена је обиљежила већину међународних дана посвећених људским правима. Посебан фокус стављен је на обиљежавање Међународног дана жена, Међународне недјеље дјетета, Међународног дана људских права, Међународног дана дјетета, Међународног дана социјалног рада, Међународног дана особа са инвалидитетом, Међународног дана слободе приступа информацијама и других значајних датума. Активности су усклађене с календаром који је доставило Министарство за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине.

13.2.1. VIII Регионална конференција Тијела за једнакост југоисточне Европе

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине организовала је VIII Регионалну конференцију Тијела за једнакост југоисточне Европе под називом „Обавезе у односу на Директиве о јачању тијела за једнакост“, одржану у Сарајеву од 26. до 27. новембра 2024. године. Конференција је окупила представнике тијела за равноправност из региона, Европске мреже тијела за једнакост (Equinet), државних и међународних институција те организација цивилног друштва.

Фокус конференције био је на имплементацији нових ЕУ директива (2024/1499 и 2024/1500), које постављају минималне стандарде за независност, ресурсе, надлежности и ефикасност тијела за равноправност. Разматране су стратегије њихове примјене, изазови и могућности за унапређење капацитета ових институција у борби против дискриминације. Посебан нагласак стављен је на јачање регионалне сарадње с циљем осигурања вишег нивоа заштите људских права и једнакости у складу с европским стандардима.

13.3. Придруживање ЕУ

Процес европских интеграција је постао политички приоритет земље, посебно од добијања статуса кандидата у децембру 2022. године што се умногоме одражава и на рад Институције омбудсмена за људска права. Управо због тога, шеф Одјељења за елиминацију свих облика дискриминације лично је учествовао на округлом столу под називом „Ново партнерство за владавину права, демократију и људска права у земљама кандидатима за чланство у ЕУ“ који је одржан у Бриселу 20. фебруара 2024. године у Европском парламенту. Овај догађај послужио је као форум током којег су институције за заштиту људских права у земљама кандидатима за чланство у ЕУ представиле стање у области владавине права посланицима Европског парламента и представницима ЕУ институција.

Представници органа за равноправност у земљама кандидатима, као и домаћини из Европске уније усагласили су се да:

- државе треба да успоставе правно и институционално окружење да би институције за заштиту људских права могле функционисати у складу са Париским принципима, а институције за заштиту људских права треба да буду укључене у процес надзора и оцјене рада правосудних органа, са посебним освртом на приступ правди рањивим групама;
- оквир за борбу против корупције мора бити ојачан, што укључује спречавање сукоба интереса, заштиту лица која пријављују корупцију и осуђујуће пресуде у предметима високе корупције;
- сектор цивилног друштва треба бити подржан кроз укључивање у процесе доношења одлука и финансирање, као и заштиту од напада што укључује и злоупотребу могућности тужбе пред судом;
- медијске слободе и плурализам се штите кроз осигурање слободе изражавања, слободан приступ информацијама и заштиту новинара;

- постоји генерално очекивање да Органи за равноправност допринесу консултацијама које се одвијају у контексту сачињавања Извјештаја о напретку у процесу проширења, на тему владавине права и људских права;
- испред Европског парламента треба да се именује главни преговарач (*chief negotiator*) за сваку земљу засебно;
- треба да се ојача улога Канцеларије европског јавног тужиоца (*EPPO – European Public Prosecutor Office*) у земљама чланицама са циљем истраге предмета високе корупције.

Као резултат дискусије у Европском парламенту закључено је да ЕУ може унаприједити позицију институција за заштиту људских права, путем повећања видљивости институције на ЕУ нивоу, кроз извјештаје ЕУ органа (Европске комисије) и уврштавањем тема људских права у преговоре о приступу, кроз опште инструменте права ЕУ, као што су директиве посвећене стандардима органа за равноправност, кроз програме едукације, обуке и образовања о ЕУ темама, посебно међу младима. У том контексту као користан путоказ може послужити извјештај „Јаке и ефикасне институције за заштиту људских права (2020)“⁶⁹² који је објавила Агенција ЕУ за основна права (енг. *Fundamental Rights Agency/FRA*). Посланици који су били присутни износе свој став да крајњи рок за придруживање нових чланица треба да буде 2030. година.

Напредак у процесу придруживања Босне и Херцеговине и других земаља региона Европској унији покренуо је дискусију унутар Европске мреже националних институција за људска права (ENNHRI) о значају и улози тих институција у европским интеграцијама. Досадашња пракса и искуство показују да су националне институције за људска права често већ укључене у рад пододбора и других органа, успостављених у оквиру процеса придруживања. Омбудсмени Босне и Херцеговине су активно учествовали на осмом састанку Пододбора за правду, слободу и сигурност између Европске уније и Босне и Херцеговине. У оквиру двије тематске области представљене су активности везане уз измјене Закона о омбудсмену, укључујући мандат превентивног механизма против мучења и злостављања као и напоре у унапређењу слободе изражавања и медијских права. Истакнути су изазови с којима се грађани сусрећу у остваривању својих права и слобода. Омбудсмени БиХ су били дио Посебне групе за реформу јавне управе између Европске уније и Босне и Херцеговине, поред представника делегације Босне и Херцеговине, министра правде БиХ, координатора Канцеларије за реформу јавне управе и других.

Омбудсмени БиХ узели су учешћа у „*Министарској конференцији о преговорима о приступању држава Западног Балкана Европској унији (Поглавље 23 – Правосуђе, борба против корупције и основна права)*“, која је обухватила дискусију о кључним питањима која се односе на будуће кораке у преговорима, као и очекивања од Босне и Херцеговине у вези са испуњавањем обавеза предвиђених Поглављем 23. Ова конференција омогућила је додатну анализу изазова као и конкретних мјера које треба предузети како би се унаприједила владавина права, заштита основних људских права и борба против корупције.

⁶⁹² <https://fra.europa.eu/en/publication2020/strong-effective-nhris>.

Омбудсмени БиХ су такође узели учешће и на онлајн консултативном састанку Радне групе 19 - Запошљавање и социјална политика. Састанак је имао за циљ разматрање анализе релевантног законодавства ЕУ у овој области, идентификацију кључних питања и размјену мишљења која ће бити достављена Европској комисији. Током састанка дискутовано је о активностима институција у вези с анализом ЕУ законодавства и дефинисању питања за ЕК, укључујући нејасноће које ће бити разматране током интерактивне дискусије на обуци везаној за аналитички преглед законодавства ЕУ и Босне и Херцеговине.

Омбудсмени БиХ се редовно састају и са представницима Европске уније како би размијенили мишљења о кључним питањима људских права и унаприједили сарадњу у овој области. Током тих састанака посебно се истиче улога Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине у заштити основних права грађана и унапређењу стандарда људских права, што је од посебног значаја у контексту процеса придруживања Босне и Херцеговине Европској унији. На једном од састанака, одржаним с новоименованим амбасадором Европске уније у Босни и Херцеговини, разговарало се о активностима Институције и њеном доприносу заштити права свих грађана, уз нагласак на усклађивање с европским вриједностима и стандардима.

Институцију омбудсмена су посјетили и чланови Европског парламента Tineke Strik⁶⁹³ и Thijs Reuten⁶⁹⁴ и разговарали о стању људских права у Босни и Херцеговини, активностима Институције укључујући рад на жалбама грађана, препорукама и улози у остваривању владавине права. Истакнута је важност заштите људских права и слобода у Босни и Херцеговини.

13.4. Сарадња с међународним организацијама и институцијама и поднесци УН комитетима

У 2024. години настављена је успјешна сарадња на међународном плану, али и са међународним организацијама које раде и дјелују у Босни и Херцеговини. Фокус је и даље на јачању људских права у било којем концепту, као друштвеном приоритету демократског друштва. Та се сарадња огледа кроз партиципацију у активизмима, едукацијама и промоцијама везано за насиље над женама, жртвама тортуре, положају Рома у друштву, питањима заштите околине и животне средине, климатским промјенама, стању у установама социјалне заштите, закону о слободи приступа информацијама, статусу миграната и миграцијама у Босни и Херцеговини, ситуацији у вези са браниоцима људских права, стању у затворским и притворским јединицама, заштити личних података, слободи окупљања, родно заснованом насиљу, говору мржње и свим осталим облицима дискриминације и многим другим.

Посебно значајна сарадња је остварена у одређеним (најчешће пројектним) активностима са Делегацијом Европске уније у Босни и Херцеговини, канцеларијом Савјета Европе у Босни и Херцеговини, Мисијом OSCE-а у Босни и Херцеговини, Канцеларијом резидентне координаторице УН-а у Босни и Херцеговини и УН агенцијама (UNDP, UNICEF, UNFPA,

⁶⁹³ 5.4.2024. године

⁶⁹⁴ 28.3.2024. године

UNHCR, IOM, UN Women) као и другим међународним организацијама које дјелују у Босни и Херцеговини и баве се заштитом људских права. Пројекат *EU4Inclusion – Побољшање капацитета за праћење и извјештавање о потребама рањивих група у Босни и Херцеговини* наставак је ранијег пројекта *ЕУ за људска права и сузбијање дискриминације*, који је осмислила и финансира Делегације Европске Уније у Босни и Херцеговини и који има за циљ осигурање континуитета активности започетих у оквиру претходног пројекта. Фокус пројекта је на јачању институционалних капацитета и ефикасној примјени Закона о забрани дискриминације и Закона о равноправности полова, с циљем унапређења права и положаја рањивих група у Босни и Херцеговини.

Институционално се учешће наставља и у кључним аспектима сарадње са канцеларијом Савјета Европе у Босни и Херцеговини, почев од обиљежавања јубилеја 75. годишњице оснивања Савјета Европе и 22. годишњице чланства Босне и Херцеговине учешћем на конференцији *„Улога транзицијске правде на путу БиХ према ЕУ“* у Сарајеву. Омбудсмени БиХ су том приликом нагласили важност Савјета Европе у јачању демократских вриједности, људских права и владавине права. Босна и Херцеговина је 2002. године постала чланица Савјета Европе и активно промовише његове вриједности на свом путу према Европској унији. Како би се додатно оснажили капацитети у области људских права и владавине права, Омбудсмени БиХ су наставили учешће и у заједничким пројектима са Савјетом Европе, и то: *„Јачање институционалних капацитета у области слободе изражавања и информисања у Босни и Херцеговини - ЕФЕн“* (с циљем унапређења институционалних капацитета за заштиту слободе изражавања и медијских права кроз обуке, побољшање политика и стварање повољног окружења за новинаре и медије у земљи), *„Заштита слободе изражавања и медија на западном Балкану – PRO-FREEN“* (наставак пружања подршке институцијама у приоритетима у области слободе изражавања у складу са европским стандардима), *„Horizontal Facility за Западни Балкан и Турску“*, (који доприноси јачању владавине права, заштити људских права и демократије и заједнички пројекат ЕУ) и Савјета Европе *„Ка једнакој, инклузивној и толерантној Босни и Херцеговини“* (који подржава развој друштвене инклузије и међусобног поштовања).

На позив Канцеларије Савјета Европе, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине учествовала је у панел дискусији на тему: *„Гаранција локалне аутономије у Федерацији Босне и Херцеговине кроз усклађеност са стандардима Европске повеље о локалној самоуправи“*. Њен циљ је био отворити дијалог са представницима законодавне и извршне власти у Федерацији Босне и Херцеговине о важности хармонизације закона са Законом о принципима локалне самоуправе, узимајући у обзир његов специфичан карактер у односу на опште законодавство.

Интензивна сарадња са Канцеларијом резидентне координаторице и партнерским УН организацијама у Босни и Херцеговини одвијала се кроз низ састанака и заједничких иницијатива. У оквиру једне од иницијатива разговарано је о унапређењу праћења и извјештавања о примјени конвенција о људским правима у Босни и Херцеговини, с посебним нагласком на развој алата који би олакшали рад релевантних институција, уз фокус на потребу за заштитом права рањивих група. Ове разговоре предводиле су делегације Канцеларије високог комесара за људска права ОНСНР) и UNICEF-а у Босни и Херцеговини, а циљ је био унаприједити процес праћења људских права. Разговарано је и

са представницима UNHCR-а у Босни и Херцеговини и OHCHR-а о превентивном механизму (ПМ) и питањима која се односе на имиграцијске притворске центре. Током тих разговора, посебан акценат стављен је на модалитете подршке Институцији омбудсмена у рјешавању изазова у вези са имигрантским притвором, као и на настављање сарадње у рјешавању тих кључних питања.

Кроз сарадњу са Специјалним извјестиоцем УН-а за права на слободу мирног окупљања и удруживања Институција је имала прилику разговарати о правима која се односе на мирна окупљања, укључујући законске и практичне изазове у остваривању тих права. Специјални извјестилац је био упознат са налазима и препорукама Институције у вези са слободом окупљања, чиме је додатно потврђена кључна улога Институције у заштити грађанских и политичких права.

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је током године остварила успјешну сарадњу и са UNFPA-ОМ у Босни и Херцеговини, укључујући учешће на ENNHRI – UNFPA вебинуру на тему "*Интеграција сексуалног и репродуктивног здравља и права у праћење и извјештавање о људским правима*", у циљу подизања свијести и јачања капацитета националних институција за људска права (NHRI) у ефикасној интеграцији сексуалног и репродуктивног здравља и права као и родно заснованог насиља, праћења и извјештавања о људским правима. Поред тога, Омбудсмени БиХ су учествовали и у евалуацијском интервјуу у оквиру вишегодишњег програма Популацијског фонда Уједињених нација (UNFPA) у Босни и Херцеговини. Интервју је обухватио анализу програмских активности и постигнутих резултата, с циљем процјене утицаја на унапређење људских права и добробит становништва. Учествовањем у интервјуу, Омбудсмени БиХ су пружили увид из перспективе кључног актера у реализацији програма, доприносећи побољшању будућих активности UNFPA програма.

Омбудсмени БиХ су присуствовали и дијалогу на високом нивоу између Генералног директора СЗО и Високог комесара УН-а за људска права на тему: „*Остваривање права на здравље у свијету у превирању*“. Фокус је био на испуњавању међународних обавеза и акцијама на свим нивоима за универзално право на здравље.

Одржан је и састанак са представницима Канцеларије OSCE-а за демократске институције и људска права из Варшаве (ODIHR). Тема састанка била је сарадња у контексту доношења законских прописа који регулишу рад правосудних институција у Босни и Херцеговини као и разматрање препорука о независности и одговорности правосуђа, темељених на стандардима судске независности и искуствима из региона OSCE-а. У сарадњи са Мисијом OSCE-а у Босни и Херцеговини, Омбудсмени Босне и Херцеговине су ове године презентовали у Добоју „*Смјернице за унапређење свакодневне комуникације са особама са инвалидитетом*“, наставивши са примјереном дискусијом у циљу разматрања и разговора о питањима од значаја за остваривање основних права особа са инвалидитетом, те одржали састанак са шефицом Теренске канцеларије Мисије OSCE-а у Бањалуци.

Омбудсмени БиХ су угостили и СИГМА експертски тим, а теме разговора обухватиле су праћење провођења препорука Омбудсмена Босне и Херцеговине и примјену закона о приступу информацијама, укључујући инспекцију усклађености и санкције за

непоштовање. Састанак је био дио мјерења стања у јавној управи Босне и Херцеговине које проводи СИГМА у оквиру ажурираних Принципа јавне управе, с циљем оцјене напретка у реформи јавне управе.

Омбудсмени БиХ су били и дио USAID-овог Пројекта подршке мониторингу и евалуацији (MEASURE II), с фокусом на родној анализи, имплементацији родних права у Босни и Херцеговини те промјенама у области родне равноправности и „gender mainstreaming“-у. Родна анализа ће се користити за јачање разумијевања родне равноправности, оснаживање жена и подршку имплементацији USAID-ове Стратегије за развојну сарадњу с Босном и Херцеговином.

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су дали допринос на консултативним састанцима за припрему 4. Универзалног периодичног извјештаја (UPR) о ситуацији људских права у Босни и Херцеговини, у организацији Канцеларије УН резидентне координаторице у Босни и Херцеговини (OHCHR), као и на састанцима са евалуацијским тимом УН-а у Босни и Херцеговини који проводе независну евалуацију Оквира сарадње УН-а за одрживи развој (UNSDCF) 2021. до 2025. године. Са наведеним међународним партнерима се дискутовало и о унапређењу праћења и извјештавања о примјени Конвенција о људским правима у Босни и Херцеговини, са посебним фокусом на потребе рањивих група. Омбудсмени БиХ су упознали представнике међународних организација са својим препорукама и кључним налазима, односно сачињен је и Извјештај за Универзални периодични преглед људских права у Босни и Херцеговини (UPR IV циклус).

У 2024. години Омбудсмени БиХ су Комитету за елиминацију расне дискриминације Канцеларије високог комесара за људска права Уједињених нација доставили поднесак с информацијама у вези са извјештајем Босне и Херцеговине о примјени Међународне конвенције о елиминацији свих облика расне дискриминације и препорукама CERD комитета. Комитету УН-а за права особа са инвалидитетом упућен је извјештај о примјени УН Конвенције о правима особа са инвалидитетом у Босни и Херцеговини.⁶⁹⁵

Омбудсмени БиХ су учествовали на завршном састанку с представницима делегације Европског комитета за спречавање мучења и нечовјечног поступања или кажњавања (CPT), на којем су изложена прелиминарна запажања о посјетама институцијама као што су полицијске станице, затвори и психијатријске установе. Разговарано је о стању људских права, предметима у раду Институције омбудсмена који се односе на жалбе грађана и успостављању превентивног механизма према новим измјенама Закона о омбудсмену.

Поред међународних организација људских права, Омбудсмени БиХ су у 2024. години сарађивали са амбасадама Сједињених Америчких Држава, Хрватске, Аустрије и Финске, Краљевина Белгије, Норвешке, Шведске, Холандије и Данске и другим амбасадама акредитованим у Босни и Херцеговини. Тако је одржан онлајн састанак са Declan Connors, другим секретаром за билатералне односе и јавну дипломатију Аустралијске амбасаде и сталне мисије при УН у Бечу, с циљем разматрања Универзалног периодичног прегледа

⁶⁹⁵ Сви поднесци упућени УН органима доступни су на веб страници Институције омбудсмена www.ombudsmen.gov.ba.

(UPR) Босне и Херцеговине. Састанак, организован на иницијативу Амбасаде Аустралије, био је посвећен информисању о приступу Аустралије у давању UPR препорука за Босну и Херцеговину и тражењу мишљења Омбудсмена о кључним питањима људских права у земљи.

Омбудсмени БиХ учествовали су и на Регионалној конференцији *„Правосуђе и посредовање за европске интеграције: Регионална разматрања о правним и институционалним оквирима за медијацију и повећање броја предмета медијације“*, организованом од стране CSSP- Берлинског центра за интегративну медијацију у Сарајеву. Конференција је била подржана од стране њемачког Федералног министарства иностраних послова и организована у сарадњи са Високим судским и тужилачким савјетом Босне и Херцеговине. Фокус догађаја био је на наглашавању улоге медијације као кључног алата за унапређење правде, с посебним акцентом на правни и институционални оквир за медијацију и повећање броја случајева медијације у југоисточној Еуроци.

13.5. Учешће у мрежама NHRI

Институција омбудсмена остварује успјешну сарадњу са мрежама националних институција за заштиту људских права и чланица је различитих мрежа (Глобална мрежа националних институција за људска права - GANHRI, европска мрежа националних институција за људска права - ENNHRI, европска мрежа органа за једнакост – Equinet, асоцијација медитеранских омбудсмена – АОМ, Европска мреже омбудсмена за дјецу Европе - ENOC, Међународни институт омбудсмена - IOI). Омбудсмени Босне и Херцеговине или представници Институције омбудсмена, присуствују конференцијама и годишњим састанцима различитих мрежа, што је значајно за промоцију људских права, промоцију Институције и заговарање примјене међународних стандарда у Босни и Херцеговини. Националне институције за заштиту људских права, путем секретаријата заједничких мрежа, траже савјете од чланова мреже како поступити у одређеној ситуацији, како су колеге ријешиле неко правно питање или тумачили законодавство и у тим случајевима Институција извјештава о нашим законима и добрим праксама. Институција има остварену сарадњу са свим међународним и регионалним националним институцијама, органима за једнакост, омбудсменима за дјецу, омбудсменима за заштиту права особа са инвалидитетом, повјереницима за информисање и осталим. Са регионалним и међународним институцијама за људска права омбудсмени размјењују извјештаје и публикације, разматрају актуелне предмете и теме из области људских права.

У оквиру ENNHRI мреже, Омбудсмени БиХ су били веома активни и расправљало се о бројним питањима попут улога националних институција за заштиту људских права у Евроци и о изазовима са којима се сусрећу, климатској кризи и заштити животне средине, али и о владавини права са циљем јачања сарадње у заштити и промоцији људских права. Омбудсмени Босне и Херцеговине су присуствовали и Генералној скупштини ENNHRI мреже на којој је, поред кључних тема за рад за наредну 2025. годину, усвојен и оперативни/стратешки план рада те су унутар мреже изабране и нове руководеће позиције.

Настављена је успјешна сарадња и у оквиру рада Европске мреже органа за једнакост (Equinet). Поред активног учешћа у раду ове мреже, када је ријеч о будућим активностима у сарадњи са Европском комисијом, дискутовано је и о другим начинима јачања органа за једнакост у будућности.

Институција је ове године учествовала у раду мреже Асоцијације медитеранских омбудсмена (АОМ) на Кипру, у организацији АОМ-а и Омбудсмена Кипра. Фокус конференције био је на вјештачкој интелигенцији и њеном утицају на људска права, укључујући правне, демократске и етичке аспекте, као и изазове и могућа рјешења у заштити људских права у контексту нових технологија.

Институција је била и дио обиљежавања 30. годишњице Европске комисије против расизма и нетолеранције (ECRI) на годишњем семинару у Стразбуру, посвећеном теми „*Разоткривање расизма, нетолеранције и неједнакости*“. Догађај је окупио органе за равноправност ради размјене добрих пракси у борби против институционалног расизма, с посебним фокусом на изазове у регији Западног Балкана.

Омбудсмени БиХ су учествовали и у активностима коју је организовао Инструмент за пружање техничке помоћи и размјену информација Европске уније (ТАИЕХ), а која се односила на радионицу о стандардима за органе за равноправност. Радионица је одржана у Тирани од 14. до 15. 5. 2024. године, у сарадњи с Европском мрежом органа за једнакост (Equinet). Главни циљ радионице био је представљање нових законодавних иницијатива ЕУ и подстицање дискусије о њиховој важности за земље учеснице. Међу учесницима су били представници органа за једнакост из Албаније, Украјине, Молдавије, Грузије и Западног Балкана.

Омбудсмени БиХ су наставили успјешну сарадњу и са регионалним органима за заштиту људских права па су тако, на позив Заштитника грађана/омбудсмена Републике Србије учествовали у Београду на Међународној конференцији о улози и значају институција омбудсмена у заштити животне средине.

Институција омбудсмена је, на позив локалног омбудсмена, посјетила град Кикинду и општину Житиште. Током посјета одржани су састанци са представницима власти, размијењена мишљења о актуелним темама из области људских права и слобода као и информацијама о тренутним и будућим активностима ових институција. Посебан акценат стављен је на улогу институција за заштиту људских права и моделе регионалне сарадње. На састанцима је наглашена важност континуираног дијалога између владиних институција и институција за заштиту људских права за добробит свих грађана.

Конференција у оквиру мреже Иницијативе 2020, коју организује Агенција за заштиту личних података и слободан приступ информацијама Црне Горе, окупила је органе који се баве заштитом права на приступ информацијама широм региона. У својству чланице Мреже, Омбудсмени су се одазвали на позив организатора и том приликом дали осврт на слободу приступа информацијама у Босни и Херцеговини у свјетлу међународних стандарда. Иницијатива 2020 има за циљ сарадњу и размјену добрих пракси међу институцијама у региону које промовишу и штите право на приступ јавним информацијама.

У поводу свечаног обиљежавања 30. годишњице Институције омбудсмена за људска права Републике Словеније, Институција омбудсмена је учествовала на Бледској конференцији о дјелотворности институција омбудсмена и националних институција за људска права на тему „*Борба са савременим изазовима*“. Дискутовано је о ефикасности омбудсмена у рјешавању савремених изазова у области људских права, истражујући иновативне приступе и стратегије за унапређење њихове ефикасности и сарадње с међународним механизмима.

13.6. Процес реакредитације Институције омбудсмена

Током 2024. године Омбудсмени БиХ су одржали састанке са члановима Поткомитета за акредитацију Глобалне алијансе националних институција за људска права (GANHRI) поводом новог циклуса реакредитације Институције омбудсмена те присуствовали Годишњем састанку Глобалне алијансе. Након обављеног финалног онлајн интервјуа, GANHRI Поткомитет за акредитацију (SCA) по трећи пут је реакредитовао Институцију омбудсмена Босне и Херцеговине, додијеливши јој статус „А“. Ова реакредитација не само да потврђује висок ниво усклађености са Париским принципима, који постављају кључне стандарде за рад националних институција за људска права већ и истиче преданост Институције у промовисању људских права, владавине права и демократије. Добијени статус „А“ омогућава Институцији да настави активно учествовати у међународним организацијама и форумима, као што је и Глобална мрежа националних институција за људска права (GANHRI), чиме се доприноси оснаживању њеног међународног статуса и размјени искустава и најбољих пракси.

Поткомитет за акредитацију препоручио је да се Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине реакредитује статусом „А“, препознајући њене напоре у промоцији и заштити људских права. Истовремено, нагласио је потребу за даљим јачањем њеног мандата и институционалних капацитета. Препоручио је проширење мандата како би се експлицитно обухватило рјешавање свих повреда људских права које су произлазиле из дјеловања приватних субјеката. Такође, истакао је потребу за унапређењем и формализацијом сарадње са широким спектром организација цивилног друштва, посебно у областима здравља и заштите животне средине. Институцији је препоручено да настави са систематским праћењем реализације својих препорука и њиховим заговарањем кроз специјалне извјештаје. Уз то, Поткомитет је нагласио важност обезбјеђивања адекватног финансирања, које би омогућило запошљавање и задржавање запослених под једнаким условима као и других јавних службеника, као и осигурање приступачних просторија. Коначно, ради јачања институционалне независности, препоручио је увођење ограничења мандата омбудсмена на једно поновно именовање. Све ове мјере допринијеле би јачању независности, ефикасности и капацитета Институције у складу с Париским принципима.

Акредитација има значајну улогу у јачању независности Институције, потврђујући њен капацитет да ефикасно рјешава питања људских права на националном нивоу, уз очување високог степена аутономије у односу на власти и друге вањске факторе. Осим тога, статус „А“ доприноси јачању повјерења грађана у рад Институције, као и њеној способности да заговара промјене у друштву на темељу међународних стандарда. Овај успјех указује на

континуирани напредак Институције омбудсмена у остваривању међународних обавеза Босне и Херцеговине у области људских права као и на њен кључни допринос унапређењу заштите људских права на глобалном нивоу.

У контексту приступа Европској унији, овај статус је додатно значајан јер потврђује усклађеност Босне и Херцеговине са европским стандардима у области људских права, што је кључни елемент у процесу европских интеграција. Постизање статуса „А” наглашава озбиљан напредак у јачању институционалних капацитета земље, што је од есенцијалне важности за испуњавање критерија за чланство у ЕУ. Тиме се потврђује одређеност Босне и Херцеговине да доприноси и развија институције које могу ефикасно имплементирати европске нормативе и осигурати заштиту људских права за све грађане.

13.7. Сарадња са цивилним друштвом

Члан 36а. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине прописује да Институција омбудсмена, с циљем заштите и промоције људских права и слобода, одржава редовне и тематске консултације с организацијама цивилног друштва. Значај сарадње је вишеструк јер Омбудсмени Босне и Херцеговине добијају информацију о стању људских права у заједници, али и смјернице у којем би правцу та питања требало рјешавати.

У 2024. години, Омбудсмени Босне и Херцеговине су одржали серију састанака са представницима невладиних организација укључујући: Дневни центар „Заједно“ из Бањалуке, Фондација „Удружене жене” Бањалука, СОС Дјечије село у Сарајеву, СОС Дјечија села у Босни и Херцеговини, Хелсиншки парламент грађана у Бањалуци, БИРН БиХ, Игман Образовни Форум, БХ новинари, Фондација INFOHOUSE, Центар женских права Зеница, Удружење Центар за интегративну инклузију Рома и Ромкиња „Отахарин” из Бијељине, „Међународни центар за промоцију људских права“ из Требиња, Центар за људска права из Тбилисија, Грузија и други. Ови састанци имали су за циљ јачање сарадње, размјену искустава и координацију напора у области заштите људских права и промоције социјалне инклузије.

Поред тога, Омбудсмени настоје и да одговоре на све захтјеве и позиве невладиних организација у Босни и Херцеговини приликом организација различитих округлих столова и конференција. На конференцији о равноправности полова и правима жена на тржишту рада у Босни и Херцеговини, која се одржала у Сарајеву у организацији Фондације INFOHOUSE у оквиру кампање "16 дана активизма против родно заснованог насиља," Институција је учествовала у сесији „Ко и (к)ако штити жене на тржишту рада?“ Конференција је пружила прилику за подизање свијести о људским правима жена на радном мјесту и представила механизме заштите права жена те анти-дискриминацијске праксе.

Омбудсмени Босне и Херцеговине су били и дио процеса представљања резултата истраживања о положају и сигурности новинарки и других запослених жена у босанскохерцеговачким медијима, гдје је наглашена важност јачања законског и институционалног оквира за ефикаснију заштиту новинарки, те унапређење родне равноправности у медијима. Истраживање је фокусирано на анализу положаја новинарки у

редакцијама, могућности напредовања те идентификацију дискриминације, насиља и стереотипа на родној основи.

Омбудсмени су учествовали и на конференцији *„Јачање законодавног заговарања: Имплементација Истанбулске конвенције у БиХ“*. Конференција је организована од стране Школе за политичке студије Савјета Европе, у сарадњи с Федералним министарством правде, Комисијом за једнакоправност полова Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине и Центром женских права Зеница. Фокус конференције био је на реформи законодавства, измјенама Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине и имплементацији Истанбулске конвенције у Босни и Херцеговини.

Округли сто на тему *„Насиље над женама с инвалидитетом“* организовао је Координациони одбор удружења особа са инвалидитетом Кантона Сарајево на којем су учествовали и Омбудсмени Босне и Херцеговине. Централна тема округлог стола је била препознавање знакова насиља и путеви до сигурности за жене са инвалидитетом с крајњим циљем унапређења капацитета за пружање подршке и подизање свијести о важности заштите и поштовања права жена са инвалидитетом. Циљ састанка био је унаприједити капацитете за пружање подршке и подићи свијест о важности заштите и поштовања права жена са инвалидитетом. Догађај је био дио програма MyRight у Босни и Херцеговини.

Институција је учествовала и на Цивилној дијалог-сесији *„Заједно за бољи свијет особа са инвалидитетом: Укључивање и развој модела бриге у заједници“*, организованој од стране ЛИР цивилног друштва у сарадњи са УГ *„Заједно“* Бањалука. Панел дискусија окупила је кључне актере у области људских права и социјалне инклузије, с циљем промовисања најбољих пракси за унапређење положаја особа са инвалидитетом кроз моделе бриге у заједници.

И на крају године, од 16. до 18. децембра 2024. године, сви запослени у Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине одржали су Годишњи састанак запослених у Витезу. Овај сусрет био је прилика за свеобухватну анализу досадашњих активности и постигнутих резултата у области промоције и заштите људских права.

Током састанка договорене су даљње смјернице за рад Институције с циљем унапређења ефикасности и ефективности. Размјеном мишљења и искустава, усаглашени су приоритети за наредни период, с нагласком на јачање сарадње с релевантним институцијама и организацијама, као и на унапређење комуникације с грађанима.

Годишњи састанак је потврдио посвећеност свих запослених континуираном залагању за заштиту и промоцију људских права, чиме се осигурава значајан допринос јачању владавине права и демократских принципа у Босни и Херцеговини.

XIV САРАДЊА С МЕДИЈИМА

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине дјелује у складу с принципима објективности, транспарентности и равноправности. Ти основни принципи посебно добијају на значају у комуникацији с јавношћу. Комуникација с јавношћу има значајну улогу у креирању перцепције друштва, односно начина разумијевања дјеловања Институције од стране јавности.

Коначно, добро информисана јавност у могућности је да разумије и користи алате који су јој на располагању за остваривање људских права.

Сходно томе сарадња с представницима средстава јавног информисања представља важан сегмент рада Омбудсмена, посебно имајући у виду утицај који медији имају на формирање јавног мњења, те њихов допринос у промоцији људских права. Омбудсмени свакако остају посвећени даљем развијању тих односа јер су новинари веома значајни савезници у остварењу њиховог мандата.

Омбудсмен располаже са неколико инструмената путем којих информише јавност о темама из области људских права. Саопштења у којим Омбудсмени исказују свој став заснован на међународним стандардима људских права и законодавству у БиХ, информишу јавност о темама кршења људских права. Поред тога Омбудсмени сажетке донесених препорука редовно објављују на својој веб страници како би могли послужити као смјернице у раду надлежних органа.

Објављивање информација и организовање прес конференција поводом догађаја као што су презентовање годишњих и специјалних извјештаја, конференције и округли столови, састанци са представницима цивилног друштва се користе за анимирање медија како би теме из области људских права учиниле доступним јавности.⁶⁹⁶

Континуирана сарадња с представницима средстава јавног информисања реализује се кроз координацију, планирање, организацију и имплементацију активности у утврђеним временским роковима. У извјештајној години Институција омбудсмена је одговорила на 105 захтјева медија. Поред аудио и видео изјава (интервјуи, изјаве, гостовања у ТВ и радио емисијама..), одговори за медије достављани су и писменим путем. Када је ријеч о сарадњи с медијима у потпуности су испоштовани рокови који су углавном били унапријед задани и дефинисани актуелним дешавањима те природом посла самих медија.

О активностима Омбудсмена су извјештавали и писали штампани и електронски медији. Најчешће коришћена новинарска форма у извјештавању су биле вијести, извештаји и интервјуи. Тако су се информације о раду Омбудсмена могле пронаћи на БХРТ-у, Федералној телевизији, РТРС-у, Н1, Новој ТВ, Ал Цазира Балканс, Радио Слободној

⁶⁹⁶ Између осталог, презентација Анализе реализације препорука омбудсмена, Специјалног извјештаја о стању у просторијама за задржавање у појединим полицијским управама/станицама у БиХ, Специјалног извјештаја о спречавању апатридије у БиХ и др.

Европи, Ослобођењу, Независним новинама, Дневном авазу као и новинским агенцијама СРНА и ФЕНА, порталима, те бројним другим медијским кућама.

У складу са савременим трендовима, процентуално највећи удио заузимају електронски медији, док се у малом броју случајева радило о штампаним медијима.

У изјавама за медије Омбудсмени су презентовали улогу и функцију Институције, конкретне предмете који се налазе у њеном раду, препоруке, као и остале индикаторе којима се оцјењује опште стање људских права у Босни и Херцеговини.

У извјештајној години настављен је тренд из претходних година по којем се интерес медија примарно фокусира на три области, а то су дјечија, грађанска и политичка права, те дискриминација.

У домену дјечијих права, Омбудсмени су за медије говорили на тему вршњачког насиља, улоге центара за социјални рад у заштити права дјетета, алиментације, амбер алерт система, права на образовање, регистра педофила, те бројним другим темама од значаја за остваривање дјечијих права.

У погледу грађанских и политичких права, Омбудсмени су у својим изјавама, између осталог, говорили о приступу информацијама, поступцима именовања, слободи медија и изражавања.

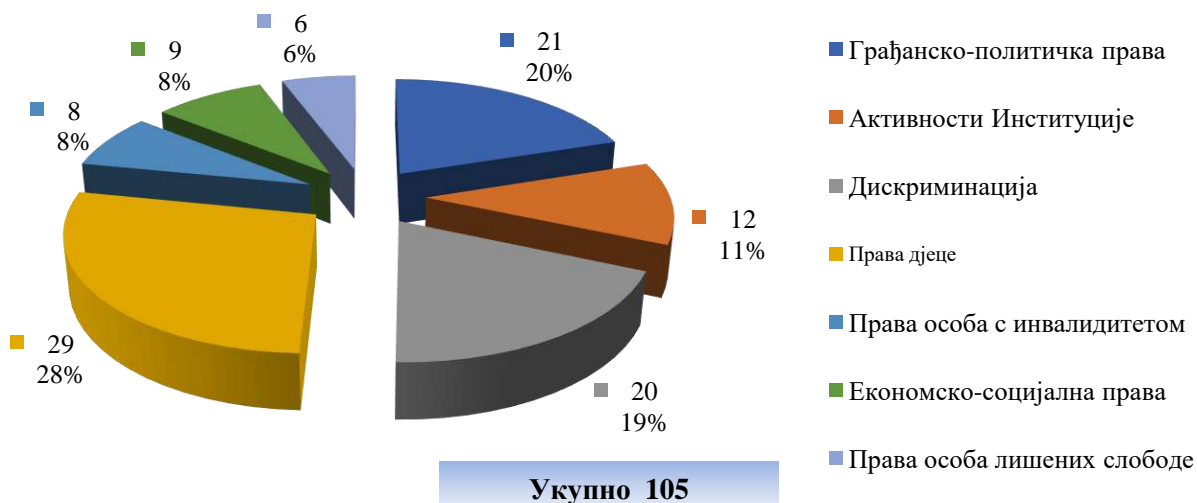
Омбудсмени су у својим јавним иступима значајно мјесто посветили и дискриминацији по различитим основама, укључујући полну, добну, националну, дискриминацију по основу инвалидитета, али и указивали на положај мањина.

У изјавама за медије Омбудсмени или други представници Институције су говорили и о другим областима људских права и основних слобода, укључујући теме из области економских, социјалних и културних права, права особа са инвалидитетом, права особа лишених слободе и др. Сходно томе, неке од тема тичале су се инклузије особа са инвалидитетом, стања у просторијама за задржавање, радничких права у БиХ и др.

У извјештајној години Омбудсмени су самостално или у сарадњи са другим (међународним) институцијама организовали прес конференције на којима су презентоване информације од значаја за рад ове институције, посебно када су у питању годишњи или специјални извјештаји Институције. Омбудсмени су истовремено, у форми саопштења за јавност, позвали носиоце јавних функција да о правима, интересима и обавезама грађана одлучују брзо, ефикасно, стручно, законито и транспарентно, указали на сложену ситуацију у погледу заштите и остваривања права дјетета, имајући у виду учестало вршњачко насиље, насиље на интернету и друге видове насиља над дјецом, те позвали на улагање додатних напора како би се побољшао положај особа са инвалидитетом.

Препознајући важност слободног приступа информацијама, као суштинског обиљежја транспарентног и одговорног рада, те остајући одређен да трајно дјелује у том правцу Омбудсмен омогућава широј јавности увид у свој рад не задржавајући се само у оквирима

обавеза у овом пољу које дефинише Закон о слободи приступа информацијама на нивоу институција БиХ. Ова своја настојања Омбудсмен реализује правовременим објављивањем свих релевантних информација на званичној интернет презентацији www.ombudsmen.gov.ba, кроз презентације својих аката, препорука и обавјештења о раду и активностима ове Институције у вези с догађајима и питањима од значаја за остваривање људских права у БиХ. У 2024. години на овој страници је објављено више од 480 различитих садржаја. У том периоду остварено је 51.878 посјета, приликом чега је прегледано више од 122.621 страница са садржајима који су објављени. Највише посјета је забиљежено из Босне и Херцеговине, САД-а, Србије, Њемачке, Хрватске, Холандије и Аустрије.

Графикон 3. Учешће наступа у медијима распоређено по одјељењима

Да би одређено друштво окарактерисали као демократско и посвећено владавини права оно мора да гарантује и штити слободу мишљења и изражавања, и да у том контексту осигура медијске слободе. Медији обављају важну друштвену улогу јер указују на и истражују злоупотребе органа власти, кршења права и слобода појединаца, неетично поступање или злоупотребу овлаштења. Кроз свој рад новинари упознају јавност, те омогућују грађанима да утичу на креирање и провођење јавних политика. Они актуелизују питања и проблеме с којима се суочава једно друштво, доприносе отварању дебате, те стварају могућности да све заинтересоване стране изразе свој став и тако упознају јавност доприносећи нивоу демократичности у једном друштву, изградњи друштва које толерише и прихваћа друге ставове и увјерења, те тежи ка пуној равноправности свих појединаца и група. Новинари не могу обављати наведене задатке и професионалне обавезе уколико нису заштићени од напада, притисака и пријетњи у једном друштву.

На сличан начин и националне институције за људска права указују на повреде права и слобода у једној земљи, обавјештавајући надлежне органе и упознавајући јавност у циљу јачања и промовисања добре управе и владавине права. У том смислу сарадња са медијима, односно новинарима је значајна за укупан рад националних институција за људска права⁶⁹⁷. Исто тако, националне институције за људска права кроз свој рад пружају помоћ новинарима у њиховом раду, почевши од провођења закона о слободном приступу

⁶⁹⁷ Примјера ради Институција омбудсмена управо на основу информација из медија региструје највећи број *ex officio* предмета у току сваке године.

информацијама до заштите права новинара. Наравно, то не ослобађа новинаре потребе да провјеравају информације, и да у складу са професионалним обавезама особама на које се те информације односе омогуће да се изјасне и пруже своје одговоре⁶⁹⁸.

Омбудсмен остаје чврсто при ставу да су медији значајан партнер у промоцији људских права и креирању свијести о потреби превенције њиховог кршења, те изражава спремност на даље јачање међусобне сарадње. Јавност је двоструко важна када је ријеч о раду Омбудсмена: прво, његов рад је јаван и, друго, јавност је драгоцјени савезник Омбудсмена у остваривању његове функције заштитника људских права. Коначно, ако медији не препознају значај Институције омбудсмена за људска права, поставља се питање да ли активности ове Институције представљају теме од јавног интереса.

14.1. Значај медија за јавност

Медији су по природи савезници институције за заштиту људских права, али обзиром на проблеме са којима се суочавају сами медији утичу на начин извјештавања, што често зависи од уређивачке политике медијске куће у питању. Пишући о активностима Омбудсмена, медији по правилу чине његов рад транспарентним, ефикасним и јачају његов ауторитет. С друге стране, пишући о збивањима у друштву, медији достављају Омбудсмену БиХ информације о кршењу људских права, на основу којих Омбудсмен по сопственој иницијативи покреће истраге.

У раду Омбудсмена медији имају велику и значајну улогу – могу да га афирмишу, али и информишу о случајевима кршења људских права, утичу на формирање јавног мњења и мобилишу подршку. Преко медијских натписа Омбудсмен долази до информација о конкретним примјерима кршења људских права, као и информација и података потребних за стицање ширег увида у стање људских права. Истовремено, преко медија Омбудсмен упознаје грађане са резултатима својих истраживања и препорукама које је формулисао у циљу потпунијег остваривања и ефикасније заштите људских права.

---

⁶⁹⁸ Пресуда Европског суда за људска права у предмету *Ион Царстеа против Румуније*, од 28.10.2014. године, апликација број 20531/06, параграф 35.

XV ПРЕПОРУКЕ ОМБУДСМЕНА

Омбудсмени, у складу с чланом 32. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, наконведеног поступка истраживања одговорном органу могу дати препоруке, с циљем отклањања уочених повреда људских права. Органи који добију такве препоруке дужни су писмено одговорити и обавијестити Омбудсмене о ефекту препорука у року који су Омбудсмени одредили.

Ако одговорни орган не предузме мјере из препоруке или ако не обавијести Омбудсмене о разлозима њиховог непредузимања, Омбудсмени непосредно вишем органу указују на ток предмета и на даље препоруке. Слједи табеларни приказ препорука упућених у прошлој години и начин њиховог реализовања:

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПРЕПОРУКА

БРОЈ ПРЕПОРУКЕ	БРОЈ ПРЕДМЕТА	УПУЋЕН ОРГАНУ	ПОВРЕДА ПРАВА	ДАТУМ ИЗДАВАЊА ПРЕПОРУКЕ	РЕАЛИЗАЦИЈА	ЗАПРИМЉЕН ОДГОВОР
П-1/24	Ж-БЛ-06-587/23,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	22.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-2/24	Ж-СА-06-649/23,	ПОН-ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р ДИРЕКТОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	8.1.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-3/24	Ж-БЛ-04-590/23,	ПОН- МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-4/24	Ж-БЛ-05-672/23,	ПОН-МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	23.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-5/24	Ж-БЛ-05-674/23,	ПОН- ГРАД БИЈЕЉИНА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	23.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-6/24	Ж-БЛ-05-675/23,	ПОН-ГРАД ТРЕБИЊЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	23.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-7/24	Ж-БЛ-05-803/23,	ОПШТИНА РИБНИК	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-3 - ПРАВО НА ДВОСТЕПЕНОСТ	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-8/24	Ж-БЛ-04-677/23,	ГРАД БИЈЕЉИНА	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-9/24	Ж-БЛ-08-594/23,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦА	19 - УПРАВА	23.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-10/24	Ж-БЛ-08-242/23,	ГРАД БАЊАЛУКА	19 - УПРАВА	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-11/24	Ж-БЛ-08-291/23,	ПОН- ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ	19 - УПРАВА	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-12/24	Ж-БЛ-05-588/22,	АГЕНЦИЈА ЗА КВАЛИТЕТ И АКРЕДИТАЦИЈУ У ЗДРАВСТВУ У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	23.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-13/24	Ж-БЛ-06-338/23,	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	16 - НАСИЉЕ -- 16-1 - НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ	23.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-14/24	Ж-МО-05-151/23,	ДОМ ЗДРАВЉА МОСТАР МОСТАР	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	31.1.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-15/24	Ж-СА-06-1166/23, Ж-СА-06-1167/23, Ж-СА-06-1168/23, Ж-СА-06-1169/23,	УНИВЕРЗИТЕТ У САРАЈЕВУ РЕКТОРАТ САРАЈЕВО Н/Р РЕКТОРА УНИВЕРЗИТЕТА ФАКУЛТЕТ ЗА КРИМИНАЛИСТИКУ, КРИМИНОЛОГИЈУ И СИГУРНОСНЕ СТУДИЈЕ САРАЈЕВО САРАЈЕВО Н/Р ДЕКАН	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	30.1.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-16/24	Ж-СА-05-324/23,	КАНТОН САРАЈЕВО КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ИНСПЕКТОРАТ УРБАНИСТИЧКО- ГРАЂЕВИНСКЕ, СТАМБЕНЕ И ЕКОЛОШКЕ ИНСПЕКЦИЈЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	31.1.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-17/24	Ж-БЛ-05-655/23,	ПОН- ГРАД БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	5.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-18/24	Ж-БЛ-05-656/23,	ПОН- ГРАД БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	1.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-19/24	Ж-БЛ-05-620/23,	ПОН- ЗАНАТСКА КОМОРА УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	1.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-20/24	Ж-БЛ-05-680/23,	ПОН- ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ОСОБА И ИЗБЈЕГЛИЦА	20 - РАТНЕ ШТЕТЕ	1.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-21/24	Ж-БЛ-05-510/23,	ЛП "УНСКО-САНСКЕ НОВИНЕ" ДОО БИХАЋ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	1.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-22/24	Ж-БЛ-05-654/23,	МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА И ВЕЗА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	1.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-23/24	Ж-БЛ-05-604/23,	ПОН- МИНИСТАРСТВО ИНОСТРАНИХ ПОСЛОВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	1.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-24/24	Ж-СА-05-1189/23,	КАНТОНАЛНОМ СУДУ У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	1.2.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-25/24	Ж-СА-02-1008/23,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА	12 - ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	1.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-26/24	Ж-БЛ-06-335/23,	УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ СЕНАТ УНИВЕРЗИТЕТА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-14 - НА ОСНОВУ ПОЛИТИЧКОГ ИЛИ ДРУГОГ УВЈЕРЕЊА	2.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-27/24	Ж-СА-05-1091/23,	ОПШТИНА ЧЕЛИЋ ЧЕЛИЋ Н/Р НАЧЕЛНИКА МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА И ОКОЛИНЕ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА Н/Р МИНИСТРА КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА Н/Р ДИРЕКТОРА ГРАД ТУЗЛА ТУЗЛА Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА ЈУ ДИРЕКЦИЈА РЕГИОНАЛНИХ ЦЕСТА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА Н/Р ДИРЕКТОРА	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	2.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-28/24	Ж-БЛ-08-325/23,	ПОН- ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО БАЊАЛУКА	26 - ТУЖИЛАШТВА	7.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-29/24	Ж-ЛИ-04-194/23,	ПОН - ЈАВНА УСТАНОВА ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ВИТЕЗ	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	14.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-30/24	Ж-ЛИ-05-196/23,	УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ КАНТОНА 10	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	14.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-31/24	Ж-СА-05-867/23,	ПОН-ЈП ЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ Д.О.О. САРАЈЕВО САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	14.2.2023	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-32/24	Ж-СА-04-585/23,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАСЕЉЕНИХ ОСОБА И ИЗБЈЕГЛИЦА САРАЈЕВО	20 - РАТНЕ ШТЕТЕ	13.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-33/24	Ж-БЛ-05-18/24,	КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ БИХАЋ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	14.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-34/24	Ж-БЛ-04-535/23,	РУДНИК УГЉА „КРЕКА” Д.О.О. ТУЗЛА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	14.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ

П-35/24	Ж-БЛ-06-736/23,	МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА И КОМУНИКАЦИЈА ФБИХ ЈП ЖЕЉЕЗНИЦЕ ФБИХ Д.О.О. САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	14.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-36/24	Ж-БР-05-324/23, Ж-БР-08-326/23,	- ПОЛИЦИЈИ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ - ОСНОВНОМ СУДУ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	05 - ПОЛИЦИЈА, 09 - ПРАВОСУЂЕ	20.2.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-37/24	Ж-СА-04-993/23,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	10 - РАДНИ ОДНОСИ	21.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-38/24	Ж-СА-05-3/24,	ОПШТА БОЛНИЦА ТЕШАЊ ТЕШАЊ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	21.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-39/24	Ж-СА-05-639/22,	ПОН-НАДЗОРНИ ОДБОР ЈП „РТВ ЗЕНИЦА“ Д.О.О. ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ И ЧЛАНОВА	05 - ПОЛИЦИЈА	21.2.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-40/24	Ж-БЛ-08-770/23,	ПОН- ЈУ КАНТОНАЛНИ ФОНД ЗА ПОМОЋ У СТАМБЕНОМ ЗБРИЊАВАЊУ И ЗАПОШЉАВАЊУ БОРАЧКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ, ПРОГНАНИХ ОСОБА И СОЦИЈАЛНО УГРОЖЕНИХ КАТЕГОРИЈА БИХАЊ	19 - УПРАВА	23.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-41/24	Ж-БЛ-04-730/23,	ПОН- ЈКП "6 МАРТ" Д.О.О. ГОРАЖДЕ	14 - ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	22.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-42/24	Ж-БЛ-05-132/23,	ГРАД ЦАЗИН	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	22.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-43/24	Ж-БЛ-08-401/23,	ПОН- ГРАД ГРАЧАНИЦА	19 - УПРАВА	22.2.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-44/24	Ж-БЛ-04-440/23,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ -СЕКТОР ВОДНЕ ИНСПЕКЦИЈЕ - СЕКТОР ЕКОЛОШКЕ ИНСПЕКЦИЈЕ ГРАД БАЊАЛУКА -ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ И КОМУНАЛНУ ПОЛИЦИЈУ МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ Н/З ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	22.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-45/24	Ж-БЛ-05-464/23,	ПОН-МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	22.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ

П-46/24	Ж-БР-05-176/22,	ОПШТИНИ КЛАДАЊ -СЛУЖБИ ЗА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	22.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-47/24	Ж-БЛ-05- 739/23,	ГРАДСКА УПРАВА ГРАДА БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	22.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-48/24	Ж-БЛ-06- 781/23,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-12 - НА ОСНОВУ НАЦИОНАЛНОГ ИЛИ СОЦИЈАЛНОГ ПОРИЈЕКЛА	22.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-49/24	Ж-БЛ-05- 448/23,	СКУПШТИНА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	22.2.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-50/24	Ж-ЛИ-05- 179/23, Ж-ЛИ- 05-180/23, Ж- ЛИ-05-181/23, Ж-ЛИ-05- 182/23, Ж-ЛИ- 05-183/23, Ж- ЛИ-05-184/23,	1. ОПШТИНА ДРВАР Н/Р НАЧЕЛНИЦЕ 2. Н/Р ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ ДРВАР Н/Р ПРЕДСЈЕДНИЦЕ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	27.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-51/24	Ж-ЛИ-08- 203/23,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗА ПИТАЊА БРАНИЛАЦА И ИНВАЛИДА ДОМОВИНСКОГ РАТА ГРУПА ЗА ПИТАЊА ЕВИДЕНЦИЈА ИЗ ОБЛАСТИ ВОЈНЕ ОБВЕЗЕ ЛИВНО	19 - УПРАВА	28.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-52/24	Ж-ЛИ-05- 204/23,	МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА КАНТОНА 10	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	4.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-53/24	Ж-ЛИ-05-1/24,	ПОН - ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	28.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-54/24	Ж-СА-01-83/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА РАД, СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ И ПОВРАТАК ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	28.2.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-55/24	Ж-СА-05- 517/23,	ПОН-ОПШТИНА СТАРИ ГРАД САРАЈЕВО Н/Р: НАЧЕЛНИКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	7.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-56/24	Ж-СА-05- 1177/23,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	05 - ПОЛИЦИЈА	7.3.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-57/24	Ж-СА-05-90/24,	ОПШТИНА ТРАВНИК НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ ТРАВНИК	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	7.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-58/24	Ж-СА-05-16/24,	АГРОКОМЕРЦ Д.Д. ВЕЛИКА КЛАДУША ВЕЛИКА КЛАДУША	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	7.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-59/24	Ж-СА-06- 986/22,	ГРАНИЧНА ПОЛИЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КОМИСИЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА Н/Р ДИРЕКТОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	7.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-60/24	Ж-ЛИ-04-2/24,	КАНТОНАЛНИ ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ У ЛИВНУ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	22.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-61/24	Ж-СА-05- 876/23, Ж-СА- 05-955/23, Ж- СА-05-989/23,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р ПРЕМИЈЕРА ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	11.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-62/24	Ж-БР-05-251/23,	МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ СРЕБРЕНИК	05 - ПОЛИЦИЈА	11.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-63/24	Ж-БР-08-14/24,	ОПШТИНИ УГЉЕВИК	19 - УПРАВА	11.3.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-64/24	Ж-БЛ-08- 294/23,	ПОН- ЗП „ЕЛЕКТРОКРАЛИНА“ А.Д. БАЊАЛУКА	09 - ПРАВОСУЂЕ	18.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-65/24	Ж-БЛ-04- 391/23,	ОПШТИНА ГАЦКО	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	18.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-66/24	Ж-БЛ-05- 431/23,	ПОН- ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОН	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	18.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-67/24	Ж-МО-05-26/24,	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ МОСТАР	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	18.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-68/24	Ж-ЛИ-08- 171/23,	ОПШТИНА ДРВАР	19 - УПРАВА	18.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-69/24	Ж-ЛИ-04-14/24,	СРЕДЊА СТРУКОВНА ШКОЛА "СИЛВИЈА СТРАХИМИРА КРАЊЧЕВИЋА" ЛИВНО Н/Р ДИРЕКТОРА Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА ШКОЛСКОГ ОДБОРА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	18.3.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-70/24	Ж-БЛ-05- 619/23,	УПРАВНИ ОДБОР ИНСТИТУТА ЗА НЕСТАЛЕ ОСОБЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	18.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-71/24	Ж-БЛ-05- 564/23,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРИВРЕДУ ЗЕНИЧКО- ДОБОЈСКОГ КАНТОНА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	19.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-72/24	Ж-БЛ-04-74/24,	ГРАД БАЊА ЛУКА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	19.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-73/24	Ж-БЛ-07-109/24,	ОКРУЖНИ СУД У БИЈЕЉИНИ	07 - ЗАТВОРИ	20.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-74/24	Ж-БЛ-08-481/23,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА МРКОЊИЋ ГРАД	19 - УПРАВА	20.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-75/24	Ж-СА-05-1043/23,	ПОН-ГРАД ГОРАЖДЕ ГОРАЖДЕ Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	20.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-76/24	Ж-СА-05-108/24,	ЈУ ОШ „ИЗЕТ ШАБИЋ“ ХОТОЊ ВОГОШЋА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	20.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-77/24	Ж-СА-04-1151/23,	ЈУ ДОМ ЗДРАВЉА КАНТОНА САРАЈЕВО ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР САРАЈЕВО	10 - РАДНИ ОДНОСИ	20.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-78/24	Ж-СА-05-1160/23,	ПОН-ЏУДО САВЕЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	20.3.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-79/24	Ж-СА-04-548/23,	УНИВЕРЗИТЕТСКИ КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР ТУЗЛА ТУЗЛА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	20.3.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-80/24	Ж-ЛИ-02-205/23,	КАНТОНАЛНИ ЗАВОД ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ У ЛИВНУ	12 - ОСОБЕ С ИНВАЛИДИТЕТОМ	22.3.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-81/24	Ж-СА-04-1092/23,	ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ ЗЕНИЦА ЈАВНА УСТАНОВА ЗА ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ УМИХАНА ЧУВИДИНА БРЕЗА БРЕЗА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	22.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-82/24	Ж-БР-08-331/23,	ПОН-ОПШТИНСКОМ СУДУ У ЛУКАВЦУ - ПОН	09 - ПРАВОСУЂЕ	22.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-83/24	Ж-БР-06-350/23,	МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	22.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-84/24	Ж-БР-05-291/23,	РУДНИК УГЉА „КРЕКА“ Д.О.О. ТУЗЛА И ГРАД ЛУКАВАЦ, СЛУЖБА ЦИВИЛНЕ ЗАШТИТЕ	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	22.3.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-85/24	Ж-БР-06-334/23,	УНИКРЕДИТ БАНКА Д.Д. МОСТАР	10 - РАДНИ ОДНОСИ	22.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-86/24	Ж-БР-04-288/23,	ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ОСНОВНА ШКОЛА „ЦЕНТАР“ ТУЗЛА ПЕДАГОШКОМ ЗАВОДУ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	11 - ОБРАЗОВАЊЕ	25.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-87/24	Ж-СА-06-922/23,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА КАНТОНА САРАЈЕВО САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	28.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-88/24	Ж-БЛ-04-4/24,	ЈКП "КОМРАД" ДОО БИХАЋ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	28.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-89/24	Ж-БЛ-07-165/24,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	07 - ЗАТВОРИ -- 05-1 - ЖАЛБА НА РАД ПОЛИЦИЈЕ	28.3.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-90/24	Ж-БЛ-08-733/23,	ГРАД ДЕРВЕНТА	19 - УПРАВА	28.3.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-91/24	Ж-БЛ-01-776/23,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊАЛУКА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА -- 13-1 - ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	28.3.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-92/24	Ж-СА-05-678/23,	ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА БИХАЋ УНСКО-САНСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА БИХАЋ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	1.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-93/24	Ж-СА-05-917/23,	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНЕ ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИН САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	1.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-94/24	Ж-СА-08-800/22,	ПОН-СРЕДЊО-БОСАНСКИ КАНТОН МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ ТРАВНИК Н/Р МИНИСТРА ОПШТИНА БУГОЈНО ОПШТИНСКО ВИЈЕЋЕ Н/ ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ ОПШТИНСКОГ ВИЈЕЋА БУГОЈНО	19 - УПРАВА	2.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-95/24	Ж-БР-06-36/24,	ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ВЛАДИ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ, ФЕДЕРАЛНОМ МИНИСТАРСТВУ РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	3.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-96/24	Ж-БР-04-218/23,	БРЧКО ДИСТРИКТУ БИХ, КАНЦЕЛАРИЈИ ГРАДОНАЧЕЛНИКА, ИНСПЕКТОРАТУ - ГЛАВНОМ ИНСПЕКТОРУ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	3.4.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-97/24	Ж-БР-04-301/23,	ФЕДЕРАЛНОМ ЗАВОДУ ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, КАНТОНАЛНОЈ АДМИНИСТРАТИВНОЈ СЛУЖБИ У ТУЗЛИ	25 - ПЕНЗИЈЕ	5.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-98/24	Ж-БР-08-233/23,	ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ - ГРАДОНАЧЕЛНИКУ - ГЛАВНОМ ИНСПЕКТОРУ ИНСПЕКТОРАТА БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	5.4.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-99/24	Ж-БР-04-307/23,	ДИРЕКТОРУ ЈАВНЕ УСТАНОВЕ ЗАВОД ЗА ОДГОЈ И ОБРАЗОВАЊЕ ОСОБА СА СМЕТЊАМА У ПСИХИЧКОМ И ТЈЕЛЕСНОМ РАЗВОЈУ ТУЗЛА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	5.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-100/24	Ж-СА-05-574/23,	ОПШТИНА САНСКИ МОСТ САНСКИ МОСТ Н/Р НАЧЕЛНИКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	8.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-101/24	Ж-СА-05-242/23,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО САРАЈЕВО Н/Р НАЧЕЛНИКА ОПШТИНЕ Н/Р УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂАВИНСКЕ ИНСПЕКТОРИЦЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	8.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-102/24	Ж-СА-05-541/21,	ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ ИСТОЧНО НОВО САРАЈЕВО	05 - ПОЛИЦИЈА	8.4.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-103/24	Ж-СА-01-1034/23,	ПОН-МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА КАНТОНА САРАЈЕВО САРАЈЕВО	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	12.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-104/24	Ж-СА-05-1181/23,	ГРАД СТОЛАЦ ГРАДОНАЧЕЛНИК СТОЛАЦ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	15.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-105/24	Ж-СА-05-773/23,	ЈУ „ДОМ ЗДРАВЉА СА СТАЦИОНАРОМ“ ОЛОВО ОЛОВО Н/Р УПРАВНОГ ОДОБРА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-106/24	Ж-СА-06-964/23,	ЈП“АУТОЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ“ Д.О.О. МОСТАР МОСТАР Н/Р НАДЗОРНОГ ОДБОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИНГ	16.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-107/24	Ж-БЛ-04-810/22,	РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА РАСЕЉЕНА ЛИЦА И МИГРАЦИЈЕ ОПШТИНА КНЕЖЕВО МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	19.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-108/24	Ж-БЛ-08-415/23,	ПОН-ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У БИЈЕЉИНИ	26 - ТУЖИЛАШТВА	19.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-109/24	Ж-БЛ-05-696/22,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	19.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-110/24	Ж-БЛ-08-142/24,	ВИСОКО СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ОПШТИНСКИ СУД У ВЕЛИКОЈ КЛАДУШИ	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-3 - ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	19.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-111/24	Ж-БЛ-08-788/23,	ГРАД БОСАНСКА КРУПА СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ, ВОДЕ, ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	19 - УПРАВА	19.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-112/24	Ж-БЛ-05-162/24,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "ЈОВАН ЦВИЈИЋ" БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	19.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-113/24	Ж-ЛИ-05-25/24,	СКУПШТИНА КАНТОНА 10 ТОМИСЛАВГРАД	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	10.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-114/24	Ж-БЛ-06-90/24,	ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ УСТАВНОПРАВНА КОМИСИЈА ПРЕДСТАВНИЧКОГ ДОМА КОМИСИЈА ЗА РАВНОПРАВНОСТ ПОЛОВА ПРЕДСТАВНИЧКОГ ДОМА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-20 - НА ОСНОВУ РОДНОГ ИДЕНТИТЕТА	22.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-115/24	Ж-СА-01-44/24,	ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА “ НОВИ ГРАД “ ТУЗЛА ТУЗЛА Н/Р ДИРЕКТОРИЦЕ ПЕДАГОШКИ ЗАВОД ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ТУЗЛА ТУЗЛА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	24.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-116/24	Ж-СА-07-438/24,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р ПРЕДСЈЕДНИКА ВЛАДЕ НА ЗНАЊЕ; ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ЗАТВОРЕНОГ ТИПА ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА Н/Р ДИРЕКТОРА	07 - ЗАТВОРИ	25.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-117/24	Ж-СА-08-245/24,	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ СЛУЖБА ЗА ПОСЛОВЕ КАБИНЕТА ОПШТИНСКОГ НАЧЕЛНИКА САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	25.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-118/24	Ж-СА-05-827/23,	ПОН-МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, МЛАДИХ, КУЛТУРЕ И СПОРТА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА ТРАВНИК Н/Р: МИНИСТРА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-119/24	Ж-СА-08-1081/23,	КОМИСИЈА ЗА ОЧУВАЊЕ НАЦИОНАЛНИХ СПОМЕНИКА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р: ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ	19 - УПРАВА	26.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-120/24	Ж-БЛ-02-116/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	12 - ОСОБЕ С ИНВАЛИДИТЕТОМ	26.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-121/24	Ж-БЛ-05-160/24,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	26.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-122/24	Ж-БЛ-05-144/24,	УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	26.4.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-123/24	Ж-БЛ-01-420/22,	КАНТОНАЛНИ СУД У НОВОМ ТРАВНИКУ ОПШТИНСКИ СУД У ТРАВНИКУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД НОВИ ТРАВНИК КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ПРИЈЕДОР	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	29.4.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-124/24	Ж-БЛ-05-130/24,	ВОДОВОД А.Д. БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	7.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-125/24	Ж-БЛ-06-38/24,	УНИВЕРЗИТЕТ У БИХАЋУ ИСЛАМСКИ ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	7.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-126/24	Ж-БЛ-05-793/23,	ПОН- ОПШТИНА КОТОР ВАРОШ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	7.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-127/24	Ж-БЛ-05-42/23,	ОСНОВНИ СУД У ДОБОЈУ	05 - ПОЛИЦИЈА -- 05-1 - ЖАЛБА НА РАД ПОЛИЦИЈЕ	13.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-128/24	Ж-БЛ-01-290/24,	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊАЛУКА ЦЕНТАР ЗА ЗАШТИТУ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА БАЊАЛУКА ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА БАЊАЛУКА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	13.5.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-129/24	Ж-БР-01-20/24,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ БРЧКО	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	13.5.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-130/24	Ж-БР-05-170/23,	ПОН - ОДЈЕЉЕЊУ ЗА ПОЉОПРИВРЕДУ, ШУМАРСТВО И ВОДОПРИВРЕДУ ВЛАДЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	13.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-131/24	Ж-ЛИ-04-21/24,	ПОН-ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА "ЦАЗИН И" ЦАЗИН	10 - РАДНИ ОДНОСИ	14.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-132/24	Ж-ЛИ-04-42/24,	ЈАВНО КОМУНАЛНО ПРЕДУЗЕЊЕ Д.О.О. ТОМИСЛАВГРАД	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	14.5.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-133/24	Ж-ЛИ-08-15/24, Ж-ЛИ-08-17/24,	ПОН-ОПШТИНА ТОМИСЛАВГРАД	19 - УПРАВА	14.5.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-134/24	Ж-СА-05-639/22,	ЈП „РТВ ЗЕНИЦА“ Д.О.О. ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА Н/Р - ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ И ЧЛАНОВА НАДЗОРНОГ ОДБОРА - ДИРЕКТОРА	05 - ПОЛИЦИЈА	23.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-135/24	Ж-СА-04-257/24, Ж-СА-05-256/24, Ж-СА-05-258/24,	СКУПШТИНА ЗЕНИЧКО – ДОБОЈСКОГ КАНТОНА Н/Р ПРЕДСЈЕДАВАЈУЋЕГ СКУПШТИНЕ ЗЕНИЦА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-136/24	Ж-СА-05-315/24,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ Н/Р: ПРЕМИЈЕРА САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ Н/Р: МИНИСТРА САРАЈЕВО ВЛАДА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА Н/Р: ПРЕМИЈЕРА БИХАЋ МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА Н/Р: МИНИСТРА БИХАЋ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-137/24	Ж-СА-03-498/23,	МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	18 - МАЊИНЕ	21.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-138/24	Ж-СА-08-1207/23, Ж-СА-08-1208/23, Ж-СА-08-1209/23,	ВЛАДА КАНТОНА САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	21.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-139/24	Ж-БЛ-05-752/23,	ПС НЕВЕСИЊЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	22.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-140/24	Ж-БЛ-08-691/23,	ГРАД БАЊА ЛУКА	19 - УПРАВА	22.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-141/24	Ж-БЛ-05-665/23,	ОПШТИНА ЉУБИЊЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	22.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-142/24	Ж-БЛ-05-93/24,	ПОН- ОПШТИНА КНЕЖЕВО	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	23.5.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-143/24	Ж-СА-04-2/24,	ПОН-ДОМ ЗДРАВЉА БОСАНСКА КРУПА БОСАНСКА КРУПА Н/Р: ДИРЕКТОРА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	23.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-144/24	Ж-СА-05-518/24,	МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	23.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-145/24	Ж-БЛ-05-98/23,	УПРАВА ЗА ИНДИРЕКТНО ОПОРЕЗИВАЊЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	05 - ПОЛИЦИЈА -- 05-1 - ЖАЛБА НА РАД ПОЛИЦИЈЕ	23.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-146/24	Ж-СА-05-49/24,	ПОН-ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	30.5.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-147/24	Ж-СА-05-1160/23,	ЏУДО САВЕЗ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	30.5.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-148/24	Ж-БР-05-346/23,	ПОН-ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	3.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-149/24	Ж-ЛИ-01-12/24,	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БУГОЈНО	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА -- 13-1 - ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	3.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-150/24	Ж-ЛИ-04-5/24,	ЗАВОД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ КАНТОНА 10 ЛИВНО	23 - ЗДРАВСТВО	3.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-151/24	Ж-ЛИ-05-13/24,	ГРАД ЛИВНО Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	3.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-152/24	Ж-СА-01-184/24,	ЈАВНА УСТАНОВА КАНТОНАЛНИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД СЛУЖБА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ ОПШТИНЕ ЦЕНТАР САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ЗА РАД И СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ, РАСЕЉЕНА ЛИЦА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ КАНТОНА САРАЈЕВО САРАЈЕВО КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО САРАЈЕВО	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА -- 13-1 - ЦЕНТРИ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД	3.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-153/24	Ж-БЛ-05-435/23, Ж-БЛ-05-437/23, Ж-БЛ-05-438/23,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	3.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-154/24	Ж-СА-01-260/24,	ПОН-ЈУ ОСНОВНА ШКОЛА “ ШИП “ САРАЈЕВО САРАЈЕВО Н/Р ДИРЕКТОР	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	4.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-155/24	Ж-СА-07-118/24,	ПОН-МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	07 - ЗАТВОРИ	10.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-156/24	Ж-СА-06-1173/23,	ГРАВЕ ОСИГУРАЊЕ Д.Д. САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	24.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-157/24	Ж-СА-08-1212/23,	ОПШТИНА ИЛИЦА СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКИ ИНСПЕКТОР ИЛИЦА	19 - УПРАВА	10.6.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-158/24	Ж-БЛ-05-478/23,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	24.6.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-159/24	Ж-БР-06-68/24,	ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „ХАСАН КИКИЋ“ У ГРАЧАНИЦИ	16 - НАСИЉЕ -- 16-2 - ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ	27.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-160/24	Ж-БЛ-05-171/24,	ИНСТИТУТ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ ЗЛОЧИНА ПРОТИВ ЧОВЈЕЧНОСТИ И МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	28.6.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-161/24	Ж-БЛ-05-73/24,	КАНЦЕЛАРИЈА ГРАДОНАЧЕЛНИКА БРЧКО ДИСТРИКТА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-162/24	Ж-БЛ-05-387/24,	ЈП ШУМСКО ПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЗЕНИЧКО- ДОБОЈСКОГ КАНТОНА Д.О.О. ЗАВИДОВИЋИ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-163/24	Ж-БЛ-04-646/23,	ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25 - ПЕНЗИЈЕ	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-164/24	Ж-БЛ-04-122/23,	ОПШТИНА КОЗАРСКА ДУБИЦА ОДСЈЕК ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ПОЉОПРИВРЕДНА И ЕКОЛОШКА ИНСПЕКЦИЈА УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКА ИНСПЕКЦИЈА КОМУНАЛНА ПОЛИЦИЈА	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-165/24	Ж-БЛ-01-307/24,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-166/24	Ж-БЛ-01-773/23,	ОПШТИНА ШАМАЦ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ШАМАЦ МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	1.7.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-167/24	Ж-БЛ-01-608/23,	ПОН-ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	1.7.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-168/24	Ж-СА-05-33/20,	ПОН-ОПШТИНА СТАРИ ГРАД СЛУЖБА ЗА ОПШТУ УПРАВУ И ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ Н/Р НАЧЕЛНИКА	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-169/24	Ж-СА-08-142/24,	ПОН-ОПШТИНА ИЛИЦА СЛУЖБА ЗА КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ И ИНФРАСТРУКТУРУ ИЛИЦА	19 - УПРАВА	1.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-170/24	Ж-СА-08-413/24,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ САРАЈЕВО	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-2 - ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	1.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-171/24	Ж-СА-04-337/24,	ЈАВНА УСТАНОВА “АПОТЕКЕ САРАЈЕВО” САРАЈЕВО	10 - РАДНИ ОДНОСИ	1.7.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-172/24	Ж-ЛИ-04-56/24,	ПОН-Ј.П. "КОМУНАЛНО" Д.О.О. ЛИВНО	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	15.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-173/24	Ж-СА-02-442/24, Ж-СА-02-443/24, Ж-СА-02-444/24,	ГРАД ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА	12 - ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	9.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-174/24	Ж-СА-08-321/23,	ОПШТИНА БАНОВИЋИ - НАЧЕЛНИК ОПШТИНЕ - УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКИ ИНСПЕКТОР АЛИЈЕ ДОСТОВИЋА 1 БАНОВИЋИ	19 - УПРАВА	9.7.2024	ДЈЕЛИМИЧНО РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-175/24	Ж-СА-06-340/24,	ПОН-ГРАД ЗЕНИЦА ГРАДСКА УПРАВА ГРАДОНАЧЕЛНИК ЗЕНИЦА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	9.7.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-176/24	Ж-СА-04-372/24,	ЈАВНА ЗДРАВСТВЕНО-НАСТАВНА УСТАНОВА ДОМ ЗДРАВЉА „ДР МУСТАФА ШЕХОВИЋ“ Н/Р ДИРЕКТОР УСТАНОВЕ Н/Р НАЧЕЛНИЦА СЛУЖБЕ ОПШТЕ ПОРОДИЧНЕ МЕДИЦИНЕ ТУЗЛА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	9.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-177/24	Ж-СА-05-435/24,	ПОН-ОПШТИНА НОВИ ГРАД Н/Р НАЧЕЛНИКА НОВИ ГРАД	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-178/24	Ж-СА-05-194/24,	МИНИСТАРСТВО ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА, ИНФРАСТРУКТУРЕ И ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КАНТОНА САРАЈЕВО РЕИСА ЏЕМАЛУДИНА ЧАУШЕВИЋА 1. 71 000 САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	16.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-179/24	Ж-СА-04-585/24,	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ САРАЈЕВО	25 - ПЕНЗИЈЕ	16.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-180/24	Ж-СА-05-343/24,	ПОН-БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КАНТОН САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ЗА ОДГОЈ И ОБРАЗОВАЊЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	10.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-181/24	Ж-СА-04-459/24, Ж-СА-04-492/24,	ФАКУЛТЕТ ЗА КРИМИНАЛИСТИКУ, КРИМИНОЛОГИЈУ И СИГУРНОСНЕ СТУДИЈЕ УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ Н/Р: ДЕКАНА ПРЕДСЈЕДАЈУЋЕГ ВИЈЕЋА УНИВЕРЗИТЕТА У САРАЈЕВУ - ФАКУЛТЕТА ЗА КРИМИНАЛИСТИКУ, КРИМИНОЛОГИЈУ И СИГУРНОСНЕ СТУДИЈЕ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	10.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-182/24	Ж-БЛ-02-217/24,	ПРАВОБРАНИЛАШТВО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	12 - ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	11.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-183/24	Ж-БЛ-05-256/24, Ж-БЛ-05-257/24,	ПОРЕСКА УПРАВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-184/24	Ж-БЛ-04-53/24,	ЈУ „ДОМ ЗДРАВЉА“ МАГЛАЈ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-185/24	Ж-БЛ-05-147/24,	ГРАД ДОБОЈ ГРАДСКА УПРАВА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	22.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-186/24	Ж-БЛ-08-212/24,	ОПШТИНА ГЛАМОЧ	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-3 - ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-187/24	Ж-БЛ-05-657/23,	ПОН-МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-188/24	Ж-БЛ-05-683/23,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	12.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-189/24	Ж-БЛ-08-486/23,	СЛУЖБА ЗА УПРАВУ, ДРУШТВЕНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ И ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ ОПШТИНЕ ВЕЛИКА КЛАДУША	19 - УПРАВА	11.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-190/24	Ж-БЛ-05-249/24,	ПОН-ЗП „ЕЛЕКТРОКРАЈИНА“ А.Д. БАЊАЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	11.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-191/24	Ж-БЛ-05-558/23,	ГРАД БИХАЋ СЛУЖБА ЗА УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ, ГРАЂЕЊЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ И ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ ЈУ ЗАВОД ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ И ГРАЂЕЊЕ БИХАЋА ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА БИХАЋА	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	15.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-192/24	Ж-БР-02-116/22,	1. ВЛАДИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ 2. А.Д. "ГРАД" БИЈЕЉИНА:	12 - ОСОБЕ СА ИНВАЛИДИТЕТОМ	16.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-193/24	Ж-БР-08-331/23,	ОПШТИНСКОМ СУДУ У ЛУКАВЦУ	09 - ПРАВОСУЂЕ	16.7.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-194/24	Ж-БР-08-108/23,	ГРАДУ ГРАЧАНИЦА, СЛУЖБИ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ	19 - УПРАВА	16.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-195/24	Ж-СА-05-1237/18, Ж-СА-05-46/19, Ж-СА-05-65/19,	МИНИСТАРСТВО БЕЗБЈЕДНОСТИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	17 - ЈАВНЕ ИСПРАВЕ, 19 - УПРАВА	18.7.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-196/24	Ж-БЛ-04-227/24,	ЧИСТОЋА А.Д. ГРАД БАЊА ЛУКА	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	22.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-197/24	Ж-БЛ-04-248/24,	ЧИСТОЋА А.Д. ГРАД БАЊА ЛУКА	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	22.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-198/24	Ж-ЛИ-08-67/24,	ПОН-Ј.П. "КОМУНАЛНО" ЛИВНО	09 - ПРАВОСУЂЕ	19.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-199/24	Ж-ЛИ-08-206/23,	КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - ПРАВОСУЂЕ	19.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-200/24	Ж-ЛИ-08-31/24,	- ОПШТИНА ТОМИСЛАВГРАД, СЛУЖБА ЗА ГЕОДЕТСКЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ И КАТАСТАР НЕКРЕТНИНА - ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	19.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-201/24	Ж-ЛИ-04-32/24,	ПОН-ЖАЛБЕНО ВИЈЕЋЕ ВЛАДЕ КАНТОНА 10 ЛИВНО	10 - РАДНИ ОДНОСИ	19.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-202/24	Ж-ЛИ-08-73/24,	ПОН-ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ	09 - ПРАВОСУЂЕ	19.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-203/24	Ж-МО-05-113/24,	ГРАД ЉУБУШКИ СЛУЖБА ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ И КАТАСТАРСКЕ ПОСЛОВЕ ЉУБУШКИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	1.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-204/24	Ж-СА-05-1018/21,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ТУРИЗМА САРАЈЕВО	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	31.7.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-205/24	Ж-СА-08-206/24,	ЈП АУТОЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ МОСТАР Н/Р: В.Д. ДИРЕКТОРА НА УВИД; ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО Н/Р: ПРЕМИЈЕРА	19 - УПРАВА	31.7.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-206/24	Ж-МО-05-48/24,	ИГМАН Д.Д. КОЊИЦ КОЊИЦ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	2.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-207/24	Ж-МО-05-60/23,	ГРАД МОСТАР Н/Р ГРАДОНАЧЕЛНИКА МОСТАР ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА УРБАНИЗАМ И ГРАЂЕЊЕ ГРАДА МОСТАР МОСТАР	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	2.8.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-208/24	Ж-ЛИ-05-29/24,	ГРАД ЛИВНО	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	2.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-209/24	Ж-ЛИ-08-93/24,	ОПШТИНА ГЛАМОЧ	19 - УПРАВА	2.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-210/24	Ж-БЛ-05-368/24,	ОПШТИНА СРБАЦ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-211/24	Ж-БЛ-04-113/24, Ж-БЛ-04-135/24, Ж-БЛ-04-35/24,	„КОСМОС“ А.Д. БАЊАЛУКА ПОРЕСКА УПРАВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФИЛИЈАЛА БАЊАЛУКА	10 - РАДНИ ОДНОСИ, 25 - ПЕНЗИЈЕ	15.8.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-212/24	Ж-БЛ-05-790/23,	ВЛАДА СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА КАБИНЕТ ПРЕМИЈЕРА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	15.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-213/24	Ж-БЛ-01-168/24,	ОСНОВНА ШКОЛА „ЦРВАРЕЦ“ ЦРВАРЕЦ ВЕЛИКА КЛАДУША	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	15.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-214/24	Ж-БЛ-01-211/24,	ЈУ СРЕДЊОШКОЛСКИ ЦЕНТАР ИСТОЧНА ИЛИЦА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	15.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-215/24	Ж-БЛ-06-157/24,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-14 - НА ОСНОВУ ПОЛИТИЧКОГ ИЛИ ДРУГОГ УВЈЕРЕЊА	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-216/24	Ж-БЛ-06-400/24,	ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У МОСТАРУ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	19.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-217/24	Ж-БР-06-63/24,	ДИРЕКТОРУ ЈАВНЕ УСТАНОВЕ СРЕДЊА МУЗИЧКА ШКОЛА „ЧЕСТИМИР МИРКО ДУШЕК“ ИЗ ТУЗЛЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊ	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-218/24	Ж-БР-04-57/24,	1.ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ, ОДЈЕЉЕЊУ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ, ПОДОДЈЕЉЕЊУ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ 2. ПОЛИЦИЈИ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-219/24	Ж-БР-01-149/24,	ЦЕНТРАЛНОЈ ИЗБОРНОЈ КОМИСИЈИ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-220/24	Ж-БР-08-325/23,	1. ГРАДОНАЧЕЛНИКУ ГРАДА ГРАЧАНИЦА 2. ГРАДУ ГРАЧАНИЦА, СЛУЖБИ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ 3. ГРАДУ ГРАЧАНИЦА СЛУЖБИ ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ- ИНСПЕКТОРАТУ 4. ГРАДСКОМ ВИЈЕЋУ ГРАДА ГРАЧАНИЦА	19 - УПРАВА	19.8.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-221/24	Ж-БР-01-3/24,	ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ ТУЗЛА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-222/24	Ж-БР-08-252/23,	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ТУЗЛА	26 - ТУЖИЛАШТВА	19.8.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-223/24	Ж-БР-05-116/23,	ГРАД ЛУКАВАЦ СЛУЖБА ЗА УРБАНИЗАЦИЈУ, ИМОВИНСКЕ И ГЕОДЕТСКЕ ПОСЛОВЕ ЛУКАВАЦ	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	19.8.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-224/24	Ж-БР-08-158/24,	1. КАНТОНАЛНОМ ТУЖИЛАШТВУ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА 2. МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА, ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ЖИВИНИЦЕ 3. ЈАВНОЈ УСТАНОВИ “ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД” ЖИВИНИЦЕ	09 - ПРАВОСУЂЕ	19.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-225/24	Ж-БЛ-05-735/23,	ГРАД БАЊА ЛУКА ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ УРБАНИСТИЧКО-ГРАЂЕВИНСКА ИНСПЕКЦИЈА ГРАДОНАЧЕЛНИК ГРАДА БАЊА ЛУКА, НА ЗНАЊЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	19.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-226/24	Ж-СА-05-513/24,	САВЈЕТ МИНИСТРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	22.8.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-227/24	Ж-БЛ-04-747/23,	ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	26.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-228/24	Ж-БЛ-05-324/24,	ПОЉОПРИВРЕДНИ ЗАВОД УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	26.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-229/24	Ж-БЛ-05-319/22,	ЈП „ПУТЕВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ“ ОПШТИНА УГЉЕВИК	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	26.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-230/24	Ж-БЛ-04-34/24,	ПОН- ГРАД ДОБОЈ	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	27.8.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-231/24	Ж-БЛ-05-146/24,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ПОДРУЧНА ЈЕДИНИЦА ЛАКТАШИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	29.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-232/24	Ж-БЛ-06-122/24,	ГРАД МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	29.8.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-233/24	Ж-БЛ-05-406/24,	ГРАДСКА УПРАВА ГРАД БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	29.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-234/24	Ж-СА-05-343/24,	БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ФЕДЕРАЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ КАНТОН САРАЈЕВО МИНИСТАРСТВО ЗА ОДГОЈ И ОБРАЗОВАЊЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	29.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-235/24	Ж-СА-04-172/24,	ВЛАДА ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА ЗЕНИЦА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	29.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-236/24	Ж-СА-08-416/24,	ГРАД ТУЗЛА ГРАДОНАЧЕЛНИК ТУЗЛА	19 - УПРАВА	29.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-237/24	Ж-СА-06-529/24,	ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У БИЈЕЉИНИ Н/Р ГЛАВНА ТУЖИТЕЉИЦА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	29.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-238/24	Ж-СА-06-357/24,	ЈАВНА УСТАНОВА ПЕДАГОШКИ ЗАВОД УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА Н/Р ДИРЕКТОРА ЈАВНА УСТАНОВА ОСНОВНА ШКОЛА „ЦРВАРЕВАЦ“ Н/Р ДИРЕКТОРА МИНИСТАРСТВО ОБРАЗОВАЊА, НАУКЕ, КУЛТУРЕ И СПОРТА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА ВАЗДУХОПЛОВНЕ ГРУПЕ 6-28, НА ЗНАЊЕ МИНИСТРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	29.8.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-239/24	Ж-СА-06-199/24,	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ЗА СТАТИСТИКУ САРАЈЕВО Н/Р ДИРЕКТОРА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	29.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-240/24	Ж-СА-06-198/24,	ОПШТИНА ВЛАСЕНИЦА ВЛАСЕНИЦА МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ БАЊА ЛУКА	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	29.8.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-241/24	Ж-ЛИ-05-87/24,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	4.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-242/24	Ж-ЛИ-05-89/24,	РЕПУБЛИЧКА УПАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	4.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-243/24	Ж-ЛИ-08-97/24,	СЛУЖБА ЗА ОБНОВУ, УРБАНИЗАМ, СТАМБЕНО-КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ БОСАНСКО ГРАХОВО	19 - УПРАВА	4.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-244/24	Ж-ЛИ-08-98/24,	ПОН - МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ КАНТОНА 10	19 - УПРАВА	4.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-245/24	Ж-БЛ-05-89/24,	ОСНОВНИ СУД У БАЊОЈ ЛУЦИ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	6.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-246/24	Ж-БЛ-06- 102/24, Ж-БЛ- 06-189/24, Ж- БЛ-06-190/24, Ж-БЛ-06- 191/24, Ж-БЛ- 06-192/24, Ж- БЛ-06-196/24, Ж-БЛ-06- 201/24, Ж-БЛ- 06-291/24,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-17 - НА ОСНОВУ ОБРАЗОВАЊА	6.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-247/24	Ж-БЛ-05- 370/24,	ПОН- ГРАД ПРИЈЕДОР	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	6.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-248/24	Ж-БЛ-05- 382/24,	ПОН- ОПШТИНА ШЕКОВИЋИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	6.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-249/24	Ж-БЛ-04- 233/24,	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	25 - ПЕНЗИЈЕ	6.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-250/24	Ж-БЛ-05- 294/24,	ЈУ ДЈЕЧИЈЕ ОБДАНИШТЕ ВЕЛИКА КЛАДУША	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	6.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-251/24	Ж-БЛ-05- 375/24,	ПОН- ГРАД БАЊА ЛУКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	9.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-252/24	Ж-БЛ-05- 383/24,	ОПШТИНА ОСМАЦИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	9.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-253/24	Ж-БР-04-140/24,	ЈАВНА ЗДРАВСТВЕНА УСТАНОВА „ЗДРАВСТВЕНИ ЦЕНТАР БРЧКО“ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА ЗНАЊЕ: -ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ОДЈЕЉЕЊУ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ БРЧКО	23 - ЗДРАВСТВО	9.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-254/24	Ж-СА-06-310/24,	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ, САРАЈЕВО ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ, ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВСТВА, САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА, САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	2.9.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-255/24	Ж-БЛ-05-657/23,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	30.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-256/24	Ж-СА-08-581/24,	АГЕНЦИЈА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	19 - УПРАВА	16.9.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-257/24	Ж-СА-08-440/24,	МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА И ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА ХЕРЦЕГОВАЧКО-НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА	19 - УПРАВА	11.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-258/24	Ж-СА-04-757/24,	ГРАДСКОМ ВИЈЕЋУ ГРАДА БИХАЋ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	20.9.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-259/24	Ж-ЛИ-05-35/24, Ж-ЛИ-08-57/24,	ОПШТИНА ДРВАР	19 - УПРАВА, 32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	4.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-260/24	Ж-ЛИ-08-26/24,	СКУПШТИНА КАНТОНА 10	19 - УПРАВА	7.10.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-261/24	Ж-СА-05-261/24,	САВЈЕТ МИНИСТАРА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	25.9.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-262/24	Ж-ЛИ-04-103/24,	ЈЗУ ДОМ ЗДРАВЉА ДРВАР КАНТОНАЛНА ПОРЕСКА КАНЦЕЛАРИЈА У ЛИВНУ	25 - ПЕНЗИЈЕ	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-263/24	Ж-БЛ-05-359/24,	ГРАД БАЊА ЛУКА КАБИНЕТ ГРАДОНАЧЕЛНИКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	8.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-264/24	Ж-БЛ-07-194/24, Ж-БЛ-07-379/24,	СУДСКА ПОЛИЦИЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД БАЊА ЛУКА	07 - ЗАТВОРИ	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-265/24	Ж-БЛ-05-433/24,	ПОН- ФУДБАЛСКИ САВЕЗ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	8.10.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-266/24	Ж-БЛ-05-388/24,	МИНИСТАРСТВО УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-2 - ОДБИЈАЊЕ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-267/24	Ж-БЛ-05-447/24,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	8.10.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-268/24	Ж-БЛ-08-393/24,	ПОН- ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-3 - ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-269/24	Ж-БЛ-01-482/24,	СРЕДЊА МУЗИЧКА ШКОЛА „ЧЕСТМИР МИРКО ДУШЕК“ ТУЗЛА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-270/24	Ж-БЛ-01-493/24,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МИНИСТАРСТВО РАДА И БОРАЧКО-ИНВАЛИДСКЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	8.10.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-271/24	Ж-БЛ-05-272/24,	ГРАД БАЃАЛУКА КАБИНЕТ ГРАДОНАЧЕЛНИКА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	8.10.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-272/24	Ж-БЛ-04-279/24,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	8.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-273/24	Ж-СА-01-949/23,	ПОН- КАНТОНАЛНИ СУД У САРАЈЕВУ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	30.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	НЕ
П-274/24	Ж-СА-06-1021/23,	ЈП АУТОЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊ	27.9.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-275/24	Ж-СА-05-842/24,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА БИХАЋ	05 - ПОЛИЦИЈА	9.10.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-276/24	Ж-БР-04-141/24,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ -ПЕДАГОШКОЈ ИНСТИТУЦИЈИ -ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ТРЕЋОЈ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ БРЧКО	11 - ОБРАЗОВАЊЕ	17.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-277/24	Ж-БР-05-71/24,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ БРЧКО	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	17.10.2024	НИЈЕ РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-278/24	Ж-БЛ-04-205/24,	ЈП "КОМУНАЛНО" АД ПАЛЕ	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	28.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-279/24	Ж-БЛ-04-309/24,	МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФОНД ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФИЛИЈАЛА БАЊА ЛУКА	25 - ПЕНЗИЈЕ	29.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-280/24	Ж-БЛ-05-416/24,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	28.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-281/24	Ж-БЛ-05-561/24,	ГРАД ДОБОЈ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	30.10.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-282/24	Ж-БЛ-05-255/23,	ОПШТИНА ЈАЈЦЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	29.10.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-283/24	Ж-БЛ-08-796/23,	МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА И ПРОСТОРНОГ УРЕЂЕЊА ХЕРЦЕГОВАЧКО-НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-3 - ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДА	29.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-284/24	Ж-БЛ-08-403/24,	ОПШТИНСКИ СУД У ЖИВИНИЦАМА	09 - ПРАВОСУЂЕ -- 09-2 - ДУЖИНА ТРАЈАЊА ПОСТУПКА (ЧЛАН 6)	29.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-285/24	Ж-БЛ-05-568/23,	ОСНОВНИ СУД БАЊАЛУКА	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	29.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-286/24	Ж-СА-04-781/24,	ГРАД ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	30.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-287/24	Ж-СА-08-888/24, Ж-СА-08-890/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ИЗБЈЕГЛИЦЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	19 - УПРАВА	30.10.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-288/24	Ж-СА-05-645/24,	ГРАД ГОРАЖДЕ ГРАДОНАЧЕЛНИК	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	30.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-289/24	Ж-СА-05-789/24,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	30.10.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-290/24	Ж-БЛ-05-489/24,	ОСНОВНИ СУД У КОТОР ВАРОШИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	6.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-291/24	Ж-БЛ-04-474/23,	ЈП ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА БИХ – ЕЛЕКТРОДИСТРИБУЦИЈА ТУЗЛА ГРАД ЛУКАВАЦ	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	7.11.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-292/24	Ж-БР-05-184/24,	ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ У ТУЗЛИ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	11.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-293/24	Ж-БР-08-89/24,	ПОН-ДИРЕКЦИЈИ ЗА ИЗГРАДЊУ Д.О.О. ТУЗЛА	19 - УПРАВА	11.11.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-294/24	Ж-БР-04-102/24,	1. ЈАВНОЈ ЗДРАВСТВЕНОЈ УСТАНОВИ "ГРАДСКЕ АПОТЕКЕ" ТУЗЛА 2. ФЕДЕРАЛНОМ ЗАВОДУ ЗА ПЕНЗИЈСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРАЊЕ, КАНТОНАЛНА АДМИНИСТРАТИВНА СЛУЖБА У ТУЗЛИ	25 - ПЕНЗИЈЕ	11.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-295/24	Ж-ЛИ-08-104/24,	ПОН - МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ВОДОПРИВРЕДЕ И ШУМАРСТВА КАНТОНА 10 ЛИВНО	19 - УПРАВА	13.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-296/24	Ж-БЛ-05-344/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ, ГРАЂЕВИНАРСТВО И ЕКОЛОГИЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	15.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-297/24	Ж-БЛ-08-477/24,	ПОН- ГРАД МОСТАР	19 - УПРАВА	15.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-298/24	Ж-СА-08-1140/23,	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	18.11.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-299/24	Ж-СА-08-796/24,	МИНИСТАРСТВО САОБРАЋАЈА КАНТОНА САРАЈЕВО САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	19.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-300/24	Ж-СА-05-849/24,	ОПШТА БОЛНИЦА ТЕШАЊ ТЕШАЊ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	19.11.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-301/24	Ж-МО-06-136/22,	1. ГРАД МОСТАР ГРАДОНАЧЕЛНИК МОСТАР 2. ГРАД МОСТАР ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА УРБАНИЗАМ И ГРАЂЕЊЕ МОСТАР	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	20.11.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-302/24	Ж-СА-08-911/23,	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	20.11.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-303/24	Ж-ЛИ-05-106/24,	КАНТОНАЛНИ ЗАВОД ЗА ПРУЖАЊЕ ПРАВНЕ ПОМОЋИ КАНТОНА ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКОГ - ШИРОКИ БРИЈЕГ	33 - БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ	21.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-304/24	Ж-БЛ-05-529/24,	ПОН- ГРАД БАЊА ЛУКА	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ	28.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-305/24	Ж-БЛ-01-430/24,	ЈАВНИ ФОНД ЗА ДЈЕЧИЈУ ЗАШТИТУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ Н/Р ДИРЕКТОРА ЈАВНИ ФОНД ЗА ДЈЕЧИЈУ ЗАШТИТУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФИЛИЈАЛА БАЊАЛУКА	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	28.11.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА

П-306/24	Ж-БЛ-01-399/24,	УНИВЕРЗИТЕТСКИ КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ФОНД ЗДРАВСТВЕНОГ ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	28.11.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-307/24	Ж-БЛ-05-414/24,	ГРАД ПРЊАВОР	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	28.11.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-308/24	Ж-БЛ-08-341/24,	РЕПУБЛИЧКА УПРАВА ЗА ГЕОДЕТСКЕ И ИМОВИНСКО-ПРАВНЕ ПОСЛОВЕ	19 - УПРАВА	29.11.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-309/24	Ж-СА-04-894/23, Ж-СА-04-897/23,	ПАРЛАМЕНТ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ПОЛИЦИЈЕ САРАЈЕВО	10 - РАДНИ ОДНОСИ	2.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-310/24	Ж-СА-07-880/23,	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ САРАЈЕВО Н/Р МИНИСТРА КАЗНЕНО-ПОПРАВНИ ЗАВОД ПОЛУОТВОРЕНОГ ТИПА ТУЗЛА ТУЗЛА	07 - ЗАТВОРИ	2.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	НЕ
П-311/24	Ж-СА-05-848/24,	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ЗЕНИЧКО – ДОБОЈСКОГ КАНТОНА ЗЕНИЦА	05 - ПОЛИЦИЈА	2.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	ДА
П-312/24	Ж-СА-05-728/24,	ХРВАТСКА ДЕМОКРАТСКА ЗАЈЕДНИЦА 1990 ОПШТИНСКИ ОДБОР БУСОВАЧА	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	2.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-313/24	Ж-МО-06-89/23,	ОПШТИНА НЕВЕСИЊЕ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ И СТАМБЕНО-КОМУНАЛНЕ ПОСЛОВЕ НЕВЕСИЊЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-11 - НА ОСНОВУ ЕТНИЧКЕ ПРИПАДНОСТИ	2.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-314/24	Ж-СА-08-1224/22,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД САРАЈЕВО СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ САРАЈЕВО	19 - УПРАВА	2.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-315/24	Ж-ЛИ-04-159/24, Ж-ЛИ-04-160/24,	ОПШТИНА БУГОЈНО ЈКП "ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА" Д.О.О. БУГОЈНО	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	5.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-316/24	Ж-БР-04-224/24,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ -ПОДОДЈЕЉЕЊУ ЗА ПРЕДШКОЛСКО И ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ БРЧКО -ЈАВНА УСТАНОВА ВРТИЋУ „НАША ДЈЕЦА“ БРЧКО ДИСТРИКТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ БРЧКО -КАНЦЕЛАРИЈИ ГРАДОНАЧЛЕНИКА-ИНСПЕКТОРАТУ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -УПРАВНОЈ ИНСПЕКЦИЈИ -ИНСПЕКТОРУ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ БРЧКО	11 - ОБРАЗОВАЊЕ -- 11-1 - ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ	5.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-317/24	Ж-БР-06-202/24,	ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ -ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ -ПОЛИЦИЈА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ НА ЗНАЊЕ -ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ГИМНАЗИЈА “ВАСО ПЕЛАГИЋ” БРЧКО	16 - НАСИЉЕ -- 16-2 - ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ	5.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-318/24	Ж-БР-04-214/24,	ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ,ОДЈЕЉЕЊУ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ -ПОДОДЈЕЉЕЊУ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	5.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-319/24	Ж-БР-04-186/24,	ПОН-ВЛАДА БРЧКО ДИСТРИКТА ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ЗДРАВСТВО И ОСТАЛЕ УСЛУГЕ -ПОДОДЈЕЉЕЊЕ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ БРЧКО	24 - СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА	5.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-320/24	Ж-БР-05-142/24,	ЈАВНА УСТАНОВА ТРЕЋА ОСНОВНА ШКОЛА БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ БРЧКО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	5.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-321/24	Ж-БР-04-197/24,	ЈАВНА УСТАНОВА ОСНОВНА ШКОЛА „БРЧАНСКА МАЛТА“ МИРОСЛАВА КРЛЕЖЕ 27, ТУЗЛА 75000 КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА Н/Р ДИРЕКТОРА РУДАРСКА 72, 75000 ТУЗЛА АИДА ЈАГАЊАЦ 16. МУСЛИМАНСКЕ БРИГАДЕ 58 75000 ТУЗЛА	11 - ОБРАЗОВАЊЕ	5.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-322/24	Ж-ЛИ-05-118/24,	ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА ЛИВНО КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ЛИВНО	05 - ПОЛИЦИЈА	5.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА

П-323/24	Ж-БР-06-126/24,	ЈАВНОЈ УСТАНОВИ ОСНОВНОЈ ШКОЛИ „ЈАЛА“ У ТУЗЛИ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 16-2 - ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ	9.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-324/24	Ж-БР-06-121/24,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА ТУЗЛА КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА МАРШАЛА ТИТА 137, ТУЗЛА 75000	16 - НАСИЉЕ -- 16-2 - ВРШЊАЧКО НАСИЉЕ	9.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-325/24	Ж-БР-04-13/24,	ЈП "КОМУНАЛНОМ БРЧКО" Д.О.О. БРЧКО ДИСТРИКТ БИХ - ПОН	21 - КОМУНАЛНЕ УСЛУГЕ	10.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-326/24	Ж-БР-05-283/21,	КАНТОНАЛНОМ ТУЖИЛАШТВУ ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА - ПОН	05 - ПОЛИЦИЈА	10.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-327/24	Ж-БР-05-170/24,	МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА Н/Р МИНИСТРА ТУРАЛИБЕГОВА ББ, ТУЗЛА 75000	05 - ПОЛИЦИЈА	13.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-328/24	Ж-БР-05-32/23, Ж-БР-05-34/23,	ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ЦЕСТЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ Д.О.О. ТЕРЕЗИЈА 54, 71000 САРАЈЕВО	15 - ИМОВИНСКО ПРАВНИ, 32 - ИНЦЕПЦИЈЕ	13.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-329/24	Ж-БЛ-04-604/24,	ЈП „КОМУНАЛНО“ А.Д. ПАЛЕ	10 - РАДНИ ОДНОСИ	19.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-330/24	Ж-БЛ-08-558/24,	ПОН- ГРАД БАЊА ЛУКА ГРАДСКА УПРАВА ГРАДА БАЊА ЛУКА	19 - УПРАВА	23.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-331/24	Ж-СА-05-313/24,	ШПД “УНСКО-САНСКЕ ШУМЕ” Д.О.О. БОСАНСКА КРУПА БОСАНСКА КРУПА	22 - ВЛАДИНА И МИНИСТАРСКА ИМЕНОВАЊА	20.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-332/24	Ж-МО-05-20/24,	ОПШТИНА НЕВЕСИЊЕ НЕВЕСИЊЕ	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	23.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-333/24	Ж-МО-01-140/24,	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД У ЉУБУШКОМ ЉУБУШКИ	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	23.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-334/24	Ж-БР-01-23/24,	ПОДОДЈЕЉЕЊУ ЗА СОЦИЈАЛНУ ЗАШТИТУ ВЛАДЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ – ЦЕНТРУ ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БРЧКО.	13 - ПРАВА ДЈЕТЕТА	24.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-335/24	Ж-БР-04-77/24,	ВЛАДИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ	14 – ЕКОЛОГИЈА И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	24.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-336/24	Ж-БЛ-06-331/24,	КОМИСИЈА ЗА ХАРТИЈЕ ОД ВРИЈЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА	27.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-337/24	Ж-БЛ-05-381/24,	ПОН- ОПШТИНА КНЕЖЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА -- 03-1 - НЕОДЛУЧИВАЊЕ У ЗАКОНСКОМ РОКУ	27.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-338/24	Ж-СА-08-350/23,	ГРАД ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА	19 - УПРАВА	27.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

П-339/24	Ж-СА-05-719/24,	КЈКП ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА Д.О.О. САРАЈЕВО САРАЈЕВО	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	27.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-340/24	Ж-СА-07-223/24,	КАЗНЕНО ПОПРАВНИ ЗАВОД ЗЕНИЦА ЗЕНИЦА	07 - ЗАТВОРИ	27.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-341/24	Ж-СА-06-1045/24,	АГЕНЦИЈА ЗА ЈАВНЕ НАБАВКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ САРАЈЕВО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	27.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-342/24	Ж-СА-05-33/20,	ОПШТИНА СТАРИ ГРАД СЛУЖБА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ САРАЈЕВО	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	27.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-343/24	Ж-СА-05-435/24,	ОПШТИНА НОВИ ГРАД НОВИ ГРАД	03 - ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА	27.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-344/24	Ж-СА-04-59/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКУ, КУЛТУРУ И СПОРТ ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА ЗЕНИЦА	10 - РАДНИ ОДНОСИ	27.12.2024	ОСТВАРЕНА САРАДЊА	ДА
П-345/24	Ж-СА-05-696/24,	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ УРБАНИСТИЧКО-ЕКОЛОШКИ ИНСПЕКТОРАТ САРАЈЕВО	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	27.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-346/24	Ж-ЛИ-05-157/24, Ж-СА-06-878/24,	МИНИСТАРСТВО ЗА ОДГОЈ И ОБРАЗОВАЊЕ КАНТОНА САРАЈЕВО И ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА БУГОЈНО	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, 05 - ПОЛИЦИЈА	30.12.2024	РЕАЛИЗОВАНА	ДА
П-347/24	Ж-БЛ-05-217/22,	ОПШТИНА ПРЊАВОР ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ	32 - ИНСПЕКЦИЈЕ	31.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-348/24	Ж-БЛ-08-460/24,	ГРАД БАЊАЛУКА ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ПРОСТОРНО УРЕЂЕЊЕ	19 - УПРАВА	31.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-349/24	Ж-БЛ-04-536/24,	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	23 - ЗДРАВСТВО	31.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ
П-350/24	Ж-БЛ-06-360/24,	ЈУ ДИРЕКЦИЈА РЕГИОНАЛНИХ ЦЕСТА УСК	01 - ДИСКРИМИНАЦИЈА -- 01-03 - МОБИЊГ	31.12.2024	НЕМА ОДГОВОРА	НЕ

АНЕКС I ПРЕГЛЕД БУЏЕТА ЗА 2024. ГОДИНУ**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА**

Институција: Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

Сједиште: Бања Лука

ИД: 4403087410007

Шифра дјелатности: 69.10

Образац 2.

Организациони код: 0304

Фонд: Општи фонд (10)

Пројектни код: 0

Збирни образац: x

Преглед расхода и издатака по економским категоријама

Период извјештавања: од 01.01.2024. до 31.12.2024.

БУЏЕТ

Редни број	Опис	Економ. код	Буџет	Измјене и допуне (ребаланс, прерасподјела, резерва, намјенска средства и др.)	Кориговани буџет	Остварени кумулативни износ укупних расхода и	Остварени кумулативни износ истог периода претходне године	Процент 7/6 x 100	Процент 7/8 x 100
1	2	3	4	5	6 (4+5)	7	8	9	10
1	Укупни расходи и издаци (2+16)		3.556.000	0	3.556.000	3.259.738	3.055.014	92	107
2	Укупни текући расходи (3+6)	610000	3.490.000	-22.300	3.467.700	3.173.897	2.996.861	92	106
3	Плате и накнаде трошкова запослених (4+5)	611000	3.083.000	0	3.083.000	2.941.724	2.736.277	95	108
4	Бруто плате и накнаде плата	611100	2.758.000	0	2.758.000	2.624.368	2.425.364	95	108
5	Накнаде трошкова запослених	611200	325.000	0	325.000	317.356	310.913	98	102
6	Издаци за материјал, ситан инвентар и услуге (7+.....+15)	613000	407.000	-22.300	384.700	232.173	260.584	60	89
7	Путни трошкови	613100	106.000	0	106.000	65.989	78.760	62	84
8	Издаци телефонских и поштанских услуга	613200	48.000	0	48.000	43.271	44.679	90	97
9	Издаци за енергију и комуналне услуге	613300	8.000	0	8.000	3.882	3.679	49	106
10	Набавка материјала и ситног инвентара	613400	42.000	0	42.000	37.276	36.566	89	102
11	Издаци за услуге превоза и горива	613500	27.000	0	27.000	14.057	16.537	52	85
12	Унајмљивање имовине и опреме	613600	25.000	0	25.000	10.800	12.800	43	84
13	Издаци за текуће одржавање	613700	25.000	0	25.000	14.617	18.922	58	77
14	Издаци осигурања, банкарских услуга и	613800	8.000	0	8.000	5.407	4.932	68	110
15	Уговорене и друге посебне услуге	613900	118.000	-22.300	95.700	36.874	43.709	39	84
16	Укупни капитални издаци		66.000	22.300	88.300	85.841	58.153	97	148
17	Издаци за набавку сталних средстава	821000	66.000	22.300	88.300	85.841	58.153	97	148
18	Набавка опреме	821300	66.000	22.300	88.300	85.841	58.153	97	148

АНЕКС II ПРЕГЛЕД ОБАВЕЗА ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ПРЕМА ЗАКОНУ О СЛОБОДИ ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА НА НИВОУ ИНСТИТУЦИЈА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ТАБЕЛА I – ПРЕГЛЕД ПОДНЕСЕНИХ ЗАХТЈЕВА ЗА ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА ПО ИНСТИТУЦИЈАМА БИХ

Институција Босне и Херцеговине	Број примљених захтјева	Број донесених рјешења	Број коначних рјешења	Број захтјева по којима нису донесена рјешења	Одобрен приступ	Одбијен приступ	Дјелимично одобрен приступ	Одбачен	Уступљен другом органу	Обустављен поступак	Издато обавјештење	Ријешено у року	Ријешено изван рока	Другостепена одлука	Одлука суда БиХ
Агенција за статистику БиХ	3	0	0	0	2	0	0	1	0	0	3	1	2	0	0
Агенција за унапређење страних инвестиција у БиХ	4	4	4	0	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Агенција за државну службу БиХ	17	15	15	2	11	1	3	0	1	1	2		17	1	0
Агенција за рад и запошљавање БиХ	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Агенција за осигурање у БиХ	5	1	1	4	1	0	0	1	2	0	2	4	1	0	0
Агенција за надзор над тржиштем БиХ	9	1	1	8	1	0	0	0	0	0	8	9	0	0	0
Агенција за поштански саобраћај БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Агенција за безбједност хране у БиХ	4	4	4	0	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Агенција за заштиту личних података у БиХ	4	4	4	0	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
Агенција за полицијску подршку	6	6	6	0	6	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0
Агенција за форензичка испитивања и вјештачења	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Агенција за развој високог образовања и обезбјеђивање квалитета БиХ	9	8	8	1	5	0	3	0	3	0	1	9	0	1	0
Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ	20	20	20	0	20	0	0	0	0	0	0	20	0	0	0
Агенција за превенцију корупције и координацију борбе против корупције	9	9	9	0	5	0	4	0	0	0	4	9	0	0	0

Агенција за пружање услуга у ваздушној пловидби - БХАНСА	2	2	2	0	1	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Агенција за осигурање депозита БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Архив БиХ	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Центар за уклањање мина у БиХ	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Централна хармонизацијска јединица Министарства финансија и трезора БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Централна изборна комисија БиХ	52	52	52	0	23	17	4	7	0	0	1	52	0	1	0
Дирекција за координацију полицијских тијела БиХ	21	21	17	0	10	7	4	0	0	0	0	21	0	0	0
Дирекција за цивилно ваздухопловство	7	5	7	2	4	0	1	0	2	0	2	7	0	0	0
Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Државна агенција за истраге и заштиту	11	2	2	9	0	9	2	0	0	0	9	11	0	0	0
Државна регулаторна агенција за радијациону и нуклеарну безбједност	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Државна регулаторна агенција за електричну енергију	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Електропренос/Електропријенос БиХ	8	8	8	0	8	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0
Фонд за повратак	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Генерални секретаријат Савјета министара БиХ	35	23	23	12	17	5	1	1	0	0	5	35	0	0	0
Гранична полиција	67	20	20	47	13	7	0	0	0	0	47	67	0	3	0
Извозно кредитна агенција БиХ	3	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Институт за акредитовање БиХ	10	10	10	0	8	1	1	0	0	0	0	10	0	0	0
Институт за метрологију БиХ	20	20	20	0	18	2	0	0	0	0	0	20	0	0	0
Институт за стандардизацију БиХ	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Институт за интелектуалну својину БиХ	6	6	6	0	4	0	2	0	0	0	0	6	0	0	0
Институт за нестала лица	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Институција омбудсмена за људска права БиХ	20	18	18	0	14	0	4	0	0	0	2	20	0	0	0
Комисија за концесије БиХ	4	4	4	0	4	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0

Конкурентски савјет БиХ	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Канцеларија за разматрање жалби	14	14	13	0	9	4	0	0	0	1	0	14	0	1	0
Канцеларија координатора за реформу јавне управе Савјета министара БиХ	6	6	6	0	5	0	1	0	0	0	0	6	0	0	0
Канцеларија за ветеринарство БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ	1	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Канцеларија за ревизију институција БиХ	3	3	3	0	3	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0
Канцеларија за законодавство Савјета министара БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Министарство иностраних послова БиХ	32	29	29	3	21	1	0	2	1	2	5	29	0	0	0
Министарство цивилних послова БиХ	22	20	20	2	20	0	0	0	0	0	2	22	0	0	0
Министарство финансија и трезора БиХ	18	18	18	0	14	1	1	0	0	0	0	18	0	1	0
Министарство за људска права и избјеглице БиХ	15	12	12	3	10	0	2		0	1	1	1	15	0	0
Министарство комуникација и транспорта БиХ	21	20	20	1	20	0	0	0	1	0	0		21	0	0
Министарство безбједности БиХ	7	6	6	1	5	0	1	0	1	0	1	7	0	0	0
Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ	17	6	6	11	6	0	0	0	0	0	11	17	0	0	0
Одбор државне службе за жалбе Савјета министара БиХ	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Парламентарна скупштина БиХ	39	39	35	3	35	0	1	0	1	1	0	38	0	0	0
Правобранилаштво БиХ	4	2	2	2	2	0	0	2	0	0	2	4	0	0	0
Предсједништво БиХ	18	14	12	4	4	7	2	0	4	0	4	18	0	6	0
Регулаторна агенција за комуникације БиХ	29	29	29	0	29	0	0	0	0	0	0	29	0	2	0
Регулаторни одбор жељезница БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Служба за послове са странцима	67	64	62	3	60	4	0	0	3	0	3	67	0	0	0
Служба за заједничке послове институција БиХ	17	17	17	0	16	0	1	0	0	0	0	17	0	0	0
Суд БиХ	363	83	83	280											
Савјет за државну помоћ БиХ	3	2	2	1	2	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0
Тужилаштво БиХ	90	67	67	23	40	22	5	3	0	0	9	90	0	3	0
Управа за индиректно опорезивање БиХ	57	54	54	3	34	18	2	1	0	0	0	31	3	4	0
Управа БиХ за заштиту здравља биља	2	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0
Уставни суд БиХ	14	14	14	0	11	3	0	0	0	0	0	14	0	0	0

Високи судски и тужилачки савјет БиХ	121	74	74	47	50	10	14	9	13	0	9	121	0	10	0
Завод за извршење кривичних/казених санкција, притвора и других мјера БиХ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Меморијални центар Сребреница – Поточари	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Агенција за јавне набавке БиХ	25	22	23	3	15	6	1	0	2	0	2	23	0	0	0
Канцеларија заступника Савјета министара БиХ пред Европским судом за људска права	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ТАБЛЕЛА II – ВРСТА ТРАЖЕНИХ ИНФОРМАЦИЈА

Институција Босне и Херцеговине	Личне информације	Информације које се односе на 3. лица	Информације које су под контролом и посједу институције БиХ	Остале информације
Агенција за статистику БиХ	0	0	2	1
Агенција за унапређење страних инвестиција у БиХ	0	0	4	0
Агенција за државну службу БиХ	0	1	15	1
Агенција за рад и запошљавање БиХ	0	0	1	0
Агенција за осигурање у БиХ	0	2	2	1
Агенција за надзор над тржиштем БиХ	0	0	9	0
Агенција за поштански саобраћај БиХ	0	0	2	0
Агенција за безбједност хране у БиХ	0	0	4	0
Агенција за заштиту личних података у БиХ	0	0	4	0
Агенција за полицијску подршку	0	0	6	0
Агенција за форензичка испитивања и вјештачења	0	0	0	0
Агенција за школовање и стручно усавршавање кадрова	0	0	2	0
Агенција за развој високог образовања и обезбеђивање квалитета БиХ	0	0	9	0
Агенција за предшколско, основно и средње образовање БиХ	0	0	0	0
Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ	0	0	20	0
Агенција за превенцију корупције и координацију борбе против корупције	0	0	9	0
Агенција за пружање услуга у ваздушној пловидби - БХАНСА	0	0	1	1
Агенција за осигурање депозита БиХ	0	0	0	0
Архив БиХ	0	0	3	0
Центар за уклањање мина у БиХ	0	0	3	0
Центар за информисање и признавање докумената из области високог образовања	0	0	1	0
Централна хармонизацијска јединица Министарства финансија и трезора БиХ	0	0	0	0
Централна изборна комисија БиХ	0	0	52	0
Дирекција за координацију полицијских тијела БиХ	0	0	21	0
Дирекција за цивилно ваздухопловство	0	2	5	0
Дирекција за европске интеграције Савјета министара БиХ	0	0	2	0
Дирекција за економско планирање Савјета министара БиХ	0	0	2	0
Државна агенција за истраге и заштиту	0	2	9	0
Државна регулаторна агенција за радијациону и нуклеарну безбједност	0	0	3	0
Државна регулаторна агенција за електричну енергију	0	0	0	0

Електропренос/Електропријенос БиХ	0	0	8	0
Фонд за повратак	0	0	2	0
Генерални секретаријат Савјета министара БиХ	0	0	24	11
Гранична полиција	14	27	0	26
Извозно кредитна агенција БиХ	0	0	3	0
Институт за акредитовање БиХ	0	0	10	0
Институт за метрологију БиХ	2	0	18	0
Институт за стандардизацију БиХ	0	0	1	0
Институт за интелектуалну својину БиХ	0	0	6	0
Институт за нестала лица	0	0	2	0
Институција омбудсмена за заштиту потрошача у БиХ	0	0	0	0
Институција омбудсмена за људска права БиХ	0	0	20	0
Комисија за концесије БиХ	0	0	4	0
Конкурenciјски савјет БиХ	0	0	3	0
Канцеларија за разматрање жалби	0	0	14	0
Канцеларија координатора за реформу јавне управе Савјета министара БиХ	0	0	5	0
Канцеларија за ветеринарство БиХ	0	0	2	0
Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ	0	0	1	0
Канцеларија за ревизију институција БиХ	0	0	3	0
Канцеларија за законодавство Савјета министара БиХ	0	0	2	0
Министарство иностраних послова БиХ	0	0	21	7
Министарство цивилних послова БиХ	0	0	20	2
Министарство финансија и трезора БиХ	0	0	18	0
Министарство за људска права и избјеглице БиХ	0	0	12	3
Министарство комуникација и транспорта БиХ	0	0	20	1
Министарство безбједности БиХ	0	1	6	0
Обавјештајно-безбједносна агенција БиХ	0	0	11	5
Одбор државне службе за жалбе Савјета министара БиХ	0	0	2	0
Парламентарна скупштина БиХ	0	0	37	2
Правобранилаштво БиХ	0	0	4	0
Предсједништво БиХ	0	0	14	4
Регулаторна агенција за комуникације БиХ	0	0	29	0
Регулаторни одбор жељезница БиХ	0	0	0	0
Служба за послове са странцима	0	0	64	3
Служба за заједничке послове институција БиХ	0	0	0	0
Суд БиХ	0	0	363	0
Савјет за државну помоћ БиХ	0	0	3	0
Тужилаштво БиХ	0	0	67	23
Управа за индиректно опорезивање БиХ	0	0	52	5
Управа БиХ за заштиту здравља биља	0	0	2	0
Уставни суд БиХ	0	0	14	0
Високи судски и тужилачки савјет БиХ	0	0	110	11
Завод за извршење кривичних/казнених санкција, притвора и других мјера БиХ	0	0	0	0
Меморијални центар Сребреница – Поточари	0	0	0	0
Агенција за јавне набавке БиХ	0	0	16	6
Канцеларија заступника Савјета министара БиХ пред Европским судом за људска права	0	0	0	0

ПОДАЦИ ЗА НИВО ЕНТИТЕТА

а) Јавни органи на нивоу Федерације Босне и Херцеговине који су током 2024. године достављали статистичке податке у складу с ЗОСПИ:

1. Агенција за банкарство Федерације Босне и Херцеговине;
2. Центар за едукацију судија и тужилаца у Федерацији БиХ;
3. Федерални хидрометеоролошки завод;
4. Федерално министарство здравства;
5. Федерално министарство унутрашњих послова;
6. Федерално министарство културе и спорта;
7. Федерално министарство просторног уређења;
8. Федерална управа за инспекцијске послове;
9. Фонд Меморијала Кантона Сарајево;
10. Федерални завод за пензијско и инвалидско осигурање;
11. Град Горажде;
12. Град Нови Травник;
13. Град Мостар;
14. Град Грачаница;
15. Град Градачац;
16. ЈП Међународни аеродром „Сарајево“;
17. ЈП Олимпијски базен Отока;
18. Кантонални суд у Зеници;
19. Кантонални суд у Тузли;
20. Кантонална управа цивилне заштите Кантона Сарајево;
21. Кантонална управа за инспекцијске послове Кантона Сарајево;
22. Кантонално тужилаштво Зеничко-добојског кантона;
23. Кантонално тужилаштво Кантона Сарајево;
24. Комисија за вриједносне папире Федерације Босне и Херцеговине;
25. Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона;
26. Министарство унутрашњих послова Кантона Сарајево;
27. Министарство за грађење, просторно уређење и заштиту животне средине Унско-санског кантона;

28. Општина Сански Мост;
29. Општина Какањ
30. Општина Кључ;
31. Општина Хаџићи;
32. Општина Ново Сарајево;
33. Општина Тешањ;
34. Општина Фојница;
35. Општина Читлук;
36. Општина Илијаш;
37. Општина Травник;
38. Општина Томиславград
39. Општина Бусовача;
40. Општина Фоча, Устиколина;
41. Општина Маглај;
42. Општински суд у Високом;
43. Општински суд у Какњу;
44. Развојна банка Федерације БиХ;
45. Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (ФЕРК);
46. Универзитет у Сарајеву;
47. Влада Федерације Босне и Херцеговине.

У извјештајној години, обавезу достављања статистичких података у складу с ЗОСПИ испунило је 47 јавних органа на подручју Федерације Босне и Херцеговине.

б) Јавни органи на нивоу Републике Српске који су током 2024. године доставили статистичке податке у складу с ЗОСПИ:

1. Фонд за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске;
2. Град Градишка;
3. Јавна установа „Воде Српске“ Бијељина;
4. Окружно јавно тужилаштво Бања Лука;
5. Окружни привредни суд Добој;

6. Окружни суд у Добоју;
7. Основни суд у Теслићу;

У 2024. години, обавезу достављања статистичких података испунило је 7 јавних органа на нивоу Републике Српске.

ц) Током 2024. године сљедећи јавни органи су испунили обавезу достављања рјешења о службенику за информисање, Водич и Индекс регистра у складу с ЗОСПИ:

1. Агенција за квалитет и акредитацију у здравству у ФБиХ;
2. Агенција за банкарство ФБиХ;
3. Федерално министарство просторног уређења;
4. ЈУ Центар за едукацију судија и тужилаца у Федерацији БиХ;
5. Федерално министарство рада и социјалне политике;
6. Федерално министарство унутрашњих послова;
7. Федерална управа полиције;
8. Федерално министарство за питања бранилаца и инвалида домовинског рата;
9. Влада Кантона Сарајево;
10. Канцеларија за борбу против корупције и управљање квалитетом Кантона Сарајево;
11. Фонд меморијала Кантона Сарајево;
12. Правобранилаштво Кантона Сарајево;
13. Министарство за борацка питања Кантона Сарајево;
14. Кабинет предсједавајућег и замјеника предсједавајућег Кантона Сарајево;
15. ЈУ Завод за хитну медицинску помоћ Кантона Сарајево;
16. Универзитет у Сарајеву;
17. Стручна служба Владе Кантона Сарајево;
18. Завод здравственог осигурања Кантона Сарајево;
19. ЈУ Основна музичка школа “Младен Позајић” Сарајево;
20. Казнено-поправни завод полуотвореног типа Тузла;
21. ЈУ Служба за запошљавање ТК;
22. Меморијални центар Сребреница;
23. Секретаријат за законодавство Владе Зеничко-добојског кантона;

24. Стручна служба за развој и међународне пројекте Зеничко-добојског кантона;
25. Министарство за питање бораца и ратних војних инвалида Унско-санског кантона;
26. Министарство за образовање, младе, науку, културу и спорт БПК Горажде;
27. Министарство за унутрашње послове БПК Горажде;
28. Кантонално тужилаштво Унско-санског кантона;
29. Министарство привреде Средњобосанског кантона;
30. Канцеларија Владе Западнохерцеговачког кантона за европске интеграције;
31. Завод здравственог осигурања Херцеговачко-неретванске жупаније/кантона;
32. Јавна установа Центар за социјални рад Сапна;
33. Општина Оџак;
34. Општина Бусовача;
35. Општина Маглај;
36. Општински суд у Живиницама;
37. Окружни суд у Добоју.

АНЕКС III ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ СТАТИСТИЧКИХ ИНДИКАТОРА

ОДЈЕЉЕЊЕ	Запримљено у 2024.	Пренесено из ранијих година	Укупно рађено у 2024.	Укупно завршено у 2024.	Пренесено у 2025.г.
01 - Одјелјење за праћење остваривања права дјете	299	153	452	269	183
02 - Одјелјење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом	60	39	99	73	26
03 - Одјелјење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина	10	9	19	6	13
04 - Одјелјење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права	704	437	1141	689	452
05 - Одјелјење за праћење остваривања политичких и грађанских права	764	477	1241	728	513
06 - Одјелјење за елиминацију свих облика дискриминације	196	210	406	195	211
07 - Одјелјење за праћење остваривања права особа лишених слободе	107	58	165	94	71
08 - Одјелјење за праћење остваривања права у правосуђу и управи	652	351	1003	636	367
УКУПНО	2792	1734	4526	2690	1836

Рад по жалбама по одјелјењима 2024. години

Одјељење	Број
01 - Одјељење за праћење остваривања права дјеце // Сарајево	147
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом // Сарајево	34
03 - Одјељење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина // Сарајево	8
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права // Сарајево	326
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права // Сарајево	323
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације // Сарајево	110
07 - Одјељење за праћење остваривања права особа лишених слободе // Сарајево	86
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи // Сарајево	324
Укупан број предмета Сарајево	1358
01 – Одјељење за праћење остваривања права дјеце // Бањалука	109
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом // Бањалука	21
03 - Одјељење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина // Бањалука	1
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права // Бањалука	169
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права // Бањалука	247
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације // Бањалука	65
07 - Одјељење за праћење остваривања права особа лишених слободе // Бањалука	18
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи // Бањалука	155
Укупан број предмета Бања Лука	785
01 - Одјељење за праћење остваривања права дјеце // Брчко	11
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом // Брчко	2
03 - Одјељење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина // Брчко	1
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права // Брчко	121
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права // Брчко	53
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације // Брчко	17
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи // Брчко	61
Укупан број предмета Брчко	266
01 - Одјељење за праћење остваривања права дјеце // Мостар	22
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом // Мостар	2
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права // Мостар	40
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права // Мостар	62
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације // Мостар	1
07 - Одјељење за праћење остваривања права особа лишених слободе // Мостар	3
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи // Мостар	47
Укупан број предмета Мостар	177
01 - Одјељење за праћење остваривања права дјеце // Ливно	10
02 - Одјељење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом // Ливно	1
04 - Одјељење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права // Ливно	48
05 - Одјељење за праћење остваривања политичких и грађанских права // Ливно	79
06 - Одјељење за елиминацију свих облика дискриминације // Ливно	3
08 - Одјељење за праћење остваривања права у правосуђу и управи // Ливно	65
Укупан број предмета Ливно	206
Укупан број предмета у Институцији	2792

Број жалби по канцеларијама у 2024. години

Повреда права	Поткатегорија	Број предмета
01 - Дискриминација	00 - Остало	86
01 - Дискриминација	01-01 - Узнемиравање	6
01 - Дискриминација	01-02 - Сексуално узнемиравање	2
01 - Дискриминација	01-03 - Мобинг	40
01 - Дискриминација	01-06 - Подстицање на дискриминацију	1
01 - Дискриминација	01-07 - На основу расе	1
01 - Дискриминација	01-09 - На основу језика	4
01 - Дискриминација	01-10 - На основу вјере	1
01 - Дискриминација	01-11 - На основу етничке припадности	12
01 - Дискриминација	01-12 - На основу националног или социјалног поријекла	4
01 - Дискриминација	01-14 - На основу политичког или другог увјерења	27
01 - Дискриминација	01-17 - На основу образовања	11
01 - Дискриминација	01-18 - На основу друштвеног положаја и пола	1
01 - Дискриминација	01-19 - На основу сексуалне оријентације	4
01 - Дискриминација	01-20 - На основу родног идентитета	1
01 - Дискриминација	01-22 - На основу старосне доби	1
01 - Дискриминација	01-23 - На основу инвалидитета	2
01 - Дискриминација	01-24 - Говор мржње	1
01 - Дискриминација	16-1 - насиље у породици	1
01 - Дискриминација	16-2 - вршњачко насиље	1
01 - Дискриминација	СУМА	207
02 - Медији и слобода информисања	СУМА	9
03 - Приступ информацијама	00 - Остало	142
03 - Приступ информацијама	03-1 - неодлучивање у законском року	65
03 - Приступ информацијама	03-2 - одбијање приступа информацијама	33
03 - Приступ информацијама	03-3 - право на двостепеност	1
03 - Приступ информацијама	СУМА	241
04 - Вјерске слободе / религија	СУМА	7
05 - Полиција	00 - Остало	113
05 - Полиција	05-1 - жалба на рад полиције	41
05 - Полиција	05-2 - жалбе полицијских службеника	6
05 - Полиција	СУМА	160
06 - Јавни приходи	СУМА	1
07 - Затвори	00 - Остало	91
07 - Затвори	05-1 - жалба на рад полиције	1
07 - Затвори	07-1 - кориштење заводских погодности и посјете	3
07 - Затвори	07-2 - здравствена заштита и хигијенски услови	9
07 - Затвори	07-4 - помиловања	1
07 - Затвори	СУМА	105
08 - Равноправност полова	СУМА	5
09 - Правосуђе	00 - Остало	173
09 - Правосуђе	09-1 - жалбе на рад судија/суткиња	17
09 - Правосуђе	09-2 - дужина трајања поступка (члан 6)	50

09 - Правосуђе	09-3 - извршење пресуда	32
09 - Правосуђе	09-4 - ВСТВ	8
09 - Правосуђе	СУМА	280
10 - Радни односи	СУМА	242
11 - образовање	00 - Остало	19
11 - образовање	01-03 - Мобинг	1
11 - образовање	01-04 - Сегрегација	1
11 - образовање	01-11 - На основу етничке припадности	1
11 - образовање	11-1 - предшколско васпитање	2
11 - образовање	11-2 - основно образовање	8
11 - образовање	11-3 - средње образовање	3
11 - образовање	11-4 - високо образовање	6
11 - образовање	СУМА	41
12 - Особе са инвалидитетом	СУМА	63
13 - Права дјетета	00 - Остало	260
13 - Права дјетета	11-3 - средње образовање	1
13 - Права дјетета	13-1 - Центри за социјални рад	28
13 - Права дјетета	СУМА	289
14 – Екологија и заштита животне средине	СУМА	17
15 - Имовинско правни	СУМА	135
16 - Насиље	00 - Остало	5
16 - Насиље	16-1 - насиље у породици	7
16 - Насиље	16-2 - вршњачко насиље	4
16 - Насиље	СУМА	16
17 - Јавне исправе	СУМА	11
18 - Мађине	СУМА	10
19 - Управа	СУМА	263
20 - Ратне штете	СУМА	6
21 - Комуналне услуге	СУМА	156
22 - Владина и министарска именована	СУМА	72
23 - Здравство	СУМА	56
24 - Социјална заштита	СУМА	57
25 - Пензије	СУМА	139
26 - Тужилаштва	СУМА	72
27 - Правобранилаштва	СУМА	2
28 - Предмети корупције	СУМА	6
29 - Миграције и азил	СУМА	23
30 - Слобода окупљања	СУМА	4
31 - Адвокати	СУМА	10
32 - Инспекције	СУМА	85
33 - Бесплатна правна помоћ	СУМА	2
СУМА	СУМА	2792

Број жалби примљених по поткатегијама у 2024. години

Р.бр.	Начин окончања	Предмети 2024	Предмети из ранијих година	Укупно
1	Утоку интервенције Омбудсмена	389	220	609
2	Препоруком Омбудсмена	113	204	317
3	Незаинтересованост странке за даље вођење поступка	299	144	443
4	Неприхватљива жалба	409	137	546
5	На други начин	435	260	695
6	Ненадлежност и уступање предмета надлежном органу	47	10	57
7	Прослијеђен другој канцеларији Омбудсмена	3	1	4
8	Специјалним извјештајем	2	9	11
9	Поновни поступак	7	1	8
10	Укупно	1704	986	2690

**САМО ЗА НЕПРИХВАТЉИВА ЖАЛБА -
ПОТКАТЕГОРИЗАЦИЈА**

00 - остало	142	32	174
01 - анонимна жалба	1	0	1
02 - злонамјерна жалба	0	0	0
03 - неоснована жалба	208	90	298
04 - жалба не садржи никакав захтјев	5	1	6
05 - нарушавање легитимних права треће стране	0	0	0
06 - кашњење подносиоца од 1г. након чињеница, догађаја или одлуке	5	2	7
07 - нису исцрпљена сва правна средства	8	2	10
08 - жалба непотпуна или неразумљива (није накнадно допуњена)	17	2	19
09 - подносилац одустао од жалбе	6	3	9
10 - жалба са већ разматраним чињеницама (дуплирање жалбе)	16	4	20
11 - чињенично стање прије 14. децембра 1995.г.	1	1	2
Укупно	409	137	546

Број жалби које су завршене//начин окончања жалби у 2024. години

Р.бр.	Повреда права	Број препорука
1	01 - Дискриминација	43
2	03 - Приступ информацијама	82
3	05 - Полиција	14
4	07 - Затвори	8
5	09 - Правосуђе	14
6	10 - Радни односи	28
7	11 - образовање	4
8	12 - Особе са инвалидитетом	8
9	13 - Права дјетета	24
10	14 – Екологија и заштита животне средине	6
11	15 - Имовинско правни	9
12	16 - Насиље	4
13	17 - Јавне исправе	2
14	18 - Мањине	1
15	19 - Управа	50
16	20 - Ратне штете	2
17	21 - Комуналне услуге	11
18	22 - Влада и министарска именованја	35
19	23 - Здравство	3
20	24 - Социјална заштита	7
21	25 - Пензије	9
22	26 - Тужилаштва	3
23	32 - Инспекције	22
24	33 - Бесплатна правна помоћ	1
29	УКУПНО	390

Начин реализације	Број предмета
Дјелимично реализована	12
Нема одговора	92
Није реализована	61
Остварена сарадња	80
Реализована	145
Укупно	390

Број жалби с препорукама издатим у 2024. години по категоријама повреда права и реализацији

Назив одјелења	Број препорука
01 - Одјелење за праћење остваривања права дјете	24
02 - Одјелење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом	6
03 - Одјелење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина	1
04 - Одјелење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права	63
05 - Одјелење за праћење остваривања политичких и грађанских права	149
06 - Одјелење за елиминацију свих облика дискриминације	38
07 - Одјелење за праћење остваривања права особа лишених слободе	7
08 - Одјелење за праћење остваривања права у правосуђу и управи	62
Укупан број препорука	350

Број препорука по одјелењима у 2024. години

Назив одјелења	Број предмета са препоруком у 2024. години
01 - Одјелење за праћење остваривања права дјете	24
02 - Одјелење за праћење остваривања права особа са инвалидитетом	8
03 - Одјелење за праћење остваривања права националних, вјерских и других мањина	1
04 - Одјелење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права	69
05 - Одјелење за праћење остваривања политичких и грађанских права	165
06 - Одјелење за елиминацију свих облика дискриминације	48
07 - Одјелење за праћење остваривања права особа лишених слободе	8
08 – Одјелење за праћење остваривања права у правосуђу и управи	67
Укупан број препорука у предметима	390

Број жалби с издатом препоруком по одјелењима у 2024. години

Канцеларија	Број препорука
Сједиште Институције Бања Лука	147
Канцеларија Сарајево	109
Канцеларија Брчко	49
Канцеларија Мостар	9
Канцеларија Ливно	36
Укупан број препорука	350

Број препорука по канцеларијама у 2024. години

Канцеларија	Број предмета са препоруком
Сједиште Институције Бања Лука	160
Канцеларија Сарајево	125
Канцеларија Брчко	51
Канцеларија Мостар	9
Канцеларија Ливно	45
Укупан број препорука у предметима	390

Број жалби с издатом препоруком по канцеларијама у 2024. години

20 најчешћих противних страна из области судова

Р. Бр.	Назив органа	Број предмета	Сједиште органа
1	ОПШТИНСКИ СУД У САРАЈЕВУ	40	САРАЈЕВО
2	ОСНОВНИ СУД БАЊА ЛУКА	27	БАЊА ЛУКА
3	КАНТОНАЛНИ СУД САРАЈЕВО	18	САРАЈЕВО
4	ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ БИХ	15	САРАЈЕВО
5	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА САРАЈЕВО	15	САРАЈЕВО
6	ОПШТИНСКИ СУД ТУЗЛА	14	ТУЗЛА
7	ОПШТИНСКИ СУД ЛИВНО	13	ЛИВНО
8	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ХНК МОСТАР	12	МОСТАР
9	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	11	ТУЗЛА
10	ОПШТИНСКИ СУД МОСТАР	11	МОСТАР
11	ТУЖИЛАШТВО БИХ	11	САРАЈЕВО
12	ОПШТИНСКИ СУД БИХАЋ	11	БИХАЋ
13	ВРХОВНИ СУД ФБиХ	10	САРАЈЕВО
14	ОКРУЖНИ СУД БАЊА ЛУКА	9	БАЊА ЛУКА
15	СУД БИХ	8	САРАЈЕВО
16	ОПШТИНСКИ СУД ТРАВНИК	8	ТРАВНИК
17	ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО БАЊА ЛУКА	7	БАЊА ЛУКА
18	ОПШТИНСКИ СУД ТЕШАЊ	7	ТЕШАЊ
19	ОСНОВНИ СУД БИЈЕЉИНА	6	БИЈЕЉИНА
20	КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО СРЕДЊЕБОСАНСКОГ КАНТОНА	6	ТРАВНИК

20 најчешћих противних страна без области правосуђа

Р. Бр.	Назив органа	Број предмета	Сједиште органа
1	ГРАД БАЊАЛУКА	37	БАЊА ЛУКА
2	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО	36	ТУЗЛА
3	МУП РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	33	БАЊА ЛУКА
4	МУП КАНТОНА САРАЈЕВО	33	САРАЈЕВО
5	ФЕДЕРАЛНИ ЗАВОД ПИО/МИО КАС ТУЗЛА	32	ТУЗЛА
6	ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА БиХ	29	САРАЈЕВО
7	КПЗ ЗЕНИЦА	26	ЗЕНИЦА
8	ФОНД ПИО РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	21	БИЈЕЉИНА
9	ЈУ ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД БАЊА ЛУКА	17	БАЊА ЛУКА
10	ВЛАДА ФЕДЕРАЦИЈЕ БИХ	17	САРАЈЕВО
11	МИНИСТАРСТВО ПРОСВЈЕТЕ И КУЛТУРЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ	16	БАЊА ЛУКА
12	МУП ЗЕ-ДО КАНТОНА	16	ЗЕНИЦА
13	ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД МОСТАР	14	МОСТАР
14	КАНТОНАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ КАНТОНА САРАЈЕВО	14	САРАЈЕВО
15	ФЕДЕРАЛНА УПРАВА ЗА ИНСПЕКЦИЈСКЕ ПОСЛОВЕ	13	САРАЈЕВО
16	МУП УНСКО- САНСКОГ КАНТОНА	13	БИХАЋ
17	КПЗ ТУЗЛА	12	ТУЗЛА
18	ОПШТИНА ЦЕНТАР САРАЈЕВО	12	САРАЈЕВО
19	ОПШТИНА НОВО САРАЈЕВО	12	САРАЈЕВО
20	ФЕДЕРАЛНО МИНИСТАРСТВО РАДА И СОЦИЈАЛНЕ ПОЛИТИКЕ	11	САРАЈЕВО